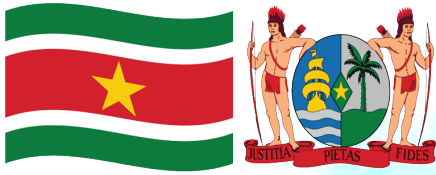
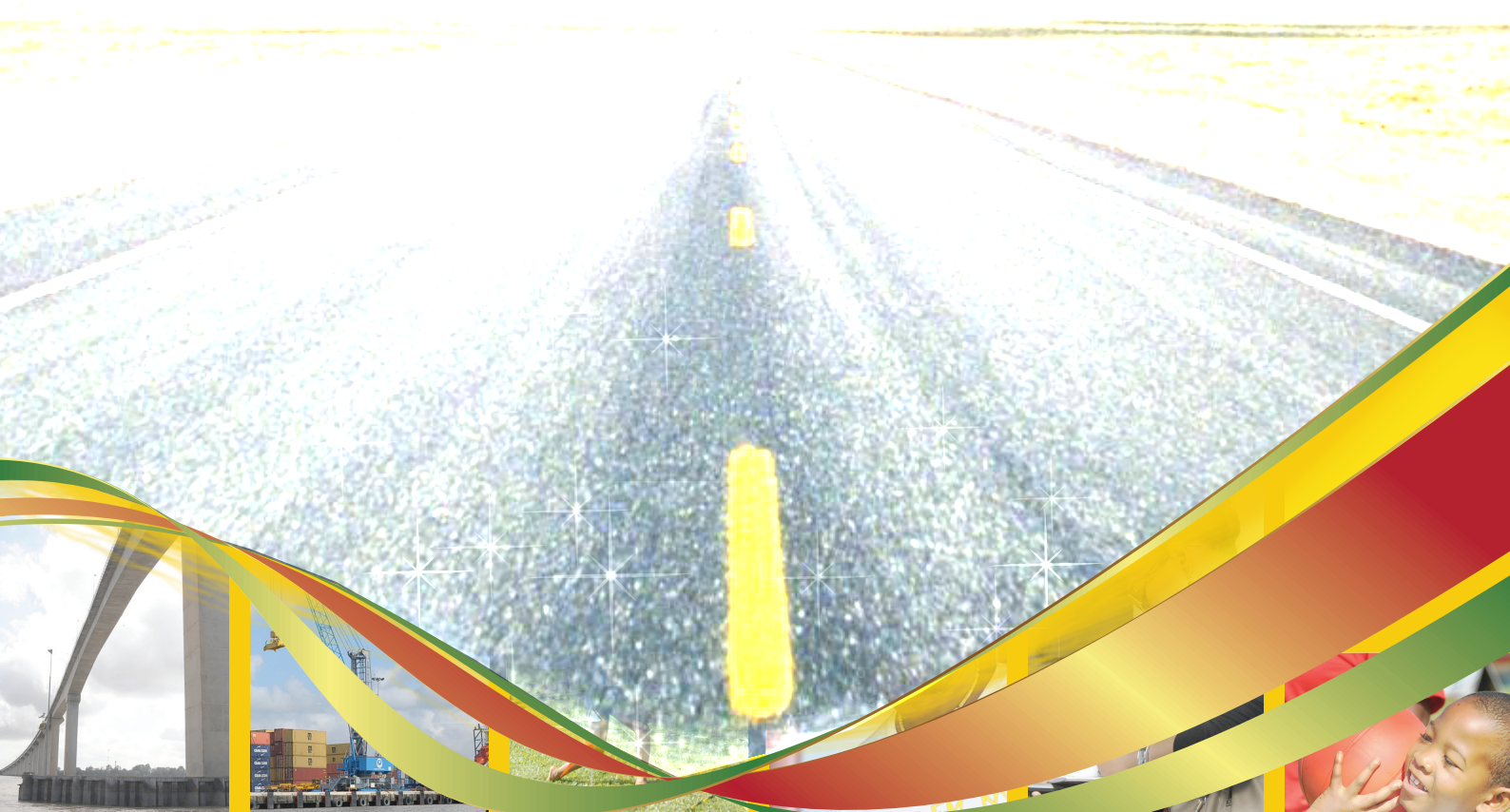

REPUBLIC SURINAME

Ontwikkelingsplan 2012 - 2016

SURINAME IN TRANSFORMATIE

REPUBLIEK SURINAME

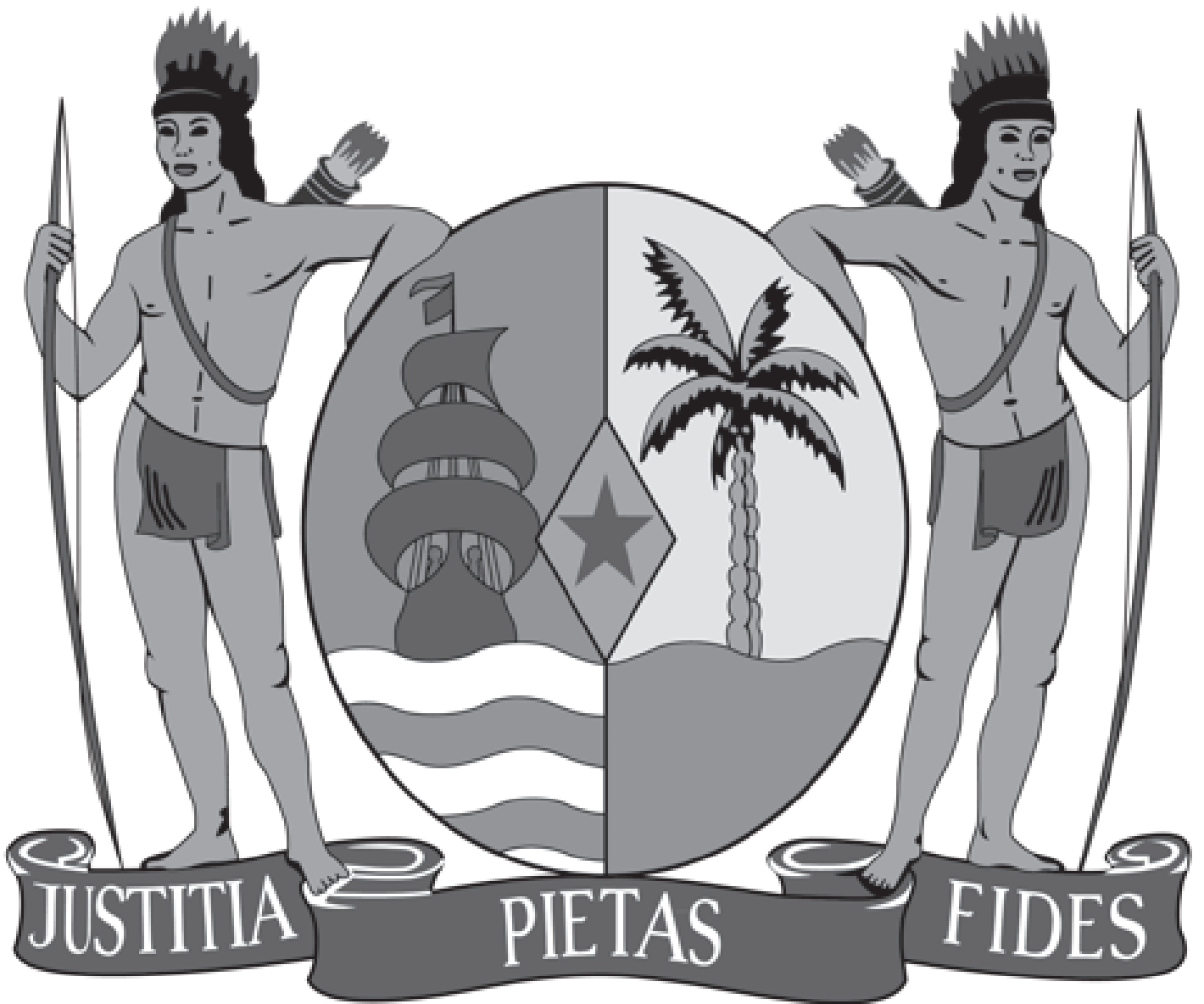

Ontwikkelingsplan 2012 - 2016

SURINAME IN TRANSFORMATIE

ONTWIKKELINGSPLAN 2012 - 2016

Suriname in Transformatie

Bij deze wordt het Ontwikkelingsplan 2012 - 2016
Suriname in Transformatie openbaar gemaakt
door middel van druk

Uitgever: Regering van de Republiek Suriname
Paramaribo Suriname
Februari 2012

Vormgeving: Fabian Ristie

Druk: N.V. Drukkerij Leo Victor

Eerste druk

ONTWIKKELINGSPLAN 2012 - 2016

Suriname in Transformatie

Inhoudsopgave

VOORWOORD

SAMENVATTING ONTWIKKELINGSPLAN 2012-2016 XIX

INLEIDING 27

DEEL I: ALGEMEEN 31

1. OPBOUW VAN HET DOCUMENT 33

2. ONTWIKKELINGSSTRATEGIE 35

DEEL II: HOOFDBELEIDSGBIEDEN 43

1. BESTUUR EN JUSTITIE 45

1.1 INLEIDING 45

1.2 BESTUUR 45

- 1.2.1 *Public Sector Reform/hervorming* 45
- 1.2.2 *Decentralisatie en participatie* 47
- 1.2.3 *Openbaar bestuur* 50
- 1.2.4 *Communicatie en Informatie* 52
- 1.2.5 *Bevolkingspolitiek* 53

1.3 JUSTITIE 54

- 1.3.1 *Wetgeving* 54
- 1.3.2 *Versterking rechtsstaat* 55
- 1.3.3 *Rechtshandhaving en rechtsbescherming* 55
- 1.3.4 *Mensenrechten* 56

2. ECONOMIE 59

2.1 Inleiding 59

2.2 MACRO-ECONOMISCHE UITGANGSPUNTEN 60

2.3 FINANCIËLE ONTWIKKELING EN MONETAIR BELEID 63

- 2.3.1 *Financiële ontwikkeling* 63
- 2.3.2 *Monetair beleid* 66

2.4 PRODUCTIEVE SECTOREN 68

- 2.4.1 *Industriële ontwikkeling* 68
- 2.4.2 *Agrarische ontwikkeling* 69
  - 2.4.2.1 *Voedselzekerheid en -veiligheid* 69
  - 2.4.2.2 *Duurzame strategie* 70
  - 2.4.2.3 *Voedselproducent van de regio* 70
  - 2.4.2.4 *Agrarische sector en BBP* 70
  - 2.4.2.5 *Ruimtelijke voorwaarden voor duurzame ontwikkeling* 70
  - 2.4.2.6 *Randvoorwaarden en risico's* 70
- 2.4.3 *Mijnbouw* 72
  - 2.4.3.1 *Wetgeving* 72
  - 2.4.3.2 *Milieu* 72
  - 2.4.3.3 *Goud* 72
  - 2.4.3.4 *Ordering Goudsector* 73
  - 2.4.3.5 *Bauxiet* 73
  - 2.4.3.6 *Aardolie* 74
  - 2.4.3.7 *Ordering exploitatie bouwmaterialen* 74
  - 2.4.3.8 *Overige delfstoffen* 75
  - 2.4.3.9 *N.V. Grassalco* 75
  - 2.4.3.10 *Onderzoek en Internationale samenwerking* 76
  - 2.4.3.11 *Geologische Mijnbouwkundige Dienst* 76

2.5 DIENSTENSECTOREN 77

- 2.5.1 *Ontwikkeling dienstensector* 77
- 2.5.2 *Handel* 77
- 2.5.3 *Transport* 79
- 2.5.4 *Communicatie* 80

2.6 ONDERNEMERSKLIMAAT GERICHT OP EXPORT 82

2.7 PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP 83

3. ONDERWIJS, WETENSCHAP EN CULTUUR	87
3.1 INLEIDING	87
3.2 ONDERWIJS	87
3.3 WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE	94
3.4 CULTUUR	94
4. WELZIJN	99
4.1 INLEIDING	99
4.2 JEUGD	99
4.2.1 <i>Inleiding</i>	99
4.2.2 <i>Uitgangspunten</i>	99
4.2.3 <i>Uitdagingen</i>	100
4.2.4 <i>Beleid</i>	100
4.2.5 <i>Bijzondere aandachtspunten</i>	101
4.3 SOCIAAL ZEKERHEIDSSTELSEL	101
4.4 ARBEID	102
4.5 SPORT	103
4.6 ZORGGEBIEDEN	107
4.6.1 <i>Kansen voor de kansarmen</i>	107
4.6.2 <i>Mensen met een beperking</i>	108
4.6.3 <i>Ouderenzorg</i>	110
4.6.4 <i>Armoedebestrijding</i>	111
4.6.5 <i>Leefbaarheid</i>	112
4.7 GEZONDHEIDSZORG EN GEZONDHEIDSBESCHERMING	114
4.8 GEZIN	118
5. VEILIGHEID EN INTERNATIONAAL BELEID	123
5.1 INLEIDING	123
5.2 INTERNE VEILIGHEID	123
5.3 EXTERNE VEILIGHEID	125
5.3.1 <i>Internationale samenwerking</i>	125
5.3.2 <i>Nationaal defensiebeleid in relatie tot nationale veiligheid en ontwikkeling</i>	126
5.3.3 <i>Drugsbestrijding en grensoverschrijdende criminaliteit</i>	127
5.3.4 <i>Het nationaal leger en de kustwacht</i>	127
5.3.5 <i>Militaire dienstplicht</i>	127
5.4 ONTWIKKELINGSDIPLOMATIE	128
5.4.1 <i>Grens- en buurlandenpolitiek</i>	129
5.4.2 <i>Bilaterale betrekkingen</i>	131
5.4.3 <i>Multilaterale betrekkingen</i>	134
5.5 IMMIGRATIEBELEID	134
5.6 REGIONALE SAMENWERKING	136
5.7 INTERNATIONALE SAMENWERKING	137
6. RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEU	141
6.1 INLEIDING	141
6.2 STREEK- EN BESTEMMINGSPANNEN	142
6.3 MILIEU	143
6.3.1 <i>Afvalbeheer</i>	144
6.3.2 <i>Chemicaliënbeheer</i>	144
6.3.3 <i>Hernieuwbare energie</i>	145
6.3.4 <i>Bescherming atmosfeer</i>	145
6.3.5 <i>Duurzaam waterbeheer</i>	145
6.3.6 <i>Natuurbeheer</i>	146
6.3.7 <i>Duurzaam Landbeheer</i>	148
6.3.8 <i>Cross-cutting issues</i>	148
6.4 DUURZAAM BOSBEHEER	150

DEEL III: KERNTHEMA'S	155
III.1 INFRASTRUCTUUR	157
III.2 ENERGIE	161
III.2.1 UITBREIDEN VAN OPWEKCAPACITEIT	162
III.2.2 REGULERING ENERGIESECTOR	166
III.2.3 ALTERNATIEVE (HERNIEUWBARE) ENERGIEBRONNEN	166
III.3 DRINKWATER	169
III.4 HUISVESTING	171
III.5 MIJNBOUW	175
III.5.1 GOUD EN ORDENING GOUDSECTOR	175
III.5.2 AARDOLIE	177
III.5.3 DE BAUXIETSECTOR	178
III.5.4 PRODUCTIE EN EXPORT VAN WATER	179
III.5.5 NATUURSTEEN	179
III.5.6 INDUSTRIËLE VERWERKING VAN BOUWMATERIALEN	180
III.6 AGRARISCHE SECTOR	183
III.6.1 LANDBOUWSECTOR	184
III.6.1.1 Palmolie	184
III.6.1.2 Rijst	185
III.6.1.3 Groente en fruit	185
III.6.1.4 Sierteelt	186
III.6.2 VEETEELT	186
III.6.2 VISSERIJ EN AQUACULTUUR	189
III.7 TOERISME	193
III.8 GRONDENRECHTEN- EN BOEDELVRAAGSTUK	197
III.8.1 HET GRONDENRECHTENVRAAGSTUK	197
III.8.2 BOEDELPROBLEMATIEK EN ONBEHEERDE EN KENNELIJK VERLATEN GRONDEN	198
III.9 NATIE-ORIËNTATIE	201
III.10 NATIONALE RAAD VOOR WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE	205
III.11 NATIONAAL INSTITUUT VOOR GESCHIEDENIS EN CULTUUR	207
III.12 KINDER- EN JEUGDBELEID	209
III.13 ONDERWIJS EN OPLEIDING	215
III.14 INFORMATIE EN COMMUNICATIE TECHNOLOGIE IN OVERHEIDSBELEID	219
III.15 GENDER	223
DEEL IV: FINANCIËEL KADER EN INVESTERINGSKADER	225

DEEL V: TAAKGERICHT ACTIEPROGRAMMA	233
V.1 BESTUUR EN JUSTITIE	235
V.1.1 PUBLIC SECTOR REFORM	235
V.1.2 DECENTRALISATIE EN PARTICIPATIE	235
V.1.3 OPENBAAR BESTUUR	235
V.1.4 RECHTSZEKERHEID	235
V.1.5 COMMUNICATIE EN INFORMATIE	235
V.1.6 EMANCIPATIE	235
V.2 ECONOMIE	237
V.2.1 FINANCIËLE ONTWIKKELING	237
V.2.2 MONETAIR BELEID	238
V.2.3 HANDELSBEVORDERING	238
V.2.4 INDUSTRIËLE ONTWIKKELING	238
V.2.5 ONTWIKKELING DIENSTENSECTOR	239
V.2.6 TRANSPORT	239
V.2.7 COMMUNICATIE	239
V.2.8 ONDERNEMERSKLIMAAT	239
V.3 ONDERWIJS, WETENSCHAP EN CULTUUR	241
V.3.1 ONDERWIJS	241
V.3.2 CULTUUR	242
V.3.3 JEUGD	242
V.3.4 SPORT	243
V.4 WELZIJN	245
V.4.1 GEZONDHEIDSZORG EN GEZONDHEIDSBESCHERMING	245
V.4.2 SOCIALE ZEKERHEID EN WELZIJN	246
V.5 VEILIGHEID EN INTERNATIONAAL BELEID	249
V.5.1 INTERNE VEILIGHEID	249
V.5.2 EXTERNE VEILIGHEID	249
V.5.3 ONTWIKKELINGSDIPLOMATIE	249
V.5.4 IMMIGRATIEBELEID	250
V.5.5 REGIONALE SAMENWERKING	250
V.5.6 INTERNATIONALE SAMENWERKING	251
V.6 RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEU	253
V.6.1 MILIEU	253
V.6.2 INFRASTRUCTUUR	253
V.6.3 ENERGIE	254
V.6.4 DRINKWATER	254
V.6.5 HUISVESTING	254
V.6.6 MIJNBOUW	254
V.6.7 AGRARISCH	255
V.6.8 TOERISME	255
V.6.9 GRONDENRECHTEN	256
V.6.10 ICT IN OVERHEIDSBELEID	256

BIJLAGE: Tabel van ontbrekende en verouderde wetten (mei 2011)	259
---	------------

Voorwoord

De grondwetgever heeft in artikel 40 van de Grondwet aangegeven dat bij wet een Ontwikkelingsplan moet worden vastgesteld, met inachtneming van de nationale en sociaal-economische doelstellingen. Dit artikel 40 luidt als volgt: “Ter bevordering van de sociaal-economische ontwikkeling naar een sociaal-rechtvaardige samenleving wordt bij wet een Ontwikkelingsplan vastgesteld, met inachtneming van de sociale en economische doelstellingen van de Staat”.

Deze doelstellingen zijn verwoord in de artikelen 5 en 6 van de Grondwet, welke in acht moeten worden genomen bij de samenstelling van het Ontwikkelingsplan. Er kan dus niet van deze duidelijk geformuleerde doelstellingen worden afgeweken.

Wat wij ons ten aanzien van een Ontwikkelingsplan moeten realiseren, is, dat de werkelijke gang van zaken over enkele jaren altijd anders kan zijn dan in het plan is voorzien. Het plan beoogt derhalve niet meer te zijn dan een richtlijn voor het beleid. In het plan kunnen de inzichten over de ontwikkeling in de eerstkomende jaren worden geordend en systematisch met elkaar in verband worden gebracht. Daaruit kunnen slechts gevolgtrekkingen worden afgeleid met het oog op in de toekomst te nemen maatregelen. Het hoopgevende is, dat de kans groter is dat de genomen maatregelen op grond van een bestaand Ontwikkelingsplan juist zijn, dan wanneer er geen plan bestond. Er is daarom een zekere mate van flexibiliteit ingebouwd in dit Ontwikkelingsplan.

De inhoud van het Ontwikkelingsplan 2012-2016 dat voor u ligt, richt zich op een uitgebalanceerd en uitvoerbaar beleid voor de komende jaren. Het is functioneel van aard, heeft een meer nationaal, regionaal en internationaal georiënteerde werking en is daarom niet primair donorgericht. De slagingskans van de uit dit Ontwikkelingsplan voortvloeiende operationele programma's is afhankelijk van het vinden van een zo breed mogelijk draagvlak.

Met het oog hierop is een intensieve en continue dialoog een wezenlijk onderdeel van de implementatie van dit Ontwikkelingsplan. Hierbij moet voorkomen worden dat ongefundeerde verwachtingen gewekt worden bij de bevolking, alsof er voor alle problemen een direct antwoord zou zijn en dat alles tegelijk aangepakt kan worden, of dat het 'karwei' wel even geklaard kan worden, als er maar een allesomvattend plan komt.

Als we serieus menen ons land voor ons zelf, voor onze kinderen en voor onze kindskinderen te willen opbouwen en wij onze nationale waardigheid, identiteit en nationale trots willen veiligstellen, dan moeten wij meer dan ooit beseffen dat wij op elkaar zijn aangewezen. Dit betekent dat wij zowel individueel als in groepsverband elkaar ondersteunend, hard zullen moeten werken om dit doel te bereiken. Dat de Overheid een belangrijke rol bij dit streven is toebedeeld, is vanzelfsprekend. Het zal echter afhangen van de mate, waarin en de wijze waarop wij als burger bereid en in staat zijn medeverantwoordelijkheid op ons te nemen, om dit nobele doel voor ons geliefd land te bereiken.

Laten wij dit Ontwikkelingsplan aangrijpen om de aan ons geboden kansen te benutten op een wijze die garantie voor een goede toekomst in zich draagt.

Om de realisatie van het beleid, zoals aangegeven in dit Ontwikkelingsplan, een kans van slagen te geven, geldt als voorwaarde een grote mate van daadwerkelijke solidariteit tussen alle maatschappelijke krachten, organisaties, groepen en individuen. Andere noodzakelijke voorwaarden zijn goede nationale communicatie en wederzijdse verstandhouding – kortom: een maatschappelijk akkoord.

De Regering verwacht dat sociale partners en alle politieke groeperingen en andere relevante maatschappelijke groepen vanuit hun mogelijkheden de uitvoering van dit Ontwikkelingsplan in het belang van de natie ondersteunen.

Het Ontwikkelingsplan dat voor U ligt, heeft niet de pretentie uitputtend te zijn, doch dient onder meer als leidraad en toetsingskader voor de in uitvoering zijnde programma's en uit te voeren programma's. Het is tevens een instrument voor het realiseren van overheidsopdrachten in de komende jaren.

De President van de Republiek Suriname,

(DESIRÉ D. BOUTERSE)

SAMENVATTING ONTWIKKELINGSPLAN 2012-2016

Het Ontwikkelingsplan 2012-2016 moet gezien worden als de beschrijving van het transformatieproces dat Suriname moet doormaken teneinde een zodanige inrichting van de samenleving te bewerkstelligen dat elke Surinamer: jong en oud, klein en groot, vrouw en man van welke religieuze overtuiging dan ook, zonder onderscheid in ras en kleur, een kans heeft, indien daar uit eigener beweging voor gekozen wordt, zich te ontplooiën ter verbetering van de eigen toekomst en daarmee van de toekomst van Suriname. Het oogmerk van dit ontwikkelingsplan is, het welzijn van alle Surinamers in de ruimste zin des woords, te bevorderen, zodat iedereen op eigen kracht optimaal kan deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.

Hoewel dit plan niet uitputtend is, bestaat de overtuiging dat bij het creëren van een nieuwe Surinaamse samenleving dit Ontwikkelingsplan een veelomvattende basis legt voor het aandragen van bouwstenen voor:

1. het rationaliseren van het overheidsapparaat dat daadwerkelijk faciliterend moet zijn naar de door de overheid en de private sector te initiëren en te ontwikkelen projecten waarbij onze verdien capaciteit ten volle benut kan worden. Hierbij zijn van het allergegrootste belang:
  - a. het institutioneel versterken van het overheidsapparaat, wat moet leiden tot de verhoging van de performance en het efficiënter maken van het apparaat,
  - b. het trainen, opleiden en begeleiden van overheidsmedewerkers, onder andere ter verbetering van de dienstverlening met een sterke focus op alle afnemers van overheidsdiensten.
2. het decentraliseren van het overheidsapparaat waarbij belangenbehartiging van de districten onafhankelijk van Paramaribo kan geschieden via de eigen, plaatselijk benoemde en/of gekozen vertegenwoordigers;
3. het implementeren van een organisatievorm van ons openbaar bestuur die ruimte biedt voor het regeren volgens een nieuwe stijl die voldoet aan de veranderde en veranderende eisen van Suriname en de wereld om ons heen;
4. het kunnen zorg dragen voor een systeem waarbij rechtshandhaving en rechtsbescherming voor een ieder gewaarborgd zijn en gewaarborgd zullen blijven. Hierbij zullen de rechten van de mens zonder aanzien des persoons de hoogste prioriteit hebben;
5. het vergroten van onze verdien capaciteit door middel van het sluiten van voordelige contracten in de mijnbouwsfeer met zowel lokale als internationale investeerders;

De mijnbouwsector en aanverwante bedrijven dragen in zeer grote mate bij aan de economie van ons land, onder andere, door het genereren van deviezen en creëren van werkgelegenheid. Een goed beheer van deze sector vereist een gedegen beleid. Daarbij is het van belang dat de huidige situatie van de genoemde sector en de potenties daarvan in kaart worden gebracht.

Behalve met behulp van de beleidsinstrumenten wordt er ook per delfstof ingegaan op de belangrijkste strategieën ter ontwikkeling van de sector. Hierbij moet worden benadrukt, dat het zich concentreren op uitsluitend mijnbouw - de niet-hernieuwbare sectoren -, enorme risico's met zich meebrengt als gevolg van mogelijke plotselinge prijsdalingen, dus verminderde inkomsten, en het kunnen opraken van deze hulpbronnen.

Het is de regering ernstig van mening dat de inkomsten vanuit de mijnbouwsector, zeker nu de verdiensten hoog zijn, te kanaliseren naar de hernieuwbare sectoren, die duurzame ontwikkeling kunnen garanderen. Diversificatie van onze economie staat hoog op de agenda van de Regering. Bij het diversifiëren moet onder andere gedacht worden aan de agrarische sector, het toerisme en de industrie. Voorts zal met de extra inkomsten een stabilisatiefonds in het leven worden geroepen als belangrijk instrument voor het financieren van het onderwijs, de gezondheidszorg en andere aspecten verband houdende met het welzijn van de Surinamer.

6. het reorganiseren van ons onderwijssysteem waarbij als uitdaging aangemerkt kan worden het dichten van de steeds groter wordende kloof tussen het onderwijsaanbod en de behoeften van onze arbeidsmarkt. De aspecten die hierbij onverdeelde aandacht verdienen, zijn:
  - a. versterking van het ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling;
  - b. professionalisering van leerkrachten;
  - c. continue bewaking van de kwaliteit van ons onderwijs;
  - d. verbetering van de wet- en regelgeving in ons onderwijs;
  - e. formulering van een wetenschapsbeleid en een technologiebeleid;

7. het identificeren en overzichtelijk in kaart brengen van alle bestaande vormen van cultuuruitingen waarbij er geen sprake is van een enge opvatting van cultuur als zijnde kunstuitingen sec, maar van een brede oriëntatie met onder meer elementen als cultureel erfgoed, de media, letteren en bibliotheken als zijnde zeer belangrijke ingrediënten;

8. het scheppen van een jeugd- en kindvriendelijke samenleving waarin onze kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien, hun talenten kunnen ontwikkelen en actief kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van zichzelf en de Surinaamse maatschappij;
9. het vergroten van de arbeidskansen waarbij duurzame werkgelegenheid als zeer essentieel wordt beschouwd. Aangezien te verwachten is dat de groei van de Surinaamse economie zal toenemen waardoor er dringend behoefte zal zijn aan goed geschoolde en goed getrainde employees, zullen de beleidsmakers met medewerking van en in samenspraak met terzake deskundigen ondersteunende opleidings- en trainingssystemen moeten verbeteren dan wel initiëren waarbij adequate aflevering van productie georiënteerde en productiviteitsbewuste Surinamers gegarandeerd wordt;
10. het mede helpen vormen van een sportieve maatschappij en het bevorderen van een gezond lichaam en een gezonde geest bij alle Surinamers door middel van het uitzetten van een duidelijk geformuleerd sportontwikkelingstraject met als uiteindelijk streven het bevorderen van het bewegen in het algemeen en van de wedstrijd sport en topsport in het bijzonder op het gebied van de individuele sportbeoefening en op dat van sportbeoefening in groepsverband;
11. het bevorderen en het verbeteren van de veiligheid van en het veiligheidsgevoel bij alle Surinaamse onderdanen en bij degenen die zich op het Surinaamse grondgebied bevinden. Er zullen noodzakelijke maatregelen getroffen worden voor zowel de interne als de externe veiligheid van de staat. Relevante nationale organisaties, zoals het Nationaal Leger en het Korps Politie Suriname, zullen bij het formuleren en het uitvoeren van het veiligheidsbeleid nauw betrokken worden. Internationale samenwerkingsverbanden op het gebied van defensie en dat van politie, zullen voorts zodanig in stelling gebracht worden, dat de handhaving van de territoriale integriteit en de bescherming van de soevereiniteit van Suriname ter ondersteuning van de nationale veiligheid op het grondgebied van Suriname, gewaarborgd blijven;
12. het benutten van de mogelijkheden voor toerisme-ontwikkeling. Het te ontwikkelen toerismebeleid zal economisch een grote bijdrage leveren: steeds meer buitenlanders als- ook in Suriname geboren die in het buitenland wonen, hebben belangstelling voor Suriname als vakantieland. De regering is vast van plan de toerismesector verder te ontwikkelen tot een van de strategische, hernieuwbare sectoren binnen de nationale economie;
13. Het stimuleren en helpen ontwikkelen van het ondernemerschap gericht op export, waarbij het Suriname Business Forum en haar werkarm het Suriname Business Centre versterkt zullen worden, zodat zij in steeds toenemende mate ondersteunend kunnen zijn naar de regering toe. De regering is namelijk ondubbelzinnig de mening toegedaan dat innovatieve ontwikkeling van de private sector als motor van economische bedrijvigheid onontbeerlijk is in het transformatieproces;

14. het door middel van een verantwoord beleid de beschikbare ruimte zodanig ordenen, dat de ontwikkelingsdoelen bereikt worden. Cruciaal bij onder andere het formuleren van streek- en bestemmingsplannen en andere ruimtelijke ordeningsaspecten is het milieuvraagstuk. Er zal een verantwoord milieubeleid worden uitgevoerd. Hierbij zal rekening gehouden worden met alle risico's die zich kunnen voordoen vanwege onder andere klimaatsveranderingen alsook risico's die ten gevolge van het oneigenlijke gebruikmaken van de grond en de natuur kunnen ontstaan. De aspecten die bijzondere aandacht krijgen, zijn:
  - a. afvalbeheer;
  - b. chemicaliënbeheer;
  - c. hernieuwbare energie;
  - d. atmosfeerbescherming;
  - e. duurzaam water-, natuur-, land- en bosbeheer;

15. het leefbaarder maken van de maatschappij in ruime zin waarbij er onder meer plaats is ingeruimd voor de zorg voor landgenoten met een beperking, de zorg voor ouderen, de bestrijding van armoede met als follow-up het zorg dragen voor een duurzaam bestaan en de zorg voor de kansarmen. De speciale zorg zal zich uitstrekken van onderwijs en gezondheidszorg tot alle overige relevante zorggebieden.

Kernthema's

Voor de financiering van het in het Ontwikkelingsplan besproken transformatieproces moeten onze mogelijkheden ten volle benut worden. Vergroting van onze verdien capaciteit door middel van het identificeren van ontwikkelingsgebieden en het ontwikkelen van de geïdentificeerde ontwikkelingsgebieden, heeft zowel bij de voorbereiding als bij het redigeren van dit ontwikkelingsplan ruimschoots aandacht gehad. Er zijn vijftien kernthema's geïdentificeerd in dit Ontwikkelingsplan.

Economie en Investing

Elk plan staat en valt met de betaalbaarheid ervan. In economisch opzicht is een uiteenzetting gegeven van de uitgangspunten van de Regering en de principes die de Regering hanteert om een economisch klimaat te scheppen met als doel ontwikkelingsgericht denken en handelen te bevorderen. De regering houdt vast aan:

1. sociale duurzaamheid: werkgelegenheid, inkomenskansen, levensomstandigheden,
2. economische duurzaamheid: diversificatie, continuïteit, behoud van natuurlijke hulpbronnen en
3. bescherming en behoud van het natuurlijke milieu en heeft de hierna volgende uitdagingen als doorslaggevend aangemerkt:
  - a. de mobilisatie van externe financiering (DFI en leningen), in het bijzonder voor de duurzame productie (agrarisch, industrie, toerisme);
  - b. het genereren van structurele overheidsbesparingen (overschot lopende rekening staatsfinanciën);
  - c. het vergroten van de nationale private besparingen, inclusief het terugvloeien van de naar het buitenland weggelekte nationale pri-

- vate besparingen;
- d. het vergroten van de uitvoeringscapaciteit buiten de mijnbouw, in het bijzonder in de landbouw en industrie.

De doelstellingen die hierbij worden nagestreefd zijn:

- beschermen en stabiliseren van de economie tegen frequente budget- en handelsbalansfluctuaties. Indien economieën sterk mineraalafhankelijk zijn voor wat betreft de staatsinkomsten, zullen negatieve fluctuaties van prijzen van de delfstoffen direct navenante fluctuaties in de inkomsten van de staat veroorzaken met alle negatieve gevolgen van dien. Het is daarom van belang dat het beheer van het budgettaire beleid in deze economieën parallel loopt met veranderende delfstoffenmarktcondities;
- diversifiëren naar duurzame sectoren: delfstoffen zijn eindig van karakter. Mineraalafhankelijke landen staan vaker voor de uitdaging om natuurlijk kapitaal om te zetten in financiële en uiteindelijk in duurzame vormen van kapitaal, zoals menselijk kapitaal en geproduceerd kapitaal (zoals instrumenten, machines, etc.);
- vergroten van besparingen voor toekomstige generaties: investeren in beleggingsinstrumenten met een hoog rendement, waardoor toekomstige generaties, ook bij het moeten ontberen van de natuurlijke rijkdommen, kunnen profiteren van eerder geaccumuleerde inkomsten uit deze sectoren;
- financieren van sociale en economische ontwikkeling, zoals sociale zekerheidsstelsels, gezondheidszorg en onderwijs. De mondiaal toenemende druk van vergrijzing en druk van de financiering van voorzieningen van ouderen door de jongere beroepsbevolking (afnemend besteedbaar inkomen) baart vele landen zorgen. Een belangrijk deel van soortgelijke fondsen investeert dus significant in, vooral, pensioenfondsen.

Bij de nieuwe aanpak staan enkele instituten alsook de economische samenwerking in partnerschap centraal voor vijf groepen:

1. de centrale overheid en parastatale instellingen,
2. internationale partners: bilateraal en multilateraal,
3. commercieel gerichte staatsbedrijven,
4. private nationale ondernemers en
5. private buitenlandse ondernemers.

Als terugtrekkende, faciliterende overheid zullen met betrekking tot genoemde elementen in het Ontwikkelingsplan 2012-2016 evaluaties plaatsvinden waarbij mogelijke bijstellingen doorgevoerd kunnen worden bij bestaande wet- en regelgeving en, waar nodig en mogelijk, nieuwe wetsvoorstellen ter goedkeuring worden aangeboden aan De Nationale Assemblee.

Tot slot van het financierings- en investeringsplaatje is als uitgangspunt gehanteerd een gemiddelde economische groei op jaarbasis van 6%, terwijl een werkgelegenheidsgroei van +/- 5000 arbeidsplaatsen per jaar nagestreefd wordt.

Er is aandacht besteed aan de bedragen die in de verschillende sectoren en vanuit de verschillende instanties in de economie besteed moeten worden teneinde een bepaald resultaat te kunnen boeken.

Samenvattend kan worden aangegeven dat met een investering van SRD. 23.082 miljoen (U\$ 6.890 miljoen) in de komende vijf jaren een economische groei van SRD. 12.757 miljoen (U\$ 3.808 miljoen) in 2012 naar circa SRD. 17.072 miljoen (U\$ 5.096 miljoen) in 2016 bij een koers van SRD : USD = 3.35 : 1 kan worden gerealiseerd.

Inleiding

Dit Ontwikkelingsplan geeft het kader aan voor een te realiseren operationeel beleid, waarbij als uitgangspunt wordt gehanteerd dat het beleid voor de komende periode geënt moet zijn op de politiek-economische en maatschappelijke realiteit van Suriname.

In dit plan is bijzondere aandacht besteed aan de volgende financieel-economische hoofddoelstellingen:

- het bereiken van reële en fundamentele stabiliteit op de betalingsbalans en de overheidsbegroting;
- een reële en structurele groei van het bruto binnenlandsproduct en het per capita inkomen.

Verder zal de commerciële inzet van de natuurlijke hulpbronnen een belangrijke voorwaarde zijn voor de nationale ontwikkeling.

Voor wat betreft de inzet van onze natuurlijke hulpbronnen zal de focus gericht zijn op drie nationale issues, die de potentie hebben om:

- ontwikkelingsmogelijkheden te garanderen;
- werkgelegenheid in ruime zin te verschaffen;
- structurele deviezenverdieners te zijn.

Tot de hoekstenen van het nationaal ontwikkelingsbeleid welke gebaseerd zijn op een gediversifieerde economie, behoren:

1. de landbouw, veeteelt, visserij en bosbouw als basis voor welvaart en welzijn en
2. de mijnbouw, en wel de sub-sectoren bauxiet, aardolie en goud, als de grote en snelle verdieners ter verdere financiering van voornamelijk de primaire en de sociale sectoren.

Hiernaast dienen de opkomende potenties voor onze dienstensector in de moderne wereld, onder andere het bankwezen, het toerisme, het luchtverkeer en de telecommunicatie, nauwgezet gevolgd en gestimuleerd te worden.

Het spreekt haast voor zich dat met deze nationale aanpak wij gezamenlijk successen zullen kunnen blijven boeken ten behoeve van niet alleen onze huidige generatie, doch ook voor de vele generaties na ons.

Verder gaat dit plan ervan uit dat de staatszorg één en ondeelbaar is en om redenen van doelmatigheid is onderverdeeld in hoofdbeleidsgebieden.

Een bijzonderheid in deze inleiding is, dat het gendervraagstuk dat in het Ontwikkelingsplan is neergelegd als hoofdbeleidsgebied een overstijgend karakter heeft en dus door alle hoofdbeleidsgebieden heen een leidende rol vervult. Het is hierom dat het is ondergebracht bij de kernthema's.

Met het ten uitvoer brengen van dit Ontwikkelingsplan zal uiteindelijk een zelfstandige, nationale samenleving - opgebouwd uit eigen nationale rijkdommen - tot stand worden gebracht, waardoor de politiek-staatkundige onafhankelijkheid met een stabiele en bloeiende economische basis, gestadig verduurzaamd zal worden. Verder zullen de mogelijkheden worden aangegeven die ons in staat stellen om het prijskaartje van de oplossingen van de problemen te presenteren. Hiertoe zijn in dit Ontwikkelingsplan alternatieven aangegeven.

Het is belangrijk om na diepgaande beraadslagingen met elkaar na te gaan wat ons te doen staat. De meest belangrijke aandacht vragende factoren die een voorwaarde zijn voor het succesvol operationaliseren van het plan, zijn:

1. de uitvoeringscapaciteit van de Overheid en het ter beschikking zijnde ambtenarenapparaat met haar sleutelposities;
2. het kwalitatief, daadkrachtig en besluitvaardig leidinggeven aan het beleids- en bestuursproces waarbij vóór alles bijzondere aandacht dient te worden besteed aan de criteria die moeten gelden bij de rekrutering van kaders voor de bezetting van de respectieve posities binnen de politieke en ambtelijke leiding bij de Overheid.

Een belangrijke voorwaarde voor het optimaal kunnen uitvoeren van dit plan is het volgende. Er moet op worden gewezen dat in vele gevallen, waar het vaak zeer wenselijk en zelfs vereist is, er nauwelijks of zelfs geen gebruik gemaakt is van statistieken die de ruimte bieden voor het vaststellen van duidelijke targets die bereikt moeten worden in de jaren die voor ons liggen. De reden die hieraan ten grondslag ligt, is het vaak niet beschikbaar zijn van de noodzakelijke statistieken. Er zal door de Regering op korte termijn een Commissie worden ingesteld om haar te adviseren op welke wijze instituten belast met onderzoek en dataverzameling, zoals de Stichting Planbureau Suriname, het Algemeen Bureau voor de Statistiek, de Universiteit met haar onderzoeksfunctie, zodanig versterkt worden, dat deze instituten hun positie kunnen verbeteren door onder andere verruiming van de mogelijkheden om goed betaalde deskundigen van alle nodige beleids- en wetenschappelijke richtingen aan te trekken. De deskundigen in ons land zullen dan kunnen beschikken over meetbare indicatoren teneinde nauwkeuriger te kunnen plannen. Bovendien zal nagegaan worden hoe deze instituten relatief verzelfstandigd kunnen worden om ook alle geledingen en sectoren van de samenleving te kunnen voorzien van de meest uiteenlopende data waar behoefte aan is. Tevens zal het nationaal planorgaan (Stichting Planbureau Suriname) versterkt worden op het vlak van systematische kwantificering van sociaal-culturele en educatieve parameters en data, de zogenoemde sociale indicatoren, en op het vlak van opmaken van het jaarlijkse sociale budget voor een beeld te krijgen van de integrale ontwikkeling.

Politiek Suriname heeft als taak alle, althans zoveel als mogelijk, stakeholders bij elkaar te brengen om over maatschappelijke vraagstukken van gedachten te wisselen. Het mee helpen van iedereen aan de uitvoering van het voorgelegde plan is van groot belang. Hierbij is het belangrijk aan te geven dat er dwingend een plaats moet worden ingeruimd voor de consensus-economie welke operationeel vorm kan krijgen door middel van de formeel in te stellen (intensieve) samenspraak tussen de sociale partners en eventueel andere organismen en actoren, als één van de drijfkrachten in de ontwikkeling.

Deel I: Algemeen

1. OPBOUW VAN HET DOCUMENT

Het voor u liggende document, het Ontwikkelingsplan 2012 tot en met 2016, bestaat uit vijf delen en een bijlage.

Het *eerste deel* heeft een algemeen karakter. Het bevat, naast de inleiding, een uiteenzetting van de voorgestane ontwikkelingsstrategie van de Regering. Het is wellicht ten overvloede goed om erop te wijzen dat het Ontwikkelingsplan het resultaat is van een opdracht van de Regering, welke zich uitstrekt over haar regeerperiode. Dit deel wordt afgesloten met een overzicht van de hoofdbeleidsdoelen van de Regering met de hiermee samenhangende hoofdbeleidsgebieden.

In het *tweede deel* staan de zes geïdentificeerde hoofdbeleidsgebieden centraal: bestuur en justitie, economie, onderwijs, wetenschap en cultuur, welzijn, veiligheid en internationaal beleid en ruimtelijke ordening en milieu. Elk hoofdbeleidsgebied bevat de inhoudelijke informatie die nodig is voor het maken van jaarplannen.

In het *derde deel* staan onderwerpen centraal die in hun uitwerking een hoofdbeleidsgebied overstijgend karakter hebben en die in de opvatting van de Regering specifiek moeten worden benaderd. Het gaat om vijftien kernthema's of probleemgebieden met bijzondere uitdagingen. De kernthema's zijn niet in volgorde van prioriteit of belangrijkheid opgenomen.

In het *vierde deel* worden een financieel kader en een investeringskader van het Ontwikkelingsplan weergegeven. Het gaat hierbij om een raming van de kosten van dit plan.

In het *vijfde deel* worden in meer operationele termen diverse hoofdbeleidsgebieden geformuleerd in taakgerichte activiteiten. Deze activiteiten zijn gegroepeerd weergegeven en zullen een belangrijke functie vervullen bij de jaarlijkse operationalisering van het Ontwikkelingsplan in jaarplannen. Deze jaarplannen vormen de basis voor de op te stellen jaarbegrotingen en zijn ook bedoeld voor de sturing van de uitvoering van dit Ontwikkelingsplan.

Het geheel wordt afgesloten met een bijlage, aangaande ontbrekende en verouderde wetten.

2. ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Nu de schenkingsmiddelen, 35 jaar na de staatkundige onafhankelijkheid in 1975, zijn opgedroogd, is de uitdaging van het op gang brengen van een zelfstandig gedragen nationale ontwikkeling voor de creatie van een eigen nationale samenleving voor de behartiging van het nationale belang, onwrikbaar geplaatst op de schouders van de Surinaamse bevolking.

Deze uitdaging heeft nimmer ergens anders thuisgehoord: het koloniaal bestuur heeft evenwel gedurende meer dan drie eeuwen ten onrechte de verantwoordelijkheid voortvloeiende uit deze uitdaging, onthouden aan de Surinaamse bevolking.

Het Surinaams leiderschap op elk niveau is thans gehouden, bij de vormgeving van de nieuwe Surinaamse samenleving, zich te verbinden met duidelijke maatschappelijke fundamenteën, eensluidende oriëntaties, eenduidige basisvoorwaarden en met effectieve instrumenten van politiek, bestuur en beleid.

Dit geheel van fundamenteën, oriëntaties, basisvoorwaarden en instrumenten ter transformatie van onze samenleving i.c. ter realisatie van gestelde samenlevingsdoelen c.q. ontwikkelingsdoelen, valt onder de noemer van datgene wat wij in dit bestek *ontwikkelingsstrategie* noemen.

Maatschappelijke fundamenteën

Allereerst is het van fundamenteel belang eenheid en eensgezindheid onder de bevolking te versterken, omdat zonder hechte eenheid een sterke democratische eenheidsstaat alsmede integrale ontwikkeling moeilijk denkbaar zijn.

Onze bevolking is samengesteld uit een veelheid van etnische groepen, die bezitters zijn van grote en rijke culturen en die aldus met een enorme dosis aan gecombineerde wijsheid, ons de mogelijkheid geven te putten uit een hoogontwikkeld collectief sociaal, geestelijk en spiritueel vermogen. Een schat aan vermogens - die bij wederzijds respect en bij vrijheid van expressie en ontwikkeling -, garant staat voor vooruitgang, welvaart, welzijn, geluk en vrede.

Voorts is het van groot belang om de collectieve wil en gemotiveerdheid van alle burgers onophoudelijk te organiseren en te mobiliseren voor de transformatie tot het bereiken van de gestelde ontwikkelingsdoelen in casu voor het scheppen van een nieuwe samenleving. Hiertoe zal de bevolking continu aangespoord worden actief te participeren in het ontwikkelingsgebeuren op zowel bestuurlijk als sociaal-economisch gebied door middel van het hanteren van het instrument van permanente communicatie vanuit de Overheid naar de bevolking toe.

De algehele mentale doorbraak bij ons volk, van omzetting van geloof in het buitenland naar een vast geloof in onze eigen natuurlijke mogelijkheden, in onze eigen sociale en geestelijke vermogens en in onze eigen inzet en daadkracht; de doorbraak naar respect voor en vooral ook kennis

over elkaars culturen, religieën en talen; de doorbraak voorts van omzetting van de positie van geleiden en afhankelijkken naar de positie van leiders van onze eigen toekomst in zelfstandigheid, dient maatschappelijk breed aangepakt te worden via communicatie, vorming en inzet van eigen kader. In dit geheel zullen nationaal gerealiseerde voorbeeldprojecten en voorbeeldmodellen (role models) op elk vlak van versterking van nationale identiteit en waardigheid een bijzondere positie innemen.

Het hebben van een pers, die in vrijheid en objectiviteit bijdraagt aan de algehele ontwikkeling door middel van het gebruik van haar communicatiekracht naar de samenleving toe; een pers die als kritische en educatieve begeleider van de samenleving wordt aangemerkt als een noodzakelijke voorwaarde voor ordening van onze samenleving.

Oriëntaties

Een steeds groeiend besef bij de bevolking van een innige en eeuwige verbondenheid met de Surinaamse natie en haar territorium, zal voortdurend levendig gehouden en gestimuleerd worden.

Hier gaat het om de natie-oriëntatie, die van vitaal belang is bij de schepping van een eigen nationale samenleving, die primair gericht is op de behartiging van haar eigen belangen en op die van haar burgers.

Er zal een dwingende oriëntatie moeten worden gecultiveerd bij ons volk ter bescherming van het milieu en tot behoud van de biodiversiteit, met benutting hierbij van alle mogelijkheden tot duurzame economische groei en ontwikkeling.

Het aanschouwen, beleven en behandelen van ieder mens als gelijkwaardig aan de andere mens, ongeacht ras, kleur, godsdienst, sekse, afkomst, sociale klasse, beroep, opleiding, inkomen of politieke gezindheid, is van wezenlijk belang in onze nationale oriëntatie. Onze levensbeschouwing is dat iedereen zijn/haar leven lang, gelijke kansen moet krijgen tot ontwikkeling en dat in deze gelijkheid van kansen nooit onderscheid mag worden gemaakt.

Wij staan voor gendergelijkwaardigheid. Gelijke kansen voor mannen en vrouwen in alle sectoren van de samenleving. De Mensenrechten, de Rechten van het Kind, de Rechten van de Vrouw, het Biodiversiteits-verdrag, etc. zullen nageleefd worden. Senioren zullen een waardig leven hebben, de armen en de sociaal zwakken zullen mogen rekenen op ondersteuning en solidariteit.

De jongeren als grootste maatschappelijke eenheid, maar ook als de groep waaruit de leiders voor elk niveau en voor elke sector van de samenleving zullen moeten voortkomen, zullen met nadruk alle gelegenheid krijgen kennis te verwerven, zich te ontplooien en zich te profileren. Dit alles vormt een integraal deel van onze maatschappelijke oriëntatie.

Onze leidraad is het scheppen van een rechtvaardige samenleving, met minimaal een redelijk bestaan voor iedereen, tot uitdrukking komend in een rechtvaardige verdeling van inkomen, bezit, rijkdom en weelde. In dit

verband zal grote beleidsaandacht geschonken worden aan het scheppen van werkgelegenheid en aan de oplossing van de huisvestingsproblematiek. Wij verzetten ons tegen elke vorm van armoede.

Onze oriëntatie is gericht op onze regio, de landen die ons omringen en met wie wij ons solidair voelen, maar evenzeer voelen wij ons verbonden met het wel en wee van de wereldgemeenschap.

Vrede en veiligheid in ons land en in de wereld zijn voor ons van het allergrootste belang. Criminaliteit in de ruimste zin des woords, grensoverschrijdende criminaliteit, terrorisme, slavenhandel, mensenhandel en mensensmokkel, kindermisbruik en kinderarbeid passen niet in onze oriëntatie en dienen met alle ons ten dienste staande, geaccepteerde middelen voorkomen en bestreden te worden, in nationaal, regionaal en in internationaal verband.

Eerlijkheid tegenover elkaar en wederzijdse hulp-, steun- en dienstverlening aan elkaar, kortom een dienende cultuur, zal voor ons een van de centrale waarden zijn.

Basisvoorwaarden

In de ontwikkeling staat de mens centraal. Alles draait op de eerste plaats om de mens. Al wat de mens, van de wieg tot het graf, nodig heeft voor tenminste een redelijk bestaan, zal centraal staan en aldus prioriteit hebben in de bestuurs- en beleidsvoering. Een algemene basislevensstandaard, inclusief de beschikbaarheid van water en stroom voor ieder huishouden, de toegang tot het onderwijs voor iedereen en de toegankelijkheid, bereikbaarheid en betaalbaarheid van gezondheidsvoorzieningen voor elke Surinamer, zal aangegeven worden. De ontwikkeling is bedoeld om de levensstandaard c.q. het bestaansniveau van de mens continu te verhogen.

Beschikbaarheid van en toegankelijkheid tot data zijn van het allergrootste belang voor een geordende samenleving die constant wil plannen. Instellingen belast met onderzoek en dataverzameling zullen institutioneel versterkt worden en, indien nodig, zullen er van dit soort instellingen meerdere opgericht worden.

Nu de Millennium Ontwikkelingsdoelen (MDG's) op voor ons relevante zaken in hoofdlijnen overeenkomen met hetgeen wij met het Ontwikkelingsplan 2012-2016 voorstaan, vormen ze een onderdeel van de ontwikkelingsstrategie.

Het Onderwijs en de Vorming van geheel ons volk in de meest ruime zin, zal een centrale plaats innemen in het ontwikkelingsgebeuren. Van peuter tot bejaarde zal de mens alle gelegenheid geboden moeten worden - zonder belemmeringen - om zich onuitputtelijk te kunnen ontplooien en te vormen.

Bovenal dient het onderwijs gericht te zijn op de ontwikkeling van de talenten van de Surinaamse mens, zodat hij in staat is, in zijn eigen natuurlijke omgeving en met zijn eigen mogelijkheden, zich creatief en produc-

tief te bewegen. Het onderwijs dient dus erop gericht te zijn, mensen af te leveren met kwaliteiten en bekwaamheden, die vereist zijn ter voorziening in de behoeften van de arbeidsmarkt in het algemeen en ter ondersteuning van de nagestreefde eigen ontwikkeling.

Wetenschapsbeoefening, wetenschappelijk onderzoek en technologie, zullen een bijzondere plaats innemen in het onderwijsgebeuren, zo ook de Information and Communication Technology (ICT), waar de moderne samenleving zich steeds meer op gaat baseren.

Gelijkwaardige spreiding van ontwikkeling over het gehele land, alsmede rechtvaardige verdeling van inkomen en kapitaal, zodat de levensstandaard voor iedereen verhoogd wordt en de kwaliteit van het bestaan van iedereen wordt verbeterd.

Bewegen, Lichamelijke Opvoeding en Sport zullen door de Regering wijdverbreid over het gehele land ter hand genomen worden om essentieel bij te dragen aan de duurzame gezondheid van ons volk. Zowel in schoolverband als in buitenschoolsverband zullen gymnastiek en sport intensief bevorderd worden. Hierbij zal het particulier initiatief volop betrokken worden.

Instrumenten

Wet- en regelgeving vormen de grondslag voor de uitvoering van het Ontwikkelingsplan. In deze is het van belang onder meer te refereren aan de evaluatie van de functionaliteit van de Investeringswet. Integraal hiermee zal met prioriteit gewerkt worden aan het aantrekkelijker en concurrerend maken van het investeren in Suriname. In dit verband zal er ook een Ontwerp-Wet Huisvestingplan aan De Nationale Assemblee ter aanneming worden aangeboden.

De Surinaamse economie zal primair gericht zijn op de verhoging van de productie en voornamelijk op de bevordering van de export.

De Surinaamse economie zal “op twee benen lopen”: op de niet-duurzame sectoren en op de duurzame sectoren. De niet-duurzame sectoren, zoals bauxiet, goud, olie zijn enerzijds bodemuitputtend en zijn anderzijds de snelle en grote verdiemers. Deze sectoren, die vallen onder de niet-hernieuwbare hulpbronnen, zullen het kapitaal moeten leveren voor de ontwikkeling van de duurzame sectoren: de agrarische sector, de bosbouwsector, de dienstensector, het toerisme, de sociale, educatieve, medische en culturele sector.

Het nationaal ondernemen, als wel het nationaal ondernemerschap, zal primair gefaciliteerd en versterkt worden.

Sinds 1977 is de Surinaamse delfstoffenkaart niet meer geactualiseerd. Er zal gewerkt worden aan de actualisering hiervan, zodat alle ertsvoorkomens, met hun locaties en met hun mogelijke reserves, overzichtelijk in kaart kunnen worden gebracht. Hierdoor kunnen nationale en buitenlandse maatschappijen met actuele informatie en inzichten, zich aangetrokken voelen tot nader onderzoek en tot investeren.

In de mijnbouw zal de Staat Suriname, waar zulks nog niet is geschied, eigen nationale mijnbouwmaatschappijen oprichten. Aan deze Surinaamse mijnbouwmaatschappijen worden de ter zake doende concessierechten verleend. Pas als blijkt dat de Surinaamse maatschappij het ondernemen niet zelfstandig aankan qua benodigde technologie, kapitaal dan wel afzetmarkten, wordt overgegaan tot het aantrekken van een buitenlandse partner op basis van een nationaal voordelige samenwerkingsovereenkomst.

Energie is vooral bij versnelde economische ontwikkeling van het aller-grootste belang. Zonder energie zullen gestelde ontwikkelingsdoelen niet gehaald kunnen worden. Het garanderen van een constante energiestroom, die in elke fase van de ontwikkeling ruimschoots kan voorzien in de algemene vraag, is van cruciaal belang.

Infrastructuur, waaronder begrepen wegen en bruggen, maar ook transportmogelijkheden en telecommunicatie, behoort tot een van de belangrijkste pullfactoren bij de aantrekking van investeerders.

De grond is zowel een factor ter versterking van sociale rechtvaardigheid als een voornamelijk productiefactor. In beide 'hoedanigheden' verdient het Grondbeleid speciale regulering. De grondpolitiek dient aangewend te worden om zowel de sociale rechtvaardigheid als de productie te dienen. Grondspectulatie zal krachtig worden bestreden. Een onontbeerlijke zaak in deze is het te voeren beleid inzake de Ruimtelijke Ordening. Dit beleid geniet prioriteit van de hoogste orde.

Er zal een immigratiepolitiek, als integraal onderdeel van de bevolkingspolitiek, gevoerd worden, die meer geënt zal zijn op de daadwerkelijke behoeften aan human capital en aan de daadwerkelijke behoeften van investeringen in de verschillende ontwikkelingssectoren. Hierbij zal niet uit het oog verloren moeten worden, het behoud van het maatschappelijk evenwicht en de harmonie in onze samenleving, welke onder geen beding onder druk mogen komen te staan.

Het uitvoeren van het ontwikkelingsbeleid door middel van samenwerking tussen overheid en particulieren: het zogenoemde Public Private Partnership (PPP), is van vitaal belang. Parallel hieraan hebben wij het sociaal overleg tussen overheid, Bedrijfsleven en Vakbeweging, als wezenlijk instrument van ontwikkeling. Ook deze partners zullen betrokken worden in het ontwikkelingsbeleid.

De Public Sector Reform zal uitgevoerd moeten worden in goed overleg met de sociale partners.

Het monetaire beleid zal zich richten op de handhaving van de monetaire stabiliteit en op het vergroten van het vertrouwen in de Surinaamse Dollar (SRD).

Het belastingregiem zal zodanig getransformeerd worden dat het daadwerkelijk aansluit op het overheidsbeleid, gericht op de verbreding van de

economische basis en op de verruiming van economische activiteiten ter verhoging van het BBP, waardoor toename van de belastingontvangsten primair zal komen uit een verruimde economie.

Aan Decentralisatie van Bestuur zal de nodige aandacht worden besteed. Iedereen zal kunnen participeren in de ontwikkeling en op democratische wijze invloed en controle kunnen uitoefenen op het bestuur en beleid van het land en daarmee op inhoud en vormgeving van zijn eigen bestaan.

Het Buitenlandsbeleid zal gericht zijn op de realisatie van de gestelde ontwikkelingsdoelen. De nadruk zal hierbij vallen op de Ontwikkelingsdiplomatie en op de Presidentiële diplomatie. Bij deze laatste gaat het om het aanboren van bronnen – regionaal en internationaal – door middel van gerichte persoonlijke acties van de President. Deze acties gaan meestal gepaard met intensieve, fysieke betrokkenheid van de private sector. Dit geldt met name bij bezoeken van de President aan het buitenland om de poorten te openen voor het bedrijfsleven met inzet van de hoge politiek-diplomatieke positie van de President. Hierdoor kunnen niet alleen traditionele, maar meer nog niet-traditionele financieringsbronnen worden aangeboord en ingeschakeld voor de economische ontwikkeling van Suriname.

De Ontwikkelingsdiplomatie en de Presidentiële diplomatie zijn dus beide gericht op het aangaan van strategische allianties met buitenlandse mogelijkheden en hun respectieve private sectoren in bilateraal verband en in multilateraal verband ter financiering van het Ontwikkelingsplan. Ook met het buitenlandse particulier bedrijfsleven, waaronder multinationals, zal contact gelegd worden voor voldoende aantrekking van direct foreign investments.

Goed en transparant bestuur met democratische controle hierbij, zijn onmisbaar bij democratische ontwikkeling en bij het motiveren en betrekken van de bevolking bij deze ontwikkeling.

Een onafhankelijke rechtspleging, die zich onderscheidt in objectiviteit, onpartijdigheid en eerlijkheid, waarbij Vrouwe Justitia werkelijk blind is en waarbij iedereen met dezelfde maat gemeten wordt, staat hoog op de Surinaamse agenda.

Sturingsteam

Het Ontwikkelingsplan 2012 – 2016 zal in zijn uitvoering strak gevolgd moeten worden, opdat een maximale realisatie hieruit voortkomt. Er zal een Sturingsteam in deze aangewezen worden ter ondersteuning van de uitvoeringsinstanties en voor het stimuleren van de uitvoering van dit Ontwikkelingsplan.

Deel II: Hoofdbeleidsgebieden

1 BESTUUR EN JUSTITIE

1.1 INLEIDING

Het bestuurlijke bij de staatsordening krijgt inhoud door het verzorgen en beheren van de staatshuishouding. Het is voor een juist inzicht goed om de begrippen 'besturen' en 'regeren' tegenover elkaar te stellen, zodat het verschil tussen deze activiteiten, die beide door de hoogste leiding in een land worden ontplooid, in de context van dit ontwikkelingsplan beter te plaatsen. Met regeren wordt bedoeld het in politieke zin bepalen van het beleid, evenals het nemen van de beslissingen nodig in verband met de verwezenlijking van de beleidsdoeleinden van de staat in al zijn geledingen.

Besturen is het technisch en daadwerkelijk ondersteunen van de Regering met raad en daad. Deze daad bestaat uit de daadwerkelijke bijstand, die het bestuurlijk apparaat aan de Regering verleent. En onder raad dient te worden verstaan de veelzijdige adviesfunctie, die een ook in dit opzicht gecompliceerd opgezet bestuursapparaat ten opzichte van de Regering heeft.

1.2 BESTUUR

1.2.1 Public Sector Reform/hervorming

De vraag, die zich in dit verband aandient, is, of het huidige ambtenarenapparaat en het huidige beloningssysteem bruikbare instrumenten zijn om de Surinaamse Staat vanuit zijn rol en functie doelgericht, efficiënt en effectief te kunnen doen inspelen op de eisen van deze tijd.

Het antwoord op deze vraag kan om vele redenen alleen maar ontkenkend zijn. Er zijn redenen die aan het apparaat zelf gelegen zijn.

Wij stellen vast dat het overheidsapparaat niet inspeelt op de moderne maatschappelijke ontwikkelingen. Dit constaterende, kan voorzichtig worden geconcludeerd dat er in Suriname sprake is van een situatie van een maatschappelijke sturingsbehoefte bij het ambtelijke apparaat.

De organisatie van het ambtenarenapparaat, dus de samenstelling, inrichting en werkwijze, is in grote mate afhankelijk van verschillende factoren. Eén van de belangrijkste is het bestaan van een geformuleerde staatszorg waaruit de staatstaak telkens kan worden gedestilleerd. Deze staatstaak is bepalend voor hoe het apparaat eruit moet zien, en welk beloningssysteem het beste kan voorzien in het juist en kwalitatief functioneren van dit apparaat als instrumentarium ten behoeve van het operationeel stellen van de executieve bevoegdheden. De staatszorg dient dus geformuleerd te worden door de verantwoordelijken op het hoogste niveau van de Staat. Dit is mogelijk omdat de nationale doelen reeds zijn geformuleerd in de vigerende Grondwet.

Hieruit moet de staatszorg worden geformuleerd, die in tijdsperioden kan worden onderverdeeld en voor die perioden kan de staatstaak worden bepaald.

Alles vereist een dynamisch en dus niet statisch ambtelijk apparaat met een dusdanige flexibiliteit die het mogelijk maakt om in te spelen op de veranderende effecten op ons land van de bewegingen op verschillend terrein in de wereld. Wat hierbij voldoende onder ogen moet worden gezien, is de verwevenheid tussen een adequaat functionerend ambtelijk apparaat en het daaraan gekoppelde beloningssysteem.

Wat staat ons nu te doen in Suriname?

De weg die moet worden afgelegd, is die naar rationalisatie van het ambtenarenapparaat.

Voor welke keuze staan wij? De keuze kan gemaakt worden uit één van de volgende opties:

1. het voorlopig handhaven van het bestaande apparaat met een tijdelijke functionele aanpassing;
2. het vormen van een overgangsapparaat (dit is een mengvorm) en
3. het opzetten van een nieuw dan wel andersoortig apparaat.

Het vormen van een overgangsapparaat en het opzetten van een nieuw, dan wel andersoortig apparaat, is gezien de ingrijpende veranderingen die teweeggebracht moeten worden, op dit moment niet haalbaar. In deze beleidsperiode zal een keuze worden gemaakt voor het huidige systeem met functionele aanpassingen. Aan dit besluit ligt ook ten grondslag dat wij eerder niet helemaal in staat geweest zijn structuren en systemen zodanig te implementeren, dat aan dit systeem objectief een goede kans van slagen te bieden was. Van belang is het besef dat het proces binnen het overheidsapparaat dynamisch is en derhalve, mede op basis van veranderingen binnen de maatschappij en wijzigingen van inzichten, continu aan aanpassingen onderhevig is.

Wat noodzakelijk is voor omvorming van het apparaat, is een duidelijke doelformulering voor de bestaande ministeries en hun diensten, evenals voor districtscommissariaten, ambassades en consulaten. Ook dient deze formulering gemaakt te worden voor de kabinetten van de President en de Vice-President, alsmede voor de administraties van De Nationale Assemblée, de Rechterlijke macht en andere relevante eenheden c.q. instituties. Nadat dit is geschied - en het behoeft helemaal niet veel tijd in beslag te nemen - worden essentiële functies per Ministerie of per andere eenheid geïnventariseerd. Het aangeven van deze functies is eenvoudig, omdat het functies zijn die voor zowel de politieke leiding als de ambtelijke leiding, kortom, de leiding over het algemeen, heel gemakkelijk te identificeren zijn. Immers, men staat voor de voortgang frequent, zo niet dagelijks, met die functies in verbinding. Met al deze functies moet een 'kaderfunctiezuil' per Ministerie of eenheid worden gevormd. Wanneer het ministeries betreft, kunnen dan intensief (dagelijks) door de politieke en ambtelijke leiding het beleid en de uitvoering besproken en de effecten gemeten worden. Een tweerichtingsverkeer tussen leiding en zuildelen is een dringende voorwaarde.

Rationalisatie van het overheidsapparaat

Met het implementeren van nieuwe structuren en het functioneel maken van het overheidsapparaat zullen wij het apparaat transformeren in één dat resultaatgericht is en tegelijkertijd een katalyserende werking op de ontwikkeling van ons land heeft.

Hiermee wordt beoogd:

- verhoging van de performance van de totale overheid en
- reductie van de kosten van het apparaat en respectieve operaties.

De volgende acties zullen hierbij worden uitgevoerd:

- 1) institutionele versterking van het overheidsapparaat. Dit zal uiteindelijk onder andere moeten resulteren in het resultaatgericht uitvoeren van overheidstaken conform gemaakte planning en
- 2) programma Implementatie van Performance Management bij de overheid. In het kader van het streven naar een overheidsorganisatie met een sterke focus op resultaten (resultaatgericht) zal een performance managementsysteem worden ingevoerd, gebaseerd op een strategische, integrale benadering, waardoor systematische monitoring kan plaatsvinden.

Bij deze aanpak zal bijzondere aandacht geschonken worden aan:

- de verbetering van de dienstverlening met een sterke focus op afnemers, waarbij zowel externe als interne cliënten in beeld worden gebracht en
- het trainen, opleiden en begeleiden van medewerkers voor een succesvol veranderingsproces.

1.2.2 Decentralisatie en participatie

Decentralisatie van regeling en bestuur in en voor Suriname is een niet weg te denken voorwaarde voor nationale vooruitgang, vanwege het onweerlegbare belang van deze variant van de Staatsvorm voor Suriname, voor de Surinaamse mens, voor de nationale en regionale ontwikkeling en vanwege het feit dat decentralisatie van regeling en bestuur het instrument is om de participatieve democratie in Suriname tot een levende werkelijkheid te maken.

Centralisatie-Deconcentratie-Decentralisatie

Centralisatie is de mate waarin bestuurlijke activiteiten en/of bevoegdheden worden samengetrokken bij een in hiërarchische verhouding hoger geplaatst orgaan of lichaam. Hieruit blijkt dat het bij centralisatie gaat om een structuur van de maatschappij, waarbij het stellen van doelen en daarmee samenhangende besluitvormingsbevoegdheid in sterke mate in handen ligt van de centrale overheid.

Decentralisatie is het overlaten van bestuursverantwoordelijkheden aan lagere publiekrechtelijke organen. Hieruit blijkt het tegengestelde van centralisatie. Hier is er sprake van een structuur, waarbij de taken en bevoegdheden van de Staat worden verdeeld over verschillende overheden, de centrale overheid en de regionale overheden.

Aan deze regionale overheden worden de regeling en het bestuur van hun eigen huishouding overgelaten.

De huidige verschijningsvorm van het binnenlands bestuur in Suriname

Bekijken we de stand van de decentralisatie in Suriname analytisch en toetsen wij die aan de grondwettelijke voorwaarden, dan is het belangrijk het volgende onder ogen te zien.

Decentralisatie is een overgangsfase van een centraal bestel en is te classificeren naar minstens vier categorieën aan de hand van de positie van onder meer het beheer over geldmiddelen, het personeel, de bijdrage aan de ontwikkeling en verantwoordelijkheid van de uitvoerende diensten. Deze vier categorieën zijn:

- A. een volledig ontwikkeld lokaal bestuursstelsel, dat de gehele beschikking heeft over de technische diensten;
- B. een partnership stelsel, waarbij enkele directe diensten door de centrale overheid worden uitgevoerd en andere door plaatselijke instanties;
- C. een tweeledig stelsel, waarbij enkele ministeries direct technische diensten beheren en plaatselijke organen wettelijke autonomie bezitten om plaatselijke diensten te vervullen en om plaatselijke ontwikkeling te bevorderen;
- D. een geïntegreerd bestuursstelsel, directe hiërarchische uitvoering van het overheidsbeleid; de eventuele plaatselijke organen hebben weinig controle over de activiteiten van de overheid.

Nagegaan moet worden in welke categorie elk van de tien districten moet worden gerangschikt, alvorens tot daadwerkelijke decentralisatie kan worden overgegaan. Zaken, die pleiten voor een verantwoorde en zorgvuldige doch versnelde afronding van het decentralisatieproces in Suriname, en wel in de huidige regeringsperiode, zijn:

1. behoefte aan een eigen begroting, eigen verantwoordelijkheid voor de Districtsraad en meer armslag;
2. zich verantwoord losmaken van politieke afhankelijkheid van Paramaribo;
3. het daadwerkelijk doen functioneren van zelfstandige gemeenschappen door de Districtsraad, gericht op de zelfstandige belangenbehartiging van het gebied;
4. betere kennis van zaken over de plaatselijke toestand gericht op:
  - het lokaal bestuur van waaruit gerekruteerd kan worden;
  - de districtsbevolking, die steeds meer druk en invloed kan uitoefenen op beslissingen van de centrale overheid;
  - het beter kunnen voorzien in de wijze waarop zaken, de opbouw van het district betreffende, zich voltrekken;
  - het zelfstandig handelen bij individuele gevallen en routinewerkzaamheden, waar nu nog Paramaribo voor ingeschakeld wordt;
  - de toegenomen betekenis van de districten, gezien de beschikbare besteding van steeds meer fondsen voor de ontwikkeling van het district en het bevorderen van het initiatief door eigen mensen;
  - de verwachting dat politieke scheidslijnen zullen wegvallen door overkoepeling van politiek en sociaalgekleurde groepen in de districtsraden.

Na een grondige evaluatie van de huidige stand van de decentralisatie in Suriname zal een aanpassing worden gepleegd in deze planperiode. Hierbij zal aan de hand van de genoemde categorieën eerst per district worden nagegaan in welke categorie een district qua positie zich bevindt. Ook zal worden nagegaan of vastgehouden wordt aan één fonds per district of dat moet worden overgegaan tot het instellen van één districts-fonds voor geheel Suriname.

Deze aanpak duldt geen uitstel, willen wij decentralisatie daadwerkelijk het doel laten bereiken, waarvoor deze variant van het bestel in de Grondwet is opgenomen in 1987.

In het kader van de decentralisatie zal het accent gelegd worden op het volgende. De lokale samenlevingen zijn niet weg te denken entiteiten in democratische staten, waaraan de mogelijkheid gelaten moet worden om zelfontplooiing en zelfwerkzaamheid onder eigen verantwoordelijkheid te kunnen bewerkstelligen. Dit om de democratie optimaal inhoud te geven. De lokale democratie vormt immers de basis voor het democratisch functioneren van elke staat. Er is een niveau nodig dat meer aansluit bij de leefomstandigheden van de mensen, in het bijzonder ter verbetering van de relatie tussen de burgers en hun bestuur. Het is daarom dat de wettelijke regelingen voor de steden, dorpen en wijken in Suriname in deze planperiode worden geïmplementeerd.

Bij de decentralisatie binnen het district via de Ressortraad naar de wijk toe staat centraal het verbeteren van het functioneren van de lokale democratie en hiervoor is het wijkopbouworgaan het instrument bij uitstek. De bedoeling van een dergelijk orgaan is het verlenen van diensten aan personen en groepen van personen, die zich inzetten voor het woon- en leefklimaat in de wijk c.q. de buurt. In deze planperiode zal worden overgegaan tot het instellen van wijkopbouworganen in de respectieve districten.

Een bijzonderheid is verder nog dat de bestaande bestuurlijke structuur niet voor alle gebieden voldoende is. Vooral in stedelijke gebieden vergen problemen sturing en besluitvorming op een niveau waar de bestaande indeling op is toegesneden. Nagegaan moet worden of het functioneren van steden, dorpen en wijken past in de huidige bestuursopbouw. De vraag die rijst, is, of de bestuurlijke hoofdstructuur van het Surinaamse staatsbestel in zijn huidige vorm gehandhaafd moet worden.

Voorts zal in deze planperiode een local government authority voor geheel Suriname worden ingesteld en zal het vervolgdcentralisatieprogramma worden uitgevoerd, aangepast aan de gewijzigde inzichten.

Gegeven het departementoverstijgende karakter van decentralisatie, zal in deze planperiode de President de leiding hebben over dit maatschappelijke en bestuurlijke vraagstuk.

Participatieve democratie

Momenteel zijn in Suriname symptomen van een ontwikkeling naar daadwerkelijke participatie zichtbaar. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat participatie in Suriname weliswaar nog geen volledige juridische realiteit

is, maar wel in feitelijke zin een positieve ontwikkeling doormaakt.

Het nader ingaan op het participatievraagstuk is noodzakelijk, omdat participatie, vooral de wijze waarop deze dient te geschieden, een permanent element is van een waarachtige democratie. Bij deze participatieve democratie is de inspraak (consultatie van een bevolking) één der belangrijkste aspecten. Een niet minder belangrijk aspect is de publiekgerichtheid van de overheid en in bijzondere mate van de bestuursdienst.

De NGO's zullen een belangrijke rol gaan vervullen binnen de participatieve democratie. De Regering zal er op toezien dat er voldoende beleidsaandacht zal worden besteed aan deze organisaties en hun respectieve vertegenwoordigingen.

Belangrijke aspecten van de participatieve democratie welke in deze planperiode bijzondere beleidsaandacht zullen krijgen, zijn:

- inspraak,
- publiekgerichtheid van de bestuursdienst,
- consultatie en
- informatie naar en communicatie met de bevolking.

Inspraak is een georganiseerd proces waarin burgers en/of organisaties door een bestuursstelsel, waarvan zij zelf in directe zin geen deel uitmaken, in de gelegenheid worden gesteld hun opvattingen over het te voeren overheidsbeleid in het kader van het desbetreffende beleidsproces aan de orde te stellen. Dit gebeurt in een proces van informatie-uitwisseling met hen die in het organiserende bestuursstelsel voor de beleidsvoorbereiding verantwoordelijk zijn.

Bekijken we het bestuur in Suriname en voornamelijk het ambtenarenapparaat met betrekking tot zijn servicefunctie, dan mag voorzichtig gesteld worden dat mede door de organisatie van dit apparaat, er te weinig openingen voor de burger zijn, omdat daar waar die burger de overheid dringend en acuut nodig heeft, deze burger geconfronteerd wordt met een drempel. Het bestuur is namelijk voor de burger en niet andersom. Het overheidsapparaat dient derhalve binnen deze planperiode publiekgericht gemaakt te worden.

In deze planperiode zullen de inspraak en de publiekgerichtheid van het overheidsapparaat bijzondere beleidsaandacht krijgen.

1.2.3 Openbaar bestuur

De overheid is het geheel van bestuurders en bestuurlijke colleges in staatsverband en het daarbij behorende ambtelijke apparaat.

Onder het systeem van het openbaar bestuur wordt verstaan het geheel van opvattingen, gedragingen en posities voor zover die tot doel hebben het overheidsbeleid voor te bereiden, te bepalen, uit te voeren, te evalueren en bij te sturen.

De Organisatievorm van het openbaar bestuur voor Suriname die het regeren in Suriname volgens een nieuwe stijl mogelijk maakt en aan Surinaamse en wereldomstandigheden aangepaste eisen stelt, heeft tot doel een bijdrage te leveren aan een concept politieke overheidsorganisatie voor ons land, die bruikbaar moet zijn voor het realiseren van doelen, die een daadwerkelijke duurzame ontwikkeling van onze natie inhouden.

Het vraagstuk, dat aan de orde is, betreft de structuur van de overheid. Binnen dit kader rijst de vraag welke overheidsstructuur van toepassing is en hoe deze structuur het beste kan beantwoorden aan de ontwikkelingsdoelen van de Staat Suriname met haar eigen politieke, economische en maatschappelijke vraagstukken, alsmede met haar eigen mogelijkheden c.q. condities.

Er is - zoals onderzoeken hebben uitgewezen - geen ruimte meer voor een managementstijl van slechts routinematige aanpak van zaken en standaardgedrag, aangezien deze geen soelaas biedt. De effectiviteit van een overheidsorganisatie wordt niet langer bepaald door standaardgedrag en/of perfectie, maar door reacties en flexibiliteit. Een voorwaarde in dit nieuwe milieu - te stellen aan politici, bestuurders en zelfs aan managers bij het bedrijfsleven - is het vormen van een strategische mentaliteit. Traditionalisme, vaste plannen en standaardoplossingen zijn achterhaalde zaken, strategische besturing is alom een vereist 'koerszoekend management' en helpt slechts een begaanbare weg te vinden. Dit is de opvatting in brede wetenschappelijke kring.

In deze planperiode zal het accent daartoe gelegd worden op een overheidsstructuur, die koerszoekend van aard is, waarbij er geen ruimte is voor routinematige aanpak en standaardgedrag.

Openbaarheid van bestuur

In een democratische rechtsstaat moet besturen zo veel mogelijk open geschieden. Dit wil zeggen dat de burgers betrokken worden bij en inzicht krijgen in het besluitvormingsproces van de bestuursorganen.

Openbaarheid is dus één van de beginselen van het democratische beslissings- en bestuurssysteem. Daarom is het telkens weer nodig na te gaan of de spelregels die de kwaliteit van het democratisch bestuur bepalen, nog voldoen en zo neen, hoe die moeten worden aangepast.

De burger die om openbaarheid vraagt, vraagt om doorzichtigheid, toegankelijkheid, beïnvloedbaarheid van bestuurshandelen. Hij vraagt naar:

1. een betere en vroegere openbaarheid in een vrij vroeg stadium, welke in het bestuursproces moet zijn ingebouwd;
2. een goede voorlichting;
3. de mogelijkheid van een tijdige inspraak, die mede richtinggevend kan zijn in het bestuursproces.

De openbaarheid stoelt op de mentaliteit van openheid, die een democratisch bestuurder moet bezitten. Zou de mentaliteit bij de bestuurder niet of onvoldoende aanwezig zijn, dan kan dat leiden tot wederzijds onbegrip

en wantrouwen. Is die mentaliteit er wel en slaagt men erin dat ook in de praktijk duidelijk te laten blijken, dan is het resultaat: aanvaarding van en vertrouwen in het bestuur. Het fundament is dus de openheid, de tastbare vorm daarvan is openbaarheid.

Uitgaande hiervan zal de Regering in de komende jaren het proces in gang zetten om te geraken tot grotere openheid, tot eerdere openbaarheid, tot rationele inspraak en tot betere voorlichting en communicatie. Kortom, tot besturen in openheid. De vereiste wetgeving zal eveneens in deze regeerperiode worden gerealiseerd.

1.2.4 Communicatie en Informatie

Snelle technologische ontwikkelingen op het vlak van Informatie en Communicatie Technologie (ICT) en transport, hebben een nieuw tijdperk ingeluid, waarbij oude concepties van plaats en tijd geheel zijn komen weg te vallen. Informatie is met een druk op de knop binnen handbereik met de hedendaagse communicatietechnologie, terwijl de open sky politiek voornamelijk wereldburgers met een brede oriëntatie heeft voortgebracht. Een gevolg is dat burgers steeds mondiger worden en hogere eisen stellen aan communicatie vanwege en met de overheid. Eisen zoals meer openheid, meer openstaan voor de mening van de buitenwereld en tegelijkertijd waken over de samenhang in het bepalen van beleidsvoornemens en de uitvoering daarvan en de dienstverlening, vergroten het belang van professionele communicatie. Overheidscommunicatie wordt op basis hiervan niet langer beschouwd als een ondersteunende dienst, maar als een beleids- en democratiserings-instrument, waarmee burgers structureel en systematisch worden voorzien van begrijpelijke informatie over het overheidsbeleid en (voorgenomen en gerealiseerde) plannen van de Regering.

De Regering is voornemens om via herstructurering van de overheidscommunicatie de transformatie te bewerkstelligen naar een moderne, faciliterende en transparante overheid. Interactieve beleidsvorming en een goed gestructureerde communicatie met de samenleving, zijn daarbij belangrijke voorwaarden.

Tegen deze achtergrond is het onvermijdelijk dat de Regering haar beleid op het stuk van overheidscommunicatie in de komende vijf jaren herstructureert, aanscherpt en professionaliseert binnen een vastgesteld kader.

In de komende vijf jaar (2012-2016) zal de Regering de overgang maken van overheidsvoorlichting (eenzijdige, reactieve informatievoorziening) naar overheidscommunicatie (interactieve communicatie tussen burger en overheid), middels formulering en uitvoering van een strategisch beleidsplan, waarin de visie van de Regering op overheidscommunicatie is vertaald naar beleidsdoelen, strategische en operationele plannen, met medeneming van de zienswijzen en aanbevelingen uit het werkveld (voorlichtingsambtenaren). Daarbij staat centraal dat de communicatie vanuit de overheid wordt geherstructureerd, maximaal wordt gefaciliteerd en op alle niveaus wordt geprofessionaliseerd. Resultaten zullen op maand-, kwartaal- en jaarbasis worden getoetst door middel

van evaluatiesessies en onderzoek naar de effectiviteit van de gevoerde overheidscommunicatie.

Om de communicatie vanuit de overheid doeltreffend te voeren en te komen tot een tijdige, gestructureerde, betrouwbare en interactieve informatievoorziening naar de burger toe, zal de overheid systematisch al haar beschikbare directe en indirecte communicatiekanalen inzetten.

1.2.5 Bevolkingspolitiek

Een gebied waaraan in het kader van de natievorming bijzondere aandacht moet worden besteed, is de bevolkingspolitiek. Heden ten dage treffen wij in Suriname een grote diversiteit aan bevolkingsgroepen aan, naast de aanwezigheid van grote aantallen buitenlanders, zoals Brazilianen, Haïtianen, Guyanezen en Chinezen. Buitenlanders, die uiteraard hun eigen cultuuruitingen en gedragspatronen alsmede hun eigen wijze van samenleven hebben. Voorts constateren wij een toename van wat 'moreel pluralisme' genoemd wordt, hetgeen vóór hun aanwezigheid in Suriname reeds manifest was.

Dit is een zaak die bijzondere beleidsaandacht vraagt, willen wij in Suriname de maatschappelijke harmonie blijven behouden en verder uitbouwen alsmede de reeds jaren ontwikkelde basis voor ontwikkeling en vooruitgang blijven garanderen. De enige mogelijkheid om de maatschappelijke orde te handhaven en uiteindelijk calamiteiten te voorkomen, is het implementeren van een realistische, uitgebalanceerde en praktisch uitvoerbare bevolkingspolitiek.

Ook dient duidelijk te worden uitgezocht welke invloeden de aanwezigheid van de buitenlanders heeft op de economie, de politiek en de onderlinge verhoudingen tussen de bevolkingsgroepen.

De Regering zal in deze planperiode in Suriname voor een evenwichtig maatschappelijk proces en een harmonische samenleving als voorwaarde voor de stabiliteit op elk beleidsgebied zorg dragen. Derhalve zal de Regering een gebalanceerde bevolkingspolitiek tot een prioriteitsgebied maken. Met het oog hierop zal de Regering het initiatief moeten nemen om in deze planperiode een onderzoek te doen instellen naar de sociale situatie met betrekking tot het evenwicht tussen de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname, rekening houdend met de mobiliteit van de buitenlanders. Bij immigratie zal de behoefte aan vakdeskundigheid normgevend en dus gericht zijn op de eigen economische behoefte.

Het niet beschikbaar zijn van actuele demografische gegevens met betrekking tot de juiste sociale situatie gericht op de exacte samenstelling van de autochtone en allochtone bevolking van Suriname, bemoeilijkt een adequate demografische analyse. Om dit euvel op te heffen, wordt verwezen naar hetgeen in de inleiding en in de ontwikkelingsstrategie is verwoord over de beschikbaarheid en toegankelijkheid van data en over het ontbreken van statistieken voor het vaststellen van duidelijke targets.

In het kader van de bevolkingspolitiek zal een immigratiepolitiek gevoerd worden, die meer geënt zal zijn op de daadwerkelijke behoeften aan hu-

man capital en daadwerkelijke behoeften aan investeringen in de verschillende ontwikkelingssectoren. In deze planperiode zal een actieve bevolkingspolitiek worden gevoerd.

In dit verband zal een Migratie Instituut worden ingesteld, hetwelk zal ressorten onder de President van de Republiek van Suriname.

1.3 JUSTITIE

1.3.1 Wetgeving

Zoals de Grondwet de hoogste nationale regeling is waar geen enkele andere regeling in strijd mee mag zijn, zo is de wet de hogere regeling tegenover alle niet-volkenrechtelijke regelingen die geen wetten zijn. Geen regeling mag met de wet strijden tenzij de wet zelf daartoe bevoegdheid geeft. Ook de rechter is verplicht de suprematie van de wet te handhaven en indien hij een lagere regeling waarvan hem de toepassing gevraagd wordt met de wet in strijd acht, verklaart hij deze dan ook niet bindend.

In de Grondwet zijn de Staatsvorm en de regeringsvorm van Suriname geregeld. Sinds onze Grondwet 24 jaar geleden in werking is getreden en in 1992 een wijziging heeft ondergaan, heeft er daarna geen evaluatie meer plaatsgevonden over het functioneren van deze Grondwet. Inmiddels is in het kader van de nieuwe inzichten omtrent onder andere de regeringsvorm, door de President van de Republiek Suriname de opdracht aan een commissie gegeven om een onderzoek in te stellen over hoe de vernieuwingen in de Grondwet kunnen worden opgenomen. Het ligt in de bedoeling om in deze planperiode de vernieuwingen op te nemen en te implementeren.

Voor de ordening van onze samenleving met een groeiend aantal mensen is de regelgevende functie van de overheid steeds belangrijker. Vooral in onze situatie met zeer verouderde regelgeving op velerlei gebied dient aan deze functie nu zonder uitstel, bijzondere aandacht te worden besteed.

Het openbaar bestuur is op verschillende terreinen werkzaam en op al deze gebieden vormt het een uitgebreide wetgeving, het juridische skelet, dat aan het feitelijke werk een zekere stevigheid, samenhang en vaste omlijnning moet geven. Er is daarom een uitvoerige opsomming te geven van de afzonderlijke wetten die op de respectieve gebieden van toepassing zijn.

Op een aantal gebieden zal de wetgeving na grondige inventarisatie zo spoedig mogelijk worden ontworpen en in sommige gevallen zal de zeer verouderde wetgeving worden vervangen door een aan de tijd aangepaste wetgeving. Deze gebieden zijn onder andere versterking van de rechtszekerheid, de sociaal maatschappelijke ontwikkeling, de economische ontwikkeling, het openbaar bestuur, het milieu, het onderwijs en de handel en de industrie.

1.3.2 Versterking rechtsstaat

Er wordt gewerkt aan modernisering en verbetering van de Rechterlijke Macht. De werkprocessen worden geëvalueerd en herbeschreven in overleg met het managementteam van het Hof. In de planperiode worden vijf samenhangende projecten door het Hof van Justitie uitgevoerd:

- (1) modernisering en verbetering Rechterlijke Organisatie;
- (2) werkprocessen beschrijven;
- (3) technisch bijstander;
- (4) ICT zaaksregistratie;
- (5) opzet Court Management Systeem.

In deze planperiode zal gewerkt worden aan de carrièregang van de fungerende griffiers, het ontwikkelen van specialisaties met afwisseling na enige jaren, het aantrekkelijk maken van de functies en het behouden van de fungerende griffiers. Het personeel in de gelegenheid stellen zich te upgraden (trainingen volgen), zoals managementtrainingen voor leidinggevendenden, permanente opleiding griffiers en secretariële cursussen voor het secretariaat, zijn belangrijke voorwaarden voor versterking van de rechtsstaat.

In deze planperiode zal worden voortgegaan met de realisatie van de opleidingen ten behoeve van de rechterlijke macht. Hierbij gaat het om het Permanent Systeem Opleiding Rechterlijke Macht, de opleiding Rechtspleging en Rechtspraktijk en Versterking intern beheer. In deze planperiode zal in het kader van versterking van het intern beheer van het Openbaar Ministerie de automatisering worden doorgevoerd. Er zal gewerkt worden aan professionalisering van de Parketorganisatie, waarbij het project Bedrijfsvoering Openbaar Ministerie wordt afgerond.

In het kader van de delinquentenzorg en de activiteiten in deze planperiode is het noodzakelijk dat zorg wordt gedragen voor capaciteitsversterking van de ondersteuningsgroepen voor het Korps Penitentiaire Ambtenaren. De keuze van het project Capaciteitsversterking Ondersteuningsgroepen KPA is ingegeven door de noodzaak om bij specifieke gevaarstellingen en dreigingen van verstoring van de openbare orde binnen de penitentiaire inrichtingen, zoals gevangenisopstanden en uitbraak- en bevrijdingspogingen, over minimale interventiecapaciteit binnen de Penitentiaire Inrichtingen te beschikken. Deze ondersteuningsgroepen moeten adequaat getraind en toegerust zijn. Het beschikken over deze eenheden is een essentiële voorwaarde voor het garanderen van de veiligheid, de orde en rust in en rondom de penitentiaire inrichtingen alsook in de totale samenleving.

1.3.3 Rechtshandhaving en rechtsbescherming

Rechtshandhaving en rechtsbescherming staan in de planperiode centraal in het overheidsbeleid. Met het oog daarop dient zorg te worden gedragen voor de vervulling van de geïdentificeerde noodzakelijke voorwaarden. Daartoe worden gerekend de ontwikkeling en de versterking van de capaciteit van de publieke organen, die bedoeld zijn voor bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. Voorts dienen voorwaarden te

worden gecreëerd, waardoor de mobiliteit van het Korps Politie Suriname kan worden verbeterd – de reactietijd van de politie dient verder te worden verscherpt, waardoor de dienstverlening aan de gemeenschap kan worden verbeterd. Daarom wordt ernaar gestreefd elk ressort over een vast te stellen minimum aantal bedrijfszekere politievoertuigen te doen beschikken.

De Regering zal in deze planperiode ernaar streven om bij voortduring kwalitatief hoogwaardige politiezorg aan de gemeenschap te leveren. Een randvoorwaarde daarbij is de reorganisatie van het Korps.

Ten aanzien van de Forensische Opsporing geldt dat in de planperiode gestreefd zal worden naar versterking en professionalisering van de technische recherche. Dit zal leiden tot verhoging van het oplossingspercentage van gepleegde misdrijven. Ook zal het veiligheidsniveau hierdoor worden verhoogd. Met het oog hierop zal in deze planperiode de bouw van een Forensisch Laboratorium worden gerealiseerd.

In deze planperiode zal veel aandacht worden besteed aan de bestrijding van, in het bijzonder, de transnationale en nieuwere vormen van criminaliteit, zoals computercriminaliteit. Te dien einde zal het daarvoor in aanmerking komende personeel, op basis van te ontwikkelen en naar functionaliteit getoetste plannen, continu worden getraind en opgeleid in de nieuwste ontwikkelingen en technieken.

In deze planperiode zullen maatregelen en activiteiten worden gepland en uitgevoerd die gericht zijn op de bereikbaarheid van de hulpdiensten van het Korps Politie Suriname. Er zal een centrale coördinatie komen van dienstverleners bij ongevallen en calamiteiten. Ook zal er gewerkt worden aan de opvang en begeleiding van slachtoffers van alle vormen van gewelds- en zedendelicten. Dit met het oog op een meer efficiënt en doelmatig gebruik van de hulpdiensten, de spoedeisende hulp, de brandweer en andere dienstverleners. Hierdoor zal het Korps de gemeenschap beter van dienst kunnen zijn.

1.3.4 Mensenrechten

Het is de plicht van de Staat om onder alle omstandigheden de fundamentele rechten van de mens te garanderen, te bevorderen en te beschermen. De Regering heeft zich als uitvoerende macht binnen het staatsrechtelijk bestel dan ook gecommitteerd deze verplichting na te leven. Er zullen daarom maatregelen getroffen worden, waardoor de veiligheid van een ieder gegarandeerd is.

In deze planperiode is de onderkenning dat de optimale beleving van de rechten van de mens, zowel de klassieke als de sociaal-economische rechten, een belangrijke voorwaarde om ontwikkeling te bewerkstelligen. Van hieruit zullen in deze planperiode die noodzakelijke voorwaarden worden geschapen waardoor een ieder, die zich bevindt binnen het grondgebied van de Republiek Suriname, de rechten van de mens kan beleven. De Regering zal, met het oog hierop, een instituut voor mensenrechten naar internationale standaarden opzetten.

Bij de uitvoering van het Ontwikkelingsplan 2012-2016 zal de Regering zich consequent en vastberaden, met gebruikmaking van alle geoorloofde middelen, inzetten de corruptiebestrijding ter hand te nemen.

In deze planperiode zal, met het oog op eerbiediging van de mensenrechten, speciale aandacht worden besteed aan groepen die vanwege verschillende sociaal-maatschappelijke factoren niet in staat zijn om deze rechten optimaal te beleven. Onder andere wordt gedacht aan vrouwen, kinderen, ouderen, sociaal zwakkeren en mensen met een beperking.

In deze planperiode zullen, met het oog op de eerbiediging van de mensenrechten, ontbrekende wetten worden ingevoerd of ontoereikende wetten worden geoptimaliseerd. Ook wordt gedacht aan maatregelen en activiteiten gericht op institutionele versterking en/of ondersteuning van het Bureau Mensenrechten. Verder zullen in deze planperiode activiteiten worden ondernomen voor bewustwording van bevoegde instanties, bevoegd gezag en burgers – kortom: voor bewustwording van de samenleving van waarde, noodzaak en reikwijdte van eerbiediging van mensenrechten.

2 ECONOMIE

2.1 INLEIDING

De Regering beoogt in deze planperiode:

1. opvoering van het Bruto Binnenlands Product en het nationaal inkomen, zodanig, dat een reële optimale groei bewerkstelligd wordt van tenminste 6 procent gemiddeld per jaar, waarbij exportgroei en de dringend nodige economische diversificatie dominant zullen zijn;
2. sterke afname van verborgen en open werkloosheid, met toename van arbeidsproductiviteit en arbeidsinkomen, evenredig aan de economische groei. Onderwijsvoorzieningen zullen voldoen aan de behoeften ten aanzien van de in te zetten menskracht en zullen gericht zijn op maximale ontplooiing van de Surinaamse mens;
3. ruime verbetering van de levensomstandigheden van de bevolking, in het bijzonder van de sociaal-economisch zwakken. Dit door ontwikkeling van sociale sectoren, door verbetering van onderwijs, sport en cultuur, huisvesting, voedselvoorziening, gezondheidszorg, openbaar vervoer en openbare veiligheid;
4. bescherming en herstel van het natuurlijk milieu, in het bijzonder voor behoud van carbonfixatie, biodiversiteit, bodem en wateren.

Het Ontwikkelingsplan 2012-2016 past binnen het kader van het lange termijn ontwikkelingsstreven 2012-2032, gericht op structurele stabiliteit met drievoudige duurzaamheid: sociaal, economisch en voor het natuurlijk milieu.

Diversificatie van onze economie is een essentieel element van het nationale regeringsbeleid, gekoppeld aan een betere geografische spreiding met zonering van de economische activiteit, gericht op duurzame structurele stabiliteit. De economische groei zal gedurende 2012-2016 nog overwegend vanuit de mijnbouw plaatsvinden, ondanks de aanzet tot diversificatie.

Deze strategische doelen bieden een duurzame structureel stabiele verzekering van een integrale sociaal-economische ontwikkeling, met als ruggegraat verhoogde arbeidsproductiviteit en voorziening in de nodige fysieke en administratieve infrastructuur, agro-industriële productie, energievoorziening en milieuzorg.

Op economisch gebied staan wij aan de vooravond van het transformeren van het economisch denken, waarbij de private sector daadwerkelijk wordt gezien als de motor van economische groei en werkgelegenheid. Beseft zal worden dat de welvaart van een natie niet alleen ligt in haar bodemschatten, maar evenzeer in de talenten en creativiteit van haar bevolking, de cliëntèle - patrimoniale inzet van het overheidsapparaat wordt doorbroken en het apparaat wordt tot een ontwikkelingsinstrument gemaakt, de financiering van de eigen ontwikkeling zal op de eerste plaats moeten komen van de mobilisatie van eigen middelen. De transformatie moet resulteren in:

- a. een baan voor een ieder die daarvoor in aanmerking wenst te komen;
- b. een navenante beloning die het resultaat is van een hoge productiviteit.

Bij het proces van transformatie zullen alle ter zake deskundigen betrokken worden teneinde voldoende draagvlak te creëren. Suriname zal op termijn economisch weerbaar gemaakt moeten worden.

2.2 MACRO-ECONOMISCHE UITGANGSPUNTEN

Zoals eerder aangegeven past het Ontwikkelingsplan binnen het kader van het lange termijn ontwikkelingsstreven voor structurele stabiliteit en drievoudige duurzaamheid: a) sociaal, b) economisch en c) voor het natuurlijk milieu.

Hiertoe moeten omvangrijke investeringen plaatsvinden middels het Publieke Sector Investeringsprogram (PSIP), de nationale private sector en buitenlandse ondernemingen, Direct Foreign Investment (DFI). Ten aanzien van het PSIP vinden de vormgeving en uitvoering plaats door de centrale overheid, parastatale instellingen en staatsondernemingen, terwijl de overheid faciliterende en ordenende taken heeft met betrekking tot de formulering en uitvoering van private investeringen vanuit nationale en buitenlandse ondernemingen.

Onze economie heeft als gunstige kenmerken een geringe bevolkingsdruk, een relatief flexibel arbeidersbestand, ruime beschikbaarheid van natuurlijke hulpbronnen en van nieuwe bilaterale financieringsbronnen, onder meer door de sterke groei van de opkomende economieën (BRIC landen: Brazilië, Rusland, India, China).

De preferente afzetmarkten (Caricom, EU, UNASUR, OIC) bieden bovendien goede economische groeikansen, in het bijzonder de toenemende wereldvraag en hoge exportprijzen van voedsel, water, hout en energie, evenals de behoefte aan binding van kooldioxide en behoud van biodiversiteit.

Onze schuldpositie is internationaal vergeleken betrekkelijk gunstig met geringe kosten van rente en aflossing als percentage van het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans en van staatsuitgaven. De leningsruimte is voldoende om, tezamen met de overheidsbesparingen en de verminderde schenkingen, de investeringen van de centrale overheid te dekken.

De Surinaamse economie vertoont een verontrustende scheefgroei, met overwegend groei in de bodemuitputtende mijnbouw in goud, aardolie en bauxiet. Deze drie producten omvatten thans circa 94% van de exportwaarde van goederen, bij tijdelijk hoge exportprijzen. Het nadeel van de mijnbouw is, dat de wereldmarktprijzen van producten uit deze sector grote fluctuaties vertonen, hetgeen nadelige gevolgen heeft voor de economieën van kleine ontwikkelingslanden. De ervaring leert dat de gevoeligheid alleen kan worden doorbroken door diversificatie en de industriële verwerking van mijnbouwproducten tot eindproducten.

De bijdrage van de drie mijnbouwproducten aan de betalingsbalans, het nationale inkomen en het staatsinkomen is immers disproportioneel, met geringe bijdrage aan werkgelegenheid en inkomensspreiding. De mijnbouw omvat thans circa 40% van het nationaal inkomen, ruim 80% van het netto deviezeninkomen en circa 40% van de lopende staatsontvangsten, terwijl minder dan 9% van de beroepsbevolking er werkzaam is. De groei van investeringen en van inkomen was de afgelopen decennia overwegend in de niet-duurzame mijnbouw, onder andere vanwege hoge prijzen voor aardolie en goud.

Duurzame productiesectoren (agrarische, bosbouw, industrie) zijn tot nu toe verwaarloosd, ondanks het gunstige groeipotentieel.

Vanwege de aanhoudende urbanisatie is de spreiding van economische activiteiten wenselijk. Simultaan hieraan zullen ook de leefbaarheidsvoorzieningen moeten worden aangepakt.

De na te streven diversificatie komt neer op 'lopen op twee benen' voor wat betreft de ontwikkeling van duurzame en niet-duurzame productiesectoren. Diversificatie zal tevens gekoppeld zijn aan relatieve afname van de beroepsbevolking werkzaam bij centrale overheid en parastatale instellingen. De na te streven duurzaamheid betreft:

1. sociale duurzaamheid: werkgelegenheid, inkomenskansen, levensomstandigheden;
2. economische duurzaamheid: diversificatie, continuïteit, behoud van natuurlijke hulpbronnen;
3. bescherming voor behoud van het natuurlijk milieu.

Grote uitdagingen liggen in:

- a. de mobilisatie van externe financiering (DFI en leningen), in het bijzonder voor de duurzame productie (agrarisch, industrie, toerisme);
- b. de generering van structurele overheidsbesparingen (overschot lopende rekening staatsfinanciën);
- c. de vergroting van de nationale private besparingen, inclusief het terugvloeien van de naar het buitenland weggelekte nationale private besparingen;
- d. de vergroting van de uitvoeringscapaciteit buiten de mijnbouw, in het bijzonder in de landbouw en industrie.

De directe buitenlandse investeringen (DFI) in de extractiesectoren (mijnbouw, bosbouw, visserij) zullen tot stand komen vanwege grote internationale belangstelling, aantrekkelijke exportprijzen en de beschikbaarheid van onze natuurlijke hulpbronnen. Hierdoor zijn hun financiering, uitvoeringscapaciteit en marketing verzekerd. Deze investeringen bieden helaas weinig nationale werkgelegenheid en zijn sociaal, economisch en voor het natuurlijk milieu niet duurzaam.

Het verzekeren van financiering en uitvoeringscapaciteit voor de verbetering van de duurzame sectoren ligt moeilijker. Dit impliceert dat de bottleneck met betrekking tot de transformatie van niet-duurzaam natuurlijk kapitaal naar financieel - en uiteindelijk duurzaam menselijk - en geproduceerd kapitaal serieus en stringent aangepakt dient te worden. In dit kader kan een speciaal fonds ingezet worden voor het financieren van onderwijs en infrastructuur teneinde de kennisbasis van de economie te vergroten, welke ook ingezet kan worden in niet-minerale sectoren.

Het idee dat hoge opbrengsten en daaraan gekoppeld hoge inkomsten voor de Staat uit natuurlijke hulpbronnen blijvend van karakter zijn, leidt niet vanzelfsprekend tot rationaliseren van staatsuitgaven. Integendeel is aangetoond dat opeenvolgende overheden fysiek en financieel expandeerden in lijn met toenemende transfers naar de overheid vanuit de mijn-

bouwsector. De mogelijkheden voor dringende uitgaven vanuit de overheid in tijden van verlaging van de wereldmarktprijzen worden vergroot, indien daar voorzorgsmaatregelen voor worden getroffen.

Een dergelijk fonds wordt door de Staat bestuurd en draagt zorg voor het beheer van nationale besparingen, budgetoverschotten en overtollige monetaire reserves. Dit soort fondsen wordt gevoed uit opbrengsten van diverse financiële activa. Onderscheiden kunnen worden twee typen financieringsbronnen voor het speciale fonds gebaseerd op de producten- of dienstenbron die de deviezenstromen naar het fonds tot stand brengen, te weten:

- commodity based: gefinancierd vanuit overheidsontvangsten en/of exportopbrengsten uit natuurlijke hulpbronnen.
- non-commodity based: gefinancierd uit onder andere overvloedige deviezenreserves, budget- of betalingsbalansoverschotten.

De Regering heeft daarom op grond van het voorgaande besloten spoedig in studie te laten nemen het opzetten van zo een speciaal stabilisatie- en ontwikkelingsfonds teneinde negatieve fluctuaties in de opbrengsten, vanuit voornamelijk de mijnbouwsector, adequaat op te vangen. Over de mogelijke werkconstructies, arrangementen en verantwoordelijkheden in het op te zetten systeem zullen, na afstemming met ter zake deskundigen, besluiten genomen worden.

De doelstellingen die hierbij worden nagestreefd zijn:

- beschermen en stabiliseren van de economie tegen frequente budget- en handelsbalans-fluctuaties. Indien economieën sterk mineraal afhankelijk zijn voor wat betreft de staatsinkomsten, zullen fluctuaties van prijzen van deze delfstoffen indirect fluctuaties in deze inkomsten veroorzaken. Het is daardoor van belang dat het beheer van het budgetaire beleid in deze economieën parallel loopt met veranderende mineraalmarktcondities;
- diversifiëren naar duurzamere sectoren: delfstoffen zijn eindig van karakter. Mineraalafhankelijke landen staan vaker voor de uitdaging om natuurlijk kapitaal om te zetten in financiële en uiteindelijk in duurzamere vormen van kapitaal, zoals menselijk kapitaal en geproduceerd kapitaal (zoals instrumenten, machines, etc.);
- vergroten van besparingen voor toekomstige generaties: investeren in beleggingsinstrumenten met een hoog rendement, waardoor toekomstige generaties ook bij het moeten ontberen van de natuurlijke rijkdommen, kunnen profiteren van eerder geaccumuleerde inkomsten uit deze sectoren;
- financieren van sociale en economische ontwikkeling, zoals sociale zekerheidsstelsels, gezondheidszorg en onderwijs. De mondiaal toenemende druk van vergrijzing en druk van de financiering van voorzieningen van ouderen door de jongere beroepsbevolking (afnemend besteedbaar inkomen) baart vele landen zorgen. Een belangrijk deel van soortgelijke fondsen investeert dus significant in, met name, pensioenfondsen.

In het kader van de in dit plan genoemde doelen wordt benadrukt dat onderwijs, fysieke en administratieve infrastructuur, huisvesting, gezondheidszorg en duurzame commerciële productie (agrarisches, industrie) een nieuwe aanpak vereisen.

Hiertoe zijn onder meer diverse nieuwe lichamen en structuren tot stand gebracht, waaronder de Huisvestingsautoriteit, het Rijstorgaan en de Commissie Ordening Goudsector. Verbeteringen zijn immers nodig ten aanzien van:

- de vormgeving, rol en efficiëntie van de publieke sector;
- de rationalisering van bepaalde staatsbedrijven;
- de ondersteuning van de nationale private sector, vooral in duurzame productiesectoren;
- de benutting van de internationale samenwerking;
- de ontwikkeling van de sociale sectoren, in het bijzonder onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg, veiligheid.

2.3 FINANCIËLE ONTWIKKELING EN MONETAIR BELEID

2.3.1 Financiële ontwikkeling

De financiële sector speelt een belangrijke rol bij onder andere de bevordering van de macro-economische stabiliteit en de mate van economische groei in het land. Voor een goede samenhang tussen besparingen, investeringen en economische groei moeten de ontwikkeling en modernisering van de financiële sector samengaan met de ontwikkeling van de private sector en Public Sector Reform. De financiële sector zal zich meer moeten toelagen op de ondersteuning van de nationale productie en het vergroten van de deviezenverdien capaciteit van de economie.

Om het macro-economische klimaat te verbeteren en duurzame economische groei te realiseren, evenals de verhoging van het welvaartsniveau van de samenleving, zal de overheid een aantal maatregelen treffen op financieel-monetair gebied. Ook voor wat betreft de schuldenlast zullen maatregelen worden getroffen om de creditrating van Suriname te verbeteren, zodat er voor de verdere ontwikkeling van de productie geleend kan worden tegen gunstige voorwaarden. Binnen het kader van de overheidsfinanciën zal ten behoeve van een gezond macro-economisch en financieel evenwicht, gewerkt worden aan een Meerjarenbeleidsbegroting, die een correcte weergave is van de verwachte ontvangsten en uitgaven. Voor het realiseren van een evenwichtig beleid en de continuïteit van de gewenste positie van de overheidsfinanciën is het noodzakelijk dat het financieringstekort op een nationaal en internationaal aanvaardbaar niveau en in balans is met de overige macro-economische indicatoren.

Bij het inkomstenbeleid zullen instrumenten gebruikt worden voor een effectieve en efficiënte inning van middelen voor de Staat. Voorts zullen de achterhaalde tarieven van de niet-belastingmiddelen worden geactualiseerd.

De Regering zal erop toezien dat het financieel beleid afgestemd is op het monetair beleid. In dit kader zal stringent cashmanagement, evenals een verantwoord en evenwichtig beleid met betrekking tot de overheidsfinanciën worden gevoerd. Voorts zullen eventuele begrotingstekorten monetair neutraal worden gefinancierd. De planning bij de uitvoering van beleidsprogramma's c.q. -projecten zal worden verbeterd. Daarbij zal rekening worden gehouden met de uitvoeringscapaciteit en de beschikbare middelen. Middels het project Beheer en Toezicht Staatsfinanciën zal de efficiëntie in het beheer van de overheidsfinanciën worden verhoogd. Tevens zullen kwaliteit en effectiviteit van de begroting als planningsinstrument worden verbeterd.

In de komende periode zal het beleid sterk gericht zijn op een effectieve benutting van de beschikbare financieringsmiddelen ten behoeve van ontwikkelingsprojecten. Het betreffen zowel middelen die door nationale als internationale partners beschikbaar worden gesteld. Hiertoe zullen mogelijkheden worden geschapen tot verhoging van de overheidsontvangsten door onder meer het opvoeren van de nationale besparingen en het aanboren van diverse financieringsbronnen.

In dit kader zal de aanvullende bijdrage van de internationale ontwikkelingspartners in kaart worden gebracht en centraal worden gecoördineerd. Tevens zullen verdere verdieping en diversificatie van de bilaterale en/of rationalisatie van bestaande relaties plaatsvinden. De coördinatie van de samenwerking met de ontwikkelingspartners die de ontwikkelingsfinanciering ondersteunen, is gebaseerd op de principes van equal partnership en economische diplomatie. Hierbij is er sprake van gelijkwaardigheid, wederzijds vertrouwen, respect en voordeel.

Voor een effectief investeringsbeleid zullen investeringsvoorstellen getoetst worden op economische haalbaarheid.

Door de aanhoudende sterke vraag naar en hoge prijzen van mijnbouwproducten, zien de economische vooruitzichten voor ons land er gunstig uit op korte en middellange termijn. De voorgenomen grote investeringen en exportcapaciteit ten gevolge van de prijsontwikkelingen op de wereldmarkt voor grondstoffen zullen naar verwachting een significante impact hebben op de overheidsontvangsten. De Regering is zich bewust van de kwetsbaarheid van de prijsontwikkeling, de vraag naar en de afhankelijke positie van de grondstoffenproductie.

Bij een eventuele daling van de grondstoffenprijzen op de internationale markt zullen de inkomsten minder worden. Dit dient middels financieringsmodaliteiten gecompenseerd te worden.

Het beleid van de Regering met betrekking tot de staatsschuld is, deze op het wettelijk aanvaardbaar niveau te houden en alle achterstallige betalingen van geleverde goederen en diensten in te lopen. Ook commitments uit het verleden die nog niet uitgevoerd zijn, moeten zichtbaar gemaakt worden voor een vlotter betalingsproces. Bij de externe schuld moeten de achterstallige betalingen aan buitenlandse leningen afgewik-

keld worden. Een hogere creditrating ten gevolge van het correct afwikkelen van schulden, kan gunstigere voorwaarden scheppen bij het aangaan van leningen.

Ons belastingstelsel is dringend aan een grondige hervorming toe. De laatste noemenswaardige veranderingen hebben respectievelijk plaatsgevonden in 1995

en 1997, toen het heffingssysteem van de Inkomstenbelasting wijzigde van aanslag- naar aangiftebelasting en de algemene omzetbelasting werd geïntroduceerd. De huidige belastingwetten dateren van ettelijke jaren terug; er hebben geen aanpassingen plaatsgevonden op basis van de economische ontwikkelingen van de afgelopen jaren.

De huidige wetgeving is verouderd, complex en moeilijk hanteerbaar als instrument voor economische ontwikkeling. Het is tijd voor een brede belastinghervorming. De hervorming omvat onder andere de verschuiving van de belastingdruk van de directe belastingen (inkomsten- en loonbelasting) naar de indirecte belastingen. In dit kader zal de Belasting op de Toegevoegde Waarde (BTW) worden geïntroduceerd. De BTW zal het huidige heffingssysteem van de Omzetbelasting vervangen. Met de verschuiving van de druk van de directe belastingen naar de indirecte belastingen, zullen gelijktijdig met de introductie van de BTW, de tarieven van de loonbelasting en inkomstenbelasting worden verlaagd. Deze verlaging zal de loontrekkers en ondernemers meer netto inkomen verschaffen. Werken wordt aantrekkelijker, doordat het verschil tussen het netto en bruto inkomen kleiner wordt. Voorts zal de consument worden gestimuleerd om bewuster te consumeren.

Naast het aanpassen van de tarieven van de inkomsten- en de loonbelasting zal er ook gewerkt worden aan de vereenvoudiging van de belastingwetgeving.

Teneinde de effectiviteit van de belastingadministratie substantieel te verbeteren zal een belastingautoriteit worden ingesteld. Die autoriteit zal verantwoordelijk zijn voor het administreren van de belasting- en douanediensten. De nieuwe belastingautoriteit zal naar verwachting een fusie zijn van de Ontvangstkantoren en de Inspecties.

Door de instelling van de belastingautoriteit zullen de beperkingen waarmee de belastingdienst te maken heeft, worden opgevangen. Om dezelfde reden is het van even groot belang dat de instelling van de belastingautoriteit gepaard gaat met de modernisering van de belastingeenheden, aangezien deze worden geïncorporeerd in de belastingautoriteit.

De belastingautoriteit zal onder andere de volgende kenmerken hebben: een onafhankelijk, rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam met een aanzienlijke mate van autonomie op het gebied van financiering en financieel beleid, eigendom en beheer van activa, begrotings-, inkoop- en personeelsbeleid; autonomie ten aanzien van de bovenstaande kenmerken op basis van beginselen neergelegd in de wetgeving; een uitgebreide organisatie, welke de bestaande diensten voor nationale belastingen, accijnzen, alsook douanerechten volledig omvat.

Op het gebied van belastingverdragen zullen met de daarvoor in aanmerking komende landen belastingverdragen worden gesloten. De redenen hiertoe zijn het voorkomen van dubbele belastingheffing. De uitwisseling van belastinginformatie en het leveren van een bijdrage aan het creëren van een gunstig investeringsklimaat zijn van belang.

2.3.2 Monetair beleid

De monetaire autoriteiten beogen het karakter van het monetair beleid in de beleidsperiode te transformeren van passief naar actief beleid. Deze ommekeer is voor de Centrale Bank van Suriname van belang om de liquiditeiten in het financieel systeem van moment tot moment effectief te kunnen aansturen en een fundament te leggen voor efficiënte allocatie van kapitaal in onze economie. Voor de Staat betekent de transformatie dat er een weg gebaad wordt naar het gestructureerd aandoen van de geld- en kapitaalmarkt ter financiering van voorgenomen bestedingen.

De Centrale Bank van Suriname heeft in haar beleidsvoering vanaf haar oprichting in 1956 op zeer beperkte schaal monetair instrumentarium gehanteerd. Tot aan het jaar 2001 is een arrangement van kredietplafoning toegepast. Dat arrangement werd omstreeks medio 2001 verlaten en vervangen door een kasreserveregeling, die anno 2011 nog steeds het primaire instrument van het monetaire beleid is. In de loop der jaren heeft de Bank zich op diverse momenten incidenteel van interventies op de valutamarkt bediend. Echter, vanwege dit incidentele karakter maakten valutamarktinterventies geen deel uit van een consistent geheel van beleidsmaatregelen gericht op systematische beïnvloeding van liquiditeitsverhoudingen in ons financieel systeem. Bij het opmaken van een overzicht aangaande de evolutie van het monetaire beleid in Suriname kan, vanwege het statische karakter van het instrumentarium, geconcludeerd worden dat niet of nauwelijks is ingespeeld op veranderde gedragingen in ons economisch bestel. Vanaf het laatste kwartaal van 2010, in het bijzonder na de aanpassing van de wisselkoers in januari 2011, is het instrument van interventies op de valutamarkt consequent in verhoogde mate toegepast. In conjunctie met de kasreserveregeling sorteerde deze maatregel de gewenste effecten, aangezien deze enerzijds een basis legde voor verplaatsing van de oriëntatie van passief naar actief monetair beleid, terwijl anderzijds de druk op de wisselkoers aanzienlijk werd verlaagd.

Het transformatieproces behelst onder andere de invoering van een raamwerk, waarbij openmarktpolitiek het speerpunt van het monetaire beleid

wordt, terwijl de kasreserveregeling, al dan niet in gewijzigde vorm, in den vervolge een supplementaire rol zal zijn toebedeeld. Zulk raamwerk voor openmarktpolitiek vereist het treffen van een scala aan institutionele maatregelen. Elementair binnen dat geheel zijn onder meer het vestigen of verder op gang brengen van financiële markten, identificatie c.q. duidelijke onderscheiding van marktpartijen, het voorhanden hebben van een betrouwbaar systeem voor het plegen en verrekenen van betalingen (payment system), communicatieprogrammatuur, protocollen met de marktpartijen en de Staat en regelgeving. De voorbereidingen van dit geheel vangen al in 2011 aan en het ligt in de lijn der verwachtingen dat op basis van gefaseerde planning omstreeks medio 2012 een voorzichtige aanvang met openmarkt operaties gemaakt kan worden. Ter wille daarvan zullen organisatorische maatregelen bij de Centrale Bank van Suriname, bij de overheid en bij financiële instellingen getroffen moeten worden. Een belangrijke voorwaarde voor het welslagen is het vestigen van een stabiel economisch klimaat met lage inflatie en wisselkoersstabiliteit. Daarvoor is niet alleen een rol voor de Centrale Bank van Suriname weggelegd. Immers, de inflatie waar het beleid van deze bank invloed op kan uitoefenen is die welke verband houdt met een vergrote vraag naar goederen en diensten vanwege een te ruime geldvoorziening vanuit de financiële sector (bestedingsinflatie). De Regering beoogt daarom een mate van geldschepping welke past bij een gezonde groei van de economie. Gelet op het gegeven dat onder andere een overmatig geldaanbod de fundamentele oorzaak van hoge inflatie is, is het van groot belang dat de Staat zijn bestedingen voortdurend op de inkomsten afstemt.

De stappen om tot versterking van de financiële sector te geraken zijn gezet met het aanvragen en verkrijgen van technische assistentie van lokale en multilaterale instellingen. Besloten is om dit initiatief, vanwege zijn complexiteit en zijn omvangrijkheid, in drie fasen gedurende een periode van 3 tot 5 jaar, uit te voeren. Tot de onderdelen behoren versterking van de Centrale Bank van Suriname, hervorming van het wettelijke en het toezichthoudende kader, marktontwikkeling en hervorming van de banken onder beheer van de Staat.

Op het gebied van de wetgeving is het streven erop gericht nieuwe en aangepaste wetsproducten zoveel als mogelijk al in 2012 van kracht te doen zijn. In deze betreft het onder meer:

- een wet Toezicht bank- en kredietwezen;
- een wet Toezicht op het verzekeringsbedrijf;
- een wet Toezicht geldtransactiekantoren;
- een nieuwe deviezenwet.

Terwijl met de nieuwe deviezenwet gestreefd wordt naar het onderbrengen van ingrijpende wijzigingen in de deviezenbepalingen, die sinds het begin van de jaren negentig van toepassing zijn in de wet en de wet bovendien op de huidige maatschappelijke omstandigheden af te stemmen, beogen de eerste drie wetten de Centrale Bank van Suriname instrumenten aan te reiken, opdat deze haar taken naar internationale standaarden en normen kan uitoefenen alsook het publiek grotere waarborg kan geven ten aanzien van de veiligheid van het financieel systeem en de adequate werking van de financiële markten.

2.4 PRODUCTIEVE SECTOREN

2.4.1 Industriële ontwikkeling

De sector Industrie telt weinig bedrijven die primair voor de export produceren. De producenten blijken in veel opzichten niet te voldoen aan de eisen van de buitenlandse markt, omdat primair voor de binnenlandse markt wordt geproduceerd. Suriname werkt aan een bedrijfsomgeving die zich leent voor effectieve concurrentie. De overgrote meerderheid van de bedrijven is voor de vervaardiging van het merendeel van de voortgebrachte goederen vrijwel geheel gericht op het gebruik en verbruik van geïmporteerde goederen.

De meerjaren strategische koers behelst verhoging van de productie als belangrijke basis voor waarachtige en duurzame stabiliteit. De verschillende sectoren in de economie zullen worden versterkt om via de strategie van nieuwe producten voor nieuwe markten de exportpotentie van Suriname beter te benutten. Ontwikkeling van nieuwe producten houdt in dat de toegevoegde waarde van producten in Suriname zal plaatsvinden, ook voor traditionele exportproducten als rijst en bacoven. De ontwikkeling van nieuwe producten houdt ook in de verdere diversificatie van onze exportportfolio. Het investeringsregime zal in deze beleidsperiode dienovereenkomstig worden geëvalueerd en waar nodig worden aangepast. Het productiebeleid zal worden gekenmerkt door ontwikkeling van nieu-

we projecten en producten op basis van lokale grondstoffen en verworven kennis en technologie. Het vergunningensysteem zal verder vereenvoudigd worden en de procedure voor de oprichting van een naamloze vennootschap (NV) zal versneld worden. Ook de stimulering van de ontwikkeling van Kleine en Middelgrote Ondernemingen (KMO's) wordt ter hand genomen.

Het aanwijzen van gebieden voor de opzet van industrieparken zal in deze periode ter hand worden genomen en geldt als economische stimulans voor het Surinaamse bedrijfsleven. Een industriepark is een gebied dat van overheidswege is afgezonderd om goederen en diensten op een commerciële manier voort te brengen, waarbij alle voorzieningen daartoe in gereedheid zijn gebracht.

Het doel van het park is om de productie en/of de toegang tot grondstoffen, halffabricaten en finale producten bij elkaar te hebben en buiten de reguliere woongebieden te houden, zodat de kosten voor het voortbrengen van de eindproducten en diensten minimaal zijn. De nabijheid van havens, transportfaciliteiten en communicatie- en nutsvoorzieningen is dan ook een vereiste.

2.4.2 Agrarische ontwikkeling

2.4.2.1 Voedselzekerheid en –veiligheid

Het beleid van de Regering op het gebied van de agrarische sector richt zich primair op het waarborgen van de voedselzekerheid voor de totale Surinaamse bevolking. De te volgen strategie op dit gebied heeft als doel een verhoging van de agrarische productie door het ontwikkelen van duurzame productiesystemen in het gehele land, dus zowel in de kustvlakte als in het binnenland.

Het beleid in de agrarische sector richt zich ten tweede op het waarborgen van voedselveiligheid. Het waarborgen van gezond en veilig voedsel voor

iedereen is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen producenten – hierbij wordt gedacht aan de hele keten –, overheid en consumenten. Voedselveiligheid is niet alleen voor de Surinaamse consumenten belangrijk, maar ook voor het open houden en vergroten van kansen voor de export van agrarische producten. Als het om voedselveiligheid gaat, zal het beleid zich richten op de hoogste internationale standaarden en deze in onze nationale standaarden integreren.

De strategie van voedselveiligheid in de agrarische sector is erop gericht om Suriname tot regionaal leider op het vlak van voedselveiligheid te maken en daarmee de exportproductie naar de regio en andere delen van de wereld veilig te stellen.

2.4.2.2 Duurzame strategie

De Regering staat een duurzame strategie op agrarisch gebied voor. Met deze strategie wordt ernaar gestreefd verduurzaming van agrarische activiteiten. Onder duurzame agrarische productie wordt verstaan een productiesysteem waarin op een zorgvuldige manier wordt omgegaan met het ecosysteem, zodat ook de volgende generaties in Suriname verzekerd zijn van goede randvoorwaarden voor de productie van voldoende, gezond en veilig voedsel.

2.4.2.3 Voedselproducent van de regio

De Regering zal in deze planperiode een beleid voeren, dat erop gericht is Suriname tot de voedselproducent en -leverancier van het Caribisch gebied te maken. De strategie hierbij is de export van agrarische producten te verhogen door op de eerste plaats de agrarische productie op een duurzame manier te vergroten. De inspanning om dit strategisch doel te verwezenlijken, is een gedeelde inspanning tussen het bedrijfsleven en de overheid. Zowel het bedrijfsleven als de overheid zal aan een aantal belangrijke voorwaarden moeten voldoen om de Caribische markt daadwerkelijk te veroveren.

2.4.2.4 Agrarische sector en BBP

De strategie van de Regering ten aanzien van de agrarische sector beoogt een grotere bijdrage van deze sector aan het BBP te realiseren. Hiertoe zijn noodzakelijk een significante verhoging van de productie, daadwerkelijke en relevante ordening van de sector en significante investeringen in producten met een toegevoegde waarde. Hiertoe zijn ook noodzakelijk andere betekenisvolle kapitaalinvesteringen in (aan)verwante diensten en ambachten.

2.4.2.5 Ruimtelijke voorwaarden voor duurzame ontwikkeling

Ruimtelijke ordening is een basisvoorwaarde voor duurzame ontwikkeling van de agrarische sector. Zonder een gedegen ruimtelijke ordening zal de sector niet duurzaam ontwikkeld kunnen worden. Het scheppen van de ruimtelijke voorwaarden richt zich op het formeel vastleggen van bestemmingsgebieden ten behoeve van de agrarische productie en de mogelijke (toelaatbare) bestemmingen van de omliggende gebieden.

2.4.2.6 Randvoorwaarden en risico's

De realisatie van de strategische doelen is een gedeelde inspanning en verantwoordelijkheid van de stakeholders. Het ministerie van LVV heeft een faciliterende, voorbereidende, voorwaardenscheppende, regisserende en monitorende rol bij de beleidsuitvoering. Het bedrijfsleven realiseert effectief de productie-, voedselveiligheids- en voedselzekerheidsdoelen. Stakeholders, zoals de ministeries van Regionale Ontwikkeling, Buitenlandse Zaken, Ruimtelijke Ordening Grond- en Bosbeheer, Justitie en Politie, Openbare Werken, Natuurlijke Hulpbronnen, Handel en Industrie, Onderwijs en Volksontwikkeling, Volksgezondheid, Transport Communicatie en Toerisme en Arbeid Technologische Ontwikkeling en Milieu zorgen ervoor dat aan de randvoorwaarden voor een succesvol agrarisch beleid wordt voldaan. Gelet op de vele externe stakeholders en de verschillende belangen, zal goede coördinatie een kritieke succesfactor zijn voor het beheersen van de randvoorwaarden. Interne sturing middels competentie-management is een andere belangrijke succesfactor, evenals een gedegen programma- en projectmanagement en risicomangement.

Het is de Regering ernst om aandacht te schenken aan de intensivering van de betrekkingen met het buitenland op het gebied van agrarische ontwikkeling. Hiertoe zijn er afspraken met Brazilië en Venezuela gemaakt. Met Embrapa, het bekende onderzoeksinstituut in Brazilië, lopen er reeds

projecten die moeten leiden tot de verhoging van kwalitatieve productie en een verbeterde aanpak van de monitoring van ziektes in de agrarische sector. Voor wat betreft het laatste zijn er reeds ambtenaren voor training naar Brazilië afgevaardigd.

2.4.3 Mijnbouw

De mijnbouwsector en aanverwante bedrijven dragen in zeer grote mate bij aan de economie van ons land, onder andere door het genereren van deviezen en werkgelegenheid. Een goed beheer van deze sector vereist een gedegen beleid. Daarbij is het van belang dat de huidige situatie en de potenties van de sector in kaart worden gebracht. Hieronder wordt behalve met behulp van beleidsinstrumenten ook per delfstof ingegaan op de belangrijkste strategieën ter ontwikkeling van de sector.

2.4.3.1 Wetgeving

De huidige mijnbouwwet (Decreet E58) is enigszins achterhaald. De aanpassing van dit decreet zal in de planperiode zijn gerealiseerd. Daarbij zullen met name de regels met betrekking tot de bescherming van het milieu beter worden geregeld.

2.4.3.2 Milieu

De winningstechnieken bij (kleinschalige) mijnbouw veroorzaken:

- dat schadelijke stoffen (kwik) in het milieu vrijkomen;
- contaminatie van bodem en vertroebeling van grond- en oppervlaktewater;
- wegtrekken van fauna, met als gevolg de afname van biodiversiteit of het uitsterven van bedreigde plant- en diersoorten in het gebied;
- landdegradatie, wegens ontbrekende rehabilitatie van uitgemijnde gebieden
- ontstaan van broedplaatsen voor schadelijke insecten, muskieten (malaria);
- bij de afgraving van bouwmaterialen, waaronder schelpen en zand, het ontstaan van grote kraters welke ziektes met zich meebrengen en
- door afgraving van reeds fragiele kust dat ecosystemen onder zware druk komen te staan.

Voor de aanpak van deze problemen is het van belang de mijnwetgeving aan te passen en een artikel te wijden aan screening vóór en rehabilitatie na het mijnen, omdat dit de basis vormt voor het verantwoordelijk omgaan met het milieu. Hierbij is dus ook de follow-up en monitoring van groot belang.

Voor het reduceren van het kwikgebruik binnen de goudmijnbouw sector is het van groot belang om hernieuwde en milieuvriendelijke technologieën voor het winnen van goud te introduceren. Voor uitgemijnde gebieden zal een rehabilitatie-management-plan worden opgesteld.

2.4.3.3 Goud

De goudprijs beleeft een opmerkelijke schommeling en beweegt zich anno augustus 2011 boven de USD 1700 per troy ounce. Er is grote belangstel-

ling van multinationale bedrijven om te investeren in deze sector. Middels voor ons land gunstige "delfstoffenovereenkomsten" zullen met deze bedrijven samenwerkingen worden aangegaan. Hierbij zal vooral worden gelet op de technische en financiële administratie van de bedrijven.

Grootschalige Goudmijnbouw

Grote arealen (200 < area < 40 000 ha) zijn voor de goudwinning aan nationale ondernemers en personen gegund. De Regering zal een beleid voeren dat een efficiënte benutting van de goudvoorkomens onder beheer van deze bedrijven mogelijk zal maken. Ook zal door dat beleid mogelijk worden gemaakt dat het innen van "Government take" uit dit gebied wordt verbeterd. Aan de milieuaspecten zal door het genoemde beleid bijzondere aandacht worden besteed.

Kleinschalige Goudmijnbouw

Vele arealen tot een grootte van max. 200 ha zijn gegund aan personen. De efficiënte benutting van de goudvoorkomens onder beheer van deze personen zal worden bewerkstelligd. Ook de "Government take" uit dit deelgebied zal moeten worden verbeterd. De milieuproblematiek die ook bij de categorie van goudbedrijven groot is, zal in deze planperiode de nodige aandacht krijgen.

2.4.3.4 Ordening Goudsector

De Greenstone Belt zal in verschillende regio's worden opgedeeld om de goudsector beter controleerbaar en beheersbaar te maken. De presidentiële Commissie "Ordening Goud Sector" zal in deze planperiode de registratie van de goudzoekers en dienstverleners binnen deze sector, zowel Surinamers als buitenlanders, voltooiën. Op korte termijn zal de regering ertoe overgaan in de voornoemde regio's mijnbouwcentra ("one stop windows") op te zetten waar goudzoekers onder andere getraind zullen worden in het toepassen van milieuvriendelijke goudwinningstechnieken.

De Commissie zal in nauwe samenwerking met relevante ministeries en belanghebbenden in het veld de ordening van deze sector aanpakken. Het belang van deze aanpak is om illegaliteit terug te dringen, het milieu te beschermen, de staatsinkomsten te vergroten en het wettelijk gezag wederom te bevestigen.

2.4.3.5 Bauxiet

De dominante positie die de bauxietindustrie in Suriname jaren achtereen heeft ingenomen, is sterk verminderd. Van het historische aandeel van 70% tot 80% van de exportwaarde die de aluinaarde-industrie had, is nog maar nauwelijks 25% overgebleven.

Vanaf 1 augustus 2009 is de bauxietindustrie in ons land wederom voor 100% in handen van de Alcoa Inc. De N.V. BHP Billiton Maatschappij Suriname verkocht haar belangen in Suriname per 1 augustus 2009 aan de Alcoa Inc. en staat nu geregistreerd als N.V. Alcoa Minerals of Suriname. Vanaf 2008 is er een aanzienlijke afname van de aluinaarde exporthoeveelheden waarneembaar. De exporten bedroegen in 2010 US\$ 440.4 miljoen, een stijging van 36.4% ten opzichte van 2009. Ten aanzien van de staatsinkomsten is er een afname te constateren van 7% naar circa 3%.

Sedert mei 2009 opereert de industrie op 60% van haar capaciteit vanwege de internationale financiële crisis en de huidige bauxietvoorraden. In deze periode zal Suralco doorgaan met ontginning van de actieve mijnen in het Moengo-/Coermotibogebied en de afzettingen aan de oostzijde van de Surinamerivier, te weten Kaaimangrasie, Klaverblad en Caramacca ten einde de raffinaderij tot 2013 te voorzien. Echter zullen deze mijnen eind 2012 uitgemijnd zijn.

De nieuwe mijnen die Suralco in deze planperiode zal ontwikkelen (Nasaugebergte, district Para, Noord en Kankantie Noord) zullen in het 3e kwartaal van 2014 de raffinaderij van bauxiet kunnen voorzien. Om de periode van één jaar en negen maanden te overbruggen, verricht zij intensief onderzoek naar nieuwe bauxietvoorkomens in het Moengogebied. Tevens zullen de bauxietafzettingen die de maatschappij in het verleden had verlaten, omdat die toen niet economisch winbaar waren, worden ontgonnen.

In deze planperiode zal het beleid gericht zijn op herstel en verruiming van de maatschappelijke en economische betekenis van deze sector door:

- samenwerkingsvormen aan te gaan met de bauxietmaatschappijen en andere gegadigden betreffende de middellange en lange termijn bauxietvoorziening van de raffinaderij én de verruiming van de benuttingscapaciteit en de efficiëntie van de raffinaderij;
- over achterhaalde/verouderde overeenkomsten en afspraken met de maatschappij op korte termijn te heronderhandelen;
- verouderde wetgeving op korte termijn aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden.

Voor wat de bauxietsector betreft, zal het Bauxiet Instituut Suriname zijn verantwoordelijkheid voor de beleidsadviserende, controlerende en monitorende taken blijven uitvoeren.

2.4.3.6 Aardolie

De Staatsolie Maatschappij N.V. heeft in haar ontwikkelde visie tot 2020 aangegeven dat zij een significante bijdrage kan leveren aan het zelfvoorzienend maken van Suriname op het gebied van energie. In deze visie wordt er gestreefd naar een duurzame energietoekomst voor Suriname. Om de toekomstvisie te kunnen realiseren, is er een solide strategie uitgezet, die is opgebouwd uit vier plateaus, te weten "Fundament voor groei", "Transitie", "Expansieve groei" en "Rationalisatie".

2.4.3.7 Ordening exploitatie bouwmaterialen

Er worden voortdurend mijnbouwrechten uitgegeven voor de exploitatie van bouwmaterialen: schelpzand, opvulzand, schuurzand, savannezand, oude zeeklei, scherpzand, grind, kaolien, lateriet, steenslag en natuur-

steen. Plannen en acties zijn noodzakelijk om op een effectievere manier controle uit te oefenen op de activiteiten van de mijnbouwrechthouders. De geconstateerde optredende grote illegaliteit binnen deze sector zal worden bestreden. In dit verband zal ook controle worden uitgeoefend op het transport van bouwmaterialen vanuit de districten naar Paramaribo en randdistricten.

Suriname bestaat voor ongeveer 80% uit precambrisch gesteente, zoals granieten, gabbro's, dolerieten die zich uitstekend lenen voor de vervaardiging van tegels van duurzame kwaliteit met een hoge toegevoegde waarde. De Caricom kan een goede afzetmarkt zijn, daar deze gesteenten binnen de Caricomlanden ontbreken, met uitzondering van Guyana. De productie van tegels uit natuursteen zal worden bevorderd en de waste die hierbij vrijkomt zal verwerkt worden tot steenslag.

2.4.3.8 Overige delfstoffen

Van de reeds ontdekte delfstoffen is slechts een klein deel in productie. De winning van metaalertsen, zoals nikkel, chroom, koper, ijzer, mangaan, tantalium, zirkoon en titaan zullen naast de traditionele mijnbouwactiviteiten worden gestimuleerd.

Ook het onderzoek naar mogelijkheden en de winning van niet-metale delfstoffen, zoals diamant, paraklei, kaolien en savannezand zullen bevorderd worden. De exploitatie van kaolien in de uitgemijnde bauxietmijnen zal worden bevorderd. Bij de winning van metallische delfstoffen zal expertise van buiten worden ingeroepen.

De betekenis van hier genoemde delfstoffen zijn slechts indicatief onderzocht en voordat deze economisch winbaar gemaakt kunnen worden, moet er nader onderzoek gedaan worden naar de voorkomens. Ook zal de Wereldmarktprijs gunstig moeten zijn. Het betreft de volgende delfstoffen: Zilver (Ag), Diamant, Mangaan (Mn), IJzer (Fe), Koper (Cu), Nikkel (Ni). In deze planperiode zal dat onderzoek worden verricht.

De Regering zal aan de vertegenwoordiging van de plaatselijke bewoners inspraak verlenen bij het evalueren van concessieaanvragen voor mijnbouw in rurale gebieden. De schade aan mens en milieu zal worden geminimaliseerd. Lokale gemeenschappen zullen daadwerkelijk betrokken worden bij projecten die investeerders voor de lokale gemeenschap zullen uitvoeren.

In deze planperiode zal een Delfstoffen Instituut opgezet worden.

2.4.3.9 N.V. Grassalco

Om de verdiensten van N.V. Grassalco te vergroten, is er geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling van mijnbouwproducten. Projecten die in deze planperiode in dit kader zijn gepland, zijn:

- winning en export van natuursteenblokken en aanverwante producten;
- de productie van steenslag;
- het aangaan van samenwerkingsverbanden en het voeren van onderhandelingen met binnenlandse en buitenlandse mijnbouwmaatschappijen;
- exploratie van goud en andere delfstoffen.

2.4.3.10 Onderzoek en Internationale samenwerking

Voor het totale Surinaams grondgebied zal een geologische kaart, digitaal up to date gemaakt worden. Het doel van dit project is de geodiversiteit van ons land te bepalen. Wat betreft de zuidgrens van Suriname met Brazilië zal in samenwerking met dit buurland in deze planperiode een karteringsproject worden uitgevoerd. Het uiteindelijke doel is om tot één wereldgeologische kaart te komen, zodat er eenduidigheid bestaat. De kennis verkregen uit dit project met Brazilië zal Suriname verder op weg moeten helpen met de "Total Mapping" van Suriname.

Ten aanzien van de schaarser wordende schelpvoorkomens in de diverse gebieden, met name bij Coronie en Commewijne, zal de problematiek in deze planperiode nader bekeken worden en zullen er selectief bestemmingsgebieden nader in kaart worden gebracht.

Activiteiten zullen worden verplaatst naar Commewijne en een overschakeling van schelpen naar grof zand (savannezand) zal worden onderzocht. In Guyana en Frans Guyana wordt alleen grof zand gebruikt. De Wet (Decreet E-58) zal hierop moeten worden afgestemd, vanwege de titel op de gronden (plantages en eigendom).

De huidige wetgeving geeft ruimte aan houders van zakelijke rechten om binnen hun terrein voor daarin voorkomende bouwmaterialen mijnbouwrechten aan te vragen. Het selecteren van gebieden om als bestemmingsgebieden gebruikt te worden, zal worden onderzocht.

2.4.3.11 Geologische Mijnbouwkundige Dienst

De Geologische Mijnbouwkundige Dienst (GMD) zal optimaal uitgerust moeten worden met logistieke faciliteiten en apparatuur. Door de GMD goed te faciliteren zal de exploratie, de ontginning en de winning van kleine mijnbouw, gestimuleerd worden in de potentiële minerale zone, bekend als de Greenstone Belt, met behoud van het ecologisch evenwicht en met respect voor de belangen van lokale gemeenschappen en voor de principes van duurzame ontwikkeling.

Verder zal gekeken worden naar beschikbare hydrogeologische structuren om de grondwaterstand en de grondwaterstromingen niet te verstoren. Zo zal ook worden gekeken naar geomorfologische karakteristieken om doorstroming van oppervlaktewater langs natuurlijke waterwegen niet te verstoren. Dit is nodig om speculaties te voorkomen. Er zal strikte controle worden uitgevoerd volgens het door de GMD goedgekeurde werkplan.

Voor de benutting als toeristische attracties van de uitgegraven mijnen zullen in de planperiode plannen worden uitgewerkt. De Districtscommissarissen zullen deze gebieden opnemen in hun beleidsprogramma en er beslissingen over nemen.

De regering zal binnen de goudsector met internationale partners, waaronder Indonesië, samenwerken om nieuwe milieuvriendelijke technieken voor de goudwinning te bestuderen.

2.5 DIENSTENSECTOREN

2.5.1 Ontwikkeling dienstensector

De belangrijkheid van de dienstensector als op zichzelf staande economische activiteit werd in het verleden niet altijd herkend en erkend. De dienstensector fungeert niet alleen als ondersteuning naar de verschillende economische activiteiten in een economie, maar draagt ook bij tot BBP-groei als zelfstandige economische eenheid en is tevens een deviezenverdiener. De diensten die in dit kader belangrijk zijn, betreffen onder andere telecommunicatie, financiering, transport, distributie, cultuur en sport, computertechnologie (ICT) en professionele diensten, zoals advocatuur, accountancy en ingenieursdiensten. Deze diensten kunnen worden geproduceerd als zelfstandige economische activiteit of als component van een product of een andere dienst.

De dienstensector behelst ruim 60% van de economie van Suriname en is dus een grote bron van economische bedrijvigheid en werkgelegenheid.

In het kader van de samenwerking tussen de EU en de Cariforum-staten, met name de Economic Partnership Agreement, is overeengekomen om tot geleidelijke liberalisatie van investeringen en handel in diensten over te gaan. Suriname heeft zich gecommitteerd aan het vrijgeven van diensten betreffende accountancy, boekhouding, toerisme, koeriersdiensten en veterinaire diensten.

In deze planperiode zal in het kader van de ontwikkeling van de dienstensector worden voortgegaan met het beleid gericht op:

- (a) het stimuleren van het ondernemerschap en bevorderen van internationale samenwerking teneinde nieuwe afzetmarkten te garanderen voor het Surinaamse bedrijfsleven en
- (b) het betrekken en stimuleren van het eigen initiatief van het nationaal ondernemerschap.

In de planperiode zullen alle potentiële ondernemers via informatie en training worden voorbereid op het ondernemerschap. In dit kader geldt dat de vergunningsprocedures zullen worden vereenvoudigd en dat er een nieuwe wet op de vergunningen zal worden ingevoerd.

In de planperiode zullen alle overbodige administratieve barrières voor ondernemerschap worden verwijderd. Er zal worden voortgegaan met het liberaler en efficiënter maken van het ondernemersklimaat.

2.5.2 Handel

De Surinaamse economie is heel open, gelet op de hoogte van de handels/BBP-ratio betreffende goederen van de afgelopen jaren.

Vanwege onder andere de omvang van de economie is Suriname een prijsnemer in de wereldeconomie. Gemiddeld 40% van de importwaarde (bekeken vanuit de indeling van het Algemeen Bureau voor de Statistiek

betreffende de hoofdgroepen: huishoudgoederen, consumptiegoederen, investeringsgoederen en overige) gaat naar consumptiegoederen die tegen stijgende wereldmarktprijzen worden ingevoerd. De productiestructuur van Suriname is ook sterk afhankelijk van input van buiten waarvoor veel deviezen nodig zijn. De beperkingen in het bestaande wegennetwerk, het nog niet optimaal ontwikkeld elektriciteits- en telecommunicatienetwerk en geringe professionaliteit bij andere ondersteunende diensten zijn geen goede basis voor productiviteitsverhoging. Het beleid in deze planperiode zal een basis scheppen voor het vergroten en diversifiëren van de productiecapaciteit.

Bijzondere beleidsaandacht zal geschonken worden aan productieontwikkeling en exportbevordering. Via schaalvergroting kan een aantal productieactiviteiten op gang gebracht worden door middel van associaties, exportgerichtheid, geïmporteerde technologie en externe financiering. De verdergaande diversificatie van de bilaterale relaties en/of rationalisatie van bestaande relaties zal in het kader hiervan plaatsvinden. Bij het aangaan van samenwerkingsrelaties met landen en/of internationale organisaties geldt als principe: equal partnership. De Regering gaat voor doelgerichte samenwerking met bevriende landen en organisaties, zodat uit deze samenwerking een grotere bijdrage geleverd kan worden aan de transformatie van de Surinaamse samenleving richting een moderne maatschappij. De Regering voert het Trade Facilitation project uit om de concurrentiepositie van Surinaamse producten op de wereldmarkt te verbeteren.

Tevens zal een innovatieprogramma uitgevoerd worden zodat bedrijven middels innovatie voorhoedeposities kunnen innemen op regionale markten. In het bestuurlijke apparaat zullen moderne instrumenten, zoals mededinging, concurrentiebeleid en antidumpingmechanismen een belangrijke rol vervullen. In het handelsbeleid zal ook de consumentenzorg de nodige aandacht krijgen. Er is een consumentenwet in voorbereiding die onder meer de oprichting van een consumentenbeschermingsinstituut voorschrijft. Het beleid richt zich op het zo goed mogelijk inlichten van de consument, zodat hij/zij betere keuzes kan maken.

Economische relaties zullen binnen het kader van de zuid-zuidstrategie worden verstevigd met landen als Brazilië, India, China, Zuid-Afrika en de Caricom-regio. Suriname zal optimaal gebruikmaken van het voorzitterschap van de Caricom in januari 2012 en Unasur in 2014. Binnen het kader van de economische relatie met de Europese Unie vindt implementatie van de in 2008 getekende Economic Partnership Agreement plaats.

Met Canada zullen de onderhandelingen voor een samenwerkingsverdrag op het gebied van vrijhandel en op economisch gebied worden afgerond. De potenties van de dienstenhandel, met name het bankwezen, het toerisme, het luchtverkeer en de telecommunicatie zullen nauwgezet gevolgd en gestimuleerd worden.

De relatie met de grens- en buurlanden zal grote prioriteit blijven genieten. Daarbij zal het streven gericht zijn op het behalen van maximaal voordeel. Met Brazilië, Frans Guyana, Guyana en Venezuela zal op diverse gebieden

samengewerkt worden, onder meer via verbeterde toegang tot elkaars grondgebied. In de samenwerking met Guyana zal de nadruk gelegd worden op gemeenschappelijke doelen.

2.5.3 Transport

Wegtransport

Gestreefd zal worden naar verdere ontsluiting van woon- en leefgemeenschappen over het gehele land, zodat openbaar vervoer bereikbaar en bovenal betaalbaar is voor elke Surinamer.

Het wegtransport zal op basis van een personen- en goederenvervoerbeleid worden geordend. Wettelijke voorzieningen voor wegtransport, afgestemd op de basisprincipes van veiligheid, doelmatigheid en efficiëntie zullen, zo nodig, worden aangepast of vervangen. Bij de ordening zal bijzondere aandacht worden besteed aan de subsector Openbaar Vervoer.

Het niet optimaal functioneren van het openbaar vervoer stimuleert het voertuigenbezit, dat jaarlijks met gemiddeld 5,2% groeit. Ordening en professionalisering van het openbaar vervoer geniet de hoogste prioriteit, waarbij het vergunningenbeleid zal worden aangescherpt en de actoren binnen het personenvervoer van een vergunning zullen worden voorzien. Het aanleggen en inrichten van parkeerhavens voor de particuliere lijnbussen, waarbij deze uit de binnenstad naar de rand van de stad zullen worden verplaatst, zal deel uitmaken van het ordeningsproces.

De Regering zal in deze planperiode hoge prioriteit geven aan de ordening van het taxiwezen.

Watertransport

De sector Watertransport omvat het passagiers- en vrachttransport te water. Binnen deze sector vormt vrachttransport de grootste component. Meer dan 80% van het Surinaamse handelsvolume wordt via waterwegen vervoerd. De geringe diepgang van de vaargeul in de Surinamerivier vormt

een zeer beperkende factor. Het dichtslibben van de monding van de rivier vormt voor zeeschepen een belemmering deze op te varen. Het overgrote deel van de importen en een aanzienlijk deel van de exporten van Suriname wordt via de Nieuwe Haven verscheept. Met de modernisering en uitbreiding van deze haven is de verwerkingscapaciteit van containers met gemiddeld 250% toegenomen.

In deze planperiode zullen belangrijke investeringen in de modernisering en de uitbreiding van het havengebieden in Suriname worden gedaan. Het personenverkeer is binnen de subsector Watertransport meer gericht op de binnenvaart en de kustvaart. Ordening binnen de binnenvaart en de kustvaart voltrekt zich onvoldoende vanwege het ontbreken van wet- en regelgevingsproducten.

Gewerkt zal worden aan het opzetten van een internationale scheepvaartlijn. Gezien tegen de achtergrond van het integratieproces en de liberalisering, moet Suriname de functie vervullen van poort van het noordelijke deel van Brazilië naar Europa, het Caribisch gebied en Noord- en Midden-Amerika. De wettelijke voorzieningen zullen worden aangepast om de veiligheid en kwaliteit van het vervoer te water te garanderen.

Het doorvoeren van een vergunningenstelsel gestoeld op kwaliteitsbeoordeling, zal de betrouwbaarheid van de binnenvaart en kustvaart verhogen. Stimulering van het personen- en goederentransport op de binnenvaart en kustvaart zal ter hand worden genomen.

Luchttransport

Het doel is sociaal-economische ontwikkeling teweeg te brengen door Suriname tot de noordelijke vervoershub van Zuid-Amerika te maken binnen het regionaal integratieproces.

Binnen het proces van integratie en liberalisering heeft Suriname geografisch gezien een bijzonder strategische ligging op het noordelijke gedeelte

van Zuid-Amerika. De open sky policy naar voornamelijk het Caribisch gebied zal geïntensiveerd worden, daar deze de samenwerking met de Caricom- en ACS-landen op luchtvaartgebied stimuleert. De positie die Suriname inneemt, biedt bijzondere communicatieve voordelen tussen het Zuid-Amerikaanse vaste land en Europa en de overige ACP-landen.

Niet alle actoren binnen de luchtvaartsector zijn doordrongen van de consequenties van het niet naleven en implementeren van de securitystandaarden conform de ICAO-regels.

Met de installatie van radarapparatuur wordt gestreefd naar het terugdringen van het aantal illegale en niet geïdentificeerde vliegbewegingen. De bewustwording van actoren binnen de burgerluchtvaartsector voor wat betreft het Nationaal Burgerluchtvaart- en Beveiligingsprogramma, het Quality Controle programma en het trainingsprogramma zullen op gang worden gebracht. Concreet zal versnelde aannames van het Nationaal Burgerluchtvaart en Beveiligingsprogramma, het Quality Controle programma en trainingsprogramma worden bevorderd. Richtlijnen als standaard security beleidsdocumenten zullen ter zake door de Regering worden doorgevoerd.

2.5.4 Communicatie

Communicatie is een belangrijke en niet weg te denken schakel in de ontwikkeling van elke samenleving. Informatie- en communicatietechnologie spelen een cruciale rol in ontwikkelingsstrategieën van landen. Informatie- en Communicatie-Technologie (ICT) wordt aangemerkt als de facilitator van kenniscreatie in innovatieve samenlevingen.

In deze planperiode heeft de Regering met betrekking tot de communicatiesector als doel het ontwikkelen van een informatiesamenleving, waarbij een ieder gelijke toegang geniet tot een adequate en kwalitatieve ICT-infrastructuur. Een optimaal gebruik van Informatie en Communicatie Technologie wordt daarom gestimuleerd.

De belangrijkste beleidsuitgangspunten zijn:

1. *aanpassen en formuleren van wet- en regelgeving*: De wet- en regelgeving is onder meer van belang voor een goed functionerende concurrentieomgeving, een level playing field, alsook het stimuleren van nieuwe technologieën. In verband met harmonisatie van wetgeving binnen de regio zal onder andere het HIPCAR-project worden uitgevoerd. Thans is men in de fase van vertaling van de wetgeving. Vervolgens zal de overheid tot implementatie overgaan;
2. *communicatie-infrastructuur in capaciteit en geografische spreiding*: de Telecommunicatie Autoriteit Suriname zal als toezichthoudende instantie erop toezien dat de telecommunicatiebedrijven hun infrastructuur verder uitbreiden en de bereikbaarheid verruimen d.m.v. het aanbieden van vaste en mobiele telecommunicatiediensten en internetmogelijkheden;
3. *betere spreiding en beheersing van de frequenties*: overstap van analoge naar digitale televisie. De Regering zal de aanzet geven tot de introductie van digitale televisie;
4. *formulering van een nationale ICT-strategie*: in verband met harmonisatie van het beleid zal met de regio worden nagegaan in hoeverre de

regionale strategie (ICT4D-strategie) kan dienen als nationale ICT strategie. Als uitvloeisel van de nationale strategie zal een nationaal instituut worden opgezet. Er zal met India samengewerkt worden op het gebied van ICT. Belangrijk onderdeel van de nationale ICT-strategie is een e-governmentstrategie: het organiseren, vereenvoudigen en digitaliseren van de overheidsdienstverlening naar de samenleving toe door gebruik te maken van ICT. Dit zal leiden tot het versterken en verbeteren van de relatie tussen de consument en de overheid met uiteindelijk ook een prominente rol voor het bedrijfsleven.

De Regering is zich bewust van de vitale rol die ICT speelt en zal deze dan ook een prominente plaats geven bij de ontwikkeling van de economie.

Teledensity voor mobielgebruik is van 127% in 2009 gestegen naar 147% in 2010. Er wordt gebruikgemaakt van mobiele technologie voor het aanleveren van communicatiediensten in gebieden waar het gebruik van kabels niet mogelijk is. Het ligt in de bedoeling van de Regering om zoveel mogelijk grote delen van de totale bevolking te bereiken met telecommunicatie-infrastructuur en diensten. De toegang tot breedband internet is verbeterd middels de Suriname Guyana Submarine Cable System (SG-SCS). Suriname heeft een grote potentie op het gebied van offshore outsourcing (callcenters) voor landen als België en Nederland, vanwege kostprijnsvoordeel, gunstig tijdsverschil, bekendheid met de Nederlandstalige cultuur en de beschikking over goed opgeleide arbeidskrachten.

Radio en televisie zijn onmisbaar als bron van kennis, informatie en recreatie. Ook het omroepbeleid is een aandachtspunt van de communicatiesector. Hiertoe behoren overheidstaken als het toewijzen van frequenties, vergunningen en andere fundamentele aspecten die moeten leiden tot kwalitatief goede radio- en televisiediensten.

Vanwege snelle technologische ontwikkeling is het noodzakelijk dat de huidige wet- en regelgeving op het gebied van telecommunicatie op een aantal onderdelen, zoals telecommunicatiemasten, antispam en cybercrime wordt aangepast.

2.6 ONDERNEMERSKLIMAAT GERICHT OP EXPORT

Het ondernemersklimaat als onderdeel van het investeringsklimaat heeft transformatie van de heersende situatie, opdat de ontwikkeling van het ondernemerschap wordt gestimuleerd.

De Regering zal het Suriname Business Forum en haar werkarm, het Suriname Business Centre, dan ook duurzaam versterken, zodat zij mede in steeds toenemende mate ondersteunend kan zijn naar de Regering toe, in het streven naar innovatieve ontwikkeling van de private sector, zijnde de motor van de economie. De Regering zal aandacht besteden aan:

1. het moderniseren en harmoniseren van financieel-economische wetgeving, zoals vergunningen voor onder meer betreffende Beroepen en Bedrijven, vereenvoudiging oprichting van de NV, investeringswet, belastingen en Decent Work Agenda. Een Legal Steering Committee zal de werkzaamheden in dit kader uitvoeren;

2. de stimulering van particuliere, buitenlandse en binnenlandse investeringen in de geïdentificeerde groeisectoren, in het bijzonder de agrarische sector voor realisatie van de ambitie om een belangrijke voedselschuur voor de regio te zijn. In dit kader zal een Suriname Trade, Investment & Export Promotion Agency worden opgezet;
3. de doelgerichte ondersteuning naar de private sector toe om competitieve goederen en diensten te produceren middels innovatiecentra, skills en talentontwikkeling, clustering, value chains en business incubators. Aan invoering van een sociaal zorgstelsel dat bevorderend is voor gelijke arbeidsomstandigheden binnen de publieke en de private sector zal ook aandacht besteed worden;
4. de uitvoering van geïdentificeerde duurzame groeisectorenontwikkelingsprogramma's op grond van een lange termijn geïntegreerd industrieprogramma. Zoals aangegeven maakt de dienstensector 60% uit van de economie. Binnen dit kader als grote bron van economische bedrijvigheid en werkgelegenheid is het essentieel een Business Coalition of Services, rekening houdend met de bestaande expertise op dat gebied in Suriname, te installeren / op te zetten voor de strategische ontwikkeling van de diensten-sector en voor het streven naar een regionaal en internationaal competitieve dienstensector;
5. de transformatie van verscheidene instituten en instanties, zodat de publieke dienstverlening bevorderlijk is voor de ontwikkeling van de private sector. Hierbij zal als leidraad worden gehanteerd de mate waarin het eenvoudig zaken doen is in Suriname aan de hand van 'Ease of Doing Business' criteria en indicatoren. Een aanvang wordt gemaakt met voorbereidingen tot implementatie van een ONE SINGLE WINDOW en de invoering van E-governance;
6. het samen voorbereiden, formuleren, uitvoeren, evalueren en bijstellen van het nationaal sociaal-economisch ontwikkelingsplan zal in toenemende mate plaatsvinden in nationale dialoog tussen publieke sector, private sector en het maatschappelijk middenveld. Kortom, transformatie in de aanpak ten behoeve van nationale betrokkenheid en nationaal draagvlak.

Voor de Kleine en Middelgrote Ondernemingen (KMO) zullen ook in deze planperiode ondersteuningsfondsen met voordelige voorwaarden ter stimulering van de productie, beschikbaar zijn. KMO's opereren onder andere in de industrie, de landbouw, de visserij, de veeteelt, de mijnbouw, de woningbouw, de duurzame houtwinning, het toerisme, de horeca, het transportwezen. Speciale kredietreserveringen zullen beschikbaar komen voor vrouwelijke en jonge ondernemers in het verband van de KMO's. Deze ondersteuningsfondsen voor de KMO's zullen verkregen worden uit eigen besparingen, uit credit lines onder andere met Brazilië, India, China, Japan, Korea, OIC-lidstaten en EU-ACP, uit multilaterale leningen bij, onder andere, de Inter American Development Bank en de Islamic Development Bank en uit leningen bij commerciële banken.

2.7 PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP

De vele geprojecteerde ontwikkelingsprojecten kunnen niet uitgevoerd worden als wij als land op de wijze zoals wij dat jaren gedaan hebben,

traditionele financieringsmodaliteiten toepassen. De huidige Regering is daarom van oordeel dat wij onze ontwikkelingsstrategie moeten herdefiniëren in termen van transformatie.

In dit Ontwikkelingsplan wordt aandacht besteed aan de publieke en private samenwerking als een belangrijke voorwaarde voor het versnellen van onze nationale ontwikkeling. Kenmerkend voor deze conceptie is niet alleen het in communicatie zijn met de particuliere sector – overlegstructuren –, maar ook het concreet betrekken van deze belangrijke groep bij het implementeren van projecten mede gebaseerd op onze potentie als land: onze natuurlijke hulpbronnen, onze kennis en ervaring, onze menselijke hulpbronnen en onze financiële mogelijkheden en hulpbronnen.

Bij het formuleren van dit Ontwikkelingsplan, dat aangemerkt kan worden als te zijn Nationaal Strategisch, is het, gezien het vorenvermelde, van groot belang enkele basiselementen van het Public Private Partnerschap (P3) principe te beschrijven, de voordelen daarvan voor Suriname aan te geven en een beeld te schetsen van de noodzakelijk te treffen maatregelen teneinde een werkbare omgeving te creëren voor de implementatie van Public Private Partnerschap.

Ervaringen wijzen uit dat het Public Private Partnerschap principe als zeer succesvol kan worden aangemerkt, wanneer het aankomt op het aanpakken van problemen met betrekking tot de ontwikkeling in vooral ontwikkelingslanden en bij het versterken van de economische weerbaarheid van kleine open economieën.

Bij Public Private Partnerschappen werken overheden samen met particuliere bedrijven, als het gaat om het verlenen van diensten in productie-industrieën of in andere sectoren van de economie. De betrokkenheid van de particuliere sector kan bestaan uit het verschaffen van kapitaal of expertise of allebei. Deze regeling kan zich in verschillende vormen aanpassen aan de specifieke behoeften en eisen van een land.

De overheid zal daarom de voorwaarden scheppen, onder andere, door het formuleren van de wet- en regelgeving als belangrijke basisvoorwaarde voor een succesvolle implementatie, terwijl de particuliere sector zal moeten inspelen op de hierdoor geboden mogelijkheden.

De overheid zal ook het strategische kader vaststellen, welke bestaat uit een pakket van totale hervormingen, met de intentie een omgeving te creëren die gunstig is voor P3. Voorts zal het proces opgestart worden voor het ontwikkelen en het waarborgen van de nodige specialistische expertise op het gebied van financiën, bemiddeling, wetgeving en projectmanagement.

Een P3 forum, bestaande uit overheidsfunctionarissen, relevante experts en particuliere vertegenwoordigers, zal ingesteld worden om na te gaan of de taken van het Suriname Business Forum uitgebreid dan wel aangepast moeten worden, zodanig, dat die gekozen werkwijze in overeenstemming is met het Strategisch Plan. Hiermee wordt beoogd de ontwikkeling en de invoering van P3 in Suriname mede te helpen sturen. Het ontwikkelen van mechanismen ter oplossing van problemen voortvloeiende uit mogelijke

---

tegenstrijdige belangen is hierbij van enorm groot belang.

Nadat het wettelijke kader is bepaald en de faciliteiten zijn gecreëerd, zullen potentiële P3- projecten geïdentificeerd worden voor een gedetailleerde beoordeling en toetsing op haalbaarheid. Vervolgens zal de vertaalslag naar de praktijk gemaakt worden door geselecteerde projecten meteen uit te voeren. Tijdens de uitvoering moeten controle en evaluatie continu ter hand worden genomen, zodat toetsing van projecten aan de van tevoren vastgestelde objectieve standaarden kan plaatsvinden.

3 ONDERWIJS, WETENSCHAP EN CULTUUR

3.1 INLEIDING

Onderwijs, wetenschap en cultuur zullen in deze planperiode extra aandacht van de Regering krijgen. De Regering is zich immers ervan bewust dat onderwijs, wetenschap en cultuur belangrijke instrumenten zijn voor het ontwikkelingsproces, dat uiteindelijk moet leiden tot welvaart en welzijn van ons volk. Het beleid op de genoemde gebieden zal daarom gericht zijn op het scheppen van de juiste en noodzakelijke voorwaarden, waardoor het mogelijk wordt dat elk individu, elke burger zijn talenten maximaal en optimaal kan ontwikkelen en waardoor hij of zij vanuit de eigen mogelijkheden kan bijdragen aan de ontwikkeling van ons land.

3.2 ONDERWIJS

Ons onderwijssysteem moet meer de kloof gaan dichten tussen het bestaand onderwijsaanbod en de concrete behoeften van de arbeidsmarkt.

Onderwijs moet bijdragen tot het ontwikkelen van een maatschappij waarin mensen hun leven zelf kunnen vormgeven en in staat zijn samen te leven met anderen, een maatschappij waarin burgers verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving. Om die betekenis van onderwijs te verduidelijken, worden vier functies van onderwijs onderscheiden: de kwalificatiefunctie voor het individu, de socialisatiefunctie, de selectie- en allocatiefunctie en de kwalificatiefunctie voor de arbeidsmarkt.

Deze functies grijpen op elkaar in en kunnen daarom niet zonder elkaar worden bekeken. Toch is een volgorde aangebracht in deze vier functies. Het denken begint bij het individu en de kwalificatiefunctie voor het individu gaat in deze visie dan ook voorop: een individu volgt onderwijs dat hem bewust maakt van zijn talenten en deze ook ontwikkelt. Daarnaast wordt hij gevormd tot een burger die de weg weet in een pluriforme, democratische samenleving (socialisatie) en wordt hij door het onderwijssysteem begeleid (selectie en allocatie) om op een geschikte plaats op de arbeidsmarkt te komen (kwalificatie voor de arbeidsmarkt). De functies beïnvloeden elkaar ook in de omgekeerde volgorde. De arbeidsmarkt bepaalt welke eisen er worden gesteld aan werknemers. Daar worden de selectie- en allocatiecriteria aan aangepast, die vervolgens bepalen hoe het onderwijs mensen vormt tot volwaardig burger (socialisatie) en mensen helpt zich te ontplooiën (kwalificatie voor het individu).

De Regering beseft dat de toekomst geen gegeven is, maar dat wij er mede vorm aan geven. Beslissingen die vandaag worden genomen hebben hun effect op men-

sen van deze en de volgende generatie. Ons onderwijsbeleid moet dan ook toekomstgericht zijn. In een wereld die onderhevig is aan diverse veranderingen moet het onderwijs kunnen anticiperen en reageren op de nieuwe vragen die leerling, arbeidsmarkt en samenleving stellen. Het onderwijssysteem moet stabiel genoeg zijn om de kwaliteit van het onderwijs te kunnen waarborgen en flexibel genoeg om met maatschappelijke veranderingen om te kunnen gaan.

De kwalificatiefunctie

Met de kwalificatiefunctie voor het individu wordt bedoeld dat onderwijs mensen in staat stelt te functioneren in deze wereld.

Onderwijs brengt het individu de kennis, vaardigheden en houdingen bij die nodig zijn om je in de samenleving te handhaven, jezelf te ontwikkelen en in je levensonderhoud te voorzien, zodat steun van de overheid of andere instituties niet noodzakelijk is. Binnen deze functie stelt de Regering de volgende uitgangspunten centraal:

- ieder individu heeft recht op een minimumniveau van onderwijs dat zoveel mogelijk mensen in staat stelt zelfstandig en onafhankelijk hun leven in te richten en
- mensen hebben verschillende talenten en capaciteiten en daarom moet er ruimte zijn voor maatwerk in opleidingstempo en -niveau.

De selectie- en allocatiefunctie

Onderwijs draagt ontegenzeggelijk bij aan zelfontplooiing. Door leerlingen kennis te laten maken met een verscheidenheid aan kennisgebieden, opvattingen en mensen zijn zij in staat om later hun eigen keuzes te maken die bijdragen aan het door henzelf gekozen ontwikkelingspad. Het aanbod aan keuzerichtingen wordt daarbij niet eenzijdig gedictieerd door de maatschappelijke vraag naar bepaalde vaardigheden, maar biedt ook ruimte voor persoonlijke ontwikkeling. In de afgelopen decennia heeft in het Surinaamse onderwijs een ontwikkeling plaatsgevonden die minder ruimte geeft voor individuele verschillen in leertempo en leerniveau. De vele drop-outs en de zittenblijvers, de verschillende breukvlakken tussen onderwijstypen, de ontbrekende professionaliseringsfunctie van leerkrachten, afgebroken tussenwegen in het voortgezet onderwijs (VOJ en VOS) en het meestal dwingende advies van de GLO-toets zorgen ervoor dat vroeg- en laatbloeiërs en mensen die boven of beneden het gemiddelde presteren weinig kansen krijgen om hun talenten optimaal te benutten en te ontwikkelen.

De Regering wenst de onderwijsinstellingen de ruimte te bieden om zowel leerlingen te bedienen die extra begeleiding nodig hebben als leerlingen die meer uitgedaagd moeten worden. Aan leerlingen moet ruimte geboden worden hun eigen studiep pad te kiezen. Het is de rol van de onderwijsinstelling om hier invulling aan te geven. De overheid heeft invloed op de architectuur van het onderwijs. Dit houdt in dat de overheid bepaalt welke onderwijstypen en -niveaus er zijn. Daarnaast stelt de overheid de eindtermen voor het onderwijs vast. Als de overheid het mogelijk maakt dat leerlingen keuzemogelijkheden hebben voor eigen ontplooiing, kan het onderwijs maatwerk leveren.

De socialisatiefunctie

Het onderwijs draagt bij aan het overbrengen van kennis van de manier waarop mensen met elkaar kunnen samenleven. Onderwijs moet mensen ervan bewust maken dat aan de wijze waarop wij met elkaar leven op een bepaalde manier is vormgegeven en dat ieder individu een stuk vrijheid opgeeft om die samenleving mogelijk te maken. Dat kinderen zich bewust worden van die verhouding tussen individu en samenleving is een onderdeel van de socialisatiefunctie van het onderwijs. Socialisatie kan helpen bij de aanpak van bepaalde problemen in het onderwijs, zoals ordeproblemen. Binnen de socialisatiefunctie stelt de Regering de volgende uitgangspunten centraal:

- de school is een belangrijke plek voor de ontwikkeling van sociale vaardigheden;
- onderwijs draagt bij aan burgerschapsvorming en maakt leerlingen bewust van democratische normen en waarden;
- onderwijs mag niet misbruikt worden om utopische maatschappijveranderingen tot stand te brengen.

De kwalificatiefunctie: onderwijs bereidt voor op de beroepspraktijk

De kwalificatiefunctie voor de arbeidsmarkt houdt in dat het onderwijs mensen de kennis, vaardigheden en houdingen bijbrengt die nodig zijn om een (bepaalde) positie op de arbeidsmarkt te verkrijgen of te houden. De eisen die gesteld worden door de arbeidsmarkt bepalen daarom een deel van de inhoud van het onderwijs. Binnen deze functie stelt de Regering de volgende uitgangspunten centraal:

- opleidingen bereiden voor op werk met hoofd, hart of handen, waarbij de nadruk ligt op respectievelijk cognitieve, sociale en ambachtelijke vaardigheden. Er is geen hiërarchie tussen de categorieën. Wel zijn er binnen die categorieën niveauverschillen;
- een kerncurriculum en de leerplicht (4 – 16 jaar) zijn noodzakelijk voor een minimum-niveau van zelfredzaamheid op de arbeidsmarkt;
- het onderwijs moet een brede basis bieden aan leerlingen en studenten;
- het 'leven lang leren' is in eerste instantie een individuele verantwoordelijkheid of de verantwoordelijkheid van werknemers en werkgevers onderling;
- de terugdringing van het ongediplomeerd schoolverlaten, zodat betere beroepskwalificaties worden gerealiseerd ten behoeve van vervolgscholing of arbeidsmarkt;
- Het verbeteren van de zorgkwaliteit in het onderwijs.

De Regering wenst in haar beleid accenten te leggen op drie belangrijke thema's: stakeholders in onderwijs, kwaliteit in onderwijs en professionalisering van het leraarschap. In het onderwijs zijn overheid en onderwijsinstellingen niet de enige stakeholders. Van belang is dat docenten, ouders, leerlingen, studenten, vakbonden hun betrokkenheid tonen als stakeholders. Zowel leerling als leraar, bijvoorbeeld, moeten zich in hun rol inspannen om als volwaardig stakeholder te worden erkend. Deze wederkerige relatie komt tot uitdrukking bij, onder andere, het feit dat ouders en kinderen een goede prestatie van de school verlangen: leerlingen moeten dan hun be-

trokkenheid tonen door goed voorbereid op school te komen. Ook de verstandhouding tussen het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling en de onderwijsvakbonden moet veranderen in een nieuw partnerschap. De Regering wenst een platform te creëren voor interactie met het veld welke gestalte zal krijgen in de instelling van een Nationaal Onderwijs Adviesraad.

Onderwijsinstellingen zullen verantwoordelijk gesteld moeten worden voor en aangesproken op de kwaliteit van hun onderwijs. De overheid zal erop toezien dat de kwaliteit van het geleverde onderwijs is gewaarborgd. De eindverantwoordelijkheid voor de basiskwaliteit ligt uiteindelijk bij de overheid. Op elk niveau dienen verantwoordelijkheden, informatie en bevoegdheden met elkaar in evenwicht te zijn.

Een breed onderwijsaanbod doet recht aan de diversiteit van leerlingen- en studentenpopulaties in ons land en zorgt bovendien voor de gespecialiseerde arbeidskrachten, waaraan in onze complexe samenleving zoveel behoefte is. De overheid zal onderwijsinstellingen aanspreken op behaalde onderwijsresultaten. Voor het kwaliteitstoezicht op onderwijsinstellingen kiest de Regering voor een proportionele aanpak. Dat wil zeggen dat de overheid zich in principe terughoudend opstelt, maar ingrijpt waar dat nodig is.

Een dergelijke aanpak maakt innovatie mogelijk, onder meer door lokale betrokkenheid te stimuleren en professionele docenten ruimte te geven. Ook doet een proportionele aanpak recht aan het bestaan van verschillende perspectieven op onderwijskwaliteit. De overheid stelt in elke sector een set minimumeisen vast, waaraan iedere onderwijsaanbieder zich dient te houden. De centrale doelstelling inzake de kwaliteit van het onderwijs is om de resultaten van de Surinaamse leerlingen in de diverse opleidingsrichtingen in de pas te doen lopen met het landelijke gemiddelde. Het gaat daarbij om relatief objectieve en gemakkelijk meetbare normen als het respecteren van de Surinaamse wetgeving, het kwalificatieniveau van docenten en het niveau van schoolverlaters in vergelijking met hun startniveau. Waar de overheid signalen krijgt dat deze normen worden geschonden of deze zelf constateert, zal ingegrepen worden.

Bij professionalisering van het leraarschap dient het vak van docent in alle onderwijssoorten maatschappelijk gewaardeerd te worden. Daarbij hoort een adequate beloning. De Regering ziet het docentschap als vakmanschap. Dat impliceert dat er minimumeisen behoren te worden gesteld aan het opleidingsniveau en de kwaliteit van zittende en nieuwe docenten. Een onderzoek naar mogelijkheden van een eigen CAO voor onderwijsgevendende waarin de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden worden vastgelegd, is hierbij noodzakelijk. Kwalitatief goede docenten zijn onontbeerlijk voor de ontwikkeling van de leerling. Onderwijsinstellingen hebben de belangrijke taak de kwaliteit van docenten te bewaken. Ook docenten en vakgenoten spelen daarin een rol. De arbeidsrelatie tussen docenten en onderwijsinstellingen moet professioneel zijn. Dit houdt in dat docenten op hun functioneren kunnen worden aangesproken. Instellingen hebben de ruimte voor taakdifferentiatie en armslag om verdere opleiding van docenten mogelijk te maken.

Het doel van onderwijs is door middel van educatie, scholing en vorming iedere Surinamer in staat te stellen te werken aan individuele ontplooiing, economische onafhankelijkheid en maatschappelijke participatie. Het specifieke doel is het verbeteren van de leerprestaties in de basisvaardigheden en het versterken van de sociale competenties.

Ter realisering van de gestelde doelen wordt prioriteit gegeven van de uitvoering aan de volgende programma's.

Landelijke kwaliteitsverbetering van het basisonderwijs

Het Gewoon Lager Onderwijs (GLO) staat in Suriname centraal in het onderwijssysteem. Dit onderwijs dient als voorbereiding op het voortgezet algemeen vormend onderwijs en het lager beroepsonderwijs. Geheel in lijn met de millenniumdoelstellingen ziet de Regering het als belangrijkste opdracht de voorwaarden te scheppen dat het Surinaamse kind ten minste de basisonderwijsperiode (leeftijdsklasse 4-12 jaar) zonder noemenswaardige problemen doorloopt. Deze Regering kiest voor een kwaliteitsverbeteringsslag van het bestaand Kleuteronderwijs en het Gewoon Lager Onderwijs. Het VOJ onderwijs zal nader worden bestudeerd en de verwachting is dat binnen de planperiode 2012 – 2016 concrete voorstellen zullen worden gedaan op welke wijze aan het VOJ onderwijs voor de doelgroep, in de leeftijd van 12 – 16 jaar, inhoudelijk vorm zal worden gegeven.

De term 8-jarig basisonderwijs is de nieuwe opzet in voorbereiding, waarbij het bestaande 2-jarige kleuteronderwijs (KO) en het 6-jarige Gewoon Lager Onderwijs (GLO) samen worden gebracht in een schooltype zonder de bestaande breuklijnen. Het betreft in deze een structuur- en een onderwijsinhoudelijke vernieuwing. De belangrijkste onderwijsvernieuwing, namelijk de integratie van de twee bestaande schooltypen (Kleuter en GLO) in 8-jarig basisonderwijs, zal resulteren in kwaliteitsverbetering en interne efficiëntie van de basisvorming (4 -12 jaar). Dit zal resulteren in meer gelijke kansen voor leerlingen en reductie van het zittenblijven en vroegtijdige schooluitval.

Voorts is het evident dat er steeds zwaardere eisen worden gesteld aan kennis en kunde als gevolg van, onder andere, de ontwikkeling van de wetenschap, veranderingen met betrekking tot informatie- en communicatietechnologie en het steeds ingewikkelder worden van de samenleving. Leren en levenslang leren worden belangrijk omdat de kwalificatie-eisen aan het stijgen zijn en kennis sneller veroudert. Evenredig met de genoemde maatschappelijke ontwikkelingen, wordt het in de praktijk voor ouders steeds moeilijker hun kinderen hiervoor naar behoren te doen opleiden. Een inhoudelijk hernieuwd commitment is nodig tussen de verschillende actoren (politiek, ambtelijk en vanuit het onderwijsveld) in de samenleving over de noodzaak en de veranderrichting van basisonderwijs en onderwijsvernieuwing. Een maatschappelijk contract voor de lange termijn zal worden afgesloten met actoren in het onderwijsveld om tot uitvoering over te gaan van voornoemd onderwijshervormings-programma in Suriname.

Institutionele versterking van het Ministerie van onderwijs

Het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling (Minov) is in de loop van de jaren verzwakt in haar organisatie en output door verschillende omstan-

digheden. De huidige organisatiestructuur en – cultuur van het Minov is niet bij de tijd en betekent een obstakel bij de uitvoering van kerntaken. De vele directoraten en stafbureaus zullen worden samengevoegd om prestatie- en resultaatgericht de opgedragen kerntaken uit te kunnen voeren. Op vitale afdelingen en op sleutelfuncties is er een gebrek aan deskundigheid. Het ministerie zal institutioneel en op capaciteitsgebied versterkt worden. Voor een aantal afdelingen en functies wordt spoedig een deskundigheidsprogramma opgestart. Voorts zullen de ondersteunende diensten en processen van het onderwijs institutioneel versterkt worden om de hervormingen op een adequate wijze te kunnen sturen en beheersen. In het kader van decentralisatie van het onderwijsbeleid zal onderzocht worden wat de rol is van het districtsbestuur en op welke wijze de overdracht van taken, budgetten en de verzelfstandiging van het openbaar schoolbestuur zal geschieden.

Professionalisering van leerkrachten

De klassieke fout die reeds jaren wordt gemaakt, is het leggen van de verantwoordelijkheid voor onderwijsvernieuwing bij de overheid. Op de eerste plaats ligt de verantwoordelijkheid bij de school zelf en is de leerkracht de belangrijkste bron van onderwijsvernieuwing. Professionalisering van leerkrachten is dus geboden. De vernieuwingen dienen schoolbreed te worden ondersteund. Ons huidige onderwijs wordt gekenmerkt door de leerkracht die centraal staat, klassikaal les geeft, terwijl de leerling in een passieve rol betrokken is bij de les. De Regering staat voor kindvriendelijk onderwijs waarbij de belevingswereld en leefwereld van de leerlingen centraal komen te staan. Ook vanuit de thuissituatie moeten leerlingen beter worden gemotiveerd en begeleid om zich actief voor hun schoolwerk in te zetten. De leerling van nu heeft recht op onderwijs, dat aansluit bij de veranderingen die zich in de samenleving voltrekken. De Regering is voornemens een aanbodgericht en een vraaggericht nascholingsbeleid ter hand te nemen. Bij de eerstgenoemde wordt aandacht besteed aan standaardtrainingen die gericht zijn op verbetering van gedrag, vaardigheden en houding. Bij vraaggerichte nascholing zijn de trainingen op maat ontworpen aan de hand van specifieke vragen. Deze hebben betrekking op de verschillende onderwijsvernieuwingen waarbij advies- en begeleidingstrajecten worden uitgezet.

Toezien op de kwaliteit van onderwijs

Het belang van kwaliteit in het onderwijs en de noodzaak om daarin te blijven investeren worden alom erkend en ondersteund. De meeste ouders, leerkrachten, schoolleiders, volksvertegenwoordigers, overheid, etc. zijn unaniem van mening dat de welvaart en het welzijn van een bevolking in grote mate afhankelijk zijn van het niveau, de inhoud, de aard en de vorm van de scholing van nieuwe burgers. Aan de kwaliteit van het basis-, voorgezet en beroepsonderwijs wordt nog relatief weinig gedaan. In deze regeerperiode zal de Regering aandacht besteden aan kwaliteit van met name het primair en secundair onderwijs. Kwaliteitszorg is een continu proces en dient voor iedere belanghebbende op elk moment gewaarborgd te zijn. De uitbreiding van leermogelijkheden en leeromgevingen voegen hieraan een extra dimensie toe. In dit kader zullen de afdelingen binnen het ministerie, belast met kwaliteitszorg versterkt worden. Integrale kwaliteitsprogramma's zullen ontwikkeld en uitgevoerd worden. Kwaliteit in

het tertiair onderwijs is middels wetgeving vastgelegd. Het stelsel van accreditering van opleidingen zal in de komende regeringsperiode worden uitgevoerd. Daartoe is reeds de Nationale Accreditatie Raad benoemd in het kader van de wet NOVA (Nationaal Orgaan voor accreditatie).

Wet- en regelgeving in onderwijs

Scholen hebben een bijzondere taak in onze samenleving. De traagheid waarmee het onderwijs reageert op maatschappelijke veranderingen vormt de kloof tussen de vorming die de mensen nodig hebben met het oog op het leven in een complexe, lerende samenleving en de vorming die ze effectief krijgen. Door de jaren heen is de behoefte groot geworden om de wetgevingsproducten op orde te krijgen. Vele zaken in het onderwijs zijn onvoldoende geregeld bij wet. Er moet daarom een inhaalslag worden gemaakt. Na een grondige studie van ontbrekende en noodzakelijke wetgevingsproducten wensen wij in de komende planperiode een aantal acties uit te voeren. Onze complexe samenleving heeft mensen nodig die deze complexiteit kunnen hanteren.

Een bij onderwijs betrokken samenleving

Onderwijs is een sector die zich midden in de samenleving bevindt, waarbij vele actoren betrokken zijn. In de komende jaren wil de Regering de betrokkenheid van deze verschillende actoren institutionaliseren in de vorm van een nieuw in te stellen Nationale Onderwijs en Adviesraad. Een raad die de Regering gevraagd en ongevraagd adviseert inzake onderwijsvraagstukken. Voorts wordt ouderparticipatie als belangrijk instrument gezien voor de verbetering van de onderwijsrendementen. In deze planperiode zal de wet op de ouderparticipatie worden voorbereid en ingediend bij DNA.

Met de schoolleiding wordt overeengekomen welke de kernprioriteiten zijn. Hierbij wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de drie ontwikkelingsfasen van de scholen, te weten: 1) met name scholen gericht op hun kerntaken, verbetering van hun onderwijsleerproces inclusief zorgverbreding naar leerlingen toe; 2) scholen die hun kerntaken voldoende vervullen en qua organisatie in staat zijn tijd en energie te richten op kwaliteitszorg en schoolklimaat en tenslotte 3) scholen die intern organisatorisch en kwalitatief op orde zijn en kunnen investeren in ouders, schoolomgeving en vrijetijdsactiviteiten van leerlingen. Kinderen leren niet alleen op school, maar ook thuis en daarbuiten. Het thuismilieu en de omgeving kunnen worden gedefinieerd als een pedagogische context waarbinnen ontwikkelingskansen ondersteund en versterkt worden. Om de relaties tussen school, thuis en omgeving te kunnen versterken, streeft de Regering de invoering van de gemeenschapsschool na. Vooral in de wijken en districten waar kinderen meer ontwikkelingskansen horen te krijgen zal het concept van de gemeenschapsschool de voorkeur krijgen. De school zal via netwerken worden verbonden met de woonwijken, waarbij beoogt wordt een verrijkte opvoedingsomgeving te bieden, vooral voor leerlingen die negatieve effecten op de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden ondervinden. Bij de uitvoering van activiteiten op het gebied van voor- en naschoolse opvang, jeugdhulpverlening, maatschappelijk werk, cultuur, sport en spel vervult de gemeenschapsschool een spilfunctie.

3.3 WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

Vooruitgang in de wereld is vooral te danken aan de resultaten van wetenschappelijke doorbraken en innovatieve bedrijvigheid, die teweeg zijn gebracht door mensen die op een hoog niveau functioneren. Een goed opgeleide en ondernemende bevolking die hoogwaardige diensten en producten voortbrengt, is dan ook een voorwaarde voor een vitale Surinaamse samenleving. Een samenleving die internationaal concurrerend en succesvol is in de aanpak van maatschappelijke opgaven.

Onderwijs en wetenschap zijn meer dan aanjagers van de kenniseconomie. Naast financiële factoren zijn inzicht in de eigen identiteit, historische achtergronden, natuur en milieu, sociale verhoudingen, cultuur en kunst, de bepalende factoren voor kwaliteit van leven. In deze planperiode zal de Regering bevorderen dat de Anton de Kom Universiteit haar fundamentele functies van onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en dienstverlening (waaronder consultancy) ruimschoots kan vervullen.

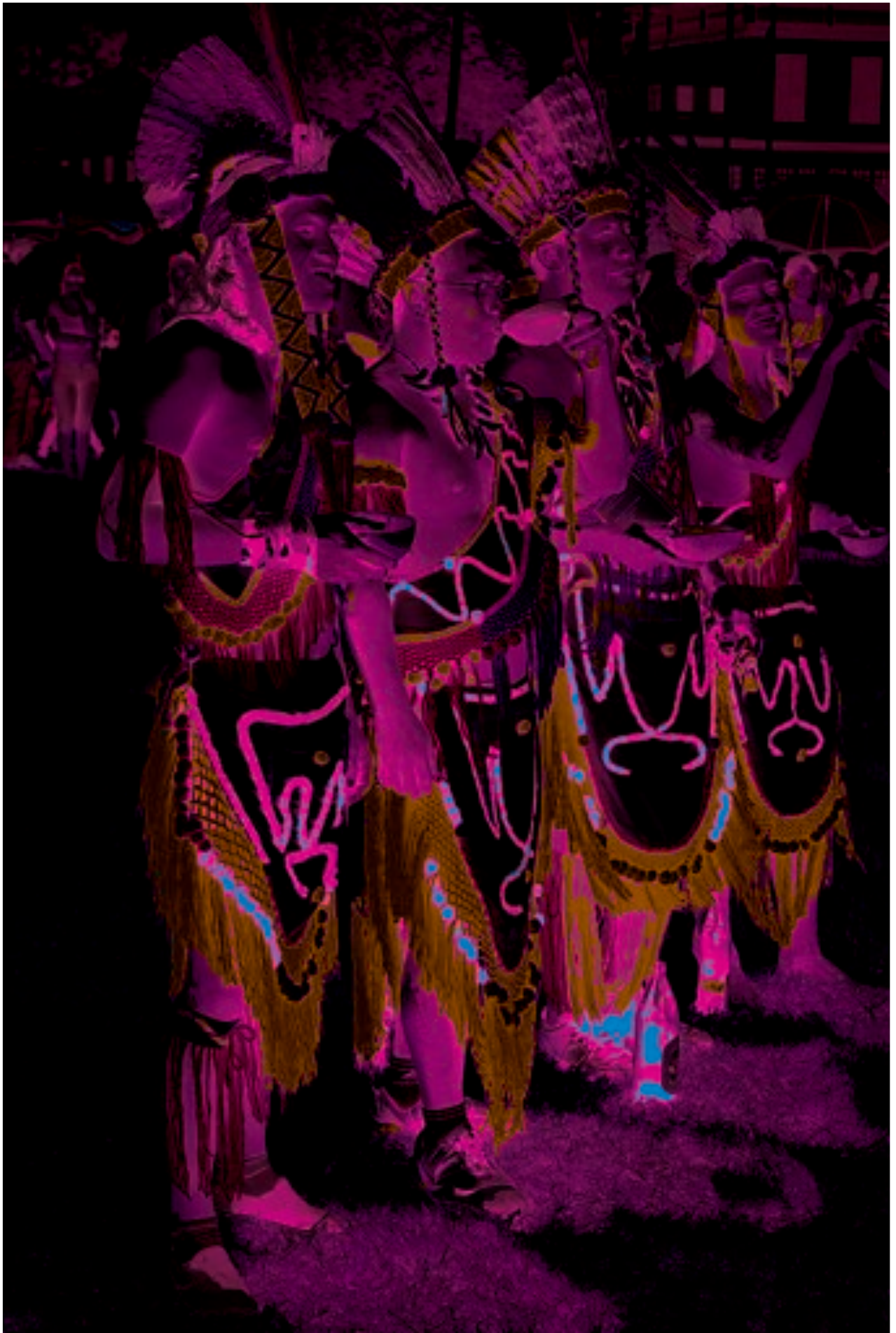
In ons hoger en wetenschappelijk onderwijs staat centraal het creëren van een ambitieuze studiecultuur onder studenten, inspirerende docenten, een aantrekkelijke campus met studentvriendelijke faciliteiten en internationalisering van de leeromgeving. Ook de verbindingen tussen opleidingen en werkgevers dienen versterkt te worden. Hoger opgeleiden moeten bruggen slaan tussen kennis en praktijk. Dit noodzaakt het versterken van het ondernemend vermogen en onderzoeksvermogen van onze studenten.

3.4 CULTUUR

Het cultuurbeleid dient gebaseerd te zijn op een omschrijving van het begrip cultuur in brede zin. Cultuur in deze zin verwijst naar alles wat door de samenleving is en wordt voortgebracht. We stellen ons in dit plan niet op het standpunt van een enge opvatting van cultuur als zijnde kunstuitingen. Het cultuurbeleid zal zich in de komende jaren richten op zowel het cultureel erfgoed, de media, letteren en bibliotheken als op kunsten.

Voor het beleid in de periode 2012 – 2016 zullen de volgende sectoren centraal staan:

- A. cultureel erfgoed. Er zullen in dit verband activiteiten worden ontwikkeld op het gebied van monumenten, archeologie, musea en traditie. Bij deze laatste wordt gedacht aan onder andere volksmuziek, volksdansen, klederdracht, traditionele bouwkunst en religieuze rituelen.
- B. media, letteren, bibliotheken. Op het terrein van media zullen de activiteiten in de planperiode betrekking hebben op vooral podia, met name festivals. Op het gebied van bibliotheken zullen maatregelen worden getroffen en activiteiten worden ontplooid ter uitbreiding van openbare bibliotheken en ter stimulering van het openbare bibliotheekbezoek. Ook zal aandacht worden besteed aan het toegankelijk maken van private collecties. Liefde voor letteren en bibliotheken zal worden bevorderd.
- C. kunsten: op het terrein van kunsten zullen activiteiten in de planperiode betrekking hebben op vooral organisaties, zoals theaters, musea

en festivals, en artiesten in onder andere beeldende kunsten, zoals mode, vormgeving, nieuwe media en traditionele kunst. Bij deze laatste wordt gedacht aan grafiek, schilderen, tekenen en muziek, zoals muziek uit de verschillende etnische groepen van de bevolking, pop, jazz, wereldmuziek, klassiek en theater. Hierbij zal samenwerking met de muziekschool worden bevorderd. De activiteiten op het gebied van theater zullen betrekking hebben op solotoneel, teksttoneel, mime, bewegingstheater en straattheater.

- D. cultuureducatie (en cultuurwetenschappen). Introductie van cultuur in het reguliere curriculum van het basisonderwijs en het bevorderen van cultuurwetenschappen aan de universiteit.

Het belang en de rijkdom van onze multi-etnische waarden en normen, tradities en geloof die tot uiting komen in onze talen, podia en visuele kunsten dienen nader bestudeerd en vastgelegd te worden. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van onze maatschappij en historische en cultureel waardevolle zaken. Met het oog op de natievorming dienen ook waarden die ons binden te worden geïdentificeerd, vastgelegd en gecommuniceerd.

Suriname is deel van de internationale gemeenschap. Contact met andere culturen kan onze eigen cultuur verrijken maar ook verzwakken. Het ontwikkelen en aanmoedigen van onze nationale cultuur zal onze bevolking bewapenen met de capaciteiten en vaardigheden om kritisch de culturele waarden, normen en gebruiken van andere landen te beschouwen alvorens die over te nemen.

In de planperiode zal een beleid gevoerd worden gericht op:

- (1) waarderen en respecteren van onze eigen cultuur met het doel het versterken van nationale eenheid en trots en
- (2) stimuleren en voeden van creativiteit in alle aspecten van het leven met het doel de eigen unieke bijdrage te kunnen leveren aan de menselijke civilisatie alsook het stimuleren van muziek, toneel en dans met als doel het ontwikkelen van de muziekindustrie.

4. WELZIJN

4.1 INLEIDING

De Regering zal in deze planperiode een welzijnsbeleid voeren, dat erop gericht is het welzijn, in ruime zin, van het individu en van de hele samenleving te bevorderen. Er zal een welzijnsbeleid gevoerd worden dat een blijvende stimulans is voor de hele bevolking tot het leveren van blijvende bijdragen aan de voortdurende ontwikkeling en opbouw van ons land. Zal de economische ontwikkeling de basis zijn voor de sociale zekerheid en voor het welbehagen van het individu en de bevolking, omgekeerd zullen vanuit deze sociale zekerheden krachtige impulsen uitgaan vanuit de bevolking om de economische ontwikkeling te versterken. Economische en sociale ontwikkeling gaan hand in hand. Dit welzijnsbeleid zal verder zijn afgestemd op individuen en groepen die lijden onder welzijnstekorten, waardoor deze in achterstandsposities verkeren en niet in staat zijn op eigen kracht optimaal deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. Deze individuen en groepen verkeren in sociaal-maatschappelijk, economisch, educatief, lichamelijk-mentaal en in psychosociaal opzicht, in een achterstandspositie en/of in een noodsituatie of dreigen hierin te geraken.

4.2 JEUGD

4.2.1 Inleiding

De regering is zich ervan bewust dat jongeren een zeer cruciale rol vervullen in de ontwikkeling van onze samenleving. Ruim 60% van de bevolking van Suriname zit in de leeftijdsklasse van 0 – 30 jaar. Deze doelgroep staat voor grote uitdagingen en heeft tegelijkertijd een enorme potentie sociaal- maatschappelijk en professioneel gevormd moet worden ten behoeve van hun toekomst en de maatschappij. In dat kader hecht de regering groot belang aan specifieke aandacht en bescherming van de Surinaamse jeugd. Tegen deze achtergrond zal zij in de komende planperiode een beleid voeren gericht op creëren van noodzakelijke condities en kansen voor jongeren waardoor zij optimaal kunnen participeren in de maatschappij, het onderwijs en het arbeidsproces. Voorts zal gewerkt worden aan het stimuleren van actief burgerschap en participatie van de jeugd in het beleid en het bestuur van ons land wat moet resulteren in zelfstandige kritische burgers die in staat zijn een wezenlijke bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van Suriname, de regio en de wereld.

Het streven van de regering is gericht op de creatie van een jeugd- en kindvriendelijke samenleving waarin kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien, hun talenten kunnen ontwikkelen en actief kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van zichzelf en de maatschappij.

4.2.2 Uitgangspunten

Suriname is een jonge natie en bestaat voor meer dan de helft van de samenleving uit jongeren c.q. jeugdigen:

1. het is een gegeven, dat beleid gericht is op de toekomst en dat de bemensing van elke toekomst van een land, dus ook van Suriname, ter realisatie van een perspectievolle ontwikkeling door de jongeren van vandaag wordt uitgemaakt;
2. het is een feit dat de formele organisatiegraad van jongeren nog niet die is, die de garantie biedt dat deze adequaat wordt voorbereid op die toekomstige rol;
3. door verschillende oorzaken is de formele consultatie van jongeren c.q. jeugdigen bij het overheidsgebeuren c.q. bij de overheidsvoorbereiding, afwezig of ze worden er niet bij betrokken zoals het moet.

Het te voeren jongerenbeleid zal zich richten op:

1. het ordenen van de beleidsaandacht op het hoogste niveau van de Staat voor jongeren c.q. jeugdigen en de vraagstukken die hen betreffen;
2. het scheppen van die voorwaarden vanuit de Regering die het mogelijk maken dat jongeren zich individueel en in georganiseerd verband, intensief kunnen concentreren op het Suriname van vandaag;
3. het voorbereiden van het in georganiseerd verband betrekken van jongeren in het kader van de beraadslagingen over hun huidige en toekomstige maatschappelijke positie;
4. het verantwoord en gefaseerd elimineren van negatieve invloeden, die de sociaal-economische situatie kan hebben op de positie van de jongeren in Suriname;
5. het voorbereiden van jongeren c.q. jeugdigen op de Surinaamse samenleving van morgen met haar nieuwe uitdagingen;
6. het in geordende samenspraak met jongeren concipiëren van een plan voor jongerenarbeid als geïntegreerd deel van een uiteindelijk tot stand te brengen nationaal werkgelegenheidsbeleid.

4.2.3 Uitdagingen

Nochtans wordt de jeugd geconfronteerd met de volgende uitdagingen. Voor een grote groep is er beperkte toegang tot educatie vanwege armoede met als resultaat een lage relevantie van educatie. De opties zijn niet afgestemd op hun talenten, vaardigheden, interesse, behoeften en cultuursetting. Werkloosheid en under employment zijn het resultaat van inadequate en onjuiste training voor de arbeidsmarkt. Voorts is het onderwijs niet afgestemd op de maatschappelijke en industriële behoeften en is de toegang tot recreatie en counselingfaciliteiten inadequate. Erosie van de traditionele ondersteuningssystemen voor de jeugd en de verzwakte rol van het gezin hebben geresulteerd in afwijkend gedrag: het aantal jeugdigen dat betrokken raakt bij geweldsconflicten neemt toe; de jeugdcriminaliteit stijgt alsook het drugs- en alcoholgebruik. Inadequate mentormogelijkheden hebben geleid tot zwakke morele, sociale, culturele en religieuze waarden bij jongeren. De kans op seksueel overdraagbare infecties, inclusief HIV/Aids, is aanmerkelijk groot. In deze planperiode zal, met het oog op het voorgaande, een integraal jeugdbeleid worden gevoerd.

4.2.4 Beleid

De Regering heeft om de jeugd de juiste plaats te bieden binnen het regeeringsbeleid het ministerie van Sport en Jeugdzaken ingesteld.

Als hoofdbeleidsdoel ziet zij het scheppen van voorwaarden die het mogelijk maken dat de jeugd zich individueel en in georganiseerd verband intensief kan concentreren op het Suriname van vandaag. Voorts het bevorderen van deelname van de jeugd in het arbeidsproces, in het beleid en in het bestuur van het land. Hiertoe wordt in georganiseerd verband de jeugd betrokken bij beraadslagingen over haar huidige en toekomstige maatschappelijke positie. In deze planperiode zal er op een verantwoorde en gefaseerde wijze gewerkt worden aan het opheffen van de invloeden, die sociaal-economisch gezien negatieve gevolgen hebben op de positie van de jeugd. Voorts zal de jeugd voorbereid worden op het Suriname van morgen met zijn nieuwe uitdagingen.

De Regering zal, met het oog op het voorgestane integrale jeugdbeleid, in deze planperiode de mogelijkheden en voorwaarden scheppen voor een actief burgerschap, brede talentontwikkeling en een volwaardige maatschappelijke deelname. Dit beleid zal worden afgestemd op dat van het integraal kinder- en jeugdbeleid. Gegeven het departementoverstijgende karakter van decentralisatie, zal in deze planperiode de President de leiding hebben over dit maatschappelijke en bestuurlijke vraagstuk.

4.2.5 Bijzondere aandachtspunten

- het bevorderen van actieve deelname van de gemeenschappen in buurtontwikkelingsprocessen
- versterking van buurt- en jongerenorganisaties
- opzetten van multifunctionele centra in de verschillende (kansarme) buurten
- versterking van de positie van het Nationaal Jeugd Instituut
- versterking van de positie van kwetsbare jongeren (zogenaamd: youth at risk)
- naschoolse vorming (out of school education) van de doelgroep

4.3 SOCIAAL ZEKERHEIDSTELSEL

In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens(1948) is opgenomen het recht op sociale zekerheid. Het recht op sociale zekerheid is nader uitgewerkt in het Verdrag inzake Sociale, Economische en Culturele Rechten dat onder meer door Suriname is geratificeerd (1978). Sociale zekerheid is een publiek stelsel bedoeld om inkomen en / of verzorging te garanderen voor personen of gezinnen die tijdelijk of duurzaam, niet (langer) in staat worden geacht om zelf in (voldoende) inkomen en / of verzorging te voorzien. Dat geldt bijvoorbeeld bij pensioen, ziekte, arbeidsongeschiktheid, overlijden van naasten of werkloosheid.

De Grondwet van de Republiek Suriname (artikel 50) schrijft voor dat er beleid ontwikkeld dient te worden inzake de sociale zekerheid voor weduwen, wezen, bejaarden, invaliden en arbeidsongeschikten. De Regering zal verdergaande maatregelen treffen gericht op de herstructurering van het huidige sociaalvoorzieningsstelsel naar een systeem dat de menselijke ontwikkeling bevordert.

Het beleid in deze planperiode met betrekking tot de sociale zekerheid zal gericht worden op het bevorderen van gezondheidszorg, zwangerschaps- en ouderschapsverlof, aanpassing van de kinderbijslag, bedrijfsongeval-

lenuitkering, pensioenregelingen en aanpassing van de sociale bijstand. De Regering zal in deze planperiode een ouderschapsverzekering instellen.

Het beleid van de Regering zal gericht zijn op een effectief sociaalzekerheidsstelsel dat dekking biedt aan een ieder in de samenleving.

4.4 ARBEID

In 2009 telde Suriname 126.370 werkenden en 12.525 werklozen. Het percentage werklozen was 9% in 2009. Voor 2010 en 2011 zijn er geen officiële cijfers beschikbaar. Schattingen geven echter aan dat in 2010 ca. 127.500 mensen een baan hadden, terwijl ongeveer 12.000 personen werkloos waren. Het geschatte percentage bedraagt iets meer dan 9%. Het is te verwachten dat aan het einde van 2011 het werkloosheidscijfer zich iets boven dat van 2010 zal bevinden. Echter, door de op stapel zijnde grote projecten bestaat de mogelijkheid dit cijfer drastisch te doen verminderen.

Ondanks de relatief grote werkloosheid wordt er geklaagd dat het zo moeilijk is om aan personeel te komen. Onvoldoende personeel zou de te entameren projecten van de overheid in gevaar kunnen brengen. In dit verband wordt erop gewezen dat te maken heeft met het gebrek aan voldoende en adequaat geschoolde krachten. Bovendien is het de vraag in hoeverre onze arbeiders bij het uitoefenen van hun werk daadwerkelijk rekening houden met moderne eisen van duurzaamheid.

De Regering stelt zich op het standpunt dat duurzame werkgelegenheid essentieel is voor de economische ontwikkeling van ons land. Daarbij wordt niet alleen de groei van de economie, maar ook en vooral de alomvattende participatie van allen, die daartoe de geschiktheid bezitten, centraal gesteld. De aandacht zal daarom in deze planperiode gericht zijn op de terreinen van een leven lang leren, spreiding van kennis, versterking van re-integratiemogelijkheden en diversificatie van de inzetbaarheid van individuele werknemers.

In de planperiode zal het streven naar duurzame ontwikkeling mede tot uiting komen door het verwezenlijken en waarborgen van een gezonde en veilige arbeidsmarkt. Daarbij zal de rol van de werkgever, werknemer en hun organisaties, alsmede de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) zichtbaar tot uiting komen. Het beleid van de Regering zal in deze planperiode resulteren in een situatie waarbij sturing op nationaal niveau van arbeidstechnische aangelegenheden en milieuaangelegenheden adequaat verloopt. Investeren in en vergroten van de vaardigheden van laagopgeleiden over het gehele land zijn in de planperiode zeer cruciaal. Immers, participatie van bedoelde groepen van arbeiders in het arbeidsproces is hierdoor aanzienlijk verhoogd. In dit kader zullen condities worden aangedragen die in samenwerking met het bedrijfsleven en de vakbeweging moeten leiden tot de creatie van structurele werkgelegenheid.

In deze planperiode overweegt de Regering serieus in nauw overleg met de sociale partners het vraagstuk van het minimumloon op te lossen. Ook zal de overheid, met betrekking tot het vraagstuk van werknemers in dienst

van tussenpersonen (contractors).

Samen met de sociale partners naar een oplossing zoeken. Daarbij zal, onder andere, de juridische status onderwerp van studie zijn.

4.5 SPORT

Met betrekking tot sport kunnen de volgende probleemaspecten worden genoemd:

- ongeveer 80% van de Surinamers beweegt onvoldoende;
- overgewicht is aan het toenemen, vooral onder de jongeren;
- het vak lichamelijke opvoeding wordt niet op alle basisscholen verzorgd;
- op sportgebied haken jongeren vroegtijdig af in het middelbaar onderwijs en voortgezet onderwijs;
- vrouwen zijn ondervertegenwoordigd bij sportactiviteiten en –verenigingen;
- vrijwilligers voor sportverenigingen zijn moeilijk te vinden;
- minvermogenden hebben vanwege de hoogte van inschrijfgeld geen toegang tot betaalde sporten;
- sportaccommodaties en openbare voorzieningen zijn in onvoldoende mate toegankelijk voor mensen met een beperking.

De Regering ziet Sport als een wezenlijk onderdeel van ons leven, van het onderwijs en van de volksgezondheid. Dit is geheel in overeenstemming met de Caricom Declaration of Port of Spain Uniting to stop the epidemic of chronic NCDs en het Internationale Handvest voor lichamelijke Opvoeding en Sport van de UNESCO, waaruit geconcludeerd kan worden dat gezondheid en kennis van de Surinaamse burgers de duurzame rijkdom is van Suriname. Bewegen, lichamelijke opvoeding en sport zijn belangrijke voorwaarden voor het bevorderen van onderwijs, werk en ontwikkeling. Hierbij wordt benadrukt dat onderwijs gericht dient te zijn op de ontwikkeling van onze kinderen, hun persoonlijkheid, hun talenten, hun geestelijke en lichamelijke vermogens. De beoefening van sport vanaf jonge leeftijd draagt bij aan het opbouwen van het karakter en de discipline bij kinderen welke zij toepassen op andere aspecten van het leven. De voorschriften van hard werken, het gevoel van eigenwaarde, een goede gezondheid, discipline en teamwork die nodig zijn om succes te boeken in de sport, kunnen worden vertaald naar het dagelijkse leven. Naast individuele voordelen en voordelen voor de gemeenschap, brengt sportbeoefening andere positieve effecten met zich mee. Sport brengt burgers samen en verenigt groepen. Sport biedt de unieke mogelijkheid om ras, religie, geslacht en geloof te overstijgen. Actieve betrokkenheid van ouders bij het sporten van hun kinderen draagt bij aan een beter gezinsleven. Deze betrokkenheid profileert de ouders als positieve rolmodellen en betekent tevens een krachtige boodschap voor de samenleving. Voorts zijn sport en recreatie belangrijke facetten van de economie, zowel door middel van ondernemerschap en werkgelegenheid in de sport als door middel van recreatie-industrie. Concluderend kan gesteld worden dat sport een krachtig instrument is voor de sociale cohesie van onze samenleving, voor internationale bekendheid en promotie.

Om de strategische rol van sport tot uitdrukking te brengen, wordt uitgegaan van het mondiaal concept Sport voor Ontwikkeling (Sport for Development). Dit concept staat voor het bewust inzetten van sport, lichamelijke activiteit en spel voor het realiseren van specifieke ontwikkelingsdoelstellingen; programma's die het recht op participatie aan bewegingsactiviteiten van elk individu in de samenleving waarborgen en programma's die doelbewust prioriteit geven aan ontwikkelingsdoelstellingen, welke zorgvuldig ontworpen zijn om individuen, gemeenschappen en naties te ontwikkelen. In deze conceptie zijn Bewegen, Lichamelijke Opvoeding en Sport instrumenten om te geraken tot een gezonde, productieve, harmonieuze samenleving en een succesvolle regionale integratie. In deze planperiode zal het sportbeleid worden gericht op een hernieuwde aanpak van sportbeoefening en sportontwikkeling. Daarbij zal sportbeoefening worden bevorderd gericht op gezondheid en saamhorigheid en het verwezenlijken van diplomatieke doelstellingen. Voorts zullen randvoorwaarden geschapen worden, waardoor Suriname zo hoog mogelijk op sportgebied kan meedoen in de regio en in de wereld.

Om daaraan invulling te geven, zal in deze planperiode de Surinamer sportiever worden gemaakt met het programma voor volwassenen. Er is reeds sprake van een stijgende populariteit van fitness en een sterke groei van het aantal deelnemers aan trim- en wandellopen en de wandelmars. De stap naar het structureel actief zijn is voor een grote groep te groot. Het betreft hier vaak kwetsbare groepen voor wie sport en bewegen juist extra belangrijk is. Ouderen, minvermogenden, mensen met een beperking of chronische aandoeningen doen minder aan sport en hebben vaker gezondheidsproblemen. Het promoten van een actieve leefstijl en ziektepreventie zal in deze planperiode de maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid vergroten en de gezondheidsrisico's verlagen. Ook zal in deze planperiode de toegankelijkheid van sportfaciliteiten verbeterd worden middels een aangepast subsidiebeleid. Buurtorganisaties en sportverenigingen worden daardoor aangemoedigd bereikbaar te zijn voor een ieder. Via scholing en training worden ze versterkt en ondersteund om ze in staat te stellen hun organisatie zo optimaal mogelijk te richten op hun doelgroep. Voorts zal in deze planperiode de recreatiesport worden versterkt middels het landelijk investeren in de intensivering van diverse vormen van recreatieve sporten en verbreding naar de districten toe. Daartoe zullen vrijwilligers en studenten versneld worden ingezet.

Talentontwikkeling

De Regering zal in deze planperiode de hoogste prioriteit toekennen aan de jeugd en hun de mogelijkheden bieden zich op sportgebied te ontplooiën. Sport geeft zelfvertrouwen en heeft een positief effect op schoolresultaten. Voorts biedt sport de gelegenheid tot het ontwikkelen van competenties, die van belang zijn voor de maatschappelijke, de onderwijskundige en beroepsmatige carrière van jongeren. Spelenderwijs worden ervaringen opgedaan die zij ook buiten de sport kunnen gebruiken: van samen sporten en verantwoordelijkheid dragen tot leren samenwerken en omgaan met regels. Om de kracht van jeugdsport te benutten, zal de Regering in deze planperiode bevorderen dat de jeugd de kans krijgt hun sport te ontdekken. Breedte- investeringen maken het mogelijk dat

kinderen kennismaken met sport op school, in de buurt en op recreatieve wijze. Extra aandacht zal worden besteed aan kinderen die om financiële redenen niet kunnen sporten en aan kinderen met een beperking. De eerste stap is de implementatie van het vak lichamelijke opvoeding op alle scholen vanaf het basisonderwijs tot en met de universiteit. De Regering zal bevorderen dat er ten behoeve van de peuterscholen speciale programma's worden ontwikkeld binnen het kader van bewegingsonderwijs. De tweede stap is herstructurering van het sportbuurtwerk in alle buurten en districten. Hiertoe zullen de sportbuurtwerkers gekoppeld worden aan buurtvrijwilligers en studenten van de Academie voor Hoger Kunst en Cultuur Onderwijs (sociaal cultureel vormingswerk) en aan studenten van het Instituut voor de Opleiding van Leraren (lichamelijke opvoeding).

Deze vrijwilligers zullen door het Directoraat Sportzaken worden getraind. Voorts zal talentscouting vanaf de basisschool plaatsvinden en zullen sportprogramma's op maat worden ontwikkeld voor opkomend talent. Door de Sportcluster van de Regionale Sport Academie in Suriname te vestigen, zullen studenten en vertegenwoordigers van sportbonden worden opgeleid tot talentscouts.

Wedstrijdsport en Topsport

Via wedstrijd sport stroomt talent door naar topsport. Het zijn sportverenigingen die gebundeld zijn in overkoepelende sportbonden die nationale wedstrijden organiseren. Deze kunnen gezien worden als meetmomenten om het prestatieniveau als land te kunnen meten. Deze organisaties zullen middels een pakket maatregelen worden ondersteund, waarbij professionalisering centraal staat. In de hoedanigheid van Caricom portefeuillehou-

der Sport, Cultuur, Jeugd en Gender wordt door Suriname een Regionale Sport Academie (RSA) opgezet. De RSA zal in alle opzichten voldoen aan internationale normen voor sportacademies. Via de RSA zal Suriname topsporters vanuit de regio en de gehele wereld accommoderen. In eerste instantie biedt de academie ruimte voor de sporten atletiek, zwemmen, basketbal, cricket, volleybal, tennis, basketbal, turnen en voelbal. Ook zal de academie alle internationale sportopleidingen op mbo en hbo niveau van coaches, sportinstructeurs, marketing, management en sport- en jeugdbuurtwerk verzorgen. Voor alle Caricom-partners betekent presteren op topniveau gezamenlijk investeren in (fulltime) trainings- en wedstrijdprogramma's, coaching, specialistische begeleiding (fysieke training, voeding en mentale training) en hoogwaardige accommodaties die beschikbaar zijn op de gewenste trainingstijden. Er zal afstemming dienen te zijn van onderwijs en werk, minimale reisafstanden en financiële ondersteuning en zonodig (bij jong talent) maatschappelijke begeleiding. De RSA zal zodanig opgezet worden, dat alle Caricom topsporters en talenten in Suriname kunnen verblijven, studeren en trainen en daarbij ook de fysieke, medische en mentale begeleiding kunnen krijgen. Voor Suriname is van belang dat het Surinaamse topsportproduct wordt "vermarket". Een marketingstrategie dient te worden opgezet in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, het Surinaams Olympisch Comité en de media. Aansprekende topsporters, ambassadeursaccommodaties en topevenementen zijn randvoorwaarden voor een succesvolle sportbranding.

Sportinfrastructuur

Sportaccommodaties zijn het fundament van de sportbeoefening in Suriname, omdat de beschikbaarheid van goede sportvoorzieningen voor het

bestaan van verenigingen een noodzakelijke voorwaarde is. Thans vindt er een verschuiving plaats van gebruik van verenigingsaccommodaties naar een intensiever gebruik van de openbare ruimte. Door de toename van ongebonden sporters worden andere eisen gesteld aan de inrichting. De openbare ruimte, al dan niet sport- en bewegingsvriendelijk, kan worden gebruikt voor hardlopen, wandelen, trimmen en allerlei vormen van straat-sport (voetbal en basketbal). De overheid wenst dit intensiever gebruik te stimuleren en haar accommodatiebeleid hierop aan te passen. Bij het verbeteren en onderhoud van deze accommodaties in de buurten zullen jongeren worden betrokken (ownership en burgerparticipatie). Tegelijkertijd ligt er ook een kwalitatieve opgave, zowel in de basis als in de topkwaliteit. Elke sportvoorziening (openbaar en niet openbaar) dient te voldoen aan minimale eisen van onderhoud, toegankelijkheid, bruikbaarheid en veiligheid. Ter verbetering wordt een sportaccommodatieplan door het Ministerie van Jeugd en Sportzaken opgesteld.

Organisatie

Om uitvoering te kunnen geven aan het beleid zijn nodig een duidelijke taakverdeling, voldoende uitvoeringskracht en een breed draagvlak. Middels de introductie van districtssportplannen worden de districten actief betrokken bij de recreatieve sport, bij sportstimulering en sportbuurtwerk. In deze plannen geven de districten aan welke inspanningen ze willen plegen en op welke voorzieningen ze aanspraak willen maken. Er zullen samenwerkingsverbanden worden aangegaan met onder andere scholen, verenigingen, huisartsen. Zij zijn de potentiële dragers van onze sport- en beweegdoelstellingen: een actievere, meer ondernemende benadering van het sportdomein in de gehele breedte. Voorts zal het directoraat Sportzaken institutioneel versterkt worden. Een HRM-beleid zal ontwikkeld en uitgevoerd worden, zodat op basis van de juiste kennis en vaardigheden hoogwaardige producten en diensten geleverd worden. Op het gebied van deskundigheidsbevordering wordt een planmatige en doelgerichte instroom van deskundig kader voorgestaan die op continue basis wordt bijgeschoold. Voorts zal de afdeling onderzoek en planning het nodige onderzoek en de nodige analyses plegen ter vaststelling van de juiste beleidsinterventies. Tot slot zal het beleid gericht zijn op het doorlichten van de overkoepelende sportorganisaties van de verschillende takken van sport en op het reorganiseren ervan door stakeholdersmeetings. De investeringen vanuit de overheid in de verschillende takken van sport zullen worden gekoppeld aan prestaties.

4.6 ZORGGEBIEDEN

4.6.1 Kansen voor de kansarmen

Grote groepen van de bevolking verkeren sinds tijden in een achterstandspositie. Het zijn in het bijzonder de inheemsen en de in stamverband levende groepen in ons binnenland. Die achterstand had vroeger te maken met het geïsoleerd zijn van woongebieden van de genoemde groepen en de door hen gepraktiseerde leefwijze. Bedoelde groepen waren en zijn nog steeds verstoken van veel wat nodig is om vanuit het concept van hu-

maniteit een fatsoenlijk bestaan te leiden. Zo ontbreken er verantwoorde en adequate voorzieningen op het gebied van onderwijs, medische en sociale zorg. Van gestructureerde werkgelegenheid is geen sprake en velen ontberen daardoor een vast inkomen. De voorzieningen voor een gezonde leefomgeving ontbreken in het binnenland, waar armoede en daaraan gerelateerde problemen heersen.

De geschetste achterstandspositie geldt vandaag de dag niet enkel en alleen voor de groepen in het binnenland. Door en na de zogeheten binnenlandse oorlog is een migratiestroom van de binnenlandse bevolking, maar ook van anderen uit de districten, naar het kustgebied, met name in de districten Paramaribo, Wanica en Para op gang gekomen. De gevolgen zijn veelal de occupatieproblematiek, gettovorming, armoede en (drugs) gerelateerde criminaliteit. Dat deze situatie ook directe gevolgen heeft voor de gezondheidszorg, het sociale leven en de werkgelegenheid onder deze groepen, is meermalen door ter zake deskundigen en bevoegde overheidsinstanties vastgesteld. Dat één van de ernstige gevolgen van bedoelde situatie te maken heeft met de beperkte onderwijsmogelijkheden van de kinderen uit bedoelde gebieden en met hun marginalisering in onze democratische rechtsstaat, is ook meermalen vastgesteld. Kortom: ook hier is sprake van groepen met ernstige achterstanden die dreigen buiten de boot van de democratische rechtsorde te vallen.

Het behoeft geen betoog dat de aanwezigheid, de werkelijkheid van kansarmen, het veroordelen tot en handhaven van de kansarmen als de 'verworpenen' van onze samenleving een groot gevaar inhouden voor het geestelijk welzijn en het beschavingsniveau van onze samenleving. Dat met kracht gewerkt moet worden aan een radicale en dus fundamentele opheffing van deze situatie, is een aangelegenheid die de hoogste prioriteit verdient. Het beleid in de komende vijf jaren zal daarom erop gericht moeten zijn alle Surinamers, en dus ook de in achterstand verkerende groepen overal in ons land, te helpen aan een fatsoenlijk bestaan. Er moeten kansen voor de kansarmen worden gecreëerd om daarmee het zo noodzakelijke proces van emancipatie van de samenleving tot voltooiing te brengen. Dit ook als noodzakelijke voorwaarde, waardoor iedere burger adequaat en optimaal kan deelnemen aan alle aspecten en facetten van processen en ontwikkelingen in de democratische rechtsstaat Suriname.

4.6.2 Mensen met een beperking

In het kader van de door de Regering voorgestane emancipatie zal in deze planperiode bijzondere aandacht besteed worden aan mensen met een beperking. Mensen met een beperking komen voor in alle lagen van de bevolking, in alle categorieën, onder beide geslachten, in alle delen van het land. In het streven van de Regering een sociaal rechtvaardige samenleving te vestigen, zullen condities worden geschapen opdat elke Suri-

naamse burger zich optimaal kan ontwikkelen en ontplooiën. Alle burgers zijn gelijk, ongeacht welke beperking en het is ieders verantwoordelijkheid mensen met een beperking gelijke kansen te bieden.

Ondervoeding, onvoldoende medische voorzieningen, besmettelijke ziekten, geweld en ongevallen zijn enkele factoren die het aantal mensen met een beperking doet toenemen. Een coherent beleid zal derhalve gevoerd worden met aandacht voor aspecten ter preventie van handicaps. Het stimuleren van een gezonde leefstijl, een goede voedingssituatie, hygiënische maatregelen, veiligheid, adequate dienstverlening en goede gezondheidszorg zijn factoren die hiertoe bijdragen.

De directe omgeving is vaak sterk bepalend voor de kansen van mensen met een beperking op hun eigen verdere ontwikkeling. Rolbevestigend gedrag – van familieleden, begeleiders, leraren en betrokken vrijwilligers – helpt vaak niet om tot een verandering van je eigen leven te komen! Daartoe zal de Regering budgetten moeten opnemen voor de te verrichten noodzakelijke activiteiten.

De projecten om de onderwijsintegratie, die zich richt op kinderen en jongeren (4 t/m 18 jaar) met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of met autisme, die gebruik (willen) maken van regulier of speciaal onderwijs, zullen daadkrachtig voortgezet moeten worden. Door de facilitering van test- en trainingsfaciliteiten bij het Revalidatiecentrum en de kennis van de Onderwijsspecialisten - kan op een eerder tijdstip het juiste ontwikkelingspad voor een kind worden bepaald.

Wanneer de mens met een beperking bij een coachingstraject op weg naar werk of verdere maatschappelijke integratie wordt betrokken, blijken allereerst vaak leemten te zijn in de basisvorming. Dit schept de behoefte aan aanvullende – vaak op maat gesneden – opleidingen.

De behoefte aan dergelijke training moet worden geïnventariseerd en met het reguliere en het speciaal onderwijs moet worden gezien hoe dergelijke trainingen periodiek kunnen worden opgezet. De Regering zal in deze planperiode nagaan of met een stelsel van deelcertificaten moet worden gewerkt. Indien wel, dan zal zij daartoe de noodzakelijke stappen ondernemen, om die te ontwikkelen.

Behalve deze op het individu met een beperking gerichte scholing, zijn er ook cursussen voor de introductie van de Rights Based Approach, noodzakelijk voor beleidsmakers, opvoeders en begeleiders.

De bovengenoemde beleidsontwikkeling - met bijbehorende financieringsstromen – die door de Regering is ingezet, zal in overleg met betrokkenen nader moeten worden uitgewerkt.

Op het terrein van de algemene arbeidsbemiddeling is ook voor de toekomst een belangrijke uitvoerende rol voorzien voor de diverse departementale diensten. Zo ook voor de bemiddeling van mensen met een beperking op weg naar werk. Toch zal tenminste een deel van de individuele begeleiding in private handen blijven. Uit het project coaches@work bleek dat een aantal NGO's zeer wel in staat is om deze private begeleiding te verzorgen. Coaches zijn daarvoor opgeleid. Daarbij blijkt de adequate financiering van deze private begeleidingsactiviteiten een probleem. Hiervoor is een structurele financiering gewenst.

Wie ook verantwoordelijk is voor de begeleiding, het meten van succes (bij het aantal mensen met een beperking dat jaarlijks effectief en langdurig werk heeft gevonden bij werkgevers) is van eminent belang. Een permanente registratie is een van de basisvoorwaarden voor een succesvol beleid.

De Regering zal in deze planperiode bevorderen dat vaardigheden en potenties worden ontwikkeld, zodat mensen met een beperking volledig kunnen participeren in maatschappelijke processen.

4.6.3 Ouderenzorg

Senioren maken een substantieel deel uit van Suriname. Landelijk zijn circa 40.000 personen 60 jaar of ouder. De VN stelt dat ongeveer 10% van de wereldbevolking bestaat uit ouderen. Wereldwijd verkeert een

aanzienlijke meerderheid in situaties van achterstand en achterstelling. Dit is voor een groot deel te wijten aan de waardering die senioren in het algemeen ten deel valt. Wereldwijd leven velen beneden de armoedegrens en kunnen mede daardoor niet meer actief in het maatschappelijk leven participeren. Vele senioren willen heel graag doorwerken om inkomsten te genereren voor zelfonderhoud en om actief te blijven en mee te tellen. In de meeste gevallen is dat echter niet mogelijk. Ook hebben velen de mogelijkheid niet om zich verder te ontploien.

Voor de Regering is het ernst dat de ouderen die in het verleden hun bijdrage hebben geleverd aan de opbouw van het land, een goede oude dag kunnen hebben. Daartoe zal de Regering condities scheppen ter bevordering van het welzijn van de seniorenburger, waarbij gedacht kan worden aan een goede opvang, bescherming van senioren in opvanginstellingen en de integratie en begeleiding van thuiswonende senioren. Een goede zorg voor ouderen is een stimulans voor jongeren om zich in te zetten in de samenleving.

4.6.4 Armoedebestrijding

Armoede is een begrip dat in bijna alle definities wordt omschreven als een tekort aan financiële middelen teneinde in de noodzakelijke levensbehoeften te kunnen voorzien. Van onmiddellijk belang is hierbij wat verstaan wordt onder noodzakelijke levensbehoeften. Het antwoord is afhan-

kelijk van de factoren tijd en plaats en van de objectieve en subjectieve maatstaven die daarbij in acht worden genomen. Kortom: armoede is een relatief begrip. In de loop der tijd zijn er dan ook uiteenlopende maatstaven gehanteerd ter aanduiding van armoedesituaties. Onder armoede verstaat de Regering onder meer het niet bereikbaar zijn van primaire levensbehoeften voor delen van de bevolking en dat de kwaliteit van bestaan niet gelijk is voor een ieder.

De Regering stelt centraal het scheppen van condities voor welvaart en welzijn en een rechtvaardige verdeling daarvan. Het is de Regering dan ook ernst armoede en onzekerheden in onze snel veranderende wereld te bestrijden.

Bij de uitvoering van beleid zal zij gemeenschapsontwikkeling en -participatie als strategische benadering hanteren. Gemeenschapsontwikkeling biedt de lokale bevolking de mogelijkheid direct te participeren in het ontwikkelingsproces, ook via eigen initiatieven. Public private partnerships benadering zal de samenwerking tussen overheid en NGO's versterken, zodat basisgoederen op een efficiënte en functionele manier toegankelijk gemaakt kunnen worden. Hierbij is het gepast dat activiteiten gezamenlijk en gecombineerd zullen worden uitgevoerd (sector wide approach).

Met de implementatie van het voorgenomen beleid inzake armoedebestrijding wordt beoogd het beschikbaar stellen van sociale zekerheden en sociale voorzieningen onder de armen en de meest kwetsbare groepen in de samenleving om duurzame menselijke ontwikkeling te realiseren. Armoedebestrijding heeft derhalve te maken met maatregelen en activiteiten die het mogelijk maken dat iedere burger over de noodzakelijke basisgoederen beschikt en aanspraak maakt op een gedefinieerd pakket van collectieve voorzieningen. Onder het motto "Van Armenzorg naar Duurzame Voorspoed" wordt een tweesporenbeleid gevoerd. Met het aanpakken en oplossen van acute noodsituaties worden tegelijkertijd condities voor sociale zekerheden, bestaansgaranties en goed betalende en duurzame werkgelegenheid geboden, opdat de doelgroep de eigen ontwikkeling ter hand kan nemen.

De Regering zal in deze planperiode maatregelen treffen om armoede in onze samenleving fundamenteel te bestrijden. Hiermee samenhangend zal beleid worden gevoerd om de eerste levensbehoeften bereikbaar te maken voor de sociaal-economisch zwakkeren van onze samenleving.

4.6.5 Leefbaarheid

De overheid is volgens haar taakstelling verantwoordelijk voor de duurzame zorg van het woon- en leefmilieu. Tot behoud van een schoon leefmilieu en ter voorkoming van ziekten wordt straat- tuin-, grof-, huis- en erfvuil op regelmatige basis door de overheid opgehaald. Ook worden kadavers opgeruimd en wordt controle uitgeoefend op de officiële vuilstortplaatsen.

Met de aanleg en het onderhoud van parken, pleinen, perken, recreatieterreinen, groenvoorzieningen en stadsverfraaiingen draagt de overheid ook bij aan een milieuvriendelijke woon- en leefomgeving. Andere onderhoudsobjecten zijn: bermen, openbare terreinen en monumenten. Tot de taakge-

bieden van de overheid behoort tevens het tijdig ophalen van open riole-
ringen, trezen en ontwateringsleuven, zodat overtollig water na zware
regenbuien afdoende via deze natte infrastructuur kan worden afgevoerd.
Hierdoor kan wateroverlast die milieugerelateerde ziekten ten gevolge kan
hebben in woongebieden, worden voorkomen. Binnen het kader van het
beleid voor een gezond woon- en leefmilieu zal de ophaal, opslag en ver-
werking van industrieel en huishoudelijk afval worden gemoderniseerd.

Mede vanwege wijdverspreide bebouwing en bewoning ontberen som-
mige woongebieden de overheidsdiensten die verbetering kunnen bren-
gen aan hun woon- en leefmilieu. Met betrekking tot afvalbeheer (waste
management) zijn particuliere ondernemingen van start gegaan met de
ophaal, opslag en verwerking van divers materiaal waaronder: plastic fles-
sen, papier (waaronder kranten), blikverpakkingsmateriaal, computerelek-
tronische onderdelen en medisch afval.

In de komende periode zullen de diverse milieuproblemen integraal en
intersectoraal worden aangepakt, waarbij onder meer wettelijke voorzie-
ningen getroffen zullen worden om milieuverontreiniging te voorkomen
of om de schade daarvan te minimaliseren. Er zal een effectieve preventie
van milieuvervuiling moeten plaatsvinden, zodat veroorzakers van allerlei
ziektes kunnen worden tegengegaan. Er moet samenwerking tussen rele-
vante instanties, waaronder Milieu Inspectie van het BOG (Volksgezond-
heid), Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname/Nimos
(ATM), Gewassenbescherming (LVV), de constructie sector (Openbare Wer-
ken), Regionale Ontwikkeling (RO) en de Brandweer (Justitie en Politie)
plaatsvinden.

Milieuverontreiniging bedreigt de gezondheid van de bevolking en tast de
kwaliteit van de woon- en leefomgeving aan. De overheid ziet toe op de
bevordering en bewaking van de algemene gezondheid van de bevolking.
Preventie en controle van specifieke ziekten worden aangepakt, onder meer
middels beleidsontwikkeling, gezondheidsvoorlichting, epidemiologische
surveillance, laboratoriumdiagnostiek en openbare gezondheidsinterventies.

De overheid draagt bij aan het behoud van een goede leefomgeving, be-
schermt het milieu, signaleert en pakt schadelijke situaties voor de volks-
gezondheid aan. Door de overheid worden hygiëne-inspecties gepleegd in
openbare gelegenheden, met name in alle inrichtingen en bedrijven waar
voedingsmiddelen worden bereid, verwerkt, verkocht, opgeslagen en ver-
voerd. Andere objecten voor inspectie zijn onder meer: huis en erf, zee- en
luchthavens, markten, recreatieoord en instituten zoals ziekenhuizen,
bejaardentehuizen, poli's, scholen en crèches. Ook wordt controle uitgeoef-
end op het beheer van afvalstoffen, op de kwaliteit van drinkwater en op
voorkomens van bodem-, lucht- en waterverontreinigingen. Tevens wordt
toezicht gehouden op openbare slachtingen en op het vervoer en opgra-
vingen van lijken. Tot de taken behoren eveneens klachtenonderzoek, het
uitbrengen van advies inzake vergunningsvoorwaarden, het verstrekken
van voorlichting over milieugerelateerde gezondheidsbedreigingen en
ongediertebestrijding in openbare instellingen.

In deze planperiode zullen maatregelen worden getroffen ter verbetering van het milieu-inspectieapparaat, de modernisering van de ophaal, opslag en verwerking van medisch afval, de bijdrage aan verbeterde beschikbaarheid van zowel veilig drinkwater als adequate sanitaire voorzieningen en middels voorlichting ter verhoging van het milieubewustzijn van de gemeenschap.

4.7 GEZONDHEIDSZORG EN GEZONDHEIDSBESCHERMING

Het is de bevolking die ontwikkeling voortbrengt en een gezonde bevolking kan deze ontwikkeling duurzaam dragen. Gezondheid als hoogste goed van het leven stelt individuen en samenlevingen mede in staat de voor hen relevante doelen te verwezenlijken.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948 (artikel 25) en de Surinaamse Grondwet (artikel 36) ontlene aan elke persoon in Suriname het recht op gezondheid. De zorg voor de persoonlijke gezondheid ligt in eerste instantie bij het individu en in tweede instantie bij de Staat, die volgens haar taakstelling verantwoordelijk is voor de algemene of collectieve gezondheidszorg.

Met betrekking tot de algemene gezondheidszorg heeft de staat als hoofd-doel de zorg bereikbaar en toegankelijk te maken voor de hele bevolking en deze zorg steeds kwalitatief te verbeteren. Echter wordt gezondheid in sterke mate beïnvloed door sociale determinanten waaronder veilige woon- en werkomstandigheden, gezonde en betaalbare voeding, schoon en veilig drinkwater, adequate sanitatie en een adequaat opleidings- en inkomensniveau van de bevolking.

Verpleegkundigen in de gezondheidszorg

In deze planperiode zal de Regering grote nadruk leggen op de Primaire Gezondheidszorg en dus op Gemeenschapsontwikkeling. De gezondheidszorg zal vanuit dit oogpunt Public Health minded worden gemaakt.

De verpleegkundigenberoepsgroep zal in de preventie van aandoeningen haar rol nadrukkelijker moeten vervullen door middel van gezondheidszorgvoorzorgvoorzorgvoorzorg en gezondheidszorgopvoeding. Een goede start is door in eigen huis te starten met programma's die overgewicht tegengaan, maar ook een goed work/life balance voor de beroepsgroep.

Het verpleegkundig beleid zal vanuit de Regering progressief en duurzaam verankerd worden binnen het gezondheidszorgsysteem. Hiertoe zullen de nodige maatregelen worden getroffen. Zo zal de betrokkenheid van beroepsverenigingen in de gezondheidszorg vorm en inhoud krijgen en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek in het kader van de verpleging zal worden bevorderd. Tevens zullen de noodzakelijke voorwaarden in verband met de toegankelijkheid van verpleegkundigen aan de Universiteit van Suriname worden bestudeerd.

In deze planperiode zal gewerkt worden aan de totstandkoming van de wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (BIG). De wet BIG beoogt de kwaliteit van onder meer de verpleegkundige beroepsuitoefening in de individuele gezondheidszorg te bevorderen en te bewaken en de patiënt

te beschermen tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen door de beroepsbeoefenaren.

De Regering is van oordeel dat het verpleegkundig beroep de 'Back Bone' is van de gezondheidszorg en aan dringende heroriëntatie, herstructurering en herwaardering toe is.

Dekken van de gezondheidszorguitgaven

Ter verkrijging, bescherming en behoud van individuele en collectieve gezondheid moeten inspanningen worden gepleegd. De individuele gezondheidszorguitgaven betreffen met name de prijs voor ontvangen zorg en veelal de transportkosten ter bereiking van die dienst. Voor de overheid betreffen de totale gezondheidszorguitgaven de kosten voor de collectieve opkoop van uiteenlopende gezondheidszorgdiensten en de uitgaven voor de aanleg, outillering en operationalisering van diverse gezondheidszorginfrastructuur, waaronder poliklinieken, ziekenhuizen, laboratoria en gezondheidscentra. In de planperiode zal de Regering na een grondig onderzoek nagaan op welke wijze de overheid de omschreven gezondheidszorguitgaven voor het financieel behoeftige deel van de bevolking kan dekken.

Decentraliseren van relevante infrastructuur

De hoogte van met name de nationale gezondheidszorguitgaven wordt mede bepaald door de mate waarin gezondheidszorgdiensten worden gebruikt, welk gebruik beïnvloed wordt door wijziging in de situatie van de sociale determinanten. Voor de overheid is het van belang de nationale gezondheidszorguitgaven te beheersen en de toegang tot de dienstverle-

ning voor de bevolking in de districten en in het binnenland te vergroten middels het decentraliseren van de relevante infrastructuur. In de planperiode zal worden voortgegaan met het decentralisatieproces van de gezondheidsinfrastructuur.

Ongelijkheid en ongelijkwaardigheid in de toegang tot de gezondheidszorg

Ofschoon een ieder recht heeft op gezondheidszorg geeft de beperkte beschikbaarheid van relevante basis- en specifieke voorzieningen in verafgelegen woongebieden aan dat de toegang tot de gezondheidszorg niet voor de gehele bevolking gelijk of gelijkwaardig is. In de planperiode zullen maatregelen worden getroffen ter opheffing van de ongelijkheid en ongelijkwaardigheid in de toegang tot de gezondheidszorg.

Gezondheidszorg en de beleidsgebieden

De gezondheidszorg bestaat uit verschillende aandachts- of beleidsgebieden. Per beleidsgebied zijn specifieke doelen geformuleerd ter realisatie van het hoofddoel, te weten de gezondheidszorg bereikbaar en toegankelijk te maken voor de hele bevolking en deze zorg steeds kwalitatief te verbeteren. De beleidsgebieden vormen dus het kader waarbinnen die specifieke doelen in de komende periode zullen worden bereikt en waarvoor activiteiten of maatregelen zijn geïdentificeerd.

Binnen het beleidsgebied Bestuurlijk en Juridisch zal in de planperiode ter verbetering van de kwaliteit van de gezondheidszorg en om in te spelen op de hedendaagse zorgbehoeften, de gezondheidswetgeving eveneens moeten worden aangepast. Tot die wetgeving behoren onder meer de laboratoriumwet, de wet op de verzelfstandiging van het BOG en de wet Beroepen in de individuele gezondheidszorg.

In de komende periode zal de Regering binnen het beleidsgebied Welzijn het zorgstelsel hervormen. In dit verband zal nagegaan worden op welke wijze een Algemene Zorgverzekering (AZV) kan worden geïntroduceerd. Dit ter opheffing van ongelijkheid en ongelijkwaardigheid in de toegang tot gezondheidszorg.

Middels uitbreiding en decentralisatie van gezondheidszorgfaciliteiten en -diensten zal de zorg voor een ieder bereikbaar en toegankelijk zijn. Met de hervorming zal ook de kwaliteit van de zorg binnen alle niveaus worden verbeterd.

De bedoelde Algemene Zorgverzekering zal financieel duurzaam en transparant moeten zijn en gelijke toegang tot een basispakket aan zorgvoorzieningen voor de gehele bevolking garanderen. In de planperiode zal ter uitvoering een plan van aanpak worden opgesteld.

Kwaliteitsverbetering moet beantwoorden aan de steeds toenemende en veranderende zorgvragen. In de planperiode zullen maatregelen ter realisering van kwaliteitsverbetering in de volgende zorggebieden worden getroffen: chronische aandoeningen; primaire gezondheidszorg en outreach; infectieziekten; Millennium Development Doelen met betrekking tot moeder en kind; oncologische zorg en topzorg; wettelijke basis voor de gezondheidszorg; medicamentenvoorziening en traditionele geneeswijzen.

Binnen het beleidsgebied Educatie en Cultuur staan opleiding, training en vorming tot bevoegde en vakbekwame gezondheidswerkers centraal ter verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. Toename van het aantal bevoegde gezondheidswerkers kan leiden tot verhoogde beschikbaarheid en vergrote toegankelijkheid van de gezondheidszorg. In 2010 beschikte Suriname gemiddeld per 10.000 mensen over: vijf (5) huisartsen, achttien (18) verpleegkundigen, elf (11) hulpverpleegkundigen, vijf (5) gezondheidsassistenten, één (1) vroedvrouw, één (1) apotheker, één (1) tandarts en minder dan één medisch specialist. In dat jaar beschikte Latijns-Amerika en het Caribisch gebied gemiddeld over negentien (19) huisartsen en negenenvertig (49) verpleegkundigen. In de planperiode zullen maatregelen worden getroffen voor het opheffen van het gebrek aan kwantitatief en kwalitatief voldoende gezondheidswerkers.

Vanwege de uitbreiding van het telecommunicatienetwerk is medische zorg via telecommunicatie (Telemedicine) een gebied dat anno 2011 realiseerbaar is. Hierdoor kunnen gezondheidswerkers in verafgelegen gebieden continu worden bijgeschoold en op afstand beschikken over specialistische adviezen. In de planperiode zal met name gestreefd worden naar: 1) een versnelde en bredere toepassing van informatie en communicatie technologie (ICT) binnen het onderwijs en binnen de trainingssector en 2) uitbreiding van gezondheidszorgopleidingen op alle niveaus.

Teneinde het bewustzijn van jongeren te stimuleren inzake gezondheid, ziekte en gezonde leefwijze, zullen in de komende periode gezondheidsprogramma's voor jongeren worden uitgevoerd. Deze programma's vallen binnen het beleidsgebied Jeugd en Sport en betreffen onder meer: Intensiveren van gezondheidsvoorlichting en -educatie aan jongeren in samenwerking met andere ministeries, NGO's, jongeren- en buurtorganisaties en promoten van sport onder de jeugd om overgewicht te voorkomen of terug te dringen.

Enkele gezondheidszorgdoelen, die binnen het beleidsgebied Milieu in de komende periode gerealiseerd zullen worden, zijn: landelijke verbetering en uitbreiding van het milieu-inspectie apparaat; verbetering van het leefmilieu door modernisering van de ophaal, de opslag en de verwerking van industrieel en huishoudelijk afval; verbeterde beschikbaarheid van veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen voor de bevolking en verbeterde en verhoogde voorlichting over milieu en haar invloed op de gezondheidszorg.

Uitgaande van de directe relatie tussen enerzijds de beschikbaarheid van veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen en de gezondheid anderzijds, wordt vanuit de gezondheidszorg bijgedragen aan verbeterde beschikbaarheid van deze voorzieningen.

Anno 2011 ontstaan vele gezondheidsproblemen ten gevolge van sociaal-economische factoren en milieufactoren, de eerder aangehaalde sociale determinanten van gezondheid. Met de participatie van de bevolking in samenwerking met andere sectoren zullen deze factoren in de komende periode worden aangepakt.

De gezondheidszorgdoelen, die in de planperiode binnen het beleidsgebied Armoedebestrijding gerealiseerd zullen worden, zijn onder meer:

- controle op voedselveiligheid en promoten van gezonde voeding;
- de beschikbaarheid van betaalbare en gezonde voeding promoten en
- het in interdepartementaal en intersectoraal verband met gebruikmaking van gemeenschapsparticipatie bestrijden van leefstijl gebonden gezondheidsproblemen, zoals het dumpen van afval, roken, slechte voeding, risicovol seksueel gedrag, risicovol verkeersgedrag, gebrek aan lichaamsbeweging, alcohol -en drugsmisbruik en huiselijk geweld.

Het aantal ontwikkelingspartners op zowel bilateraal als multilateraal niveau en het aantal regionale en mondiale organisaties voor de gezondheidszorg zijn in de afgelopen jaren toegenomen. Behalve Cuba, Nederland, de Verenigde Staten van Amerika en Venezuela behoren onder andere ook Guyana, Brazilië, Frankrijk, China, India en Indonesië tot de bilaterale partners. Enkele samenwerkende organisaties zijn: Global Fund, IDB, ISDB, OAS, Caricom, UNASUR en de EU. Binnen het beleidsgebied Veiligheid en Internationaal beleid zal de Regering de bewaking van de internationale gezondheid voortzetten. De International Health Regulations (I.H.R) trad in Suriname in 2007 in werking met het doel gezondheidsdreigingen met een potentieel grensoverschrijdend effect in een zo vroeg mogelijk stadium te rapporteren teneinde de schade zoveel mogelijk te beperken. Het BOG is als nationaal IHR-orgaan aangewezen. Dit orgaan moet te allen tijde de communicatie met internationale partners voeren en alle havens die door het internationaal verkeer worden aangedaan, bewaken.

Via uitvoering van geïdentificeerde maatregelen binnen de verschillende beleidsgebieden zal de gezondheid van de Surinaamse bevolking en die van de kwetsbare groepen in het bijzonder in de planperiode worden verbeterd. Tot de kwetsbare groepen behoren onder meer: ouderen, zwangere vrouwen, kinderen, bewoners van het binnenland en mensen met een beperking.

4.8 GEZIN

Eenheid in het gezin is de basis voor het scheppen van sterke, gezonde en verenigde gezinnen. Het is daarom belangrijk binnen het gezin een liefdevolle, respectvolle en harmonieuze relatie tussen ouder(s) of opvoeder(s)

en kinderen te vestigen. Harmonie en samenwerking worden gehandhaafd door het evenwicht tussen rechten en verantwoordelijkheden. Alle gezinsleden hebben verantwoordelijkheden naar elkaar toe en naar het gezin als geheel.

Gelijkwaardigheid van man en vrouw is bepalend voor de verhoudingen en sfeer binnen het gezin. Opvoeding binnen het gezin draagt bij aan karakterontwikkeling, more-

le en geestelijke vorming van het kind. Waarden zoals eerlijkheid, rechtvaardigheid en betrouwbaarheid dienen onderwezen te worden aan het

gezin. Naast het ontwikkelen van deze eigenschappen zal zorg gedragen dienen te worden voor de ontwikkeling van geestelijke, morele, intellectuele, emotionele en lichamelijke capaciteiten zowel voor de jongen als voor het meisje.

De Regering acht het gezin als de sociale basis van de samenleving en acht de waarde van sterke gezinnen voor de samenleving van eminent belang. Binnen het gezin liggen de meest gedifferentieerde sociale en maatschappelijke behoeften van mensen, die hen bij onthouding kunnen doen vervallen in onbegrensde armoede. Ook de invloed van huisvesting op de bestaanszekerheid is groot. Ervaringen uit het verleden wijzen uit dat adequate huisvesting het mogelijk maakt dat personen dan wel gezinnen de hun geboden kansen op de arbeidsmarkt en in educatie optimaal benutten. Het gebrek aan adequate huisvesting belemmert personen kansen te benutten omdat zij (gedwongen zijn) het accent (te) verleggen naar overleving. Het sociaal beleid is dan ook gericht op het gezin als doelgroep en het uitgangspunt is niet beperkt tot het pedagogische gezin, de plaats waar opvoeding en begeleiding van het kind plaatsvinden. Het is vooral gericht op het vestigen van een waardig en stabiel instituut binnen de samenleving.

Binnen de immateriële dienstverlening worden middels psycho-sociale begeleiding gezinnen met een sociaal-psychologisch zwakke structuur, sociaal-economisch zwakke gezinnen en in het bijzonder eenoudergezinnen, versterkt. Het gezinscoachesproject zal in deze worden uitgebreid. Het trainen en uitbreiden van het corps maatschappelijk werkers, ook op wijkniveau, is noodzakelijk. Ook moet hierbij worden gedacht aan de mogelijkheden van het benutten van opvoedingsondersteuning.

De algemene ontwikkeling van kinderen wordt in deze ook in verband gebracht met de ontwikkeling van het gezin, met name de moeders. Kinderen van vrouwen die tertiair onderwijs hebben genoten, hebben een veel kleinere kans om te kort of te mager te zijn dan kinderen van vrouwen die geen onderwijs hebben genoten. Het blijkt dat vooral in gemeenschappen met gebrekkige drinkwatervoorzieningen en sanitaire voorzieningen ondervoeding voorkomt in combinatie met sociaal-economische achterstandssituaties. Dit wordt versterkt door culturele gebruiken en gebrek aan kennis bij en voorlichting aan ouders en verzorgers. Bevordering van voedselzekerheid bij kwetsbare groepen zal binnen dit programma plaatsvinden.

Het percentage kinderen in de leeftijdscategorie 0-17 jaar dat niet bij de biologische ouders woont, is 9,3%, met een aanzienlijk hoog cijfer voor rurale gebieden waar het percentage 18,4% is. Iets meer dan de helft van de kinderen (57,3%) woont wel bij beide ouders. Dit indiceert dat zeker iets minder dan de helft van de kinderen of bij familie, of in instellingen of bij een pleeggezin woonachtig is. Deze kinderen verdienen zoals alle andere kinderen optimaal beschermd te worden en, gezien het percentage van kinderen dat niet bij de biologische ouders woont, is het tot stand brengen van een concretere wet- en regelgeving inzake bescherming van kinderen, daarom gewenst.

In deze planperiode zullen de noodzakelijke condities voor sociale zekerheden en bestaansgaranties worden geschapen, waardoor gezinnen en de

---

individuele gezinsleden zichzelf kunnen ontplooiën ter verbetering van de eigen leefomstandigheden, waardoor zij een positieve bijdrage kunnen leveren aan het welzijn van onze bevolking. De condities zijn onder andere dat er een raamwet voor kinderopvang wordt voorbereid en dat er een wetgeving komt voor de bescherming van kinderen die buiten het gezin worden opgevangen.

5 VEILIGHEID EN INTERNATIONAAL BELEID

5.1 INLEIDING

Het veiligheidsbestuur heeft in algemene zin betrekking op zowel de uitwendige als inwendige veiligheid van de staat. Dit zijn defensie en politie. Onze Grondwet geeft ten aanzien van het veiligheidsbestuur operationele organen en machten aan.

De machten, die binnen het veiligheidsbestuur als operationele machten worden aangemerkt, de zogenaamde gewapende machten, zijn het Nationaal Leger en het Korps Politie Suriname.

Suriname heeft een kleine open economie, die voor het op gang brengen van een aantal productieactiviteiten moet streven naar schaalvergroting door middel van associaties, gericht op de exportmarkt, geïmporteerde technologie en externe financiering. Mede in het licht hiervan is verdergaande diversificatie van de bilaterale relaties en/of rationalisatie van de bestaande relaties een noodzaak. Voor een adequate positionering van Suriname binnen het internationale ontwikkelingssamenwerkingsregiem geldt het volgende als uitgangspunt.

De gedragscode, die gehanteerd moet worden bij het aangaan van betrekkingen met bevriende mogendheden c.q. bij het aangaan van ontwikkelingssamenwerkingsrelaties moet gebaseerd zijn op de principes van gelijkwaardigheid, wederzijds vertrouwen, wederzijds respect en wederzijds voordeel. Hierbij gelden principes van equal partnership, economische diplomatie en presidentiële diplomatie.

Onder (de) druk van globalisatie en voortgaande trend van economische liberalisering is het functioneren van de Staat in een moderne ontwikkelingsconceptie onderhevig aan grote en snelle veranderingen evenzo de rol van de private sector in het ontwikkelingsproces van landen.

Ontwikkeling vandaag de dag vereist een Staat die effectief optreedt, die een katalyserende, faciliterende, aanmoedigende en completerende rol vervult met betrekking tot de activiteiten van de private sector.

5.2 INTERNE VEILIGHEID

De belangstelling voor en de bezorgdheid over veiligheid is begrijpelijk. Veiligheid geldt voor ons allen. Veiligheid is niet alleen op zich waardevol, het is ook een basisvoorwaarde en als zodanig dus noodzakelijk voor welvaart en welzijn. Het is waar, de criminaliteit heeft in de afgelopen jaren veel slachtoffers gemaakt. En het is de Regering ernst om haar burgers zo snel als mogelijk het gevoel van veiligheid terug te laten krijgen. In dit kader zal het waarborgen van de veiligheid in al haar facetten een wezenlijk deel van de beleidsuitvoering van de Regering uitmaken.

Met het oog daarop zal in de planperiode voortgegaan worden met het maandelijkse totaaloverleg van vertegenwoordigers van politie, militairen,

veiligheidsdiensten, districtscommissarissen en, in verband met de grenzen, ook douane.

Er is ondertussen ook een integraal veiligheidsplan ontwikkeld voor het bestrijden van de criminaliteit en voor het bevorderen van veiligheid. Hierin zijn criminaliteitsbestrijding en criminaliteitsbeheersing onderdelen van de nationale veiligheid. Dit veiligheidsplan is het kader voor de operationele veiligheidsplannen van de diverse dienstonderdelen met hun respectieve bevoegdheden. In de planperiode zal de Regering voortgaan met de reeds op gang gekomen implementatie.

Bij de handhaving van de openbare orde en de inwendige veiligheid van en op het gehele grondgebied van de Republiek Suriname is ervoor gekozen om het Korps Politie Suriname samen te laten werken met het Nationaal Leger en met het Bureau Nationale Veiligheid van het Kabinet van de President van de Republiek Suriname. Gelet op de tot nu toe bereikte resultaten en, indien de situatie daartoe aanleiding geeft, zal in deze planperiode de samenwerking worden gecontinueerd.

De Regering heeft in het kader van de interne veiligheid haar beleidsprioriteiten gesteld. Prioriteit geniet de terugdringing van alle vormen van criminaliteit. In dit kader heeft de Regering reeds fondsen vrijgemaakt voor een inhaalslag in verband met het uitbreiden van het wagenpark van het Korps Politie Suriname. Deze voertuigen zullen vooral worden ingezet bij de preventieve politiezorg aan de samenleving. In de planperiode zullen de voorzieningen voor veiligheid een meer structureel karakter hebben.

De materiële inspanningen en de inzet op het gebied van veiligheid zijn zeer belangrijk. Ze zijn echter slechts deel van de condities welke ondersteuning geven aan de bestrijding van criminaliteit en het garanderen van veiligheid voor allen op het grondgebied van ons land. Met het oog hierop zal de samenwerking in deze planperiode verder worden geïntensiveerd met de militaire politie, de douane met haar rechercheafdeling, de centrale inlichtingen- en veiligheidsdienst en overige beveiligings-, buurt- en bewakingsorganisaties die onder de jurisdictie van de overheid vallen.

Voor de interne veiligheid wordt de aandacht gevraagd voor verscherping van grenscontroles en het ontwikkelen van een goed vluchtelingen- en asielbeleid, verdere verscherping van het criminaliteitsbeleid en het definiëren van criminelen en criminele organisaties. Suriname is een aantrekkelijk en politiek redelijk stabiel land in relatie tot de landen in de regio. Er moeten minimumeisen worden gesteld waaraan vluchtelingen en asielzoekers moeten voldoen.

In deze planperiode worden in het kader van de verbetering van de landelijke brandweezorg repressieve en preventieve maatregelen getroffen en activiteiten uitgevoerd. Er zal worden gewerkt aan de uitbreiding en de verspreiding van de brandweerkazernes op meer locaties.

In deze planperiode worden activiteiten ontplooid gericht op verbetering van de Wetgeving met betrekking tot het Korps Brandweer Suriname.

5.3 EXTERNE VEILIGHEID

5.3.1 Internationale samenwerking

De internationale samenwerking in het kader van de veiligheid heeft als doel de handhaving en bescherming van de territoriale integriteit en soevereiniteit van Suriname, het mede waarborgen van de nationale veiligheid op het grondgebied van Suriname en dus van de bestaanszekerheid van Suriname, het bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van ons land en ondersteuning aan het buitenlands beleid, gebaseerd op de verwezenlijking van de nationale belangen van de Staat.

De implementatie van deze samenwerking zal resulteren in de hierna volgende subdoelen:

- handhaving van de territoriale veiligheid en mede garanderen van een acceptabel nationaal veiligheidsniveau;
- regionale samenwerking op het gebied van defensie en bijdragen aan de ontwikkeling van de internationale rechtsorde;
- bijdragen aan het uitvoeren van nationale ontwikkelingsprojecten;
- ontwikkelen van samenwerkingsprogramma's met buurlanden en de rest van de regio op politiegebied.

Het internationale veiligheidsbeleid wordt ingegeven door het steeds veranderende veiligheidsspectrum de openstelling van grenzen, continue concepten rondom veiligheid, verruiming van defensietaken en modernisering van legers, waarbij de realisatie van nationale ontwikkelingsdoelen centraal staat. De internationale samenwerking met defensie-instituten zal daarom als belangrijke pijler de versterking van deze samenwerking inhouden, in het kader van veiligheid en ontwikkeling. Hierbij wordt gedacht aan de voortzetting en uitbouw van de defensierelaties met de voornaamste internationale partners, evenals de versterkte deelname aan regionale en internationale veiligheids- en defensie-instituten en integratieprocessen. De opvattingen over nationale defensie hebben mede op grond van de veranderde internationale veiligheidsomgeving tot noodzakelijk gevolg dat onder andere het ambitieniveau, doctrines, capaciteiten, formaties, infrastructurele en logistieke voorzieningen moeten worden aangepast. In dit kader is het defensiebeleid hoofdzakelijk gericht op het aanwenden van middelen (financiële, personele en materiele) ter garantie van de nationale veiligheid. Een vooraf vastgesteld internationaal defensiesamenwerkingsstrategie zal de regionale integratie mede bevorderen en een duidelijke bijdrage leveren aan nationale ontwikkelingsprojecten.

Daarbij wordt gedacht aan:

1. handhaving van de territoriale veiligheid en mede garanderen van een acceptabel nationaal veiligheidsniveau;
2. regionale defensieintegratie en bijdragen aan de ontwikkeling van de internationale rechtsorde;
3. bijdragen aan het uitvoeren van nationale ontwikkelingsprojecten.

5.3.2 Nationaal defensiebeleid in relatie tot nationale veiligheid en ontwikkeling

Het defensiebeleid is, zoals eerder vermeld, hoofdzakelijk gericht op het aanwenden van alle beschikbare middelen ter garantie van de staatsveiligheid en aldus de belangen van de staat. Bij elk van de eerder genoemde beleidsgebieden zijn aspecten vastgesteld die een speerpuntrol vervullen en die integraal uitvoering geven aan het ambitieniveau.

- Het nationaal defensiebeleid kenmerkt zich door de landsverdediging en de implementatie van de bijzondere taken van het leger.
- Bijdragen aan het buitenlands beleid van de Republiek Suriname worden gematerialiseerd door een vooraf vastgestelde internationale defensiesamenwerkingsstrategie.
- De intentie zal mede gericht zijn op regionale (defensie)integratie en bijdrage aan de ontwikkeling van de internationale rechtsorde.
- De bijdrage aan de nationale ontwikkeling van de Republiek Suriname zal zijn weerslag vinden in het aanwenden van middelen ter garantie van de nationale veiligheid om zo een duidelijke bijdrage te leveren aan nationale ontwikkelingsprojecten.

De Regering wordt bij de uitvoering van het uitgestippelde beleid geleid door de conceptuele uitgangspunten dat veiligheid een voorwaarde is voor nationale ontwikkeling en dat nationale ontwikkeling gebaat is bij bescherming van de territoriale integriteit en de vitale belangen van de Republiek Suriname. Hierbij wordt de samenhang tussen respectievelijk buitenlandsbeleid, nationale veiligheid en defensiebeleid onderkend. De beleidsstrategie van de Regering is dan ook gericht op het continu gelijktrekken van de defensiebeleidsvoornemens met de doelstellingen van de Regering waarbij de nationale ontwikkeling niet los wordt gezien van regionale integratie en internationale samenwerkingsverbanden. Deze beleidsrichting van de defensieorganisatie wordt ingegeven door haar ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag, haar ontwikkeling tot volwaardig nationaal veiligheidsinstituut en haar streven te fungeren als cruciale partner bij de waarborging van vrede en veiligheid, zowel op het Surinaamse grondgebied als buiten de grenzen.

5.3.3 Drugsbestrijding en grensoverschrijdende criminaliteit

Drugsgebruik, drugshandel en alle vormen van grensoverschrijdende criminaliteit vormen grote bedreigingen voor de ontwikkeling van de samenleving. De aanpak van de drugsproblematiek in Suriname vereist daarom een gecoördineerde multidisciplinaire inspanning van alle betrokkenen, zowel vanuit de optiek van preventie, opsporing, rechtshandhaving en re-socialisatie als vanuit die van de gezondheidszorg en de sociaal-economische ontwikkeling.

Verdragen van internationale organisaties en bilaterale drugsbestrijdingsprotocollen vormen de noodzakelijke grondslag voor internationale samenwerking in de strijd tegen drugs en andere vormen van grensoverschrijdende criminaliteit. In de komende planperiode zal het anti-drugsbeleid serieus ter hand worden genomen. Bij de preventie en bestrijding van

grensoverschrijdende criminaliteit zal de samenwerking geoptimaliseerd worden op bilateraal, regionaal, continentaal en mondiaal niveau.

Om de grensoverschrijdende criminaliteit, zoals drugsgerelateerde criminaliteit, mensen-handel, mensensmokkel en terrorisme in de regio effectiever aan te pakken, zullen ordehandhaving en gerechtelijke samenwerking met de landen van de regio worden geïntensiveerd. Suriname zal de totstandkoming van regionale maritieme drugsbestrijdings-overeenkomsten in de Caribische regio ondersteunen. De rivierpolitie en de marine zullen in samenwerking met andere ondersteunende diensten de operationele maritieme rechtshandhaving ter hand nemen en regelmatig controle uitoefenen op binnenkomende en uitgaande vaartuigen. De Regering zal het drugs master plan, dat aangeeft hoe het drugsprobleem aangepakt zal worden, met de ondersteuning van daartoe relevante actoren en organisaties, ter hand nemen.

5.3.4 Het nationaal leger en de kustwacht

De bescherming van het maritiem gebied en de hierin voorkomende natuurlijke hulpbronnen vallen binnen het beleidsdomein van verschillende departementen. Voor een resultaat-gerichte aanpak zullen vooraf de juiste afspraken worden gemaakt en genoegzame middelen en materieel ter beschikking worden gesteld.

De Regering zal investeren ter verbetering van zowel de infrastructuur als het materieel van de Zeemacht, de Landmacht en de Luchtmacht. De grensbewakingstaak vereist behalve de aanwezigheid van voldoende goed geoefende militairen ook elektronische monitoring- en detectieapparatuur.

Om onder andere te voorzien in maritieme veiligheid, duurzame bescherming van de natuurlijke hulpbronnen en de waarborging van de biodiversiteit in het maritieme gebied, zal de Regering zorg dragen voor een effectief functioneren van de kustwacht als onderdeel van de Zeemacht.

5.3.5 Militaire dienstplicht

De Regering zal, ingevolge artikel 180 lid 3 van de Grondwet, militaire dienst verplicht herinstellen voor een bepaalde periode, onder voorwaarde, te regelen bij wet. Hierdoor zal aan jonge Surinamers mogelijkheden worden geboden om tijdens de vervulling van de dienstplicht tevens een vak te leren en/of een technische opleiding te volgen.

5.4 ONTWIKKELINGSDIPLOMATIE

De realisatie van de nationale ontwikkelingsdoelen zal in onze interacties met andere landen en internationale organisaties centraal staan, indachtig het beleidsuitgangspunt dat het buitenlands beleid zal dienen, mede ter ondersteuning van geselecteerde sectoren die essentieel zijn voor de nationale ontwikkeling. Dit impliceert een heroriëntatie van de reguliere diplomatie naar een ontwikkelingsgerichte diplomatie - economische diplomatie - waarbij meer aandacht zal worden besteed aan onderwerpen zoals armoedebestrijding, voedselzekerheid en veiligheid, de bescherming van opkomende bedrijven en industrieën en de effecten van klimaatsverandering. Immers, deze verschuiving in de benadering naar het buitenland toe zal erop gericht zijn effectiviteit en productiviteit van internationale samenwerking te optimaliseren om zelfstandig een bijdrage te leveren aan de transformatie van de Surinaamse samenleving naar een duurzaam sociaalrechtvaardige maatschappij via het optimaal aanwenden van de internationale relaties voor de nationale ontwikkeling. Deze benadering zal aan de Surinaamse mens bijdragen in de verwerving van kennis, vaardigheden en positieve attitudes.

Met de inzet van de ontwikkelingsdiplomatie worden het buitenlands beleid en de samenwerkingsrelaties op bilateraal en multilateraal niveau zodanig ingericht, dat deze resulteren in de versterking van de economische en sociale mogelijkheden van land en volk, c.q. de nationale ontwikkeling bevorderen. Dit geldt eveneens voor de manier van inzetten van de diplomatieke en andere in het buitenland gevestigde structuren. Ons land met een kleine en open economie kan bogen op enorme potenties van ontwikkelingsmogelijkheden. Wij zullen een productie- en exportgerichte economie op gang brengen en in ons streven naar schaalvergroting strategische associaties aangaan door gericht te zijn op exportmarketing-technologie en op externe financiering. Als zodanig heeft de ontwikkelingsdiplomatie ten doel de bestaande afzetmarkten uit te bouwen, nieuwe te identificeren met inbegrip van het aantrekken van investeerders, samenwerkingsovereenkomsten aan te gaan voor de uitvoering van projecten en programma's, mogelijkheden van scholing en training te identificeren en overdracht van kennis, deskundigheid en technologie te bewerkstelligen, in nauwe afstemming met erkende NGO's en het bedrijfsleven in het kader van een gezonde Public Private Partnership. Met het oog op de verschuiving in de aanpak van de te voeren diplomatie zal institutionele versterking van de buitenlandse posten versneld worden doorgevoerd, terwijl aan training van het benodigde kader hoge prioriteit zal worden gegeven.

Bij de implementatie van de ontwikkelingsdiplomatie zullen de volgende prioriteiten van belang zijn:

- diversifiëren van de internationale samenwerking en functionele implementatie van de hieruit voortvloeiende afspraken en overeenkomsten;
- effectief bijdragen aan het bestrijden van de criminaliteit als onderdeel van de nationale veiligheid;
- bijdragen aan relaties ter bescherming van de soevereiniteit van ons land en ter bescherming van onze economische zones;
- schenken van bijzondere beleidsaandacht aan productieontwikkeling en exportbevordering;

- scheppen van mogelijkheden tot verhoging van de Staatsinkomsten door onder meer het aanboren van diverse financieringsbronnen.

5.4.1 Grens- en buurlandenpolitiek

De relatie met de grens- en buurlanden geniet hoge prioriteit in deze planperiode. Suriname zal voor de oplossing van zijn historische grensgeschillen met de buurlanden een weloverwogen, doordachte, eerlijke communicatie op nationaal, regionaal en internationaal vlak voeren, met behoud van de vredige en vriendschappelijke betrekkingen met deze buurlanden, ten bewijze aan de wereldgemeenschap van Suriname's legitieme rechten op de grensgebieden met de buurlanden Guyana en Frans-Guyana. Tegelijkertijd zal voor de oplossing van deze geschillen gebruikgemaakt worden van beschikbare diplomatieke en internationale rechtsmiddelen.

Sociaal-economische en andere partnerships met deze landen ter wederzijdse ontwikkeling van elkaars landen zullen in alle vriendschappelijkheid bevorderd en benut worden. Daarbij maakt Suriname zich sterk om maximaal voordeel te halen uit de mogelijkheden die zich aandienen in deze samenwerking. Zo zal met Brazilië, Frans-Guyana en Guyana op diverse gebieden worden samengewerkt, bijvoorbeeld door een verbeterde toegang tot elkaars grondgebied. Vereenvoudiging van de procedure van visumaanvragen moet in dit licht worden gezien. Tegelijkertijd zal vanwege de verhoogde mobiliteit tussen de landen op onze grensbewakingsinstanties de grote verantwoordelijkheid rusten om onze gemeenschap te beschermen tegen eventuele verhoogde risico's vanwege de toegenomen mobiliteit, met inbegrip van illegale personen en het goederenverkeer.

Het oogmerk van de grenslandenpolitiek is ook gelegen in de behoefte van Suriname om indachtig het principe van goed nabuurschap en onder meer uit veiligheidsoverwegingen in de ruimste zin des woords, goede betrekkingen te hebben met Brazilië, Guyana, Frans-Guyana en Venezuela. Aan de uitbreiding van het Surinaams territorium met het Continentaal Plateau, wordt door de Regering reeds ruime aandacht besteed. Zoals bekend heeft de Commissie inzake the Limits of the Continental Shelf het verzoek van Suriname officieel geaccepteerd na een verklaring van "geen bezwaar" van Barbados, Trinidad & Tobago, Guyana en Frans Guyana (Frankrijk) te hebben ontvangen. Met bovengenoemde landen waarmee Suriname mogelijk overlappingsgebieden heeft, zullen nog nadere onderhandelingen gevoerd moeten worden, teneinde de buitengrenzen van het Surinaamse Continentaal Plateau definitief vast te stellen.

In de relatie met Guyana, medelidland van de Caricom, Unasur en de Rio Groep zal nadruk worden gelegd op de zaken die ons binden en waaruit gezamenlijk voordeel kan worden gehaald. De zaken die ons scheiden, zullen ongetwijfeld en met de nodige diplomatie worden besproken. Als uitvloeisel van de ondernomen Presidentiële diplomatie naar het Guyanese Staatshoofd toe en de daaruit voortkomende afspraken, zullen beide landen optrekken om reeds geïdentificeerde ontwikkelingsdoelen te bereiken, onder andere verhoogde export van landbouwproducten en de verkrijging van carbon credits, zijdens de geïndustrialiseerde landen. Dit beleid van collectieve benadering van vraagstukken, die op de regionale

en internationale agenda staan, bepaalt heden ten dage in het algemeen in steeds belangrijker mate de nationale condities en voorwaarden voor ontwikkeling en er wordt een steeds grotere nadruk gelegd op een goed doordacht buitenlands beleid, waarbij een effectiever en doelmatiger participatie op fora ter bescherming van de nationale doelen, een preponderante rol vervult. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van kleine, resultaatgerichte en effectieve en professionele onderhandelingssteams, bijgestaan door technische commissies. Naast de reeds bestaande samenwerking op het gebied van visserij, sport, bestrijding van criminaliteit en veiligheid, zal er een verdere uitbreiding en verdieping plaatsvinden op de gebieden van onderwijs, landbouw, energie, watervoorziening, milieu en houtverwerking. Eén van de belangrijke speerpunten in het buitenlands beleid naar Guyana toe is de bouw van een brug over de Corantijnrivier en de creatie van additionele aanmeerfaciliteiten ten behoeve van het personen- en goederenverkeer. Tevens zal in deze planperiode de aanzet gegeven worden tot het creëren van centrale aanmeerfaciliteiten.

Politieke afstemming tussen Suriname en Brazilië in het kader van de ontwikkelingen op regionaal niveau, alsmede in mondiaal verband, zal in deze planperiode hoge prioriteit genieten. Daarnaast zal de samenwerking met Brazilië in belangrijke mate geënt zijn op de verdere ontwikkeling van de agrarische sector in Suriname.

Deze samenwerking moet in het licht worden gezien van onze voornemens om leverancier van voedsel voor het Caribisch Gebied te worden. Tevens staat Suriname intensivering van de samenwerkingsrelatie voor op onder andere de gebieden onderwijs, volksgezondheid, openbare veiligheid, drugspreventie, defensie en geologie. De samenwerking op het gebied van infrastructuur moet resulteren in de aanzet tot de fysieke ontsluiting van Suriname ten opzichte van Brazilië en de overige landen van Zuid-Amerika; de implementatie hiervan zal tevens faciliterend werken op de markttoegang tot de noordelijke staten van Brazilië en ten goede komen aan de vervulling van de beoogde brugfunctie die Suriname wenst te vervullen tussen het Zuid-Amerikaanse continent en het Caribisch gebied. Brazilië wordt samen met de Volksrepubliek China gezien als strategische partners bij de implementatie van enkele grote infrastructurele projecten die in deze planperiode zullen worden opgestart.

Binnen de samenwerkingsrelatie met Frankrijk (Frans-Guyana) zullen naast de traditionele focus op de veiligheid en ontwikkeling in het grensgebied, ook andere samenwerkingsgebieden met wederzijdse interesse worden ontplooid, waarbij de realisatie van de nationale ontwikkelingsdoelen koersbepalend zal zijn. Met Frans-Guyana als staatsrechtelijk gebiedsdeel van Frankrijk ligt de toegang tot de Europese Unie namelijk heel dichtbij en dit zal positief worden aangewend als potentiële markttoegang voor Surinaamse producten naar de Europese Unie en Frans-Antilliaanse eilanden in het Caribisch Gebied. Vooruitlopend daarop worden nu reeds in het kader van de River Council samenwerkingsinitiatieven ontplooid voor onder andere de afzet van landbouwproducten uit het Marowijnegebied op de Frans Guyanese markt. Op het hoogste niveau zal afstemming met Frankrijk plaatsvinden aangaande de wens van Suriname om beide grond-

gebieden middels een vaste oeververbinding met elkaar te verbinden, hetgeen faciliterend zal werken voor de export van onder andere groente en fruit en de onderlinge toerismebevordering, doch in het algemeen ten behoeve van een versnelde handelsrelatie met Frans-Guyana en het noorden van Brazilië. In dit kader zal de recente vestiging van de Ambassade in Parijs een wezenlijke bijdrage leveren aan de intensivering van de bilaterale relaties met Frankrijk en hun Overzeese Gebiedsdelen in de regio, alsmede de identificatie van meerdere samenwerkingsgebieden.

Met de Bolivariaanse Republiek Venezuela onderhoudt de Republiek Suriname goede vriendschaps- en samenwerkingsrelaties en rekt haar in het buitenlands beleid tot buurland. Aan de jarenlange visserijsamenwerking is in 2011 in het kader van onze participatie in het Petro Caribe Initiatief, een extra dimensie toegevoegd met de olieleveranties van Venezuela ten behoeve van de Surinaamse visserijsector. Ook de leveringen van ureum door Venezuela aan Suriname moeten in dit kader worden gezien. De samenwerking in het kader van het ALBA Alimentos Fonds waar er een zestal projecten door Suriname zijn ingediend, zal versneld worden gecontinueerd. Tegen de achtergrond van de huisvestingsproblematiek zal het aangaan van een samenwerking voor het bouwen van prefabwoningen tot één van de speerpunten van de Regering behoren. Voorts zullen op het hoogste niveau initiatieven worden ontplooid tot het aangaan van joint ventures in de land- en mijnbouwsector, terwijl ook mogelijkheden voor samenwerking op het gebied van de telecommunicatie zullen worden benut.

Suriname onderhoudt goede vriendschaps- en samenwerkingsrelaties met de Volksrepubliek Cuba.

Naast intensivering van de samenwerking op het gebied van de gezondheidszorg bij de opleiding van onze artsen zal in deze planperiode verdere uitbreiding van de samenwerking plaatsvinden in onder andere de agrarische sector, het onderwijs en in de sport. Voor de verdere uitbreiding van de samenwerking met Cuba komen een aantal potentiële gebieden in aanmerking, waaronder ICT en cultuur.

5.4.2 Bilaterale betrekkingen

De Republiek Suriname onderhoudt bilaterale betrekkingen met ruim 100 landen van de wereld, verspreid over haast alle continenten en regio's. Gedurende deze planperiode zullen de bilaterale betrekkingen met een aantal van deze landen verder worden uitgediept en verbreed, gebaseerd op de principes van politieke en economische/strategische belangen, wederzijds voordeel en respect, verdere materialisering van de aanwezige ontwikkelingspotentie en het leveren van een bijdrage aan de realisatie van de ontwikkelingsdoelen. De hoofdbeleidsdoelen die centraal staan bij de bilaterale relaties, zijn:

- de realisatie van concrete doelen in de diverse sectoren van de economie;
- de verbetering van de welvaart en het welzijn van de Surinamer in het algemeen;
- de verbetering van de economische belangen, meer in het bijzonder aangaande de handelsbevordering en de identificatie van potentiële investeerders.

De gebieden van samenwerking die in dit verband met landen op het Amerikaanse continent zijn geïdentificeerd, betreffen: justitiële samenwerking, defensie, landbouw, onderwijs en culturele integratie, volksgezondheid, energie, handel en ondernemerschap, mijnbouw, sport, milieu en toerisme. Het mechanisme van de Gemengde Commissie zal daarbij zoveel als mogelijk worden gebruikt om optimale samenwerking in voornoemde gebieden te realiseren. In dit kader kunnen onder andere worden genoemd: Barbados, Cuba, Argentinië, Columbia, Chili, Bolivia, Ecuador, Peru, Mexico, Canada en de Verenigde Staten van Amerika.

In de relatie met de Verenigde Staten van Amerika zullen in deze planperiode in het kader van het Caribbean Basin Initiative (CBI) mogelijkheden worden benut om de onevenwichtige handelsbalans tussen beide Staten te minimaliseren. Participatie in dit Initiative is bereids aangevraagd. Voorts zal de bijzondere samenwerking op het gebied van justitie en defensie, ter bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, worden voortgezet, terwijl verder continuering zal plaatsvinden van de samenwerking op het gebied van de gezondheidszorg.

Met landen op het Europese continent zal de bestaande samenwerking worden voortgezet, uitgebreid en uitgediept en wel met die landen waarmee reeds bevriende relaties bestaan. Gedurende deze planperiode zal bijzondere aandacht worden besteed aan de bilaterale relaties met Frankrijk, België, Duitsland, Italië, Rusland en het Verenigd Koninkrijk.

De relatie met het Koninkrijk der Nederlanden zal zakelijk worden gecontinueerd, mede in het licht van de afbouw van en beëindiging van het Raam-

verdrag inzake Vriendschap en Nauwere Samenwerking van 1992.

De Surinaamse diaspora in Nederland zal nauwer betrokken worden bij de nationale ontwikkeling en er zullen Sector Honorair Consuls worden benoemd ter ondersteuning van de realisatie van de nationale doelen. Het beleid is er verder op gericht om de onderlinge samenwerking tussen de private, publieke en NGO-sector te bevorderen.

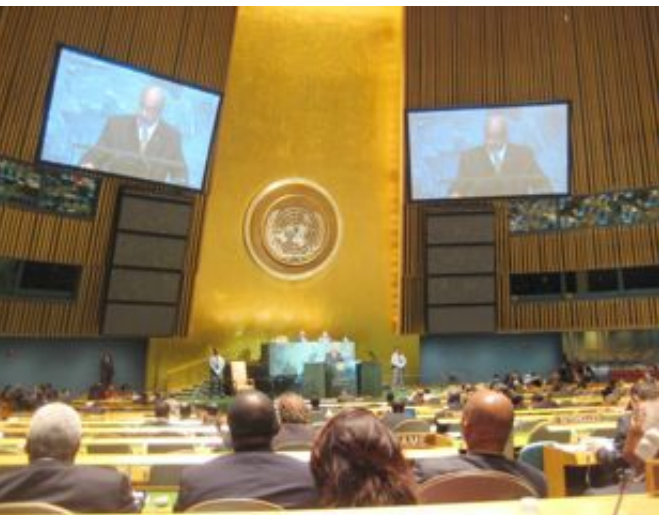
Op het Aziatische continent zullen de bilaterale relaties met de belangrijkste partners, te weten China, India, Indonesië, Japan en Zuid-Korea verder worden uitgebreid en uitgediept op diverse gebieden. Ook binnen deze samenwerkingsrelaties zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van het mechanisme van Gemengde Commissies en van Honorair Consuls ter inventarisatie, uitbreiding en verdieping van het samenwerkingspotentieel.

De historische en culturele banden voegen een extra dimensie toe aan ons streven om de relaties met het Afrikaanse continent aan een nadere beschouwing te onderwerpen ter optimalisering van de samenwerking. Deze samenwerking zal vooralsnog via de Ambassade van Suriname in Zuid-Afrika plaatsvinden, waarbij het instrument van mede accreditatie zal worden ingezet, terwijl ook de 'observer status' zal worden aangevraagd van belangrijke organisaties binnen de integratiestructuren van het Afrikaanse continent. In deze planperiode zal bijzondere aandacht worden besteed aan het structureel ontwikkelen van de mijnbouwsector, terwijl het economisch potentieel van landen als Ghana, Libië en Nigeria zal worden geïnventariseerd ter vaststelling van andere gebieden van samenwerking.

Met specifieke landen in het Midden Oosten, waaronder Dubai en Qatar, zal samengewerkt worden op de gebieden van onder andere investeringen in de mijnbouw en landbouwsector in Suriname.

5.4.3 Multilaterale betrekkingen

Met betrekking tot de multilaterale betrekkingen neemt Suriname actief deel aan de beraadslagingen binnen onder andere de Verenigde Naties (VN), de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), de Organisatie van de Islamitische Coöperatie (OIC), de Beweging van Niet-gebonden landen (NAM) en binnen de ACP-EU relatie.

Aan de participatie in deze organisaties wordt hoge prioriteit gegeven, aangezien deze een forum bieden om samen met de internationale gemeenschap antwoord te vinden op mondiale vraagstukken inzake onder andere internationale vrede en veiligheid, handhaving, bescherming en bewaking van het internationaal recht, bewaking van de democra-

tie, bescherming van mensenrechten, het weerbaar maken tegen de effecten van klimaatsverandering, de aanpak van armoedebestrijding en de bevordering van gelijke ontwikkelingskansen.

Suriname zal ondersteuning blijven geven aan de hernieuwing van de committeringen aan de Millennium Ontwikkelings Doelstellingen (MDG's) op regionaal en internationaal niveau, ter realisatie van deze doelstellingen in 2015. Om op nationaal niveau invulling te geven aan het realiseren van de MDG's zal actief worden samengewerkt aan het aangaan van effectieve en doelgerichte 'Zuid-Zuid' samenwerkingsrelaties, gericht op het vergroten van de nationale capaciteit hiertoe.

Suriname zal als volwaardige Lidstaat van de Organisatie van Islamitische Coöperatie actief hierin participeren en intensief gebruikmaken van de vele mogelijkheden van deze Organisatie tot financiering met name via de Islamic Development Bank. Ook via de ontwikkelingskanalen van de individuele lidstaten van deze wereldwijde organisatie zullen wij de creatie van kapitaalstromen naar ons land toe bevorderen.

Onze participatie in de organisatie van het Verdrag voor Amazonische samenwerking (ACTO) zal gericht zijn op grotere welvaart en welzijn van rurale gebieden.

Met de ASEAN zal ons land werken naar verdragsmatige samenwerking, waarbij de relaties met de individuele lidlanden worden versterkt.

5.5 IMMIGRATIEBELEID

Het beleid gericht op de beheersing van de migratiestromen als gevolg van de groei in het internationaal reisverkeer en de ordening van het personenverkeer geniet hoge prioriteit in deze planperiode. Middels participatie

in regionale en internationale fora inzake specifieke migratieproblematiek zal Suriname haar bijdrage blijven leveren ter oplossing van migratievraagstukken. Met Brazilië, Frans-Guyana en Guyana wordt samengewerkt aan de verbeterde toegang tot elkaars grondgebied. Vereenvoudiging van de procedure van visumaanvragen moet in dit licht worden gezien. Vanwege de verwachte verhoogde mobiliteit tussen de landen zullen door onze grensbewakingsinstanties de nodige acties worden ondernomen om onze gemeenschap te beschermen tegen eventuele verhoogde risico's vanwege de toegenomen mobiliteit, met inbegrip van illegale personen en het goederenverkeer. Dit zal eveneens gelden voor de luchthavens te Zanderij en Zorg en Hoop. In dit kader zal een geïntegreerd grensbeheersysteem worden opgezet, teneinde het reisverkeer, waaronder het toeristenverkeer en vreemdelingenverkeer die voor korte of lange tijd voor andere redenen dan toerisme naar Suriname wensen af te reizen, te faciliteren, te reguleren en te versoepelen, een en ander ter bevordering van het toerisme en een gerichte bevolkingspolitiek te voeren waarbij veiligheid en ontwikkeling centraal staan. Er zal in deze planperiode een strategisch en doelgericht immigratieplan worden samengesteld.

In het te voeren diasporabeleid zal versneld worden gewerkt aan de versoepeling van het reisverkeer naar Suriname voor de vreemdelingen van Surinaamse origine, alsmede het aan verblijf en het ontplooiën van investeringsinitiatieven in Suriname. Tegelijkertijd zullen via de aanstelling van honorair consuls van Surinaamse origine voor strategische sectoren, deze doelgroep nauwer worden betrokken bij de nationale ontwikkeling.

5.6 REGIONALE SAMENWERKING

Verdere integratie in de regio vormt een belangrijk speerpunt in het buitenlands beleid.

Voor een succesvolle aanpak van de hedendaagse vraagstukken is samenwerking in groter verband een noodzakelijke voorwaarde. Regionale integratie wordt aldus gezien als het participeren in een forum van waaruit antwoord kan worden gevonden voor vraagstukken die grensoverschrijdend zijn en het gemeenschappelijke belang vereist, dat eensgezind optreden kan resulteren in acties, die een breed draagvlak hebben.

Als zodanig vormt regionale integratie een instrument voor de nationale ontwikkeling, dat het best gedijt in de eigen omgeving en zich op diverse manieren kan voltrekken, waaronder politiek, economisch, cultureel en technisch.

In dit opzicht wordt vooral gedacht aan de rol van kleine landen als Suriname en de mogelijkheid om financieringsfaciliteiten ter beschikking te krijgen die een reflectie zijn van hun positie als kleine en kwetsbare staten. Suriname heeft net als veel landen in de regio een kleine en open economie en wij zullen in ons streven naar schaalvergroting om een aantal productieactiviteiten op gang te brengen, strategische associaties aangaan, door gericht te zijn op de vergroting van onze exportmarkt, op technologische vernieuwing en op externe financiering. Mede in het licht hiervan is verdergaande diversificatie van de bilaterale relaties en/of rationalisatie van bestaande relaties, een gebiedende eis.

Suriname zal in deze planperiode de ontwikkelingen binnen de Associatie van Caribische Staten (ACS) intensief op de voet volgen, om zodoende een wezenlijke bijdrage te leveren aan de samenwerking, onder andere, op het gebied van transport, toerisme, handel en natuurrampen. De processen van SELA voor heroriëntatie en versterking van de regionale samenwerking zullen in deze beleidsperiode de nodige prioriteit krijgen. Suriname zal haar participatie binnen de CARICOM, UNASUR en CELAC continueren en deelnemen aan de beraadslagingen als antwoord van Suriname op het proces van globalisatie teneinde de nationale belangen te kunnen blijven

behartigen. Suriname zal optimaal gebruikmaken van haar voorzitterschap van de CARICOM in januari 2012 en van haar voorzitterschap van UNASUR in 2014. In 2013 is Suriname gastland van de CARIFESTA en het is de bedoeling om deze festiviteit niet te beperken tot slechts Caribische deelnemers, doch ook onder andere UNASUR landen uit te nodigen voor deelname.

Voor wat de verdere voorbereidingen met betrekking tot het integratieproces in CARICOM betreft, zal de inwerkingtreding van de CARICOM Single Market Economy tijdens deze planperiode hoge prioriteit genieten.

Suriname participeert actief en de beraadslagingen binnen de UNASUR, indachtig het beleidsuitgangspunt dat de nationale ontwikkelingsdoelen maximaal profijt dienen te hebben bij de ontplooiing van de ontwikkelingsdiplomatie. De regionale samenwerking op diverse geselecteerde gebieden zal worden verdiept. De beraadslagingen binnen de MERCOSUR en de Andes Gemeenschap worden met bijzondere belangstelling gevolgd.

De regionale samenwerking in ACTO- en IIRSA-verband zal worden voortgezet, waarbij in 2012 een nieuwe Secretaris Generaal zal worden aangewezen voor ACTO door Suriname. Suriname heeft een aantal grote infrastructurele projecten in voorbereiding, waarvan aspecten van de financiering en monitoring van de voortgang de nodige inspanningen vereisen.

Met betrekking tot de intensivering van de samenwerking tussen Latijns Amerika en het Caribisch Gebied zal de verdere uitvoering ter hand worden genomen van afspraken die in het kader van de Summit of Latin America and the Caribbean in 2008 en 2010 zijn gemaakt. Tegen deze achtergrond dient onze aansluiting bij de Rio Groep te worden gezien. Suriname maakt zich immers sterk om een brug te slaan tussen het Caribisch gebied, Zuid-Amerika en Latijns-Amerika, waarvoor bereids ook initiatieven zijn ontplooid op het hoogste politieke niveau. De vestiging van onze Ambassade in Parijs en een Consulaat Generaal in Belem moeten mede in dit kader worden gezien.

De ontwikkelingen in het kader van de bi-regionale samenwerking tussen UNASUR en de Arabische landen (ASPA), respectievelijk Afrika (FELAC), zullen in deze planperiode intensief worden gevolgd, mede tegen de achtergrond van de ontwikkelingsmogelijkheden die zich binnen deze samenwerkingsverbanden aandienen.

5.7 INTERNATIONALE SAMENWERKING

Voor een adequate positionering van Suriname binnen het internationale samenwerkingsregime geldt dat de gedragscode, die gehanteerd moet worden bij het aangaan van betrekkingen met bevriende landen, gebaseerd moet zijn op de principes van gelijkwaardigheid, wederzijds vertrouwen, wederzijds respect en uiteraard wederzijds voordeel. Dit geldt even-

eens bij het aangaan van samenwerkingsrelaties met andere landen en/of internationale organisaties. Hierbij gelden als principes: equal partnership, economische diplomatie en Presidentiële diplomatie.

Aanvullend op de eigen inspanningen zijn wij als land mede aangewezen op samenwerking met het buitenland voor wat betreft kapitaal, kennis, technologie en afzetmogelijkheden. Deze buitenlandse input zal de nationale toegevoegde waarde moeten vergroten en dient uiteindelijk gericht te zijn op groei door ontwikkeling.

Internationale ontwikkelingssamenwerking en internationale handel zijn gebaseerd op de strategie van ontwikkelingsdiplomatie, waarbij de nationale ontwikkelingsdoelen centraal staan. De realisatie van nationale ontwikkelingsdoelen zal in onze interacties met regionale organisaties en internationale organisaties centraal staan. Suriname geeft hoge prioriteit aan het bevorderen van economische activiteiten met derde landen en internationale organisaties en instituten. Voor een optimale implementatie van afspraken zal, naast de intensieve betrokkenheid van het bedrijfsleven en van erkende NGO's interdepartementale afstemming plaatsvinden.

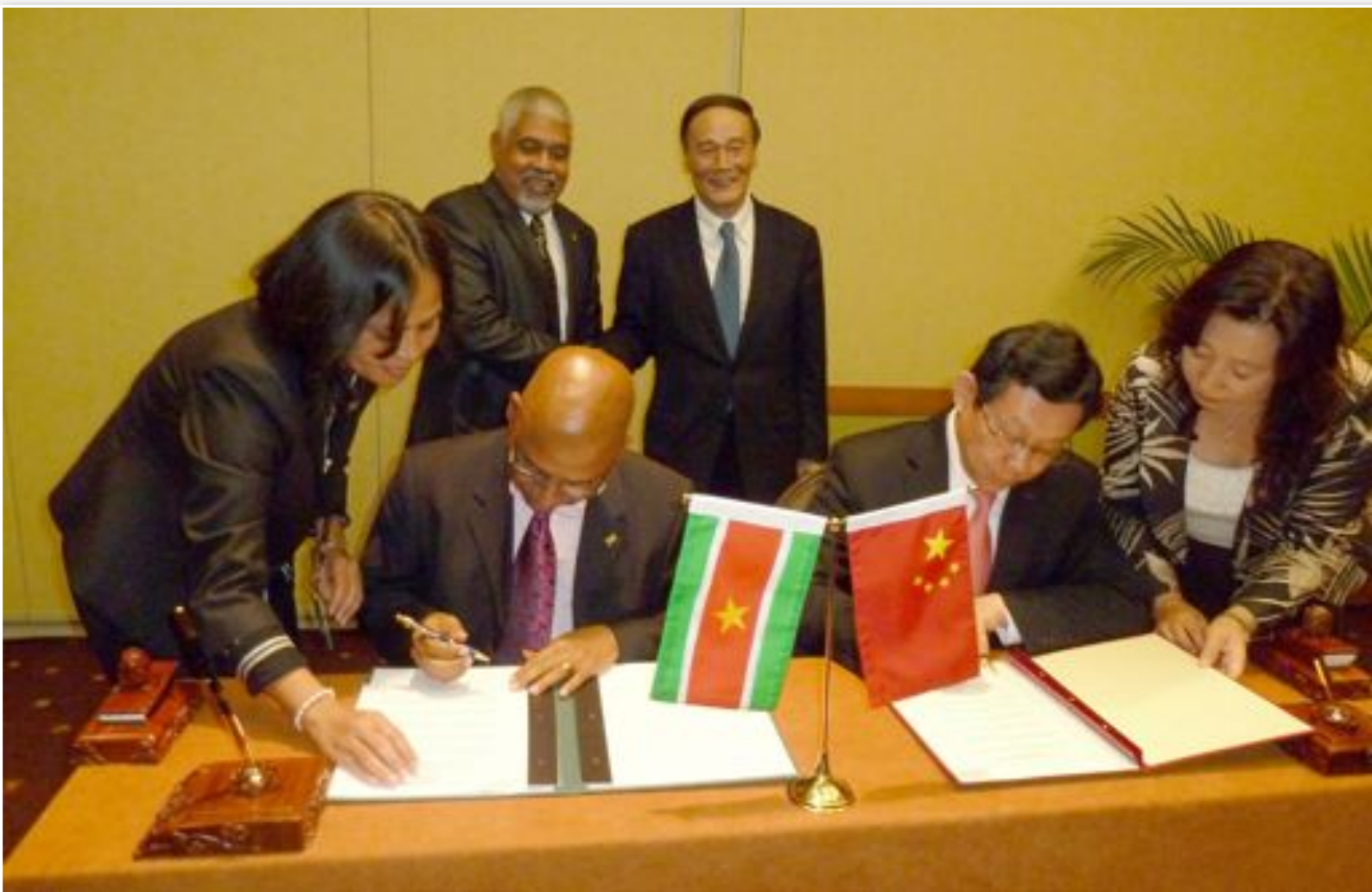
Suriname is genoodzaakt om een heroriëntatie te plegen ten aanzien van de reguliere diplomatie en deze om te buigen naar een ontwikkelingsgerichte diplomatie, waarbij gebruik zal worden gemaakt van Presidentiële en van moderne diplomatie. Daarbij zullen onze Ambassades als voorhoedeposten van het buitenlands beleid, gebruik maken van moderne technologische tools die het verzamelen, verwerken en interpreteren van informatie snel en efficiënt helpen verlopen en ter beschikking stellen als ondersteuning bij het voeren van internationale handelsbesprekingen. In de conceptie van ontwikkelingsgerichte diplomatie is het van essentieel belang dat overheid, bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld zich gaan toeleggen op het "up to date" brengen van handels- en economische informatie en data.

Als prioriteitsgebieden van de internationale ontwikkelingssamenwerking kunnen worden aangemerkt:

- het in joint venture verband uitvoeren van nationale beheersbare projecten met buitenlandse investeerders;
- het aantrekken van investeerders en kapitaal ten behoeve van specifiek aangegeven sectoren en voor productieontwikkeling en productieverruiming;
- het geven van richtlijnen voor de exportbevordering en rationele facilitering van de export;
- het in voldoende mate ontplooiën van activiteiten om de mogelijkheid te openen dat Surinaams kader bij internationale, financiële en politieke organisaties kan worden ingezet. Het doel hiervan is om ervaring op te doen en om, waar mogelijk, ook het Surinaamse belang te behartigen;
- diversifiëren van de internationale politiek en functionele implementatie van internationale afspraken en overeenkomsten;

- effectieve bestrijding van alle vormen van grensoverschrijdende criminaliteit mede als onderdeel van onze nationale veiligheid;
- beschermen van de soevereiniteit van de Republiek Suriname en beschermen van onze economische zones.

Voor de interne veiligheid is intussen een Integraal Veiligheidsplan opgesteld, waarin er van wordt uitgegaan dat criminaliteitsbestrijding en –beheersing onderdelen zijn van de nationale veiligheid. Dit veiligheidsplan is aan te merken als het kader voor de operationele veiligheidsplannen van de diverse dienstonderdelen met hun respectieve bevoegdheden. De operationalisering van bovengenoemd veiligheidsplan sluit nauw aan bij de door de Regering gepleegde inspanningen op mondiaal niveau, waarbij acties aangaande de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit en projecten en programma's worden overeengekomen via internationale afspraken en verdragen.

6 RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEU

6.1 INLEIDING

Voor verantwoorde benutting van de grond is er ordening nodig, zogenoemd Ruimtelijke Ordening. Allen, die in hun deelneming aan het maatschappelijk verkeer in ruime zin te maken krijgen met onder andere planologie, bouwen, wonen, verkeer, landbouw, bosbouw, industrie, stedenbouw, sport, recreatie en bestuurlijke en juridische aspecten inzake grond, hebben te maken met ruimtelijke ordening. Dit maakt ordening zo noodzakelijk en dwingt ons om met prioriteit een geactualiseerde wettelijke regeling voor Ruimtelijke Ordening tot stand te brengen.

In deze regeling zal het instrumentarium voor de Ruimtelijke Ordening en voor een verantwoorde planning van landgebruik aangegeven moeten worden.

De overheid kan door middel van bestemmingsplannen een geordend beleid voeren op het stuk van de Ruimtelijke Ordening. Met andere woorden, het bestemmingsplan is het beleidsstuk waarin de Staat haar visie op de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van een bepaald gebied vastlegt. Hier zullen zowel de overheid als de burger zich aan moeten houden.

De ordening van de bodem van de Staat en van de natuurlijke rijkdommen zal binnen relevante bestemmings- en structuurplannen geconcretiseerd dienen te worden. Het zal in het bijzonder noodzakelijk zijn structuurplannen tot stand te brengen. Een structuurplan is een raamregeling ter bestemming van het territorium met bestemmingsplannen.

Met de actualisering van de Wet Ruimtelijke Ordening binnen deze planperiode zal de overheid de bevoegdheid en de verplichting hebben, leiding te geven bij de ruimtelijke ontwikkeling van het grondgebied dan wel delen van het grondgebied van de Republiek Suriname teneinde een zo verantwoord mogelijke benutting van dit grondgebied te bevorderen.

6.2 STREEK- EN BESTEMMINGSPLANNEN

De wijze waarop de regio's zich in ruimtelijke zin ontwikkelen is niet overal gelijk. Verschillende regio's kennen een eigen ontwikkelingstraject, daar onder meer ruimtelijke en economische karakteristieken verschillen. Hierdoor zijn ook de kansen en beperkingen per regio verschillend. Regio's bezitten een ruimtelijke kracht op basis van voorkomende bodems, klimaat, zwampen, bos en rivieren. Deze unieke omstandigheden worden beschouwd als de ontwikkelingspotenties, die op basis van streekplannen moeten worden omgezet in de motor van de lokale ontwikkeling. De streek- en bestemmingsplannen zijn niet alleen een product van de fysieke ontwikkelingsmogelijkheden, maar staan ook in direct verband met de sociale, culturele en economische omstandigheden in de gebieden. Bij identificatie van de plannen wordt hiermee rekening gehouden en tegelijkertijd is het essentieel de mogelijkheden per regio in kaart te brengen.

Grondregistratie en Land Informatie Systeem (GLIS)

Met de realisatie van het GLIS-project is een belangrijke grondslag gelegd voor de planning van verantwoorde ruimtelijke ordening, met name op het stuk van de uniformiteit van juistheid van geografische informatie. De

digitale grondinformatie zal niet alleen als basis dienen voor de opstelling van de streek-, structuur- en bestemmingsplannen, maar zal ook bij het monitoren van in uitvoering zijnde projecten van belang zijn.

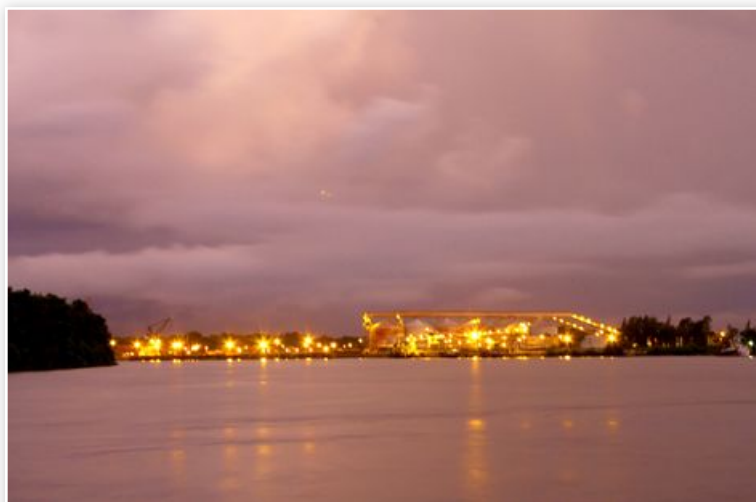
6.3 MILIEU

Een gezond natuurlijk milieu is niet alleen van essentieel belang voor het leven op aarde, maar is tegenwoordig ook onmisbaar bij het verduurzamen van de sociaal-economische planning en besluitvorming. De economische waarde van het milieu is weliswaar grotendeels nog niet bekend voor alle sectoren, maar vormt nu al de belangrijkste pilaar in de wereld met betrekking tot de water-, energie- en voedselzekerheid. Op internationaal niveau hebben overheden, waaronder ook de Surinaamse, zich daarom gecommitteerd, door middel van het tekenen van multilaterale milieuverdragen, tot meewerken aan het leefbaar houden van de wereld en het op duurzame wijze ter hand nemen van de sociaal-economische ontwikkeling van hun respectieve landen.

In het belang van een geïntegreerde aanpak van milieuvraagstukken en de aard van de milieuproblemen waarmee Suriname wordt geconfronteerd, is in deze paragraaf een onderverdeling gemaakt naar de zeven prioriteitsgebieden, te weten Afvalbeheer, Chemicaliënbeheer, Hernieuwbare Energie, Bescherming Atmosfeer, Duurzaam Waterbeheer, Natuurbeheer en Duurzaam Landbeheer. Om uitvoering te geven aan genoemde beleidsgebieden zal prioriteit gegeven worden aan de basisvereisten, met name wetgeving, capaciteitsopbouw, monitoring en voorlichting.

Binnen deze beleidsperiode is het hoofddoel van het milieubeleid de rijkelijk aanwezige potenties van ons natuurlijk-fysisch milieu dankbaar te benutten voor de welvaart van ons land en voor het welzijn van ons volk, tot in lengte van dagen. Bij deze benutting van onze natuurlijke potenties zullen wij ons blijven verzekeren van een verstandig en duurzaam beheer van ons natuurlijk milieu, door beschermende maatregelen en het mitigeren van milieuschade, dat wil zeggen, zonder hierop meer inbreuk te doen dan nodig, zodat voldoende en gezonde levensvoorwaarden voor behoud van het leven intact blijven.

Als onderdeel van het milieubeleid van de Regering en in het bijzonder op het gebied van de risico's van de optredende mondiale klimaatsveranderingen voor Suriname vanwege een laag kustgebied, zoals onder andere een mogelijke zeespiegelstijging en de sociaal-economische effecten hiervan, zullen in de komende beleidsperiode tevens noodzakelijke inspanningen verricht worden om een aantal adaptatiemaatregelen te treffen. In dit verband zal in de komende beleidsperiode mede nader vorm en inhoud worden gegeven aan het speciaal ingestelde mechanisme voor klimaatsverandering, in casu de *"Climate Compatible Development Strategy"*.

6.3.1 Afvalbeheer

Afval is het grootste milieuprobleem in Suriname. De hoeveelheid afval die geproduceerd wordt, neemt steeds toe, maar Suriname beschikt nog steeds niet over adequate ophaal, opslag en verwerking van afval. Groot Paramaribo alleen produceert dagelijks circa 180 ton afval waarvan circa 67% huishoudelijk afval. De rest bestaat uit onder andere medisch, industrieel, vloeibaar en constructieafval. Inadequate afvalverwerking vormt een grote bedreiging voor het milieu en de gezondheid van de mens.

Het beleid zal zich in de komende vijf jaren richten op het terugdringen van de hoeveelheid afval die geproduceerd wordt, op het verhogen van de mate van recycling, op het verbeteren en reguleren van de ophaal, de verwerking en op het invoeren van het gebruik van afval als bron voor energieopwekking. De verkoop van recyclebaar materiaal zal bijdragen aan inkomsten voor Suriname.

6.3.2 Chemicaliënbeheer

Chemicaliën worden in diverse sectoren gebruikt. In Suriname worden de meeste chemicaliën gebruikt in de landbouw- en industriële sector. Deze typen chemicaliën zijn voornamelijk pesticiden, meststoffen, petroleumproducten en andere industriële chemicaliën.

Gebleken is dat de import, het gebruik, de opslag, de distributie en het transport van chemicaliën in Suriname veelal op onverantwoorde wijze plaatsvinden. Ook bevinden zich op verschillende locaties in Suriname voorraden van gevaarlijk chemisch afval die jarenlang onverantwoord zijn opgeslagen en waarvoor er nog geen geschikte verwijderingsmethoden (onder andere verwerking en export) bestaan. Door de grote verscheiden-

heid aan problemen met betrekking tot het chemicaliënbeheer worden de negatieve gevolgen nog moeilijker te overzien, waardoor het milieu en de gezondheid van de mens nog meer in gevaar komen.

In de periode 2012-2016 zal het beleid zich richten op het continu monitoren van de import en het gebruik van chemicaliën, het formuleren van nationale maatregelen zodat opslag, gebruik en eventueel transport (voor verwerking naar het buitenland) van reeds geïdentificeerde gevaarlijke chemicaliën, zoals POP's (Persistent Organic Pollutants), op een verantwoorde wijze geschieden.

6.3.3 Hernieuwbare energie

Energie is onmisbaar bij verschillende huishoudelijke en economische activiteiten, maar is tegelijkertijd duur in generatie. De voorraden van bepaalde energiebronnen raken op, terwijl de vraag naar energie toeneemt. Onderzoek zal uitwijzen of er meer gebruikgemaakt kan worden van alternatieve bronnen voor energieproductie, met name van de hernieuwbare bronnen, zoals zonlicht, wind en water. Andere alternatieve bronnen, die gebruikt zouden kunnen worden voor energieproductie, zijn afval en biomassa (onder andere suikerriet).

Het beleid zal zich de komende vijf jaren richten op het blijven bestuderen van het gebruik van alternatieve energiebronnen en - waar mogelijk - op het uitbreiden van de bijdrage van hernieuwbare en alternatieve bronnen in de energieproductie in heel Suriname.

6.3.4 Bescherming atmosfeer

In Suriname leeft meer dan 90% van de bevolking in het kustgebied. Dit gebied is zeer kwetsbaar voor de gevolgen van zeespiegelstijging die tot stand komen door klimaatverandering. Vanwege deze kwetsbaarheid bestaat de noodzaak het beleid te richten op het formuleren van adequate adaptatie- en mitigatiemaatregelen om het milieu en zo ook de samenleving te beschermen.

Het beleid zal zich van 2012 tot en met 2016 voornamelijk richten op het minimaliseren van het gebruik en de import van ozonafbrekende stoffen (onder andere CFK'S), op de bewustwording over het gebruik van deze stoffen en op het verschepen van de aanwezige ozonafbrekende stoffen als (gevaarlijk) afval naar het buitenland.

6.3.5 Duurzaam waterbeheer

Suriname behoort tot de top tien landen in de wereld met voldoende zoetwater. Per inwoner beschikt Suriname over 237.000 m³ zoetwater, tegenover 6.400 m³ voor het wereldgemiddelde. De toegenomen economische activiteiten en het ongecontroleerd lozen van afvalwater hebben steeds vaker verontreiniging van de waterbronnen als gevolg. Bescherming van onze zoetwatervoorraden in de grondaquifers en rivieren (die worden bedreigd door vervuiling en klimaatverandering) behoort daarom tot de prioriteitsprojecten van de komende periode.

In dit kader zullen de grondwaterwinningsgebieden bij wet beschermd worden en zullen de Milieu Raamwet en de Waterwet van toepassing moeten zijn voor alle economische activiteiten in Suriname.

Duurzaam gebruik van de bronnen kan ook zorgen voor duurzame economische ontwikkeling door onder andere grootschalige export van onze hoge kwaliteit zoetwater naar het buitenland. Het concept van *Integrated Water Resources Management* zal hierbij een belangrijkere rol spelen in de toekomst.

Het beleid zal zich in de komende vijf jaar hoofdzakelijk richten op de bescherming van zowel grond- als oppervlaktewater, het promoten van efficiënt gebruik van water en de export.

6.3.6 Natuurbeheer

Beschermde natuurgebieden

Suriname telt 11 natuurreervaten, twee nationale parken en vier MUMA's (Multiple Use Management Areas), die tezamen meer dan 12% van het totale grondgebied in beslag nemen. Door dit grote aantal beschermde natuurgebieden en de bijna te verwaarlozen ontbossing (jaarlijks < 0,1%) bestaat Suriname nog steeds voor ruim 90% (14,8 miljoen ha) uit bos. De economische waarde van dit bos en in het bijzonder van de beschermde natuurgebieden moet daarom wetenschappelijk worden vastgesteld.

Mechanismen die gebruikt kunnen worden om economische voordelen te creëren uit de reservaten/MUMAs en kustecosystemen zijn het REDD+ mechanisme (Reducing Emissions from Deforestation en Forest Degradation), PES (Payment for Environmental Services) en PPP (Public Private Partnership) met een eigen Suriname Fonds.

Voor het duurzaam beheer van de beschermde gebieden zullen in de komende beleidsperiode de structuur- en bestemmingsplannen en andere nodige wet- en regelgeving worden geïmplementeerd. Ook komt er een evaluatie van bestaande beheersplannen en nieuwe beheersplannen. Binnen de komende periode zullen ook beheersplannen worden ontwikkeld voor beschermde zones zonder beheersplan en zullen de voorgestelde beschermde gebieden worden ingesteld.

Biodiversiteit

Suriname wordt tezamen met Guyana beschouwd als een gebied met de grootste biodiversiteit per m² op aarde. Het Amazonegebied, inclusief Suriname, bevat ca. 90.000 waardevolle (waaronder medicinale) plantensoorten. Vanwege dit bijzondere feit bestaat de noodzaak deze te beschermen en duurzaam te gebruiken.

Om de economische voordelen van natuurbeheer te vergroten, moet de aantrekkingskracht voor ecotoerisme worden vergroot door onder andere wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke publicaties. Ook moet de economische waarde van het bos en de biodiversiteit wetenschappelijk worden vastgesteld. Onderzoek naar medicinale planten en wetenschappelijke vaststelling zullen spoedig worden uitgevoerd en wel in samenwerking met de binnenlandbewoners. Er zijn reeds waardeschattingen ge-

maakt van medicinale planten (1 kg plantmateriaal kost USD 8,30). Als er van uitgegaan wordt dat ca. 4% van alle waardevolle planten in Suriname toepasbaar is voor medicinale doeleinden, wordt het vermogen voor Suriname geschat op USD 3 miljard per jaar.

Het beleid zal zich in de komende beleidsperiode voornamelijk richten op het beschermen, behouden, monitoren en duurzaam gebruiken van de biodiversiteit en de billijke en rechtvaardige verdeling van de voordelen voortvloeiend uit het gebruik van de biodiversiteit. Ook zal er continuering zijn van controle, van monitoring en van onderzoek van wildpopulaties, zoals gifkikkers, reptielen en papegaaisoorten, en van de hieraan gerelateerde handel.

6.3.7 Duurzaam Landbeheer

In Suriname wordt de kust voornamelijk bedreigd door kustafslag, zeespiegelstijging en ongecontroleerde verkavelingen. Bescherming van deze strook zorgt niet alleen voor bescherming van het terrestrisch en aquatisch ecosysteem in dit gebied, maar ook voor de gehele infrastructuur en de huidige woongebieden. Dit bevordert de economische ontwikkeling door onder andere de mogelijke uitbreiding van grootschalige landbouw- en veeteeltgebieden (voedselzekerheid) en de overige productiesectoren in deze gebieden en oppervlakte- en grondwater zoetwatervoorraden (waterzekerheid) niet in gevaar te brengen. Ook het ecotoerisme wordt hierdoor beschermd.

Behalve langs de kust, vindt er meer landinwaarts ook landdegradatie plaats. Dit komt door de toegenomen mijnbouwactiviteiten, die onder andere bodemerosie, grote kraters en hierdoor broedplaatsen voor schadelijke muskieten, zoals de malariamuskiet, veroorzaken. Met als gevolg afname van biodiversiteit, contaminatie van de bodem en vertroebeling van grond- en oppervlaktewater.

In de periode 2012-2016 zal het beleid zich voornamelijk richten op de rehabilitatie van uitgemijnde gebieden, het stimuleren van duurzaam landgebruik in Suriname middels het mitigeren van landdegradatie en het verbeteren van het ecosysteem ten behoeve van de landbouw en andere productieactiviteiten.

6.3.8 Cross-cutting issues

Voor de uitvoering van de bovengenoemde beleidsgebieden zullen de volgende basisvereisten, die *cross-cutting issues* zijn, meegenomen worden: Wetgeving, Monitoring, Onderzoek, Capaciteitsopbouw en Voorlichting.

Wetgeving

Wetgeving is een belangrijke factor voor het realiseren van de aan de beleidsgebieden gekoppelde beleidsdoelen. Een aantal milieugerelateerde wetten ligt al geruime tijd ter formulering en afronding bij de daarvoor verantwoordelijke instanties, namelijk de Milieuwet, de Visserijwet, de Aquacultuurwet en de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Andere belangrijke wetten die in de komende beleidsperiode aandacht behoeven, zijn de Jachtwet en de Natuurbeschermingswet.

In de komende vijf jaar zal de Regering alles in het werk stellen om deze wetten goedgekeurd te krijgen.

Monitoring en Onderzoek

Monitoring van het milieu (bodem, lucht, water en organismen) wordt nog niet in voldoende mate gedaan. Middels monitoring kunnen milieuproblemen tijdig opgespoord en aangepakt worden. Bij monitoring gaat het om data verzamelen van de eerder genoemde componenten van het milieu, om het grafisch (middels foto's en kaarten) vastleggen van veranderingen in de diverse milieusystemen (bv. landdegradatie door mijnactiviteiten en kustafslag), om het verrichten van voorspellingen, om impactanalyses en modelontwikkelingen.

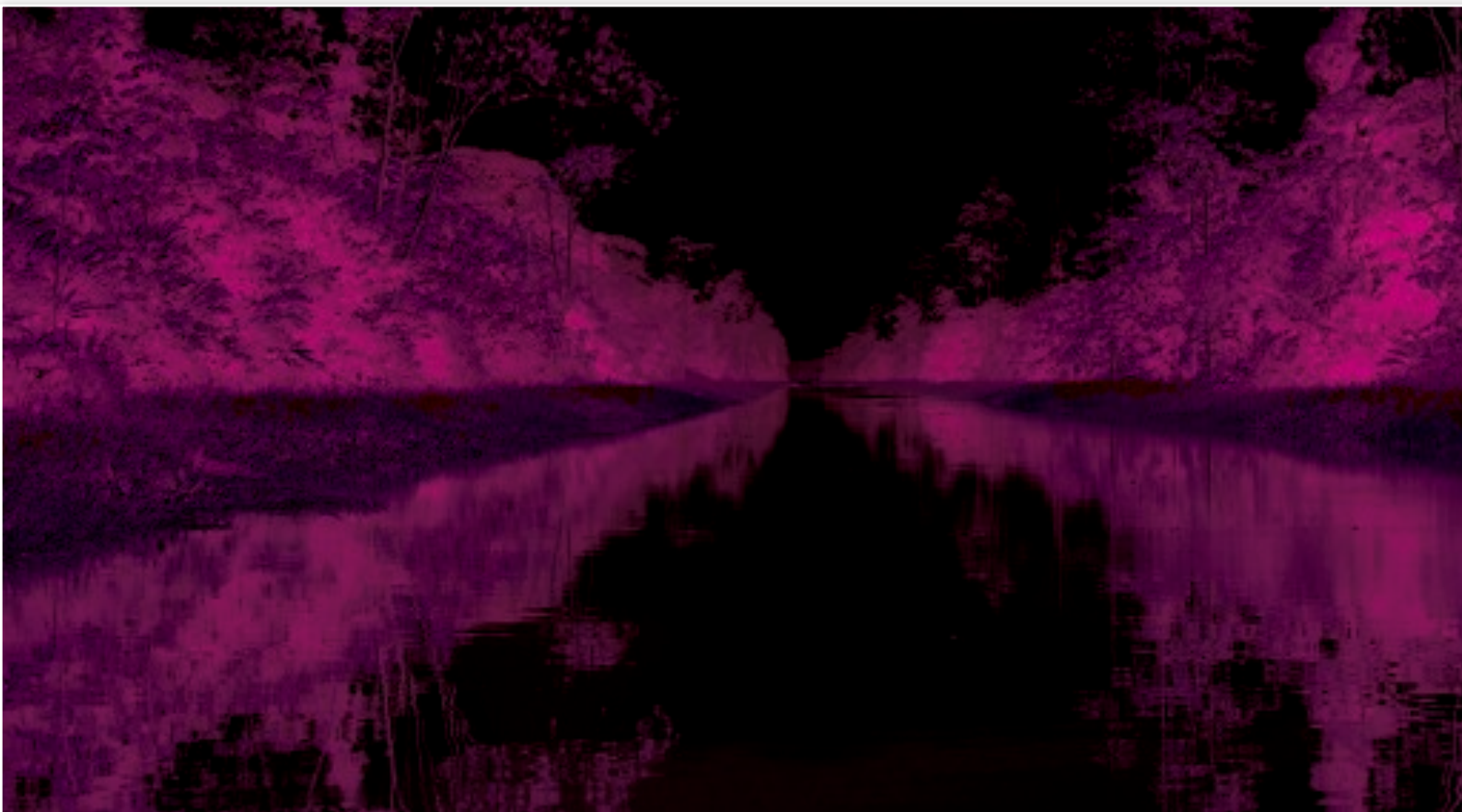
Wetenschappelijk onderzoek is de basis voor het maken van plannen voor ontwikkeling, daar de resultaten van het onderzoek informatie verschaffen die nodig is voor het evalueren van de uitvoerbaarheid en het welslagen van ontwikkelingsplannen. Er zal daarom meer onderzoek plaatsvinden en de resultaten hiervan zullen op grotere schaal gepubliceerd worden.

In de komende beleidsperiode zal verbetering plaatsvinden van de monitoring van het milieu. Ook zal het beleid zich richten op het uitvoeren van onderzoek- en waar mogelijk op het publiceren van de resultaten van verschillende typen milieugerelateerde onderzoeken.

Capaciteitsopbouw en Voorlichting

Er heerst momenteel een groot tekort aan hoog opgeleid kader en milieuspecialisten.

Het onderwijs in Suriname zal daarom verder verbeterd worden, zodat huidige en toekomstige studenten op verschillende niveaus via educatieprogramma's en curricula, opgeleid worden in duurzaam gebruik, duurzaam beheer en duurzame ontwikkeling van het milieu. Ook personeel in de milieugerelateerde sectoren, zoals in bosbouw, landbouw, mijnbouw en

ecotoerisme en natuur(reservaat)beheerders, dienen regelmatig getraind te worden. Voorts zal de algemene voorlichting op grotere schaal plaatsvinden om de Surinaamse bevolking milieubewuster te maken.

Het beleid zal zich de komende vijf jaren richten op het verhogen van de nodige capaciteiten voor het uitvoeren van de beleidsactiviteiten middels trainingen en onderwijs. Hierbij zal de nadruk worden gelegd op het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs gerelateerd aan milieu en ontwikkeling. Het beleid zal zich ook richten op het verbeteren van voorlichting en communicatie bij beleidsactiviteiten.

De prioriteiten in de komende beleidsperiode zijn:

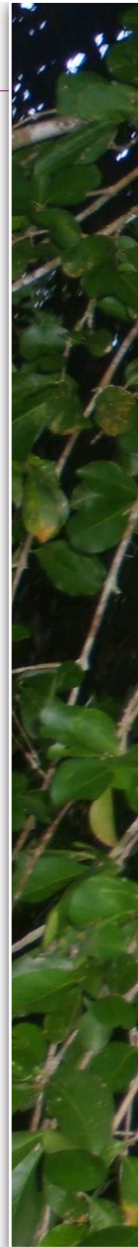
- goedkeuring Milieuraamwet door DNA met als belangrijk doel het verplicht stellen van Milieu (sociaal) Effecten Analyses bij de planning, uitvoering en nazorg (rehabilitatie) van grote projecten. Tevens ook goedkeuring van de Wet Milieu Autoriteit met als voornaamste taak het toezicht houden op de naleving van de Milieuraamwet;
- herziening van de verouderde natuurbeschermingswetgeving;
- institutionele versterking ten behoeve van LBB/Natuurbeheer voor de garantie van het beheer van beschermde gebieden, wild en bedreigde soorten;
- formuleren van nationale maatregelen in het kader van de internationale onderhandelingen en verdragen;
- nationale evaluatie als input voor de komende Rio+20 meeting met als doel een overzicht te presenteren van hoe het beleid van Suriname zich heeft gericht op duurzame ontwikkeling en in hoeverre de doelen, zoals vastgelegd in Agenda 21, zijn gerealiseerd;
- vergroten van de weerbaarheid van de kustzone van Suriname;
- stimuleren van recycling en lopend onderzoek naar introduceren milieubelasting in Suriname op de import en productie van plastic en ander afvalmateriaal;
- verdere uitvoering van onderzoek en assessments naar waterkwaliteit van oppervlaktewater en CO₂ opslag van onze bossen.

6.4 DUURZAAM BOSBEHEER

Suriname is voor een groot deel bedekt met diverse typen tropisch regenbos en is eveneens een belangrijk deel van het Amazone regenwoud. Het Amazone regenwoud wordt door wetenschappers veelal beschreven als de laatste longen van de aarde.

Dit kostbaar bezit van de mensheid is derhalve ten dele in Surinaamse handen, of beter nog, Suriname is onderdeel van de longen van de aarde.

Dit zal in het licht van de globalisatie ongetwijfeld een dubbele verantwoordelijkheid met zich meebrengen, aangezien exploitatie van het Amazone regenwoud in de toekomst een internationale verantwoordelijkheid zal worden. Suriname zal haar internationaal strategisch bosbeleid zodanig voeren, dat zij een leidende rol gaat vervullen op het stuk van duurzame bosexploitatie en bescherming van het tropisch regenwoud met al haar lokale en mondiale ecologische functies.

Het bos herbergt niet alleen een gigantische biodiversiteit, maar is bovendien vestigingsplaats van in tribaal verband levende bewoners van het binnenland.

De houtkap in Suriname beperkt zich van oudsher tot een oost-west lopende strook bos die ontsloten is via wegen of water en die bekend staat als de Bosgordel. Dit gebied van ca. 4,5 miljoen ha, werd aangewezen als productiebos vanwege de aanwezige houtvoorraden en de gunstige terreingesteldheid. Gedurende de laatste twee decennia is deze strook naar het zuiden uitgebreid.

Gedurende de afgelopen 30 jaar zijn verscheidene rapporten verschenen met als kernvraag waarom de natuurlijke hulpbron bos zo weinig bijdraagt aan de nationale economie (minder dan 2% van het BNP), terwijl deze hulpbron alom vertegenwoordigd is. Als oorzaken worden doorgaans dezelfde punten ter sprake gebracht: gebrek aan planning van het landgebruik; de Wet Bosbeheer van 1992 stemt niet volledig overeen met de momenteel gebezigde uitgangspunten voor duurzaam bosbeheer; de Wet Bosbeheer is contraproductief voor de ontwikkeling van een gezonde bos- en houtindustrie, beperkte toegankelijkheid en infrastructuur van de natuurlijke hulpbron bos, achterhaald concessiebeleid; tekort aan geschoold

personeel op ieder niveau; verouderd en matig onderhouden materieel in de bosexploitatie en zagerijen; slecht management van bosexploitaties en zagerijen; te weinig investeringen in de bosbouwsector; beperkte toegang tot financiële middelen; problemen op het gebied van landgebruik en landgebruiksrechten voor binnenlandse gemeenschappen; uitputting van gemeenschapsbossen en HKV's en ondoelmatig bestuur van dorpsgemeenschappen in het binnenland. De Regering zal met betrekking tot het voorgaande de relevantie van het tot nu toe uitgevoerde bosbeleid evalueren en de nodige maatregelen treffen die moeten leiden tot een verantwoorde benutting van de natuurlijke hulpbron bos.

De Regering zal in deze planperiode de exploitatie en het toezicht op het houtgebeuren professionaliseren. Het vellen van de bomen, het slepen en transporteren van stammen door het bos zal aan banden worden gelegd zodat de schade aan het bos wordt gereduceerd. Parallel moet het kapprogramma zodanig ontwikkeld zijn, dat sprake kan zijn van continuïteit in de groei van het bos.

De afgelopen jaren zijn er diverse technische documenten in samenwerking met de FAO en de ITTO ontwikkeld, waarbij consultatie van overheidsinstellingen en de belanghebbenden in de sector een belangrijke rol hebben vervuld. De internationale trend op het stuk van de gezamenlijke ontwikkeling van het bosbeleid zal op basis van de nieuwe beleidsinzichten zoals hierboven geschetst, worden voortgezet in de komende planperiode.

Deel III: Kernthema's

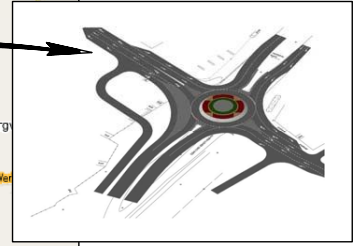
Viaduct havenlaan zuid -van t' Hogerhuysstraat

verbreding Saramaccadoorsteek brug

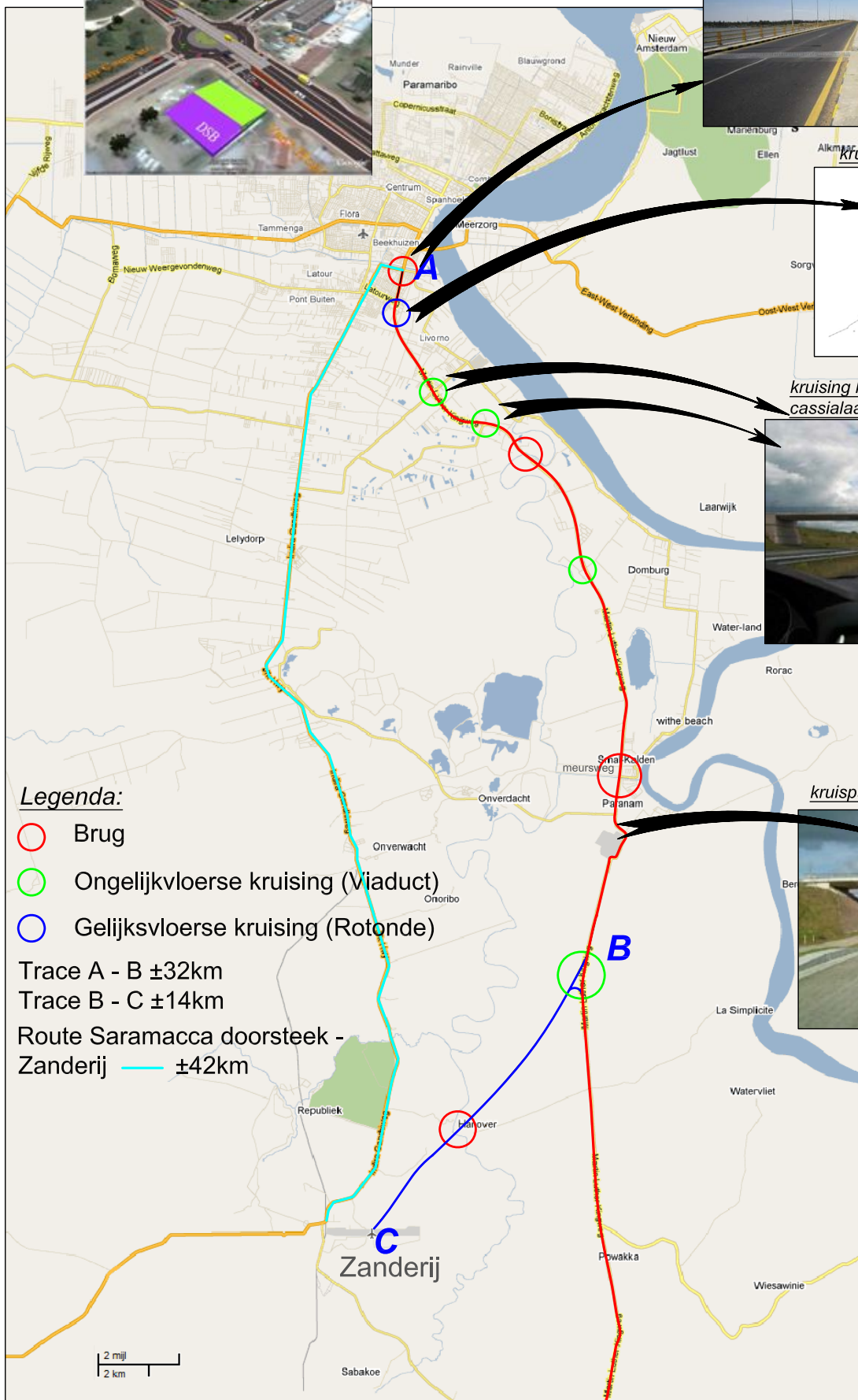
Kruising highway latourweg

kruising highway tout lui fau kanaalweg/ cassialaan

kruispunt highway pijpleiding Suralco

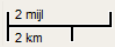
Legenda:

- Brug
- Ongelijkvloerse kruising (Viaduct)
- Gelijkvloerse kruising (Ronde)

Trace A - B ±32km

Trace B - C ±14km

Route Saramacca doorsteek - Zanderij — ±42km

TRACE HIGHWAY

III.1 INFRASTRUCTUUR

Vanwege de strategische geografische ligging zal Suriname in de toekomst als transitland kunnen fungeren. Suriname zal dan de schakel vormen tussen de continenten Afrika, Azië, Europa en het Caribisch gebied met het vasteland van Zuid-Amerika. Zowel de luchtvaart, scheepvaart als het landverkeer biedt goede perspectieven. De bouw van een diepzeehaven zal in deze beleidsperiode serieus in studie worden genomen.

Het is de Regering ernst na te gaan hoe de Oost-Westverbinding te laten aansluiten op het wegennetstelsel van onze buurlanden. Gegeven het feit dat het grootste deel van de economische activiteiten van de drie Guyana's en Venezuela zich in de kustvlakte afspeelt, is deze inter-connectie van eminent belang. De participatie van Suriname in de Caricom en de handelsbetrekkingen met Brazilië (Mercosur) en met Unasur zullen bijdragen aan het weerbaar maken van de economie.

In dit kader is de brug over de Corantijnrivier een belangrijke oeververbinding die Guyana, Venezuela en Boa Vista (Noord-West Brazilië) kan ontsluiten naar een haven ten Noorden van Brazilië (Suriname). Vanwege de gigantische investeringen die hiermee gepaard gaan, wordt nagegaan een Build Operate Transfer (BOT) constructie te hanteren. Goederen kunnen dan worden aangeleverd aan de diepzeehaven via Boa Vista, Guyana of Venezuela, terwijl een enorm spin-off effect voor Suriname zal worden gegenereerd.

De levering van goederen aan de eventueel te bouwen diepzeehaven zal in grote volumes geschieden. In dit kader is de bouw van de Noord-Zuidverbinding noodzakelijk. Goederen uit de steden zoals Manaus en Santarem zullen dan een veel kortere afstand te overbruggen hebben naar de havens in het noorden (Suriname) dan via de havens in Brazilië (Amazone) om vervolgens hun weg te vinden naar het Caribisch gebied, de VS, Europa of China.

Het regionaal integratieproces schept de mogelijkheid andere sectoren dan de traditionele sectoren te ontwikkelen. De aanleg van de Oost-Westverbinding Apoera – Langa Tabbetje die de mogelijkheden voor onze bosbouw, landbouw, mijnbouw en toerisme verruimt, zal daarom bekeken worden.

Het creëren van adequate transportmogelijkheden via een goede infrastructuur, onder andere gericht op het toerismebeleid, biedt de mogelijkheid de potentie van ons land op dat gebied te benutten.

Met de reële dreiging van zeespiegelstijging over enkele decennia wordt de noodzaak tot kustbescherming nu al een zaak van urgentie. Bescherming van de vruchtbare kustgronden en infrastructurele voorzieningen in de kustvlakte is vanzelfsprekend. De jonge kustvlakte van Suriname zal beschermd worden tegen het stijgende zeewater. Het beschermen van de kust gaat gepaard met een totaal ontwateringsregiem, waarbij duizenden hectaren grond ontsloten zullen worden. Internationale bedrijven, waaronder Braziliaanse, hebben aangegeven bereid te zijn aan de kust bedrij-

ven op te zetten om te produceren voor de internationale gemeenschap. De voorbereidingen hiertoe zullen getroffen worden.

Het beeld van achterstallige aanleg en onderhoud is ook manifest bij irrigatie- en drainagewerken. Ondanks omvangrijke investeringen in de loop der tijd in ontwateringssystemen, hebben deze nooit voldoende aandacht gekregen. Het niet planmatig verkavelen van laag gelegen gebieden, te klein gedimensioneerde waterafvoorzettingen en een groei van verharde oppervlakten, maken dat bij onweersbuien grote gebieden geïnundeerd worden. Het vooruitzicht van zeespiegelstijging geeft een andere dimensie aan de ontwateringsproblematiek. Het aanleggen van dijken ter bescherming van de kustvlakte tegen de zeespiegelbestrijding en , waar de meeste economische activiteiten plaatsvinden en waar het grootste deel van de bevolking leeft, tegen zeespiegelstijging en kustafslag is een noodzaak. In de kustvlakte immers vinden de meeste economische activiteiten plaats en daar woont het grootste deel van de bevolking.

De ontwatering van zowel urbane als niet - urbane gebieden is een prioriteit van de Regering. Het aanleggen van gemalen en ontwateringspompen zal met dezelfde voortvarendheid als het opschonen en uitgraven van hoofdontwateringskanalen ter hand genomen worden. Voor het verstedelijkte gebied zal een ringkanaal worden aangelegd om verzekerd te zijn van adequate afwatering van de verschillende gebieden die hierop zullen worden aangesloten. Om de directe leefomstandigheden van de bewoners van verschillende gebieden te verbeteren, zal de slechte ontwatering worden aangepakt. Verbetering van de waterhuishouding, in het bijzonder de drainage, met als prioriteit de aanpak van wateroverlast in Paramaribo, Wanica, Commewijne, Para, Saramacca, Coronie, Nickerie en enkele agrarische en oevergebieden in het binnenland, geniet hoge prioriteit.

Voor de stedelijke ontwikkeling zullen de gebieden die het meest ervoor in aanmerking komen, door de Regering worden aangegeven en de voorbereiding om te komen tot centrumvorming zal worden ingezet. De daarbij behorende ontsluitingsstructuur zal worden neergezet. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de ruimtelijke uitvoering van de reguliere en nieuwe projecten. Wetgevingsproducten op het gebied van de ordening benodigd bij stedelijke inrichting en daarbij behorende aanverwante aspecten, zullen worden voorbereid.

De nodige overheidsgebouwen en woningbouwprojecten zullen in Public Private Partnership verband worden opgezet. Het creëren van een veilige en schone woonomgeving zal hierbij leidraad zijn.

III.2 ENERGIE

De problematiek van de energiesector spitst zich voornamelijk toe op de volgende vraagstukken:

- de toenemende vraag naar energie;
- geringe energiezekerheid door laag aanbod als gevolg van geringe opwekcapaciteit;
- duurder wordende fossiele brandstoffen;
- geen kostendekkende energietarieven.

Op dit moment groeit de vraag naar energie met ongeveer 8 tot 10% per jaar. Door het woningbouwprogramma, verhoogde activiteiten in de goudsector en toekomstige ontwikkelingsprojecten is het de verwachting dat de vraag verder zal toenemen met 12 tot 15% per jaar. De energiebehoefte in Groot Paramaribo is momenteel circa 160 tot 180 MW. De verwachting is dat deze in 2015 ongeveer 260 MW zal bedragen en in 2020 ongeveer 380 MW.

Toegenomen economische activiteiten in het binnenland hebben eveneens een verhogend effect op de vraag naar energie. De fysieke grenzen van het huidige EPAR-systeem (Energievoorziening Paramaribo) van de NV EBS zijn bereikt. Deze mogen niet worden overschreden, omdat anders de leveringszekerheid in gevaar komt en daarmee de sociaal- economische ontwikkeling van ons land. Bovendien kan de productie op Afobaka de komende jaren afnemen bij mindere regenval, waardoor de voorzieningszekerheid verder in gedrang komt.

Beschikbaarheid van energie is een noodzakelijke voorwaarde voor de sociaal-economische ontwikkeling van Suriname. De samenleving moet kunnen rekenen op betrouwbare energie tegen sociaal-rechtvaardige prijzen in relatie tot de kostprijs. De sector moet daarom steeds minder afhankelijk worden van duurder wordende fossiele brandstoffen.

Een tekort aan energie heeft gevolgen voor alle delen van de samenleving en de economie. Daarom zal de Regering een actief energiebeleid voeren, waarbij het nationaal energievraagstuk integraal aangepakt zal worden. Het doel is het waarborgen van de aanlevering van de benodigde energie voor verdere en versnelde ontwikkeling van ons land. Energie is voorwaardenscheppend voor de ontplooiing van de ontwikkelingssectoren.

In het kader van armoedebestrijding zal energievoorziening, die als nutsvoorziening tot één van de noodzakelijke basisgoederen wordt gerekend, eveneens ter hand worden genomen. Iedere Surinamer dient toegang te hebben tot energie. Energie heeft dus zowel een economisch als een sociaal aspect.

De kern van het energiebeleid is dan ook:

1. *zorgen voor een betrouwbare elektriciteitsvoorziening.* De Regering stelt hoge prioriteit aan beschikbaarheid van voldoende vermogen en energie op elk moment;

2. *zorgen voor betaalbare elektrische energie*. De Regering werkt naar een elektriciteitsvoorzieningssector, waarbij tarieven betaalbaar en kosten-dekkend zijn;
3. *streven naar een landelijke voorziening*. De Regering streeft naar uitbreiding van opwek-, transmissie- en distributiecapaciteit, zodat zowel in de kustvlakte als in het binnenland betrouwbare en betaalbare elektrische energie beschikbaar is.

Om de ambities te realiseren, staat de Regering een realistisch energiebeleid voor. Daarbij zal zij rekening houden met de uitvoeringscapaciteit en de financieringsmodaliteiten.

De Regering zal kiezen voor een pragmatische aanpak met zeven (7) speerpunten:

1. de bouw van thermische centrales ter verbetering van de landelijke beschikbaarheid;
2. de bouw van waterkrachtwerken ter realisering van betaalbaarheid op korte en lange termijn;
3. de uitbreiding van transmissie- en distributiefaciliteiten met als prioriteit het terugdringen van de netverliezen en het verhogen van de bedrijfszekerheid;
4. de introductie van een tarievenstelsel gebaseerd op economische grondslagen (kostendeckend) en dit completeren met een subsidie-methode ter handhaving van de betaalbaarheid;
5. de aanneming van een Elektriciteitswet en het versterken van het institutionele kader ter verbetering van de doelmatigheid in de sector;
6. de stimulering en de ondersteuning van rationeel energieverbruik en energiebesparings-projecten;
7. de bevordering van alternatieve energie in het kader van het vergroten van de energiezekerheid.

III.2.1 UITBREIDEN VAN OPWEKCAPACITEIT

Op korte en middellange termijn heeft de opwekking de hoogste prioriteit om de steeds toenemende vraag naar energie te dekken. Op korte termijn zullen de uitbreiding van de EBS centrale en het vergroten van de opwekcapaciteit van Staatsolie Power Company (SPC) ter hand worden genomen.

Door de toenemende vraag is de beschikbare capaciteit van de opwekcentrales onder druk komen te staan. De Regering zal er op toezien dat de landelijke opwekcapaciteit de komende vijf jaar weer naar een niveau wordt gebracht waarbij de voorzieningszekerheid is gegarandeerd. De verhouding in de toekomstige productiemix van thermische- en hydro-energie zal de leveringszekerheid en de betaalbaarheid optimaal moeten garanderen. De Regering zal voortgaan met de rehabilitatie van de dieselcentrales in de diverse dorpen.

De bouw en uitbreiding van thermische centrales

Het ligt in de bedoeling dat de EBS haar voorzieningsgebied zal onderverdelen in 6 regio's:

Regio 1 Noord-West:	Nickerie, Coronie & Saramacca
Regio 2 Noord-Centrum:	Paramaribo en Wanica
Regio 3 Noord-Oost:	Commewijne en Marowijne
Regio 4 Centrum:	Para & Brokopondo
Regio 5 Zuid-West:	West Sipaliwini
Regio 6 Zuid-Oost:	Oost Sipaliwini

Elk van de regio's zal afzonderlijk door één of meerdere centrales worden voorzien om vervolgens (in de toekomst) middels een landelijk net aan elkaar te worden gekoppeld. Een studie ter vaststelling van de vermogensbehoefte in de regio's zal spoedig worden uitgevoerd. Momenteel zijn op het zogenaamde EPAR-Grid zes districten aangesloten, te weten Paramaribo, Wanica, Saramacca, Commewijne, Para en een deel van Brokopondo. Het ligt in de bedoeling om in deze beleidsperiode ook Coronie, Nickerie, Marowijne en een deel van Sipaliwini op het elektriciteitsnet aan te sluiten, waardoor praktisch het gehele land zal worden bestreken. Vermeldenswaard is dat het binnenland in deze beleidsperiode tot en met Apoera, Atjoni en Langatabiki op het elektriciteitsnet zal worden aangesloten. Na evaluatie zal worden bekeken hoe de overblijvende zuidwaarts gelegen gebieden zullen worden aangesloten.

De EBS zal op korte termijn een aanvang maken met de bouw van een nieuwe thermische centrale ten behoeve van het EPAR-systeem. Deze centrale moet naast dekking van de belastingstoename, ook de voorzieningszekerheid in perioden van weinig regenval garanderen. De centrale zal staan op het oude Bruynzeel terrein te Beekhuizen.

De eerste fase van het project bestaat uit het gefaseerd installeren van 4 units van 30 MW. Een technische haalbaarheidsstudie en een milieu- en sociale effectenstudie zijn reeds in uitvoering. Voorts staat eveneens geprojecteerd de bouw van nieuwe energiecentrales te Moengo, Wageningen of Coronie en op Het Vertrouwen te Dijkveld.

De kleinere opwekeenheden die diesel verbruiken te Apoera, Albina, Marowijne en Coronie zullen worden ontmanteld, alsook de oudere machines in de Centrale aan de Saramacca-sstraat. Verder zal in vrijwel elke nieuwe centrale het cogeneration-principe worden toegepast, waardoor het thermische rendement significant zal worden verhoogd.

SPCS zal op korte termijn haar thermische centrale te Tout Lui Faut uitbreiden met twee units van 15 MW om in te spelen op de acute vraag naar vermogen.

De bouw van waterkrachtwerken

De Regering zal in haar beleid voor de langjarige opwekking en garanderen van voldoende energie, zich richten op de rijke mogelijkheden die aan ons door het fysisch milieu geboden worden. Ter voorziening in de snel groeiende vraag naar energie heeft de Regering daarom besloten, naast de verdere ontwikkeling van de aardoliesector, bijzondere aandacht te schenken aan de benutting van de energieopwekkingsmogelijkheden door de aanwezigheid van rivierstromen in ons land. Het beschikbaar zijn van vele

NEUTRALIDADE

ATOBACA 3

ATOBACA 2

MAROWLINE 3

MAROWLINE 1

ATI 3

TUPAMUNDU

waterstromen in onze natuur zal in deze planperiode dan ook benut worden voor de opwekking van hydro-energie met behoud van de bestaande mogelijkheden die het natuurlijke milieu ons biedt.

Energie opgewekt uit waterkracht is in het algemeen goedkoper dan energie opgewekt uit fossiele brandstoffen. De betaalbaarheid per kWh is op termijn ook gegarandeerd, omdat de afhankelijkheid van de steeds schaarser en duurder wordende fossiele brandstoffen afneemt.

Het Tapanahony-Jaikreek waterkrachtproject

In de eerste fase van het Tapajai-project is het de bedoeling om ca. 60 MW vast vermogen middels waterkracht toe te voegen aan het Surinaamse elektriciteitsnet door water uit de Tapanahonrivier om te leiden naar het Brokopondo Stuwmeer. Dit project moet verbetering brengen in de productiemix van hydro-energie en thermische energie en daarmee de betaalbaarheid van de kWh op termijn garanderen.

De Regering is voornemens om op korte termijn, bij gunstig blijvende studieresultaten, fase 1 van het Tapajai-project ten uitvoer te laten brengen.

Het Grankriki waterkrachtproject

Grankreek ligt in het stroomgebied ten zuiden van het Nassagebergte en mondt uit in de Marowijnerivier tegenover Skin Tabiki.

Het waterkrachtwerk omvat de bouw van een dam en een waterkrachtcentrale met een vermogen van 16 MW (100 miljoen kWh/jaar). Met het Grankriki waterkrachtwerk kunnen de goudindustrie in het Meriamgebied en de Marrongemeenschappen in Oost Suriname¹ van elektriciteit worden voorzien. De Regering heeft reeds toestemming verleend tot het verrichten van de haalbaarheidsstudie en om de milieu- en sociale effectenstudie onmiddellijk aan te vangen, zodat de constructie-werkzaamheden ultimo 2015 kunnen zijn afgerond.

Micro waterkrachtwerken

De opwekking van elektriciteit ten behoeve van woongemeenschappen in het binnenland middels kleine aggregaten is kostbaar en er is geen continuïteit in de levering. De mogelijkheden voor toepassing van micro waterkrachtwerken in het binnenland zal worden onderzocht.

De Regering zal een studie laten uitvoeren ter inventarisatie van lopende initiatieven en nog niet geïdentificeerde locaties waar toepassing van micro waterkrachtwerken technisch haalbaar is.

Uitbreiden van transmissie en distributiecapaciteit

De fysieke keten van de elektriciteitsvoorzieningssector begint bij de opwekking van energie voor verbruikers. Transmissie- en distributielijnen zorgen voor het energietransport. De technische infrastructuur moet toereikend zijn voor de opwekking, opdat energie duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar blijft.

¹ Het voorzieningsgebied omvat de strook langs de Marowijnerivier en de eilanden van Loka Loka t/m. Langa Tabiki (Skin Tabiki; Nason; Snesi Kondre; Langa Tabiki etc. . .)

Het elektriciteitsnet zal sterk worden uitgebreid en verbeterd. De uitbreiding is vooral nodig om de energiecentrales aan elkaar te koppelen en om nieuwe aanvragers van energie te kunnen voorzien.

III.2.2 REGULERING ENERGIESECTOR

Suriname behoort tot één van de weinige landen in Latijns-Amerika en Caricom, waar een Elektriciteitswet ontbreekt en de energievoorzieningssector nog niet is gereguleerd en kan derhalve ook niet adequaat participeren in het formuleren van een regionaal (Caricom) dan wel internationaal energiebeleid.

Een Elektriciteitswet moet de doelmatigheid in de elektriciteitsvoorzieningssector garanderen en daarmee de leveringszekerheid, de betaalbaarheid en de milieuverantwoordelijkheid. Daarnaast wordt met de Elektriciteitswet de rol van de stakeholders in de sector bepaald. Een ontwerp-elektriciteitswet zal in deze planperiode spoedig worden ingediend. Daarin wordt onder meer de instelling van een Energie Autoriteit geregeld. De taken en bevoegdheden van de Energie Autoriteit zijn:

- het bevorderen van de doelmatigheid,
- het bevorderen van rationeel energieverbruik en
- het bevorderen van duurzame energieproductie.

De huidige elektriciteitstarieven zijn niet kostendekkend. De kosten voor het produceren en transporteren van een kWh liggen ruim boven de door de EBS gehanteerde tarieven. Hierdoor worden er onvoldoende middelen gegenereerd om de noodzakelijke investeringen te plegen. Teneinde dit op te vangen zal de Regering in deze planperiode maatregelen treffen om geleidelijk over te stappen van objectsubsidie naar een veel efficiënter systeem, namelijk de subjectsubsidie.

III.2.3 ALTERNATIEVE (HERNIEUWBARE) ENERGIEBRONNEN

Het beleid is erop gericht om op korte termijn de nationale energievoorziening veilig te stellen, ook in het binnenland. Voorts wenst de Regering te bevorderen dat productie wordt gerealiseerd op het gebied van biologisch verkregen energiedragers.

Alternatieve (hernieuwbare) energiebronnen zullen via een duurzame nieuwe structuur worden voorbereid en uitgevoerd. Een deel zit al in de exploitatiefase, terwijl een ander deel zich in de uitvoeringsfase bevindt. Een doel op middellange termijn is niet slechts fossiele brandstoffen, maar ook andere energiesoorten te exploiteren. Het cogenerationbeleid, waarbij bioafval zal worden gebruikt voor het bijstoken van stoomketels in de nieuwe moderne centrales, maakt deel uit van het beleid. Op lange termijn zullen mogelijk wind- en zonne-energie een rol van betekenis vervullen.

III.3. DRINKWATER

Voorziening van de bevolking van goed en betaalbaar drinkwater is in het belang van zowel de volksgezondheid als de sociaal-economische ontwikkeling van het land. Op dit moment heeft circa 75% van de bevolking in de kustvlakte en minder dan 40 % procent van de bevolking in het binnenland de beschikking over veilig drinkwater. De overheid financiert de drinkwatervoorziening ten behoeve van het binnenland.

De capaciteit van de pompstations voor drinkwater is nog niet voldoende. De infrastructuur is deels verouderd en er zijn niet overal aansluitingen. De grondwaterbronnen zijn deels uitgeput en/of verzilt (vooral in Paramaribo). De drinkwaterkwaliteit is niet constant. In dit kader zal de Regering er zorg voor dragen dat de monitoring van de drinkwaterkwaliteit wordt gegarandeerd.

Tal van organisaties houden zich bezig met drinkwaterprojecten in het binnenland, waardoor er geen sprake is van standaardisatie. Op de lange termijn valt dit duurder uit bij het onderhouden van deze systemen. In het binnenland zijn het beheer, het onderhoud en de overdracht van de systemen problematisch.

Met een economisch kostendekkend tarief gecombineerd met een subsidiemethode ter handhaving van de betaalbaarheid zal het voor de drinkwaterbedrijven mogelijk zijn om bij internationale financiële instellingen leningen tegen aantrekkelijke voorwaarden af te sluiten. De werking van de wet- en regelgeving zal geëvalueerd worden.

Beleidsstrategie en prioriteiten

Er zal een hydro-geologisch onderzoek worden verricht voor het lokaliseren van toekomstige bronnen en er zullen waterconserverende maatregelen worden getroffen die moeten leiden tot zuiniger waterverbruik.

De tariefstructuur zal worden aangepast, elke aansluiting krijgt een watermeter en er komt een adviesorgaan ter regulering van de watertarieven.

De Regering gaat zich meer richten op het beleid van de drinkwatervoorziening en het monitoren van de publieke drinkwaterbedrijven alsmede op het opstellen van regels voor waterbeheer van zowel oppervlakte- als grondwaterbronnen.

Het beheersgebied Binnenland zal onder een aparte, zelfstandige entiteit worden geïnstitutionaliseerd.

De Wet Toezicht Drinkwaterkwaliteit, Wet Bescherming Grondwaterwingsgebieden, de Grondwaterwet en de Boorwet zullen worden geformuleerd en ter goedkeuring worden aangeboden aan De Nationale Assemblee. Het beleid is erop gericht in 2015 ca. 85 % van de bevolking in de kustvlakte en ca. 75 % van de bevolking in het binnenland te voorzien van veilig en schoon drinkwater. Om dit te realiseren is in het Water Supply Masterplan een investeringsprogramma opgenomen dat loopt tot 2024. In totaal zal USD 260 mln worden besteed, waarvan USD 35 mln voor het binnenland.

Huisvesting binnen handbereik

III.4. HUISVESTING

Het beleid met betrekking tot de huisvesting vormt een integraal deel van het sociaal (ontwikkelings)beleid. Het huisvestingsbeleid dient op de eerste plaats opgevat te worden als een onderdeel van het beleid gericht op stimulering van duurzame menselijke ontwikkeling.

De problematiek van de huisvesting geldt als één van sociaal-economische aard en wordt benaderd in het kader van het beleid ten aanzien van de armoedebestrijding. Echter wordt benadrukt dat het huisvestingsbeleid niet enkel gericht zal zijn op de opheffing van de achterstand in de woningbouw ten behoeve van lage inkomensgroepen, maar ook van midden en hogere inkomensgroepen. De huisvesting van mensen met een beperking zal ongetwijfeld ook integraal deel zijn van het beleid.

De overheid maakt zich sterk voor het beschikbaar stellen van goede en betaalbare huisvesting voor alle woningzoekenden opdat de bestaande woningnood binnen één beleidsperiode in aanzienlijke mate teruggedrongen wordt. De Regering heeft in dit kader enkele uitdagingen, namelijk:

- het opheffen van het tekort aan kwalitatief betaalbare woningen,
- het opheffen van het tekort aan bouwrijpe gronden t.b.v. de woningbouw,
- het bevorderen van de woningbouwproductie,
- het ondersteunen van sociaal zwakke groepen met sociale woningbouw en het bevorderen van zelfbouw door regelgeving van de gronduitgifte, alsmede door de versterking van leningen met aantrekkelijke voorwaarden,
- het stimuleren van eigen woningbezit en
- het voeren van een transparant en rechtvaardig grond – en toewijzingsbeleid

De rol van de overheid binnen het huisvestingsgebeuren zal bestaan uit het scheppen van voorwaarden en het faciliteren van huisvestingsinitiatieven.

Het grondbeleid zal dienstbaar gemaakt worden aan het huisvestingsbeleid. Op basis van bestemmingsplannen voor de regio's zal grond uitgegeven worden ten behoeve van woningbouw, met voorrang hierbij aan woningbouwverenigingen.

Het nieuwe huisvestingsbeleid van de Regering zal zich op korte termijn richten op identificatie van betrouwbare partners en partijen die in staat zijn op transparante wijze oplossingen te initiëren en te implementeren voor de alarmerende woningnood in ons land.

Conform de Grondwet (art. 49) zal in deze planperiode een wetsvoorstel regelende het Nationaal Huisvestingsplan aan De Nationale Assemblee ter goedkeuring worden aangeboden. In het Nationaal Huisvestingsplan zullen richtlijnen worden aangegeven voor de lange termijn planning van de woningbouw. Het Nationaal Huisvestingsplan zal steeds gewijzigd worden op basis van de veranderde omstandigheden in casu de spreiding van de economische ontwikkeling.

De centrale overheid zal een terugtrekkende rol innemen. De huisvestingssector zal worden verzakelijkt, waarbij een nog door de overheid op te richten Huisvestingsautoriteit Suriname (HAS) belast zal zijn met het toezicht, het coördineren en het monitoren van het huisvestingsbeleid. Naast de oprichting van de Housing Authority zijn inmiddels voordelige hypotheekfaciliteiten gecreëerd door de overheid. Met de overheid zullen particulieren door middel van het Public Private Partnership principe de uitvoering van het huisvestingsbeleid ter hand nemen.

Om het doel, geformuleerd in het Nationaal Huisvestingsplan, te realiseren, is een tweesporenbeleid uitgestippeld. Het eerste spoor is het Institutionele spoor en het tweede is het Fysieke spoor.

III.5. MIJNBOUW

Het beleid ten aanzien van de mijnbouwsector kent de volgende speerpunten:

- ordening en controle van traditionele en niet-traditionele mijnbouwproductie, waaronder delfstoffen die niet in de mijnbouwwet worden genoemd;
- het milieuvraagstuk dat gepaard gaat met de mijnbouw wordt als totaal in samenhang met alle sectoren bekeken;
- ter realisatie van de gestelde doelen voor de mijnbouw is samenwerking met zowel nationale als internationale ontwikkelingspartners - multinationals - belangrijk. De eventueel te sluiten overeenkomsten moeten voordeel opleveren voor de beide partijen. Bestaande overeenkomsten zullen aan een nadere beschouwing onderworpen worden. Hierbij is het toetsen van het voordeel voor ons land van groot belang.

Een belangrijke beleidsmaatregel die getroffen zal worden is de herziening van de huidige mijnbouwwet, zodanig, dat alle delfstoffen hierin zijn opgenomen. Ook de milieuparagraaf zal aangepast worden.

III.5.1 GOUD EN ORDENING GOUDSECTOR

De goudsector wordt op basis van de schaal van de productie opgedeeld in drie huursectoren:

1. de grootschalige exploitatie: In samenwerking met internationale bedrijven zullen grootschalige goudwinningsoperaties worden aangegaan;
2. de middenschalige productie ligt binnen een areaaloppervlakte van 200 – 40.000 ha. De mogelijkheid tot ontginning zal worden geboden aan nationale ondernemingen of buitenlandse bedrijven om goudvoorkomens te exploiteren die niet interessant genoeg zijn voor grootschalige ondernemers;
3. kleinschalige goudmijnbouw voor areaaloppervlakte hooguit 200 ha. Exploitatieright zal worden gegund aan personen die als eenmans- of familieondernemingen optreden.

In het kader van de grootschalige goudmijnbouw zullen in de minerale overeenkomsten die worden aangegaan, duidelijke voorschriften worden vastgelegd omtrent de financiële en technische controle van de op te zetten operatie.

Bij de uitvoering van de controle zal gebruik worden gemaakt van zowel Surinaamse als externe expertise. Een delfstoffeninstituut dat de gehele mijnbouwsector moet overzien, zal na de aanneming van de Delfstoffenwet worden opgezet.

De kleinschalige goudmijnbouw heeft vanwege de grote mate van bandeloosheid en de daarmee gepaard gaande ernstige schade die wordt

aangebracht aan het milieu, speciale aandacht van de overheid. Deze subsector bevindt zich goeddeels in de illegale sfeer. Terwijl de geregistreerde inkomsten uit deze subsector die van de grootschalige goudmijnbouw overtreffen, leverde deze voor de ordening geen noemenswaardige bijdrage aan de staatskas.

De ordening van de goudsector wordt aangemerkt als een activiteit die voor het economisch weerbaar maken van ons land van enorm groot belang is. Het is voor een ieder duidelijk dat de gunstige goudprijs en de te verwachten verdergaande gunstige ontwikkelingen voor wat prijsvorming betreft, ons land en de Surinaamse bevolking ten goede moeten komen.

Veel aandacht wordt voorts besteed aan de ordening vanwege de noodzaak het centraal gezag te doen wederkeren, de illegaliteit tegen te gaan en de voortgaande schade aan het milieu een halt toe te roepen. De voorwaarden die nodig zijn voor het aantrekkelijk maken van de omstandigheden in de gebieden die potentieel rijk zijn aan goudvoorkomens, zullen in deze beleidsperiode gecreëerd worden.

De voorwaarden die bij de ordening van de goudsector doorslaggevend zijn, worden hiernavolgend genoemd:

- de aanwezigheid van het centraal gezag;
- het opleiden en het trainen van actoren in de sector;
- het introduceren van nieuwe technologie en het bevorderen van het gebruik daarvan in de goudsector;
- het uitwerken van financieringsmodaliteiten ten behoeve van de sector.

Een belangrijk onderdeel van de ordening van de sector, nadat registratie van alle belanghebbenden heeft plaatsgevonden en de noodzakelijke administratieve procedures in acht zijn genomen, is het professionaliseren in het belang van het op verantwoorde wijze kunnen ontplooiën van commerciële goudwinningsactiviteiten. Institutioneel kunnen bij het professionaliseren concreet genoemd worden het opzetten van een School of Mining and Mineral Processing en het in het leven roepen van Mijnbouw Service Centra met een interdepartementaal karakter waarin ook de bij de sector direct betrokken personen en instanties zullen participeren.

Het introduceren van moderne technologie en het aanpassen van de wetten regelgeving aan de trend van de milieuvriendelijke winning van goud, worden in deze van groot belang geacht en reeds voorbereid.

De Regering zal een korte termijn een staatsbesluit slaan, betreffende de instelling van een investeringsfonds, ten behoeve van de ontwikkeling van de goudsector. Dit fonds zal het financieren van activiteiten in de sector die ondersteunend zijn naar de complete ordening en de duurzame ontwikkeling van de sector ter hand nemen. Kleine en middelgrote ondernemers alsook de overheid en Niet Gouvernemente Organisations, NGO's, zullen in aanmerking kunnen komen voor financiering van initiatieven en activiteiten, gericht op het opheffen van de chaotische, illegale en onveilige situatie in de goudrijke gebieden.

De sector zal transparant gemaakt worden, zodat het voor belanghebbenden inzichtelijk wordt. De fiscus zal ten gevolge daarvan de belastingmid-

delen waar de staat rechtens aanspraak op maakt, op een snelle wijze kunnen innen.

Het aangaan van contracten met multinationale organisaties op basis van het principe van wederzijds, rechtmatig toekomende voordelen, staat hoog op de agenda.

Het klimaat in de goudsector zal gewijzigd, verbeterd en hersteld worden, zodat onze goudpotentie meerverdiensten voor ons land kan opleveren.

III.5.2 AARDOLIE

Voor deze planperiode zullen de volgende activiteiten door de Regering in uitvoering worden gebracht.

Het exploratieprogramma zal in het onshore gebied alsook in het nearshore en offshore gebied, al dan niet in samenwerking met derden, voortgezet worden. Het doel hierbij is de oliereserves te verhogen met minimaal 64 miljoen barrels onshore, 50 miljoen barrels near shore en 100 miljoen barrels offshore. Dit primair ter veiligstelling van de olieproductie onshore op minimaal 16.000 barrels per dag.

Daarnaast wordt de uitvoering van het raffinaderijexpansieproject ter hand genomen. Dit moet leiden tot het verhogen van de verwerkingscapaciteit van de raffinaderij van 7.000 barrels naar 15.000 barrels per stream day. Hierdoor zal het aandeel aan hoogwaardige eindproducten worden verhoogd van 15% naar 65%, waarmee zowel de lokale als de regionale

markt kan worden voorzien. Voorts zal de zelfvoorziening van Suriname in motorbrandstoffen sterk worden verbeterd.

Suriname staat dus, op grond van het voorgaande, voor de volgende uitdagingen:

- uitbreiding van het aantal productievelden en verhoging van de productie;
- vergroting van de capaciteit van de raffinaderij gericht op volledige voorziening in de lokale behoefte van aardoliederivaten, zoals unleaded fuel en diesel en export naar de Caricom;
- vergroting van de winbare reserves door een versnelde uitvoering van een exploratieprogramma op land en in de kustwateren van Suriname.

Er zullen in de periode 2012-2016 ingrijpende investeringen in de aardolie-sector gepleegd worden. Het doel van het uit te voeren investeringsprogramma voor de periode 2012-2016 is, een significante bijdrage te leveren aan het qua energie zelfvoorzienend maken van Suriname door een duurzame toekomst te bewerkstelligen.

De Regering heeft de volgende strategie hiertoe uitgestippeld:

- uitbreiding van de raffinaderij – dit is al in de uitvoeringsfase;
- verdubbeling van de thermische opwekkingscapaciteit van Staatsolie Power Company Suriname (SPCS);
- financiering van haalbaarheidsstudies van het TapaJai-waterkrachtproject vanwege de hoge scores in een inventarisonderzoek naar opties voor Suriname bij opwekking van energie uit waterkracht.

III.5.3 DE BAUXIETSECTOR

De bauxietsector is vanaf 2009, nadat BHP-Billiton haar belangen in Suriname volledig verkocht had aan Alcoa Inc., volledig in handen van Suralco, de plaatselijke dochteronderneming van Alcoa. Het belang van deze sector voor de economie van Suriname is met de opkomst van de aardolie- en goudindustrie drastisch afgenomen.

Door de uitbreiding van de aluinaarderaffinaderij te Paranam is er een grotere vraag ontstaan naar bauxiet als voeding voor de raffinaderij. Echter is de productie van bauxiet in voldoende volumes voor een gegarandeerde voeding van de raffinaderij een bottleneck. Hierdoor was Suralco in 2010 gedurende enkele maanden genoodzaakt het bauxiet te importeren uit Brazilië.

Ter garandering van de bauxiettoevoer voor de lopende periode tot 2012 zullen de volgende gebieden worden gemijnd:

- Moengo- Coermotibogebied;
- De oostzijde van de Surinamerivier in de volgende gebieden: Kaaimangrasie, Klaverblad, en Caramacca.

Projecties bauxietsector voor de planningsperiode 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Aluinaardeproductie in mt	1.299	1.295	1.295	1.825	1.83
Totale investeringen in mln USD	92.2	256.7	271.6	96.4	100
- in mijnconstructie	77.5	202.8	196	20.8	

Totale werkgelegenheid	2752	2752	2752	2752	2752
- w.o. contractors	1700	1700	1700	1700	1700

Ook zullen bauxietafzettingen die eerder economisch gezien niet gunstig waren, thans worden ontgonnen. Er zal verder intensief onderzoek worden gedaan naar nieuwe potentiële bauxietafzettingen in het Moengogebied.

Voor het derde kwartaal van 2014 zijn nieuwe mijnen gepland in:

- Nassau,
- Para Noord en
- Kankantrie Noord.

Deze nieuwe mijnen moeten de bauxietlevering aan de aluinaarderaffinaderij tot 2024 veiligstellen. De investeringen die hiermee gemoeid gaan, worden geraamd op USD 500 mln. Deze investeringen in mijnen en infrastructuur worden gespreid over de periode 2012-2015.

De aluinaardeproductie, die nu 1,5 mln metrieke ton per jaar bedraagt, zal vanaf 2015 worden opgevoerd tot 1,8 mln ton.

Het beleid van de Regering ten aanzien van de bauxietsector zal zich toespitsen op de volgende zaken:

- het ontwikkelen van mogelijkheden voor de ontginning van de bauxietreserves met name in West Suriname;
- achterhaalde overeenkomsten en afspraken met maatschappijen zullen middels heronderhandeling tot wederzijds voordeel worden gecorrigeerd;
- bestaande wetgeving zal worden aangepast aan de gewijzigde omstandigheden;
- de mogelijkheid zal bekeken worden om de uitgemijnde gebieden maar ook de niet gemijnde gebieden die de concessiehouder niet meer nodig heeft, vervroegd terug te vorderen en opnieuw te bestemmen voor doelstellingen die de gemeenschap ten goede komen.

III.5.4 PRODUCTIE EN EXPORT VAN WATER

Suriname behoort tot de zes landen in de wereld met de grootste reserves aan schoon drinkwater. Het blijkt echter dat dit kostbare goed in een groot deel van de wereld steeds schaarser wordt. De Regering acht het daarom van het grootste belang om in deze planperiode de nodige voorbereidingen te treffen die zullen kunnen leiden tot grootschalige productie en export van schoon en zuiver drinkwater. Dit zal een belangrijke inkomsten- en werkgelegenheidsbron worden voor ons land, terwijl tegelijkertijd in de dringende behoefte aan drinkwater in de wereld wordt voorzien.

III.5.5 NATUURSTEEN

De ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen van Suriname, waaronder ook die van natuursteen, staat centraal binnen het ontwikkelingsbeleid van de Regering. De natuursteensector kan een belangrijke stuwende factor zijn bij de ontwikkeling van Suriname. Daarom zullen particuliere initiatieven gericht op het op gang brengen van de natuursteenproductie en export worden ondersteund, waar nodig, in samenwerking met het

(buitenlands) bedrijfsleven, indachtig de regulering in de nieuw te concipiëren integrale Delfstoffenwet.

Binnen de Caricom zijn slechts in Guyana en Suriname natuursteenvoorkomens aangetroffen in economisch winbare hoeveelheden, waarbij in Suriname de sector zich in een relatief hoger stadium van ontwikkeling bevindt. De export naar de regio zal in deze planperiode worden gestimuleerd.

Met de verwachte verhoogde productieactiviteiten zullen de inkomsten van Suriname uit de export van natuursteenproducten substantieel kunnen toenemen. De implementatie van een natuursteenindustrie in Suriname zal hierna serieus worden overwogen. Dit zal leiden tot:

- het verbreden van de economische basis van Suriname;
- het bevorderen van de export van hoogwaardige producten;
- het ontwikkelen van het binnenland door het vestigen van regionale productiecentra.

Infrastructuur

Voor een goede opstart van de natuursteenindustrie is het noodzakelijk dat de mijnactiviteiten worden ondersteund door gericht onderzoek, gecoördineerd vanuit het op te zetten Delfstoffen Instituut.

Inventarisatie van de natuursteenvoorkomens heeft voornamelijk plaats in de directe omgeving van berijdbare wegen. De bevaarbaarheid van de waterwegen wordt namelijk drastisch beperkt, indien in de rivier natuursteenvoorkomens zijn, die stroomversnellingen of watervallen doen ontstaan. In deze beleidsperiode zal de grootste natuursteenafzetting van Suriname, te bereiken via de weg van Avanavero naar Amatopo, wederom bereikbaar worden gemaakt. Een belangrijke granietweg van Suriname zal dan wederom toegankelijk zijn.

Middels aanwending van technische assistentie binnen bestaande uitwisselingsprogramma's op bilateraal en multilateraal niveau zal het systematisch onderzoek met adequate faciliteiten en materieel voor het effectief uitvoeren van booroperaties worden gestimuleerd. Voorts zullen mogelijkheden worden gecreëerd voor het verwerven van de nodige expertise voor de verschillende trajecten van het industriële proces.

Bij een herstel van de weginfrastructuur in West-Suriname en de oprichting van het Delfstoffen Instituut kan de jaarproductie van natuursteen binnen deze beleidsperiode tot een aanvaardbaar economisch niveau worden gebracht.

III.5.6 INDUSTRIËLE VERWERKING VAN BOUWMATERIALEN

De industriële verwerking van bouwmaterialen ten behoeve van de woningbouw en van infrastructurele werken zal sterk gestimuleerd worden door de Regering. Woningen en infrastructurele werken kunnen voor een beduidend deel gebouwd en uitgevoerd worden uit grondstoffen die in ruime mate in ons land voorkomen. Exportmogelijkheden van bouwmaterialen en hun eindproducten zullen ook worden benut.

III.6. AGRARISCHE SECTOR

De Regering heeft besloten voorwaarden te scheppen ter ondersteuning van de agrarische sector. Dat kan ook niet anders, willen wij de voedselschuur van het Caribisch gebied worden. De sector kampt echter reeds geruime tijd met diverse complexe en structurele problemen. Genoemd kunnen worden: te weinig specifiek hoog opgeleid personeel, het ontbreken van een goed investeringsklimaat, het ontbreken van een goed en kostenefficiënt goederen-transport, het ontbreken van adequate en aan de hedendaagse eisen aangepaste wetgeving, onvoldoende innovatie, verhoogde inputprijzen met als gevolg verhoogde productiekosten en tekort aan financiële middelen met als gevolg dalende investeringen. Al deze factoren leiden tot onderbenutting van het beschikbare areaal, inefficiëntie, afname van productiviteit en onvoldoende vergroting van de productiecapaciteit. Indachtig het uitgangspunt dat wij moeten arbeiden aan de ontwikkeling van de hernieuwbare duurzame sector, zijn op korte en middellange termijn concrete maatregelen hieromtrent te verwachten.

De doelen zijn als volgt onderbouwd:

1. het waarborgen van de voedselzekerheid voor de totale Surinaamse bevolking,
2. het waarborgen van de voedselveiligheid,
3. het ontwikkelen van duurzame landbouw,
4. het doen ontwikkelen van de agrarische sector tot de voedselproducent en -leverancier van het Caribisch gebied,
5. het vergroten van de bijdrage van de landbouwsector aan de nationale economie,
6. het scheppen van ruimtelijke voorwaarden voor het duurzaam ontwikkelen van de landbouwsector en
7. het managen van de randvoorwaarden en risico's bij de uitvoering van het landbouwbeleid.

De landbouwproductie zal op een verantwoorde wijze worden opgevoerd met het doel de bestaande exporten te behouden en waar mogelijk uit te breiden. Hierbij zal gebruikgemaakt worden van moderne technologieën. Ter realisering van het bovenstaande zullen initiatieven worden ontplooid ter uitbreiding van het agrarisch geschoold kader en ter verhoging van de organisatiegraad van de agrarische beroepsbevolking. Met het oog hierop zal het agrarisch onderwijs, zowel op praktisch als wetenschappelijk gebied, ontwikkelingsgericht aangepakt en gestimuleerd worden. Als uitvloeisel van een gecoördineerd en praktijkgericht agrarisch onderzoek zullen alternatieve productiemethoden worden geïntroduceerd, waardoor geteelde producten voldoen aan aangepaste eisen van de tijd, terwijl het onderzoek naar niet- traditionele gewassen, waaronder soja en maïs en de op export gerichte sierteelt, zal worden uitgebreid. Het toegepaste onder-

zoek moet de basis leggen voor productie die op de buitenlandse markt afgezet kan worden.

Deze zal gericht zijn op:

- verhoging van de productie per eenheid areaal door het verrichten van onderzoek naar variëteiten, geschikt voor onze agro-ecologische omstandigheden;
- bevordering van milieuvriendelijke productiesystemen;
- verlaging van de kostprijs door introductie van efficiënte systemen van bodem- en watergebruik en het beheersbaar maken van ziekten en plagen volgens internationaal aanvaarde regels, waardoor eventuele schade aan het milieu tot een minimum wordt beperkt;
- introductie van productiesystemen die niet seizoengebonden zijn. Naast het toegepaste onderzoek zullen in specifieke gevallen en productieomstandigheden van bodem, klimaat en ziekteverwekkers, maar ook wanneer het gaat om gewenste groeimogelijkheden, specifieke onderzoeksprogramma's worden opgezet.

De gewassen die deze sector voortbrengt zijn te onderscheiden in: groenten, fruit, wortel- en knolgewassen, rijst en bacoven (de belangrijkste exportgewassen) en de overige gewassen, waaronder peulvruchten. Sierteelt valt ook onder de sector.

Overheden en bedrijven dienen zich steeds meer aan te passen aan het internationaal gebeuren en de veranderende eisen van de consument. Zij dienen daarbij de nodige capaciteit te ontwikkelen om effectief te kunnen opereren in de complexe, onderling afhankelijke processen. De Regering zal binnen de agrarische sector de agribusiness benadering (agro-ondernemingen) adopteren.

Agribusiness omvat het geheel van producerende bedrijven in de landbouw, visserij en veeteelt. Onder agribusiness wordt verstaan de gehele productiekolom van agrarische bedrijven, inclusief opslag, transport, handel, verwerking, marketing tot aan de consument en de toeleverende en ondersteunende bedrijven/organisaties.

In toenemende mate wordt waarde toegevoegd aan het primaire agrarische product (gesneden/verpakte groenten en fruit, mixgroenten) en worden alternatieve distributiesystemen benut. Hierbij wordt ingespeeld op de veranderende marktsituatie, waaronder de behoefte aan convenience, op maat van de individuele consument gesneden producten.

In het hiernavolgende wordt het landbouwbeleid aan de hand van enkele producten nader voorbeeldmatig beschreven: palmolie, rijst, groente en fruit.

III.6.1 LANDBOUWSECTOR

III.6.1.1 Palmolie

Palmolie staat op dit moment heel hoog op de agenda van vele Latijns Amerikaanse landen vanwege het feit dat de productie per hectare hoog is en de wereldmarktprijs van de eindproducten stabiel en hoog is. Als voor-

loper in de productie van dit gewas en haar producten heeft Suriname in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw furore gemaakt. In de komende periode zal de Regering de Palmolie industrie ter hand nemen. Met name Patamacca, Phedra, Victoria en Apoera zijn zeer geschikte locaties voor de grootschalige productie.

III.6.1.2 Rijst

Binnen deze subsector rijst neemt de teelt een bijzondere plaats in. Rijst als hoofdvoedsel, deviezenverdiener, werkgelegenheidscreër, neemt in de Surinaamse economie een belangrijke plaats in. Hiernavolgend een overzicht van de ontwikkelingen van de rijstsector in de afgelopen jaren.

Het beleid van de Regering voor de subsector rijst is derhalve erop gericht de productie te consolideren en gefaseerd op peil te brengen door het treffen en implementeren van een aantal beleidsmaatregelen om de structurele problemen op te lossen en zodoende de concurrentiepositie op de internationale rijstmarkten te verbeteren. Maatregelen die nodig zijn voor het bereiken van deze beleidsdoelen zijn:

- een eigenschap die invloed heeft op zowel de productie, de kwaliteit als de kosten, bepaalt de egalisatiegraad (vlakheid) van de velden. Ruim 70% van het areaal moet in de komende drie jaren worden geegaliseerd;
- vervanging van het verouderde machinepark;
- garanties voor tijdige en volwaardige voorziening van vlottende inputs, zoals ureum en aanverwante kunstmestproducten;
- uitvoering van diverse projecten in, onder andere, Nickerie, Coronie en Saramacca teneinde de beschikbaarheid van voldoende zoetwater te garanderen;
- uitvoering van projecten in de agrarische sector, met name, voor wat de rijstbouw betreft in het binnenland. De uitvoering van het verbouwen van hooglandrijst kan geschieden in samenwerking met Brazilië die daar ervaring mee heeft;
- opvoering van zaaizaadproductie;
- uitbreiding van standaardisatie- programma's (incl. certificering) voor productkwaliteit;
- product- diversificatie;
- intensivering van de agrarische betrekkingen met het buitenland (onder andere met Venezuela, Brazilië, Cuba)

Adequate samenwerking tussen de in de rijstsector actieve actoren is noodzakelijk en zal door de Regering bevorderd worden.

III.6.1.3 Groente en fruit

De groenten- en fruitteelt is gericht op de lokale markt en voor een beperkt deel op de export. Het ligt in de bedoeling de export naar landen in de regio te vergroten.

Door areaaluitbreiding, gebruik van betere variëteiten, mechanisatie en verbeterde teelttechnieken kan productieverhoging worden bereikt, werkgelegenheid worden gecreëerd en kan er een betere marktpositie worden

ingenomen. Ter verdere diversificatie van de subsector Groenten en Fruit, mede in het licht van een realistische importvervanging en exportbevordering, zal de ontwikkeling van professioneel opgerichte productiesystemen, en/of -bedrijven voor de productie van knol- en wortelgewassen worden gestimuleerd. Realisatie van het bovenstaande zal bereikt worden door:

- stimulering van de productie van peulgewassen;
- introductie van de commerciële teelt van fruit en aardvruchten in de gebieden Marowijne, Para en Brokopondo;
- uitwisseling van informatie met bevriende naties die reeds jaren ervaring hebben met deze gewassen en het uitproberen van variëteiten aangepast aan onze natuurlijke condities.

Bacoven

Bacoven is het tweede belangrijkste landbouwgewas, voornamelijk vanwege de exportgerichtheid. SBBS (Stichting Behoud Bananensector in Suriname) heeft een agronomische afdeling die belast is met het verzamelen van bedrijfsstatistieken, beheersing en monitoring van ziekten en plagen en introductie van nieuwe variëteiten en van nieuwe teelttechnologieën. Een uitdaging voor deze afdeling is het werken aan productdiversificatie, waarbij het vooral gaat om de introductie van nieuwe gewassen en het maken van bijproducten. De SBBS is nu Global Gap gecertificeerd en heeft zodoende de concurrentiepositie op de internationale markt kunnen behouden. Met de certificering wordt ook een betere prijs voor het product bedongen. Het proces van privatisering bij de SBBS is gaande.

III.6.1.4 Sierteelt

De mogelijkheden voor bloemen en sierplanten zullen door integrale aanpak benut worden. In vergelijking met andere agrarische activiteiten biedt de sierteelt een gunstig economisch rendement en aantrekkelijke semi-urbane werkgelegenheid, vooral voor vrouwen. Europese markten bieden goede groeikansen voor de export van sierteeltproducten. Het faciliteren van deze subsector zal plaatsvinden middels het treffen van maatregelen, het treffen van voorzieningen en het plegen van onderzoek.

III.6.2 VEETEELT

Er zal veel aandacht besteed worden aan capaciteitsopbouw van de sector, onder andere middels trainingen en voorlichting.

In deze beleidsperiode is het op basis van projecties te verwachten dat de gemiddelde productie van veeteelt en veeteeltproducten ongeveer 65 mln kilo met een waarde van SRD 130 mln zal bedragen, verdeeld over pluimvee, melkvee, slachtkuik, varkens en kleine herkauwers.

De ontwikkelingen binnen de rundveesector worden gedomineerd door de melkveehouderij, waarbij zowel de productie als de opkoopprijs van rauwe melk een belangrijke rol speelt. De levering van rauwe melk aan de Melkcentrale NV neemt gestadig toe en heeft historisch wel eens een piek van 6 miljoen liters per jaar bereikt. De Regering heeft mede op grond van de potentie van deze sector besloten investeringen te stimuleren door

middel van concrete acties. In deze planperiode zullen noodzakelijke stimulerende maatregelen hun beslag krijgen.

Binnen de veeteeltsector zijn er enige moeilijkheden en beperkingen geïdentificeerd die de nodige aandacht vereisen:

- sterke afhankelijkheid van importgrondstoffen (voornamelijk veevoer) voor met name de kippen- en varkensteelt;
- slechte organisatie van de verschillende subsectoren;
- overwegend parttime bedrijven met beperkt bedrijfsareaal;
- ontbreken van een dierziekte bewakingsstelsel;
- inadequaat wetgeving;
- kleine bevolking en dus een beperkte binnenlandse marktomvang.

Het beleid voor de veeteeltsector

De veeteeltsector zal zich in de beleidsperiode 2012-2016 moeten transformeren van een kleine op zelfvoorziening gerichte bedrijfstak naar een aantal, mogelijk samenwerkende groepen van bedrijven die uiteindelijk concurrerend zijn op de regionale markt. Door toepassing van moderne productiesystemen en minder gebruik van (dure) buitenlandse componenten zullen de mogelijkheden van ons land optimaal benut kunnen worden. In dit traject zijn twee stadia te onderscheiden, te weten de optimale bediening van de lokale markt, en vervolgens de penetratie van de buitenlandse c.q. de Caribische markt.

Voor elke veeteelt subsector afzonderlijk kan dit pad in een aantal onderdelen en in tijd afwijken. Drie belangrijke randvoorwaarden zijn:

- het lokaal goedkoop produceren van de basisvoercomponenten voor de subsectoren;
- het voldoen aan standaarden van de OIE (Office International de Epizooties - (Internationaal Bureau voor besmettelijke veeziekten)) door de veterinaire dienst en overige diensten en bedrijven;
- het tegen redelijke prijzen bereikbaar maken van regionale markten voor onze producten.

Veel aandacht zal in de eerste periode uitgaan naar de lokale productie van voercomponenten. Goede bronnen van eiwitten en energie in het voer zullen lokaal grootschalig gemechaniseerd en duurzaam verbouwd worden. Indien bepaalde voercomponenten lokaal geproduceerd worden, zal de kostprijs lager worden waardoor de import van kip en kipproducten wordt beconcurrereerd.

De productie in meerdere subsectoren binnen de veeteelt zal ter hand worden genomen middels rasverbetering en vermeerdering van het vee via het opzetten van vermeerderings-stations voor met name slachtvee en kleine herkauwers. Training in management en begeleiding in GAP certificering van bedrijven moeten onder meer bijdragen aan een betere concurrentiepositie voor vlees, melk en eieren.

De nationale voedselveiligheid en voedselzekerheid zijn onder andere gebaat bij een goed functionerende veterinaire dienst. In dit kader zal het geïntegreerde laboratorium, waaronder het veterinair laboratorium, herbouwd en geoperationaliseerd worden. Een Nationaal Rampenplan bij uitbraak van dierziekten zal door een daartoe geïnstalleerde commissie waarin alle actoren zitting hebben, worden opgesteld. Per dierziekte zal er een draaiboek geformuleerd worden. Voorts zal ter verbetering van de voedselveiligheidssituatie en dierwelzijn de wet- en regelgeving hiervoor worden aangepast.

Behalve onderzoek naar de ontwikkeling van veevoeding met meer lokale componenten zullen haalbaarheidsstudies worden uitgevoerd voor de grootschalige slacht- en melkveeproductie.

Het veeteeltbeleid van de Regering zal in de komende beleidsperiode gericht zijn op de volgende strategische doelen:

- 1) het waarborgen van de voedselzekerheid voor de totale bevolking,
- 2) het waarborgen van de voedselveiligheid,
- 3) het ontwikkelen van duurzame veeteelt,
- 4) het doen ontwikkelen van de agrarische sector met haar veeteeltsector tot de voedselproducent en -leverancier voor het Caribisch gebied,
- 5) het vergroten van de bijdrage van de veeteeltsector aan de nationale economie,
- 6) het scheppen van ruimtelijke voorwaarden voor het duurzaam ontwikkelen van de veeteeltsector en
- 7) het managen van de randvoorwaarden en risico's bij de uitvoering van het veeteeltbeleid.

III.6.2 VISSERIJ EN AQUACULTUUR

De visserijsector levert een wezenlijke bijdrage aan de verdien capaciteit van ons land zowel in termen van bijdrage aan inkomsten voor de overheid als in relatie tot het vergroten van de exportopbrengsten en de werkgelegenheidscreatie. Al enige jaren blijkt dat de exportopbrengsten van de visserijsector die van rijst en bacoven zijn voorbijgestreefd.

Op basis van de vangstgebieden en teeltmethoden wordt de visserijsector ingedeeld in:

- de bevolkingsvisserij. Hieronder vallen kustvisserij, binnenwaterenvisserij en sportvisserij;
- de industriële visserij, zoals de garnalenvisserij, bodemtrawlvisserij en pelagische visserij;
- aquacultuur.

De Regering zal de problemen binnen de visserijsector geordend in kaart brengen en in samenspraak met de sector oplossingen helpen aandragen. Enkele geïdentificeerde problemen binnen de visserijsector in Suriname die de nodige aandacht verdienen, zijn:

- forse achteruitgang van de vis- en garnalenvangsten,
- moeizaam op gang komen van de productie van aquacultuur,
- verouderde garnalentrallers en vissersschepen,
- illegale visserij en piraterij,
- hoge exploitatiekosten waaronder de verhoogde brandstofprijs,
- overbevissing,
- wetgeving en
- educatie/on-the-job-trainingen.

De visserijsector neemt een belangrijke plaats in binnen het beleid van de Regering. Uitgangspunt voor het te voeren beleid is de visserijsector op een verantwoorde wijze economisch duurzaam te exploiteren, met als doel de productie te verhogen en de bestaande exporten te behouden en waar mogelijk uit te breiden. Voor de verdere ontwikkeling van deze sector zal klein- en middelgroot ondernemerschap worden gestimuleerd. Inspanningen zullen gericht zijn op een intensievere samenwerking met landen binnen het Caribisch gebied en de rest van de wereld. Om deze doelen te realiseren heeft het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij de volgende beleidsstrategieën voor de sector Visserij alsook voor de Aquacultuur geformuleerd:

1. het waarborgen van voedselzekerheid voor de totale Surinaamse bevolking;
2. het waarborgen van voedselveiligheid in de visserijsector;
3. voedselveiligheidsstrategie;

4. het propageren en ontwikkelen van duurzame visserij;
5. het ontwikkelen van de visserijsector tot voedselproducent en -leverancier voor het Caribisch gebied;
6. het vergroten van de bijdrage van de visserijsector aan de nationale economie;
7. het scheppen van ruimtelijke voorwaarden voor het duurzaam ontwikkelen van de aquacultuur;
8. het managen van de randvoorwaarden en risico's bij de uitvoering van het visserijbeleid.

III.7 TOERISME

Suriname beschikt over toeristische mogelijkheden waar op de internationale toerismemarkt een grote vraag naar bestaat. Zo is volgens recent trendonderzoek gebleken dat de interesse voor authenticiteit, het ongerepte en niet door massa betreden gebieden enorm is toegenomen. Hoewel strandvakanties nog steeds aan top staan, is er een duidelijke verschuiving gaande van passieve naar actieve vakanties; de hedendaagse toerist heeft meer behoefte aan een overwinning op weerstand, zoals het aangaan van een uitdagende bergbeklimming, dan aan een passieve verwenning, zoals het liggen zonnen op een strandstoel.

Deze actieve vorm van toerisme, ook wel het Special Interest Tourism genoemd, wordt gekenmerkt door outdoor activiteiten, besef van ecologische problemen, educatie, esthetiek, zelfverbetering en bekommering om de gemeenschap. Tot de belangrijkste subgebieden van Special Interest Tourism behoren: cultuur- en erfgoedtoerisme, rualtoerisme, educatietoerisme, sporttoerisme, gezondheids(welness)toerisme, agrotourisme en wine & food tourism¹. Landen als Nederland, Frans Guyana, Guyana, Brazilië, Frankrijk, Duitsland en Zwitserland verdienen hierbij dan ook bijzondere aandacht bij promotie-inspanningen vanwege de grote groepen mensen die interesse hebben in deze toeristische producten.

Het toerismebeleid is erop gericht te werken aan het bevorderen van een grotere economische bijdrage aan het welzijn en de kwaliteit van het leven van de Surinaamse gemeenschap in zijn algemeenheid en van de lokale gemeenschappen in het bijzonder. Door middel van het ontwikkelen van een kwalitatief goed toerismeproduct is het beleid erop gericht deze sector verder te ontwikkelen tot een van de strategische (hernieuwbare) sectoren binnen de nationale economie.

Mede bekeken vanuit de optiek van exportbevordering en met inachtneming van het bovenstaande zal de Regering de verdere ontwikkeling van de toerismesector ter hand nemen. Het uitgangspunt voor het te voeren beleid is duurzame benutting van cultuur en natuur waarbij met name zal worden ingespeeld op de aspecten rond de special interest toerist. Volgens de Global SWOT-analyse is de "special interest tourist" op zoek naar per-

² Volgens een Global Swot Analysis van de Technische Universiteit van Kreta (2009) is er sinds de jaren tachtig een nieuwe internationale trend in de vraag naar toerisme ontstaan, met name "Special Interest Tourism".

soonsgebonden unieke ervaringen in de zin van avontuur, cultuur, historie, archeologie, bird watching, duiken en interactie met de lokale bevolking.

Op basis van het bovengenoemde zullen unieke toerismeproducten worden ontwikkeld, waarbij de lokale bevolking zal worden aangemoedigd en ondersteund om te investeren in deze sector teneinde haar economisch welzijn te vergroten.

Het toeristisch product van Suriname zal voornamelijk natuur georiënteerd zijn waarbij de meeste attracties plaatsvinden in het binnenland en in de nabij gelegen districten. De aanwezige vormen van toerisme zijn onder te brengen in de volgende vier pijlers: natuurtoerisme, cultuurtoerisme, erfgoedtoerisme en evenemententoeerisme. Het subbeleid is met name toegespitst op de regio's Paramaribo en omstreken en het binnenland. Merkwaardig bij deze sub-beleidsgebieden is, dat zij zonder enige regelgeving met betrekking tot standaarden zichzelf aan het ontwikkelen zijn. De overheid zal hierop inspelen door een faciliterende alsook een toezichhoudende rol te vervullen.

De Regering heeft bepaald de volgende beleidsprioriteiten te hanteren:

- I Toename in het aantal toeristen:
  - wijziging visumbeleid en toeristvriendelijke faciliteiten,
  - imagovorming en branding en
  - een gestage en duurzame groei van het aantal toeristen naar Suriname.

- II Verbetering van het toerismeproduct en ordening van de sector:
  - wetgeving en financiering van de sector,
  - kwaliteit van diensten en producten en
  - professionalisering en kwaliteitsstandaarden binnen het beroepenveld.

- III Planning:
  - awareness, research en innovatie voor de toerismesector en
  - opnemen van toerismestatistieken in de nationale statistieken

De drie bovengenoemde beleidsprioriteiten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het wegnemen van toegankelijkheidsdrempels en het doeltreffend promoten van Suriname zullen leiden tot een vergrote toerismestroom. Een toename van het aantal toeristen zal een grotere aanspraak maken op een verbeterd toerismeproduct en een goed gestructureerde sector.

Kort samengevat zou het uitvoeren van de som van de drie beleidsprioriteiten met de verbeterpunten op korte termijn het toerisme in Suriname op succesvolle wijze tot ontwikkeling kunnen brengen.

De genoemde beleidsprioriteiten vormen de basis van een algemeen doel waaruit specifieke doelen voortvloeien, met daarin verwerkt de korte termijn verbeterpunten.

Voor dit beleidsplan wordt voor toerismeontwikkeling gesteld dat de internationale bekendheid van Suriname op een dusdanige wijze wordt ver-

---

groot, dat het huidige aantal internationale bezoekers binnen vijf (5) jaar duurzaam zal groeien en daarmee een evenredige vergroting van werkgelegenheid, inkomstengeneratie en populariteit van Suriname teweeg wordt gebracht.

Als algemeen doel voor dit beleidsplan kan dus worden gesteld: Ontwikkelen van een kwalitatief goed toeristisch product met inachtneming van de rechten van de inheemse en marrongemeenschappen en respect voor het milieu, en Suriname duurzaam promoten als toerismebestemming teneinde een gestage, maar duurzame groei van het aantal toeristen naar Suriname te realiseren ter bevordering van de export en ter verhoging van de bijdrage aan de nationale economie.

III.8. GRONDENRECHTEN- EN BOEDELVRAAGSTUK

III.8.1 HET GRONDENRECHTENVRAAGSTUK

Opeenvolgende regeringen hebben op hun eigen manier geprobeerd het grondenrechten-vraagstuk te benaderen. Bij de benadering van dit vraagstuk moet met twee zaken rekening worden gehouden. Ten eerste, de claim van de marrons (bosnegers) en de inheemsen (indianen) op de gebieden die zij van oudsher bewonen, bewerken en gebruiken (hun dorpen; de gebieden die zij gebruiken om te voorzien in hun levensonderhoud; voor religieuze en culturele doeleinden, etc.): deze claim is erop gericht dat de Staat Suriname moet erkennen, dat zij, de marrons (bosnegers) en de inheemsen (indianen), het recht hebben om te beschikken over deze gebieden.

Ten tweede, het standpunt van de Staat dat het totale grondgebied van de Republiek Suriname behoort tot het domein van de Staat Suriname, met uitzondering van de gevallen waar derden het tegendeel kunnen bewijzen. De Staat stelt zich tevens op het standpunt dat elke Surinamer, dus ook de marrons en inheemsen, het recht heeft een stuk grond aan te vragen binnen dit "staatsdomein".

Het vraagstuk heeft zich in de afgelopen decennia op een manier ontwikkeld, die het karakter heeft gekregen van een conflict tussen de marrons en de inheemsen aan de ene kant en de Surinaamse Staat aan de andere kant – een conflict dus tussen de overheid en een deel van haar burgers. Mede als gevolg van het hanteren van verschillende definities van het vraagstuk en van verschillende interpretaties van zowel de historische context als de resultaten van het ontwikkelingsproces na de dekolonisatie van ons land en de daarbij vastgestelde ambities van onze Staat, kon dit probleem tot nog toe niet adequaat worden aangepakt en kon er dus geen oplossing voor worden gevonden. En die oplossing is nu dringender dan ooit!

Wij, allen kinderen van de Republiek Suriname, hebben een punt van transformatie bereikt, waarbij wij met elkaar moeten erkennen dat het zogeheten grondenrechtenvraagstuk een nationaal probleem is, een probleem van de gehele natie is, hetgeen impliceert dat het iedereen regardeert. Immers, het is en kan ook niet waar zijn dat marrons en inheemsen door deze kwestie van nationaal belang staan tegenover de rest van Suriname.

Bij het maken van een keuze van de richting die wij als land opgaan, dienen wij onder alle omstandigheden het algemeen belang voorop te stellen. Daarbij dienen wij door een nationale opstelling alle obstakels die wij op onze weg tegenkomen, gezamenlijk en dus als natie te verwijderen. Een coöperatieve houding van alle actoren - meer nog: een samentrekken van de gehele Surinaamse natie - is in kwestie van de oplossing van het grondenrechtenvraagstuk een *conditio sine qua non*.

De overheid zal daarom een instrument aandragen waardoor de gehele natie kan gaan beseffen dat het vraagstuk van de grondenrechten een

zaak van nationaal belang is. De conferenties over de grondenrechten die de Regering voornemens is te houden, zullen tegen deze achtergrond het karakter moeten hebben van een forum waarop vertegenwoordigers van onze samenleving, eventueel met ondersteuning van internationale organisaties, langs de weg van discussies kunnen komen tot een herformulering van het probleem waardoor het mogelijk wordt dat binnen de ambities van de Staat Suriname rechten van alle burgers, dus ook die van de marrons en inheemsen, worden geëerbiedigd en worden waargemaakt.

In deze planperiode zal de Regering via een in te stellen nationale commissie met de hoogste prioriteit aan de oplossing van dit slepend vraagstuk werken.

III.8.2 BOEDELPROBLEMATIEK EN ONBEHEERDE EN KENNELIJK VERLATEN GRONDEN

De boedelproblematiek zorgt ervoor dat de districten Para en Coronie niet optimaal ontwikkeld kunnen worden. In de praktijk is het aantal onbeheerde en kennelijk verlaten plantages aanzienlijk gebleken, in het bijzonder aan weerszijden van de Commewijne- en de Surinamerivier. De verlaten plantages stagneren de optimale ontwikkeling van het gebied en belemmeren tevens de uitvoering van een gedegen domaniaal beleid.

Het Decreet van 8 augustus 1981 tot vaststelling van nieuwe regels omtrent de rechtstoestand van onbeheerde en kennelijk verlaten gronden (Domeindecreet 1981 S.B. 1981 no. 125) biedt in de praktijk weinig en/of te trage mogelijkheden om deze problematiek adequaat op te lossen.

In deze planperiode zullen, met het oog op het gestelde hierboven, activiteiten worden ontplooid om het Domeindecreet op korte termijn te wijzigen en aan te vullen en wel zodanig, dat de hierboven dubbele problematiek optimaal wordt aangepakt en kansen op succes verruimd worden.

Door het oplossen van de boedelproblematiek zullen enkele van de verlaten plantages tot het vrijdomein van de Staat gaan behoren. Voor de overige zal de Regering de nodige maatregelen treffen om die verlaten plantages terug te brengen in de boezem van de Staat. Nadat de bewoners/bewerkeren naar rato van hun aandeel zijn geacomodeerd, kan het resterende deel bestemd worden voor vrije uitgifte. Hierdoor zullen andere bewoners eveneens in aanmerking komen voor een stuk grond.

In deze planperiode zal de Regering via een in te stellen nationale commissie met hoge prioriteit aan de oplossing van dit slepend vraagstuk werken.

III.9 NATIE-ORIËNTATIE

Een pikante bijzonderheid ten behoeve van de nationale ontwikkeling is nationale oriëntatie.

Gelet op de aard van onze plurale samenleving met de aanwezigheid van diverse culturele groepen en identiteiten en hun specifieke karakteristieken alsmede de uiting hiervan in de maatschappij, wordt het van groot belang geacht om onder meer het volgende nieuwe onderdeel in het beleidsgebeuren van Suriname in te brengen, te weten Natie-oriëntatie.

Eén aspect dat bij natie-oriëntatie bijzondere aandacht zal moeten krijgen, is het moreel pluralistische karakter van onze samenleving. Dit vanwege het achterliggende gegeven dat onze maatschappij gekenmerkt wordt door het bestaan van met elkaar botsende opvattingen over moraal. Zo wordt over de rechtmatigheid van een ingreep als abortus, in Suriname verschillend gedacht op basis van verschillende en soms zelfs strijdige opvattingen over wat moreel geoorloofd is. Dit is de reden waarom door bijvoorbeeld wetenschappers wordt aangegeven dat het recht niet meer rechtstreeks aan de moraal gekoppeld kan worden. Immers, het recht wordt voor wat betreft haar toepassing voor iedereen gelijkgesteld.

In een plurale samenleving als Suriname is moreel pluralisme evident. Moreel pluralisme is het naast elkaar bestaan van verschillende opvattingen van wat moreel geoorloofd of ongeoorloofd is. Moreel heeft onder meer betrekking op zeden, gewoonten, normen, beginselen en waarden. Het waarden- en normenpatroon van onze maatschappij is bijzonder ingewikkeld. Het vertoont talrijke variaties, aangezien elke groep in de samenleving zijn eigen speciale waardeschaal en/of combinatie van waarden heeft en als zodanig deze hanteert. Ook kunnen zich vaak innerlijke tegenstrijdigheden in het waardepatroon voordoen.

In plurale samenlevingen als de onze bestaat er een grote verscheidenheid aan moraalopvattingen. Er kan zelfs sprake zijn van tegenstrijdige morele opvattingen. Het één en ander toont derhalve aan dat men voorzichtig moet zijn met het uitspreken van een oordeel over deze waardepatronen. Waardepatronen van bijvoorbeeld de negentiende eeuw kunnen nu in de moderne wereld een lagere plaats in de waardehiërarchie gekregen hebben. Ondeugden van toen kunnen nu als deugden aangemerkt worden.

Ook kunnen bijvoorbeeld deugden voor de ene groep ondeugden zijn voor een andere groep in dezelfde samenleving. Zo zijn wij vaak geneigd vroegere waardigheid en decorum (fatsoensnormen) als hypocrisie aan te merken.

Bij een oordeel over de moraal, de waardepatronen van een groep door een andere groep, waarbij gedacht kan worden aan vraagstukken als abortus, euthanasie, wilde occupatie en etherpiraterij, maar ook het geven van giften voor bewezen diensten, kan gesteld worden dat het hier gaat om een vraagstuk van het relatieve belang, waaraan verschillende waarden toegekend worden. De vraag die rijst, is dan ook welke van deze morele waardepatronen prevaleren. Dit komt duidelijk tot uitdrukking, als men

bijvoorbeeld de woorden recht en orde uitspreekt. Bij velen roept deze leuze wantrouwen op. Dit betekent niet dat die mensen voorstanders zijn van onrecht en wanorde. Zij kennen aan deze waarden - afhankelijk van het belang (politiek of anderszins) van degenen, die deze leuzen uitspreken - een lagere plaats toe in de hiërarchie van waarden dan de belangenverdedigers van deze leuzen.

Natie-oriëntatie verdient bijzondere politieke aandacht en beleidsaandacht in onze plurale samenleving. De Regering verbindt zich ertoe in deze regeerperiode een brede maatschappelijke discussie op gang te brengen om uiteindelijk een officieel standpunt te bepalen ten aanzien van dit zo belangrijke fenomeen voor de nationale ontwikkeling.

III.10 NATIONALE RAAD VOOR WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

De snelheid waarmee wetenschap en technologie zich in de laatste decennia ontwikkelen, kan gerust getypeerd worden als het zich wereldwijd voltrekken van een permanente revolutie met haar determinerende invloeden op mens en samenleving.

Het is thans de grootste noodzaak en het getuigt van de meest doortastende realiteitszin om niet langer te aarzelen, maar onverwijld structuren te ontwikkelen in onze nieuwe, zelfstandige samenleving om bij deze quantumontwikkelingen in de wereld niet langer afzijdig te blijven, maar systematisch en blijvend betrokken te raken.

Het is voor ons land en volk van levensgroot belang deelgenoot te worden van deze wereldwijde en permanente wetenschappelijke en technologische revolutie en hiermede van de kennissamenleving.

Mede in ogenschouw genomen al datgene wat ook in Deel I, Hoofdstuk 3.2 over Wetenschap en Technologiebeleid is gesteld, zal door de Regering de Nationale Raad voor Wetenschap en Technologie (NRWT) worden opgezet. Deze Raad zal als zelfstandig Instituut zich intensief toeleggen op wetenschapsbeoefening, vooral op het stuk van research en technologische innovaties en zal ook een structurele band hebben met de Anton de Kom Universiteit van Suriname en met Surinaamse wetenschappelijke instituten en onderzoeksinstituten.

Deze NRWT zal zich regionaal en internationaal verbinden met Universiteiten en soortgelijke instituten van wetenschapsbeoefening, research en technologische innovaties.

Gezien haar preponderante en invloedrijke wetenschappelijke positie ten behoeve van de hele samenleving in haar groei, ontwikkeling en vernieuwing, zal de NRWT, inhoudelijk functionerend als zelfstandig Wetenschappelijk Instituut, primair onder verantwoordelijkheid van de President vallen.

De NRWT zal zowel van overheidswege als vanwege het bedrijfsleven, vanuit de samenleving alsmede vanuit internationale samenwerkingsfondsen, financiële ondersteuning vinden.

III.11 NATIONAAL INSTITUUT VOOR GESCHIEDENIS EN CULTUUR

In het kader van de natievorming is bewustzijn van onze culturele en historische identiteit een noodzakelijk gegeven. Hiertoe is noodzakelijk dat onze geest, onze mind, gedekoloniseerd wordt. Daarvoor is nodig dat wij het juiste inzicht hebben in niet alleen de factoren en waarden die ons scheiden, maar vooral in die ons binden, die wij gemeenschappelijk hebben: datgene dus waardoor wij Surinamer zijn, ons Surinamer voelen.

De onderkenning van het voorgaande heeft tot de conclusie geleid dat wij op zoek moeten gaan naar de werkelijkheid van onze geschiedenis, van onze waarden en normen en van al die zaken die bepalend zijn voor ons huidige en toekomstige bestaan als natie. De tijd is nu gekomen dat wij vanuit een eigen ontwikkeld nationaal concept ons verleden, onze geschiedenis, onze cultuur bestuderen en beschrijven. Ook is de tijd er rijp voor om anders naar onszelf, onze maatschappij en samenleving en naar museaal relevante zaken te kijken en deze zaken te waarderen en te beschrijven.

In deze planperiode zal een Nationaal Instituut worden opgezet en geïmplementeerd. Dit Instituut wordt in het leven geroepen ter bevordering van studie en onderzoek naar en het herschrijven en/of het beschrijven van factoren en waarden in het kader van de natievorming, de geschiedenis van onze samenleving en van de diverse bevolkingsgroepen in ons land. Dit Instituut zal ook belast worden met het bevorderen van studie, onderzoek en vastlegging van museale objecten die van belang zijn voor het nationale bewustzijn en de nationale identiteit.

Het Nationaal Instituut voor Geschiedenis en Cultuur Suriname zal van overheidswege een eigen rechtsvorm krijgen. Het zal een zelfstandig, doch door de overheid, het bedrijfsleven en anderen, gesubsidieerd instituut zijn. Het Instituut zal worden beheerd en geleid door een college van directeuren: een algemeen directeur, een directeur voor wetenschappelijk onderzoek en een voor publicaties. Binnen genoemd instituut zal een medewerker belast zijn met geschiedkundige zaken, een tweede met culturele aspecten en een derde met museale zaken. Er moet ervoor worden gezorgd dat zaken zoveel als mogelijk in samenhang worden gebracht. Ook moet erop worden toegezien dat onderzoeksopzet, beschrijving en interpretatie van onderzoeksresultaten vanuit een gedekoloniseerde geest geschieden.

Het Instituut is weliswaar zelfstandig, doch het zal nauwe relaties moeten onderhouden met de Anton de Kom Universiteit van Suriname, het directoraat Cultuur van het ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling, het Nationaal Archief en met universiteiten en relevante instituten in de regio en internationaal.

In deze planperiode zal een aangepast gebouw waarin het Instituut zal worden gehuisvest, gereedkomen.

III.12 KINDER- EN JEUGDBELEID

Het Kinder- en Jeugdbeleid wil een kindvriendelijke samenleving creëren met garanties voor een gezonde, evenwichtige ontwikkeling en bescherming van alle kinderen en jeugdigen (0-19 jaar) in Suriname.

Algemeen doel van het Integraal kinder- en jeugdbeleid¹:

Het integraal kinder- en jeugdbeleid garandeert alle kinderen in ons land (0-19 jaar) optimale ontwikkelingskansen en bescherming, zodat ze kunnen opgroeien tot competente volwassenen die adequaat participeren in een steeds meer globaliserende wereld.

Het integraal kinder- en jeugdbeleid wordt belicht vanuit vijf beleidsdimensies, te weten:

- I. Early Childhood Development (0-8 jaar) [ECD];
- II. Tieners en Adolescenten (13-19 jaar);
- III. Kwetsbare kinderen;
- IV. Bestrijding Geweld;
- V. Ontwikkelingskansen.

Het beleid is holistisch en rights-based en erop gericht te komen tot duurzame beleidsontwikkeling. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan gender aspecten en sociale ongelijkheid.

Uitgangspunten voor de formulering van het beleid zijn:

1. de regeringsverklaring van de President van de Republiek Suriname van oktober 2010;
2. de taakstellingen van de verschillende ministeries;
3. de Situatiebeoordeling en Analyse van Kinderrechten in Suriname (SI-TAN) van juli 2011;
4. het Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
5. de Millennium Development Goals en andere internationale afspraken.

Kinderrechten zijn *cross-cutting*, vandaar dat bijna alle ministeries in meer of mindere mate een rol spelen bij de implementatie van het kinder- en jeugdbeleid. Om te garanderen dat de juiste connecties gemaakt worden tussen de verschillende beleidstaken en -prioriteiten heeft de President een werkgroep geïnstalleerd voor de periode van drie jaar.

De belangrijkste taken van de werkgroep Integraal Kinder- en Jeugdbeleid betreffen het formuleren van een duurzaam beleid, het concipiëren van een actieplan, het monitoren van de implementatie van het integraal kinder- en jeugdbeleid en het adviseren van de President van de Republiek Suriname met betrekking tot noodzakelijke interventies voor wat betreft de uitvoering.

Het beleidsplan 2011-2015 zal volgens een vaste systematiek worden ontwikkeld. Na een gedegen literatuurstudie inzake het beleidsdomein zullen middels brainstormsessies de belangrijkste beleidsprioriteiten om te komen tot een duurzaam beleid worden geformuleerd. Vervolgens zal er met betrokken stakeholders een evaluatie (maatanalyse) verricht worden. Op basis van deze analyse zal het beleidsdomein verder ontwikkeld worden en uiteindelijk geïntegreerd worden in een duurzaam beleidsplan dat gekenmerkt wordt door een evenwicht tussen economische aspecten, psycho-sociale aspecten en milieu aspecten. Bij de prioriteitstelling zal rekening worden gehouden met de beschikbare financiële middelen, menskracht (professionaliteit) en het tijds kader. Tenslotte zullen ook indicatoren voor succes, verificatiebronnen en risicofactoren worden geïntegreerd.

Na een periode van drie jaar zullen de taken van de werkgroep worden uitgevoerd door een op te zetten Nationaal Instituut voor het Kind of een Nationale commissie Kinderrechten.

I. Early Child Development

Doel: Alle kinderen in de vitale levensperiode van 0-8 jaar een goede start garanderen en optimale ontwikkelingskansen ter ontplooiing van de capaciteiten en competenties bieden voor het effectief afronden van het basisonderwijs en het aanleren van goede sociale vaardigheden en het ontwikkelen van een nationale- en culturele identiteit.

De *vaardigheden* betreffen onder andere: lichamelijke gezondheid, mentale alertheid, goed ontwikkelde intellectuele vaardigheden, emotionele stabiliteit, creativiteit, flexibiliteit, verantwoordelijkheid en veerkracht.

Het beleid zal zich richten op kinderen van 0- 8 jaar, de opvoeders en andere verzorgers ('duty bearers'). Er zal aandacht besteed worden aan wet- en regelgeving en aan voorlichting en educatie van alle groepen die met het jonge kind te maken hebben.

Beleidsprioriteiten betreffen onder andere: de prenatale zorg, opvoedingsondersteuning, registratie van en het monitoren van de ontwikkeling van zuigelingen, preventie van, onder andere, obesitas, HIV besmetting, tienerzwangerschappen en ontwikkelingsachterstanden over het gehele land. Ook zal ouderschapsverlof worden ingevoerd, gekoppeld aan een verzekering.

³ Het is goed om te weten dat in Suriname men pas op 21-jarige leeftijd volgens de wet meerderjarig is.

II. Tieners en adolescenten

Doel: Aan kinderen van 13-19 jaar de noodzakelijke ondersteuning bieden, zodat ze de belangrijkste ontwikkelingsstapen van die periode met succes kunnen vervullen en als volwassene hun positie in kunnen nemen in het arbeidsproces en in de samenleving.

Er zal aandacht besteed worden aan de persoonlijke ontwikkeling (identiteit), aan een goede voorbereiding op het arbeidsproces en het innemen van zijn/haar plaats als volwassenen in de maatschappij en in de wereld.

Beleidsprioriteiten betreffen onder andere de geestelijke gezondheidszorg, voeding (gezonde voeding, anorexia, obesitas), de seksueel reproductieve gezondheidszorg, preventie van tienerzwangerschappen, abortus, suïcide, alcohol en drugsgebruik, criminaliteit.

Om een gedegen beleid te ontwikkelen voor deze doelgroep zal bovendien aandacht besteed moeten worden aan de verbetering van het Jeugdstrafrecht (goedkeuring wetgeving inzake alternatieve straffen noodzaak van snelrecht ten behoeve van jeugdigen, het aanstellen van een aparte kinder- en jeugdrechter en een tweede officier van justitie voor Jeugd- en Zedenzaken, en meer aandacht voor nazorg en rehabilitatie van jeugdigen die met de justitie in aanraking zijn gekomen). Verder dient de penitentiaire regelgeving te worden aangepast en dienen er duidelijke richtlijnen te komen voor het insluiten en vervolgen van minderjarigen. Het instellen van een onafhankelijke Commissie van Toezicht voor de jeugdinstanties is noodzakelijk,

Tenslotte moet het beleid zich richten op vakopleidingen (speciaal voor vroegtijdige schoolverlaters), beroepsopleidingen en werkgelegenheid, trainingen voor jonge ondernemers, economische verzelfstandiging, huisvesting en de ontwikkeling van talenten op het gebied van sport, kunst en cultuur. Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met genderspecifiek en de regionale spreiding van de mogelijkheden voor jeugdigen, zodat optimale participatie van alle jeugdigen mogelijk wordt.

III. Kwetsbare kinderen

Doel: Discriminatie en sociale ongelijkheid minimaliseren door specifieke aandacht te besteden aan deze doelgroep en de mogelijkheden tot participatie te optimaliseren.

Tot deze *doelgroep* behoren onder andere:

- kinderen uit disfunctionele gezinnen (ouders die verslaafd zijn, psychisch gestoord);
- kinderen die in armoede opgroeien;
- kinderen met een beperking;
- weeskinderen;
- kinderen met chronische ziekten (Diabetes, HIV);
- kinderen die niet opgroeien bij het gezin van origine (zonder vaste woon- verblijfplaats);
- kinderen van migranten (kinderen in de grensgebieden en van buitenlanders);
- kinderen die arbeid verrichten;

- kinderen die slachtoffer zijn van geweld (trauma's);
- kinderen in tehuizen en internaten.

Beleidsprioriteiten betreffen onder andere decentralisatie van dienstverlening voor deze doelgroep, zodat de zorg bereikbaar wordt, uitbreiding en capaciteitsversterking van de dienstverleners, optimaliseren van de Geestelijke Gezondheidszorg (crisisopvang en begeleiding), instelling Kinderombudsbureau (klachtenbureau). Daarnaast hebben onderzoek en wet- en regelgeving prioriteit.

IV. Bestrijding Geweld

Doel: Wet- en regelgeving, zorg – en dienstverlening garanderen, zodat alle kinderen bescherming genieten tegen elke vorm van geweld en exploitatie, en professionele hulpverlening binnen het bereik is voor het verwerken van trauma's.

Het betreft alle vormen van geweld en exploitatie, te weten:

- lichamelijk geweld (uitbannen van lijfstraffen);
- emotioneel of geestelijk geweld;
- seksueel geweld;
- verwaarlozing (fysiek en emotioneel);
- huiselijk geweld;
- economisch geweld (kinderarbeid, seksuele exploitatie en drugs);
- grensoverschrijdende criminaliteit, zoals kinderhandel (Trafficking in Persons), ontvoering, kinderporno en kinderseksstoerisme.

Beleidsprioriteiten betreffen wet- en regelgeving, capaciteitsversterking van dienstverleners (medici, leerkrachten, opvoedkundigen, politiefunctionarissen, enz.), crisisopvang en professionele begeleiding en reabilitatiemogelijkheden voor slachtoffers, realisatie van een centraal meldpunt en coördinatie van de hulpverlening. In het kader van preventie zal verder aandacht besteed worden aan gezinscoaching en ouderbegeleiding (opvoedingsondersteuning), voorlichting en educatie (in het bijzonder de traditionele autoriteiten), aan en de media (realiseren van een 'code of conduct'). Voor kinderen die slachtoffer zijn, zullen er speciale verhoorstudio's opgezet worden (videoverhoor). Om een grotere veiligheid van de burger (het kind) te garanderen zal ook het corps van buurtmanagers uitgebreid moeten worden.

Ontwikkelingskansen

Doel: Alle kinderen in Suriname gelijke kansen bieden voor het zo volledig mogelijk ontwikkelen van hun persoonlijkheid, talenten en lichamelijke en geestelijke vaardigheden, binnen de culturele groep waarvan ze deel uitmaken en met respect voor de andere groeperingen in de samenleving.

Het *onderwijsbeleid* moet in de curricula meer aandacht besteden aan: mensenrechten en kinderrechten, taal, normen en waarden, nationale waarden, helden, producten en rijkdommen, vrede, vriendschap en verdraagzaamheid en eerbied voor het milieu.

Onderwijs met betrekking tot kunst, muziek, dans, drama, cultuur, sport en kunstnijverheid moet het kind in staat stellen de kansen geboden op ver-

---

schillende gebieden, te benutten. Decentralisatie van de mogelijkheden is hierbij noodzakelijk. Tevens moet door middel van evenementen en toernooien de nationale competitie worden gestimuleerd, zodat de prestaties steeds meer aan internationale eisen voldoen.

III.13 ONDERWIJS EN OPLEIDING

Onderwijs en opleiding vormen het belangrijkste instrument voor het ontwikkelen van human capital ten dienste van de ontwikkelingsprocessen in ons land. Algemeen geldt dat het niveau van onderwijs en opleiding van een samenleving één van de sleutelindicatoren is om het ontwikkelingsniveau van een land te bepalen. Hoe hoger het onderwijs- en opleidingsniveau, des te hoger het ontwikkelingsniveau van een land is. De ambitie van ons land voor een zo hoog mogelijke ontwikkeling in de nabije en de verre toekomst vereist onderwijs en opleidingen van hoog niveau. Dit brengt noodzakelijk met zich mee de bereidheid van de Regering om zwaar te investeren in onderwijs en opleiding.

De klachten over het vigerende stelsel van onderwijs en opleidingen in ons land zijn talrijk. Er wordt zelfs hardop gezegd dat we met ons onderwijs en onze opleidingen in een crisis verkeren: er wordt geklaagd over onder meer het ontbreken van duidelijke visie op ons onderwijs, over het niet afgestemd zijn van ons onderwijs en onze opleidingen op de eisen en wensen van de samenleving en van de arbeidsmarkt, het ontbreken van samenhang en afstemming tussen de verschillende vormen en niveaus van ons onderwijs en onze opleidingen, over de relevantie en functionaliteit van de curricula die er worden aangeboden, over de kwaliteit, de beschikbaarheid en de toereikendheid van de onderwijsleermiddelen en -materialen, over de vakbekwaamheid en het niveau van de leraren, over de motivatie en de prestatie van de leerlingen en studenten, over managementkwaliteiten op de onderwijsinstellingen en op het ministerie en over ongelijkheid en ongelijkwaardigheid van het onderwijs in het binnenland ten opzichte van overige gebieden in ons land.

De conclusie is gerechtvaardigd, dat, ondanks de goede wil en de inzet van velen in en buiten het onderwijs, ondanks de beschikbaarheid en besteding van veel donormiddelen in de afgelopen jaren, ondanks opeenvolgende onderwijsrapporten en -sectorplannen, ondanks vele plannen voor en handelingen gericht op verbetering van ons onderwijs en onze opleidingen, de onderwijssituatie niet noemenswaardig is verbeterd. Vele deskundigen zijn zelfs van oordeel dat de toestand juist verergerd is. Deze deskundigen lijken gelijk te krijgen, als men let op, bijvoorbeeld, de recente eindexamenresultaten op VOS-niveau, maar ook op de landelijke cijfers over zittenblijvers en vroegtijdige schoolverlaters (drop outs) in de laatste vijf jaar.

De vervolgconclusie moet zijn, dat, indien wij werkelijk het gewenste ontwikkelingsniveau willen halen, wij ons onderwijs en onze opleidingen fundamenteel en radicaal moeten veranderen. In dit kader sprak de President van de Republiek Suriname tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen terecht van -een fundamentele omvorming van ons onderwijssysteem tot een systeem, dat de mogelijkheden biedt voor adequate en maximale ontplooiing van elk lid van onze samenleving waarin levenslang leren voor een ieder mogelijk is en dat de nationale ontwikkelingsdoelen effectief en efficiënt ondersteunt door onder meer een betere aansluiting op de behoeften van de arbeidsmarkt."

Op basis van het voorgaande zal de gewenste verandering van het stelsel van onderwijs en opleidingen betrekking moeten hebben op alle aspecten en niveaus van dit stelsel. De verandering zal dus betrekking hebben op zowel de structuur – verticaal en horizontaal – als op de inhoud van onderwijs en opleidingen en zal ook betrekking moeten hebben op de onderwijsverzorging, dus op onderwijsonderzoek en -planning, curriculumontwikkeling, toets- en examenontwikkeling en op onderwijs- en leerlingbegeleiding.

De verandering zal verder betrekking moeten hebben op de onderwijsadministratie, zowel op het ministerie als op de onderwijsinstellingen zelf. Voorts zal deze verandering betrekking moeten hebben op kwaliteitsbewaking van ons onderwijs en onze opleidingen op alle niveaus, dus vanaf het basisonderwijs tot en met het hoger beroepsonderwijs en het universitaire onderwijs. Kortom: alles wat met onderwijs en opleidingen in ons land te maken heeft, zal object van studie en verandering zijn.

In het kader van de herstructurering van het stelsel van onderwijs en opleidingen wordt het mogelijk om aandacht te besteden aan zaken, zoals de relevantie voor ons land van de vele (buitenlandse) opleidingen op het niveau van het hoger beroepsonderwijs. Ook zal de vraag naar het door buitenlanders opzetten van scholen met een Nederlands curriculum op het primaire niveau in perspectief kunnen worden beantwoord.

De verandering van het stelsel van onderwijs en opleidingen zal verder betrekking moeten hebben op de onderwijswetgeving; deze moet niet slechts worden aangepast aan de gewijzigde omstandigheden, maar er moet een geheel nieuwe wetgeving komen als juridisch kader voor het beoogde andere stelsel van onderwijs en opleidingen in Suriname.

De verandering van het stelsel van onderwijs en opleidingen zal in de planperiode langs twee lijnen lopen. In de eerste lijn gaat het er om maatregelen en activiteiten die moeten leiden tot een significante verbetering van de examenresultaten in de eerstkomende schooljaren. In de tweede lijn gaat het er allereerst om, via inschakeling van alle stakeholders van het onderwijs een goed en juist beeld te krijgen van de (werkelijke) problemen van ons onderwijs en onze opleidingen en van opvattingen en ideeën over wat wij als natie met ons onderwijs en onze opleidingen willen bereiken. In de tweede plaats gaat het er om een eenduidige en in operationele termen formuleren van de 'onderwijsproblemen' en van het gewenste einddoel van ons onderwijs en onze opleidingen, het op basis daarvan maken van een blauwdruk van het toekomstige onderwijsstelsel en het formuleren van randvoorwaarden en voorstellen voor de realisatie (inhoudelijke uitwerking) van de blauwdruk. In de derde stap gaat het om het formuleren van maatregelen en activiteiten gericht op acceptatie van het uitgewerkte nieuwe onderwijsstelsel als eerste stap tot implementatie.

III.14. INFORMATIE EN COMMUNICATIE TECHNOLOGIE IN OVERHEIDSBELEID

De mens staat, ook bij informatie en communicatie technologie, centraal. Toepassingen van de Informatie en Communicatie Technologie (ICT) zullen de katalysator worden om te komen tot een geïntegreerd ontwikkelingsbeleid. Informatie gelegen in diverse databases verspreid over verschillende ministeries zal verbonden moeten worden om zodoende op termijn integratie mogelijk te maken. Data moeten hierdoor verwerkt worden tot informatie die meegenomen kan worden in het nationaal beleid. Investerings in de ICT zullen daarvoor noodzakelijk zijn.

Hiervoor zullen parallel drie paden gevolgd worden:

1. investeringen in hardware: deze investeringen zullen zoveel als mogelijk centraal gecoördineerd en gedirigeerd moeten worden;
2. investeringen in software: softwareontwikkeling en de toepassingen ervan op de werkvloer binnen de verschillende ministeries zullen door de eindgebruikers gedragen moeten worden, omdat zij per slot van rekening door de hen toebedeelde taken de eindverantwoordelijkheid dragen;
3. investeringen in de organisatie en change management: een bewustwordingsproces binnen de Surinaamse overheid zal moeten worden opgestart om in eerste instantie de diverse managers bewust te maken van de noodzaak van automatisering.

Ad 1. Investerings in de hardware

In deze planperiode zal de Regering een reeks investeringen opstarten om te komen tot een fysieke integratie van alle computersystemen en nog op te zetten systemen binnen het overheidsapparaat. Het einddoel van dit project is door het bouwen van een 'informatie highway', bestaande uit een glasvezel grid, een netwerk te creëren, waarbij alle overheidsinstaties en relevante instituten kunnen beschikken over data en deze kunnen uitwisselen.

Ad 2. Investerings in de software

De investeringen in de software kunnen decentraal gepleegd worden, mits centraal gecoördineerd. Hiervoor zal als onderdeel van het Change Management proces een inventarisatie gemaakt worden van deelsystemen. De automatisering van deze deelsystemen zal op basis van prioriteiten vervolgens ter hand worden genomen.

Deelsystemen die nu reeds onderkend zijn en die met de meeste spoed ter hand worden genomen zijn (een aantal van de hieronder genoemde bestanden zijn voor een deel reeds geautomatiseerd, integratie met andere deelbestanden zal bestudeerd worden):

1. het financieel systeem van de overheid;
2. de Dienst der Belastingen;
3. het CBB bestand;
4. de vreemdelingenregistratie;
5. het motor- en voertuigenbestand van het ministerie van Justitie en Politie;

6. het leerling- en lerarenvolgsysteem;
7. het bestand van on- en minvermogenden;
8. het GLIS-bestand;
9. een algemeen gezondheidsbestand;
10. een bedrijfsvergunningenproces en workflow systeem.

Het ligt in de bedoeling via een speciaal daartoe in het leven geroepen organisatie alle hierboven genoemde systemen te integreren.

Ad 3. Investerings in Organisatie en Change Management

Het derde pad zal de ambtenaren binnen de overheid bewust maken van de automatisering van de verschillende bestanden. Hiervoor zullen de diverse managers getraind worden in het in kaart brengen van administratieve processen. Samen met de werkvloer zal uiteindelijk een totaal proces opgestart worden om te komen tot geautomatiseerd werken en vooral tot het digitaal vastleggen van data.

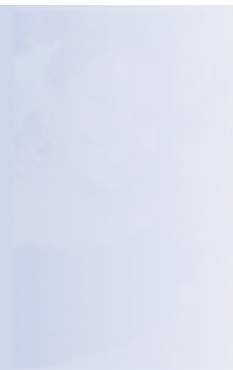
III.15 GENDER

Gender is een multidisciplinair beleidsgebied. Het verwijst naar een systeem van rollen en relaties tussen mannen en vrouwen die niet biologisch bepaald zijn (geslacht), maar door de opvoeding, de socialisatie. Het gaat dus om de rollen die worden toebedeeld aan mannen en vrouwen in het functioneren, in het werk, etc. Gendergelijkheid is een kwestie van mensenrechten. Deze kan slechts bestaan wanneer mannen en vrouwen hetzelfde niveau van macht beleven, wanneer de verschillende rollen die zij spelen en het verschillende werk dat zij doen gelijk worden gewaardeerd en wanneer beiden in gelijke mate kunnen bijdragen aan en profiteren van politieke, economische, sociale en culturele ontwikkeling. Het creëren van gelijke kansen voor iedereen is essentieel. Het is niet alleen een kwestie van gelijke kansen, maar ook van gelijke uitkomsten. Voor het Nationaal Bureau Genderbeleid (NBG) is hierbij een belangrijke taak weggelegd. Dit is immers het orgaan dat van overheidswege het nationaal genderbeleid dient te coördineren. Het is de schakel tussen nationale en internationale organisaties en de overheid en andere actoren.

Er zal een netwerk van actoren gebouwd worden om de werkzaamheden naar behoren uit te voeren. De vraagstukken tussen mannen en vrouwen die structureel van aard zijn, zullen fundamenteel aangepakt worden, in samenspraak met alle actoren. Dit is de enige manier om op verantwoorde wijze het genderbeleid uit te voeren. Een duurzame genderdialogoog tussen de overheid en maatschappelijke actoren is cruciaal om het genderbeleid succesvol vorm te geven, te implementeren en te monitoren.

De beleidsmaatregelen zullen het gehele land ten goede moeten komen, omdat de situatie van mannen en vrouwen vanwege de complexiteit van onze samenleving en verschillen in cultuur, maar ook in het woongebied (stad, district of platteland) heel divers is. Aanpak op maat is een noodzaak.

Het gebrek aan genderdeskundigen is een groot obstakel voor het formuleren en uitvoeren van een effectief genderbeleid. Er zal eigen deskundigheid moeten worden ontwikkeld, zij het dat de overheid de medewerkers laat opleiden en dat ondersteuning wordt gevraagd van nationale en internationale organisaties voor het versterken van de capaciteit.

Deel IV: Financieel kader en Investeringskader

Bij de economische ontwikkeling is cruciaal het aantrekken van investeringen, zowel lokaal als internationaal. De voorwaarde is uiteraard het scheppen van een investeringsvriendelijk klimaat. Dit houdt in dat alle wetgevingsproducten, die verband houden met het faciliteren van de private sector, geëvalueerd zullen worden en, waar nodig, aanpassingen zullen ondergaan. In elk geval is het de bedoeling dat binnen het raamwerk van de nationale strategie alles in het werk gesteld zal worden tot het ontplooiën van commerciële activiteiten ter versterking van de economie van het land als geheel niet alleen te ondersteunen en te faciliteren, maar ook te stimuleren.

Een planmatige aanpak, een stapsgewijze benadering dus, teneinde de nationale doelen te verwezenlijken, zal ter hand genomen worden. Alle beschikbare krachten (de human capital) zullen ingezet worden om deze planmatige aanpak succesvol te begeleiden, te ontwikkelen en te bewaken. Het in dit Ontwikkelingsplan geschetste investeringsscenario is gebaseerd op de economische ontwikkeling die wij als land teweeg moeten brengen om de uitdagingen die zich zullen aandienen het hoofd te bieden en een leefbare samenleving voor alle Surinamers te creëren. Niet alleen de overtuiging dat wij in staat zijn een historische bijdrage te leveren, maar ook een andere kijk op zaken alsook een nieuwe aanpak zijn hierbij dringend noodzakelijk.

Bij de nieuwe aanpak staan enkele instituten alsook de economische samenwerking in partnerschap centraal voor vijf groepen:

1. de centrale overheid en parastatale instellingen;
2. internationale partners: bilateraal en multilateraal;
3. commercieel gerichte staatsbedrijven;
4. private nationale ondernemers en
5. private buitenlandse ondernemers.

Het ligt in de bedoeling de noodzakelijke investeringen te plegen teneinde de doelen die wij ons gesteld hebben te realiseren. Los van het financieren van de groei uit eigen inspanningen zullen ook mogelijkheden op de nationale en internationale kapitaalmarkt bekeken worden. Voorts zal gebruikgemaakt worden van verschillende werkconstructies, onder andere in de sfeer van Public Private Partnerships.

Dat Suriname voor grote uitdagingen staat, is voor een ieder duidelijk. Wij staan aan de vooravond van het uitvoeren van een ontwikkelingsprogramma dat ons land garanties moet bieden voor duurzame ontwikkeling gebaseerd op de objectieve mogelijkheden van ons land.

Het doel van dit programma is om per saldo gedurende deze planperiode een reële economische groei van gemiddeld 6% per jaar te bereiken. Dat wil zeggen een groei van ons BBP van circa SRD 12.757 (US\$ 3.808) miljoen in 2011 naar circa SRD 17.072 (US\$ 5096) miljoen in 2016. Tevens wordt beoogd een groei van de werkgelegenheid met bijkans 5000 arbeidsplaatsen per jaar wat voor de planperiode neerkomt op bijkans 25000 arbeidsplaatsen, te bewerkstelligen in deze planperiode van 5 (vijf) jaren.

Voor wat de economische groei betreft, zal de mijnbouwsector samen met energie 56% voor haar rekening nemen, terwijl de duurzame, hernieuwba-

re sector - agrarisch, bosbouw, industrie, bouwnijverheid en diensten - een aandeel van 44% binnen de groei bestrijkt. De werkgelegenheid zal bij het uitgewerkte scenario binnen de duurzame, hernieuwbare sectoren 68% zijn, terwijl mijnbouw en energie slechts 32% van de extra arbeidsplaatsen opleveren tegenover 56% van de investeringen.

Wij stellen vast dat de mijnbouw- en energiesector voor elke dollar extra geïnvesteerd minder arbeidsplaatsen creëren dan de duurzame, hernieuwbare sectoren. Realiteitszin gebiedt echter aan te geven dat vanwege de financiële aantrekkelijkheid, snelle mijnbouwgroei en tijdelijk hoge exportprijzen, de mijnbouwsector in de komende jaren toonaangevend zal blijven en dus aantrekkelijk blijft voor private investeerders. Bovendien bieden de buitenlandse investeringen een hoge uitvoeringscapaciteit met snellere en gegarandeerde kansen op realisatie.

De Regering aanvaardt daarom de uitdaging om 1) verdiensten vanuit de nu lucratieve mijnbouwsector goeddeels te kanaliseren naar de duurzame sectoren, waar nodig via, een reeds in dit Ontwikkelingsplan beschreven speciaal investeringsfonds en 2) stimuleringsmaatregelen te treffen ten einde potentiële investeerders aan te moedigen in ons land kapitaal aan te wenden voor de verdere ontwikkeling van de duurzame sectoren.

Om de voorgenomen reële economische groei van gemiddeld 6% te bereiken, moet in de periode van 2012-2016 een totale investering van circa SRD 23.082 (U\$ 6890) miljoen gepleegd worden waarvan circa 47% door de particuliere sector en circa 53% door de publieke sector opgebracht moet worden. Dit komt neer op bedragen van respectievelijk circa SRD 10.847 (U\$ 3238) miljoen en circa SRD 12.234 (U\$ 3652) miljoen. De particuliere sector investeert dus een bedrag van bijkans SRD 2.167 (U\$ 647) miljoen per jaar in deze planperiode. In de publieke sector gaat het om een bedrag van circa SRD 2.446 (U\$ 730) miljoen per jaar.

Tabel 1. Cijfermatig overzicht van investeringen en resultaten per categorie

Investeringen per categorie en verwachte macro-economische effecten										
<i>koers srd:usd = 3,35:1</i>	Investering srd mln	Investering usd mln		ICOR	Groei BBP srd mln	Groei BBP usd mln	Invest. per arb.pl	Groei werkgelegh.	Groei Netto deviezen srd mln	Groei Netto deviezen usd mln
Infrastructuur	3.418	1.020		25,00	137	41	0,60	1.700	(104)	(31)
Woningbouw	1.206	360		20,00	60	18	0,30	1.200	(34)	(10)
Mijnbouw + Energie	11.892	3.550		4,90	2.427	724	0,45	7.889	2.181	651
Duurzame fysieke produktie	4.388	1.310		3,80	1.155	345	0,15	8.733	864	258
Commerciële diensten	938	280		3,60	261	78	0,12	2.333	131	39
Niet-commerciële diensten	1.240	370		4,50	275	82	0,12	3.083	27	8
TOTAAL	23.082	6.890		5,35	4.315	1.288	0,276	24.938	3.065	915
Direct Productief	17.219	5.140	74%							
Infrastructuur	3.417	1.020	15%							
Sociaal	2.446	730	11%							
Gemiddeld/ jaar	4.616	1.378,00	Mn/yr	5,35	864	258	276.000	4.988	613	183
Totaal Resultaat	23.082	6.890			4315 mln groei BBP	1288 mln groei BBP		24938 nw arbeidspl.	3065 Mln Groei netto deviezen	915 Mln Groei netto deviezen

Een belangrijke niet weg te denken factor bij het projecteren van de objectieve, potentiële mogelijkheden is ICOR, Incremental Capital Output Ratio (marginale kapitaalcoëfficiënt) ^o

Het is te verwachten dat de investeringen voornamelijk zullen worden gepleegd in de mijnbouwsector en de energiesector, als fundament van grote ontwikkelingsprojecten. Dit vanwege 1. de financieringskracht (DFI), 2. het hoge financiële rendement (exportprijzen), 3. de snellere en zekere uitvoeringscapaciteit. De nationale particuliere sector zal haar investeringen, vanwege de groei in de economie en vergroting van haar afzetmogelijkheden vanuit een gezonde commerciële inslag, in de komende tijd plegen uit, onder andere, eigen besparingen. Hetzelfde geldt voor buitenlandse ondernemingen hier te lande.

Uiteraard zijn er uitdagingen die in deze beleidsperiode serieus bekeken moeten worden. Hier moeten wij absoluut niet aan voorbijgaan, omdat het gaat om kritische succesfactoren. De volgende tabel geeft aan welke de investeerders zijn die een rol moeten vervullen, naar welke sectoren de investeringen kunnen gaan, hoe de financiering moet plaatsvinden en wat de uitvoeringskracht van de genoemde sectoren en organisaties is.

Vermeldenswaard hierbij is dat de private sector en de aan de overheid verbonden sterke commerciële bedrijven: (1) in staat zijn de noodzakelijke investeringen te plegen en (2) de uitvoeringscapaciteit hebben ontwikkelingsprogramma's voor het verbeteren en het vergroten van de verdien capaciteit succesvol ter hand te nemen. Voor wat de investeringen en de uitvoeringskracht vanuit de centrale overheid en de commercieel minder aantrekkelijke productie betreft, zal de financiering zo evenwichtig mogelijk plaatsvinden, terwijl er door middel van fiscale faciliteiten, training, opleidingen, monitoring een op de ontwikkeling toegespitst beleid zal worden uitgevoerd.

Het is de overheid ernst om in samenspraak met en met de ondersteuning van de daartoe deskundige en toegeruste nationale organisaties en financieringsinstellingen alsook internationale organisaties en financieringsinstellingen, de kleine en middelgrote ondernemingen te ondersteunen bij het aantrekken van kapitaal tegen een redelijke rentevoet. Voorts zullen voorzieningen getroffen worden om de nationale private investeringen in de duurzame sectoren, zoals de agrarische sector, de bosbouwsector, duurzame mijnbouw (water, steenslag), de industrie en de toerismesector te stimuleren. Een pakket aan stimuleringsmaatregelen is in voorbereiding teneinde de nodige investeringen ook vanuit de particuliere sector een goede kans te bieden.

Voor een goede beeldvorming presenteren wij een overzicht van investeringen noodzakelijk vanuit de overheid, de staatsondernemingen, de nationale private ondernemingen en buitenlandse ondernemingen.

INVESTERINGEN 2012-2016: OORSPRONG, SECTOR EN FINANCIERINGSVORM (bedragen in mln en koers srd:usd = 3,35:1)														
	Centrale Overheid, vnl. Infrastr +		Staatsondernemingen				Nationale private ondernemingen			Buitenlandse ondernemingen DFI			Totaal in Mln srd	Totaal in Mln usd
	6365	1900	5.896	1.760	2.345	700	8.476	2.530	23.082	6.890				
	srd	usd	srd	usd	srd	usd	srd	usd	srd	usd	srd	usd		
Minig Energy														
Hydro-energie	503	150	Mijnbouw & Energy	5360	1.600	Goud, Steenslag, Water, Overige	167	50	Goud/ Bauxiet	5.862	1.750	11.892	3.550	
Agrar & Bosbw														
Rijst, fruit, groente, vee, vis, bosbescherming	838	250	Agrarisch	101	30	Rijst, Fruit, Vee enz	335	100	Agrarisch / Bosbouw	1.273	380	2.547	760	
NRB industrie														
Industrie hallen	670	200				Voedsel Textiel	837	250	textiel metaal voedsel etc	335	100	1.842	550	
Woningbouw														
Overheidsleningen	771	230				\$360	168	50	bedr	268	80	1.207	360	
Telecommun.														
TAS	67	20	Telecom	201	60				buitenlandse telecomm. Organisaties	168	50	436	130	
Transport														
Wegen 400/ Bruggen 250	2177	650												
Havens	335	100												
	2512	750	Transport	66	20	Privaat vervoer	502	150	DP World Overige	335	100	3.415	1.020	
Commerc.dienst														
			0 Media/ Toerisme	168	50	Media enz	168	50	Horeca/ tours /banken enz	168	50	504	150	
Niet-commerc. Diensten														
Gezondheidsz 100/ Onderwijs 80	602	180												
Veiligheid 50/ Overige 70	402	120				Lokale NGO's sociale sector								
	1004	300					168	50	Buitenlandse NGO'S sociale sector		20	1.172	370	
Totaal	6365	1900		5.896	1.760		2.345	700		8.476	2.530	23.082	6.890	
Gemidd. per jaar	1273	380		1179	352		469	140		1695	506	4.616	1.378	
als % van totaal	28%	28%		26%	26%		10%	10%		37%	37%	100%	100%	
\$ 2.325 Nat.besparing	Ongedekt voor												34%	
\$ 2.530 DFI													national e besparingen	
\$ 155 schenking	\$1400M=\$1900 - \$375												37%	
\$1.880 leningen=	overh besp - \$125		\$ 1280 MLN gedekt aardolie en agrarisch			Gedekt door private besparingen			DFI heeft groot aandeel en financieringscapaciteit					
\$1.400M + \$480M														
Opmerkingen :														
53% overheid		\$1.400 Mln												
47% priv. sector		staatsl	\$480 Mln leningen staatsbedr			zeer geringe private besp door spaarlek			zeer hoge DFI nog exclusief offshore olie!					

Afgeleid uit het voorgaande volgt hierna een overzicht van de geraamde investeringen van de centrale overheid en diverse staatsondernemingen. Hierbij zijn de investeringen van de particuliere organisaties en buitenlandse ondernemingen buiten beschouwing gelaten.

De Regering zal naast haar eigen besparingen (lopende staatsontvangsten minus lopende staatsuitgaven) haar eigen investeringen ter hand nemen: 1. door middel van leningen en eventueel barter deals met nationale en internationale financieringsinstellingen en 2. Door, middel van het treffen van maatregelen om Suriname investeringsvriendelijk te maken voor onder andere, de particuliere sector en de aan de overheid verbonden sterke marktleiders. Volgens de gepresenteerde cijfers zal een bedrag van circa SRD 6.365 (US\$ 1900) miljoen door de centrale overheid worden geïnvesteerd, waarvan circa SRD 4.690 (US\$ 1400) miljoen aangetrokken zal worden via leningen.

Aannemelijk is, dat Suriname in de komende vijf jaar aan schenkingen circa SRD 134 (US\$ 40) miljoen per jaar kan ontvangen, wat neerkomt op circa SRD 670 (US\$ 200) miljoen voor de vijfjarige periode. Hoewel het een niet eenvoudige opgave is, moet ons land in staat zijn gedurende deze periode een bedrag van SRD 1.005 (US\$ 300) miljoen aan eigen besparingen ten gunste te brengen van de nationale ontwikkeling. De totaal geraamde schenkingen en de geraamde besparingen moeten dus uitkomen op een bedrag van circa SRD 1.675 (US\$ 500) miljoen.

Lijst van geraamde investeringen van de centrale overheid en van diverse staatsondernemingen in de periode 2012-2016						
(bedragen in miljoen en koers srd:usd = 3,35:1)	Centrale overheid			Staatsondernemingen		
	srd	usd		srd	usd	
Goudwinning & verwerking	503	150		167	50	Energie/ Mijnbouw
Aardolie on-shore	-	-		4.020	1.200	Delfstoffen/ Verwerking
Water en overige	-	-		335	100	
Thermische electriciteit	-	-		670	200	
Hydro-energie & overige	-	-		167	50	
Subtotaal Mining & Energy	503	150		5.359	1.600	
Agrarisch :						
Rijst	335	100				
fruit	167	50				
Overige	268	80		101	30	
	770	230		101	30	Agrarisch
Bosbouw (bosbeheer & -toezicht)	67	20			-	
Non-resource based industrie: industriehallen en zones	670	200			-	
Woningbouw : infra, pers. Woningen (11500 units X US\$ 20.000/unit)	771	230			-	
Telecommunicatie	67	20	Tas/ ICT	201	60	Telecommunicatie
Transport: wegen, bruggen, havens	2.512	750	OW progr.	67	20	Transport
Commerciële diensten (horeca)				167	50	Media
Gezondheidszorg	335	100				
Onderwijs	268	80				
Veiligheid	167	50				
Overige: afwatering, vuilophaal	235	70				
Subtotaal Niet-commerciële diensten	1.005	300				
Totaal: US\$ 3.660 Mln	6.365	1.900		5.895	1.760	
Eigen besparing: totaal US\$ 1.625 Mln	1.256	375		4.188	1250	Aardolie/ Agrarisch
Schenking: Totaal US\$ 155 Mln	418	125		100	30	
Lening: Totaal US\$ 1.880 Mln	4.691	1400		1.607	480	Energie, Mijnbouw, Telecom, Transport
	6.365	1900		5.895	1760	

Uitgaande van de bovenstaande gegevens zal een bedrag van (SRD 6.365 (US\$ 1900) mln – SRD 1.675 (US\$ 500) mln =) SRD 4.690 (US\$ 1400) miljoen het totaal te investeren bedrag van circa SRD 6.365 (US\$ 1900) miljoen completeren.

Verder kan vastgesteld worden dat conform de Wet op de Staatsschuld en op basis van het huidige Bruto Binnenlands Product van circa SRD 12.757 (US\$ 3808) miljoen, rekening houdende met het leningenplafond voor internationale leningen van circa 35% van het BBP, thans circa SRD 4.466 (US\$ 1333) miljoen (0.35 x SRD 12.757 (US\$ 3808) miljoen) op de internationale kapitaalmarkt geleend mag worden, terwijl dat nationaal gaat om een bedrag van circa SRD 3.183 (US\$ 950) miljoen, 25% van het BBP dus. Als land hebben wij thans een buitenlandse leenruimte van circa SRD 2.221 (US\$ 663) miljoen, zijnde circa SRD 4.466 (US\$ 1333) miljoen minus de huidige buitenlandse schuld van circa SRD 2.245 (US\$ 670) miljoen, terwijl wij nationaal nog een leenruimte hebben van circa SRD 3.183 (US\$ 950) miljoen – SRD 1.802 (US\$ 538) miljoen = SRD 1.544 (US\$ 461) miljoen. De totale huidige leenruimte, zowel nationaal als internationaal bedraagt dus circa SRD 2.221 (US\$ 663) miljoen + SRD 1.544 (US\$ 461) miljoen = SRD 3.765 (US\$ 1124) miljoen. Vanwege de groei van het Bruto Binnenlands Product met circa SRD 4.315 (US\$ 1288) miljoen gedurende 2012-2016 zal de buitenlandse leenruimte, gedurende de planperiode toenemen met circa SRD 1.511 (US\$ 451) miljoen (0.35 x SRD 4.315 (US\$ 1288) miljoen groei BBP), terwijl nationaal een extra leenruimte van circa SRD 1.079 (US\$ 322) mln ontstaat; een totale extra leenruimte van circa SRD 2.590 (US\$ 773) mln dus. De regering

---

zal, op grond van het voorgaande, op zeer korte termijn deskundigen aanwijzen die de beoogde ontwikkeling zullen helpen sturen door middel van het toepassen van werkbare constructies die hun nut reeds in onze moderne wereld hebben bewezen.

De Regering is vastbesloten om, los van de bekende constructies die mede de basis moeten leggen voor duurzame ontwikkeling, andere creatieve financieringsmodaliteiten serieus te bestuderen, zodat op verantwoorde wijze, rekening houdend met duurzaamheid en de belangen van de Surinaamse bevolking, de ontwikkeling ter hand genomen kan worden. Tot één van de reële mogelijkheden behoort het verruimen van de leenruimte van de Surinaamse overheid.

Monitoring van dit in deze planperiode uit te voeren programma in de zin van aanpassingen plegen op grond van de gewijzigde objectieve omstandigheden, zowel nationaal als internationaal, is van enorm groot belang. De Regering zal daarom onder andere het Planbureau en alle andere verantwoordelijke instanties voor planning en monitoring van ontwikkelingsprojecten zodanig versterken, dat de voorgenomen transformatie correct ter hand genomen kan worden.

Deel V: Taakgericht actieprogramma

V.1 BESTUUR EN JUSTITIE

V.1.1 PUBLIC SECTOR REFORM

- realiseren van institutionele versterking van het overheidsapparaat
- implementeren van Performance Management met als aandachtspunt de verbetering van de dienstverlening
- instellen en implementeren van het Instituut Nationale Ombudsman

V.1.2 DECENTRALISATIE EN PARTICIPATIE

- uitvoering evaluatie van de stand van zaken van het decentralisatieproces
- uitvoering decentralisatieprogramma
- vormgeving inspraakproces bij het decentralisatieproces

V.1.3 OPENBAAR BESTUUR

- doorvoeren van openbaarheid van bestuur met als aandachtspunten inzicht in het bestuursproces, voorlichting, communicatie, inspraak

V.1.4 RECHTSZEKERHEID

- voorbereiding instelling van het Constitutioneel Hof
- reorganisatie van het Korps Politie Suriname
- vergroten van de bereikbaarheid van de hulpdiensten van de politie
- professionalisering van de Forensische Opsporing met onder andere de bouw van een Forensisch Laboratorium
- aanpak van computercriminaliteit
- verbetering van de brandweezorg door uitbreiding en verspreiding van kazernes
- verbetering van de wetgeving met betrekking tot Korps Politie Suriname
- modernisering van de rechterlijke macht
- invoering van het Court Management System
- optimaliseren van de wetten met betrekking tot mensenrechten

V.1.5 COMMUNICATIE EN INFORMATIE

- transformatie van overheidsvoorlichting naar overheidscommunicatie

V.1.6 EMANCIPATIE

- invoering van een sturingsstelsel voor het Nationaal Bureau Genderbeleid
- uitbreiding capaciteit van genderdeskundigen
- onderwijsintegratie van mensen met een beperking
- maatschappelijke integratie van mensen met een beperking
- onderzoek sociale situatie met betrekking tot evenwicht tussen de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname, rekening houdend met de mobiliteit van de buitenlanders

V.2 ECONOMIE

- uitvoering van Publieke Sector Investeringsprogramma (PSIP)
- stimulering van diversificatie van de economie door onder andere:
  - Efficiëntere publieke sector
  - Rationalisering van bepaalde staatsbedrijven
  - Ondersteuning van de private sector
  - Benutting van internationale samenwerkingen
  - Ontwikkeling van sociale sectoren
- instelling P3 forum ter realisering van het principe van Public Private Partnerships
- uitbreiding taken van het Suriname Business Forum ter realisering van het principe van Public Private Partnerships
- introductie van het systeem van subjectsubsidies
- treffen van inkomstenverhogende maatregelen

V.2.1 FINANCIËLE ONTWIKKELING

- implementatie van inkomstenbeleid met gebruik van instrumenten voor een effectieve en efficiënte inning van middelen voor de Staat
- actualisering achterhaalde tarieven van niet-belastingmiddelen
- effectieve benutting beschikbare financieringsbronnen ten behoeve van ontwikkelingsprojecten
  - in kaart brengen van internationale ontwikkelingspartners
  - realisatie van centrale coördinatie van internationale bijdragen
- toetsing van investeringsvoorstellen op economische haalbaarheid
- hervorming van het belastingstelsel:
  - verschuiving van de belastingdruk van de directe belastingen (loonbelasting) naar indirecte belastingen
  - invoering BTW
  - aanpassen wetgeving omtrent belastingen (vereenvoudiging)
  - sluiten van belastingverdragen internationaal
- invoeren van kredietbeperkende maatregelen, waarbij gedacht wordt aan
  - plegen van bijstelling aan het kredietopeningsbeleid van de departementen en
  - stopzetten en voorkomen van achterstanden bij algemene banken en bij de Centrale Bank van Suriname;
- successievelijk inlopen van achterstanden bij algemene banken en bij de Centrale Bank van Suriname en, waar mogelijk, conversie in obligaties en / of schatkistpapier
- beheersbaar maken van personele lasten door productieverhoging onder andere door rationalisering van het ambtenarenapparaat
- sanering van materiële uitgaven van de overheid
- sanering van niet-relevante overheidscommissies
- afbouw c.q. heroverweging het subsidiebeleid van de overheid
- verbetering tijdige en adequate beschikbaarheid van informatie over begrotingsrealisatie
- herrangschikking prioriteiten (departementaal en nationaal)
- herfinanciering binnenlandse en buitenlandse staatsschulden
- sanering buitenlandse dienst qua personele en materiële uitgaven, fysieke infrastructuur en wijziging financiële voorwaarden van detachering

V.2.2 MONETAIR BELEID

- invoering transformatieproces door middel van een raamwerk waarbij openmarktpolitiek het speerpunt van het monetair beleid wordt en verschillende institutionele maatregelen getroffen worden
- invoering betrouwbaar betalingsstelsel (Payment system)
- aanpassing wetgeving met betrekking tot bank- en kredietwezen, verzekeringsbedrijf, geldtransactiekantoren en deviezen.
- selectief beschikbaarstelling van rentesubsidie voor investeringen in de hierna met name te noemen sectoren – woningbouw, agrarische sector, klein en middelgrote ondernemingen en toerisme – en gebieden – de districten Para, Coronie en Commewijne
- vermijding niet-neutrale kredietverlening aan de Overheid door de algemene banken en de Centrale Bank van Suriname
- Effectieve beheersing kredietverlening door het bankwezen:
  - toezicht op de naleving van de kredietvoorschriften aan de handelsbanken
  - invoering kwalitatieve kredietnormen, zodat aanmerkelijk meer investeringsmiddelen naar de productiesectoren gekanaliseerd worden
- invoering en toepassing van een uitgebreider assortiment van monetaire instrumenten teneinde op effectieve wijze de omvang, samenstelling en aanwending van in omloop zijnde liquiditeiten te beïnvloeden
- heroriëntatie op de functionering van de Staatsbanken
- afronding wetgeving ten behoeve van de financiële sector
- creatie van op de economische situatie afgestemde beleggingsmogelijkheden voor het publiek binnen de financiële sector

V.2.3 HANDELSBEVORDERING

- stimulering schaalvergroting voor bevordering van de export
- uitvoering Trade Facilitation Project om concurrentiepositie van Suriname te verbeteren
- uitvoering en implementatie consumentenwet
- verbetering externe handelsmogelijkheden en gestadig wegwerken van de productie-achterstand, met name op het stuk van productieficiëntie, primaire condities voor industriële bedrijvigheid, fiscale en financieel-economische faciliteiten

V.2.4 INDUSTRIËLE ONTWIKKELING

- uitvoering evaluatie investeringsregime en, indien nodig, aanpassing ervan
- ontwikkeling nieuwe projecten en producten op basis van lokale grondstoffen en verworven kennis en technologie
- stimulering van op industriële basis produceren van bouwmaterialen ter ondersteuning van de bouwsector

V.2.5 ONTWIKKELING DIENSTENSECTOR

- vereenvoudiging vergunningensysteem en administratieve barrières voor ondernemers
- aanwijzing gebieden voor industrieparken als stimulans voor het Surinaamse bedrijfsleven
- stimulering ondernemerschap en bevorderen van internationale samenwerking door middel van begeleiding en training van ondernemers

V.2.6 TRANSPORT

- ordening en professionalisering van openbaar vervoer
  - aanscherping vergunningenbeleid
  - instelling parkeerhavens voor lijnbussen
- modernisering en uitbreiding de Nieuwe haven
- bevaarbaar houden van de rivieren (baggeren)
- wettelijke voorzieningen op orde maken om veiligheid en kwaliteit van vervoer te water te garanderen
- versnelde aanneme en uitvoering van het Nationaal Burgerluchtvaart en Beveiligingsprogramma, het Quality Controle programma en trainingsprogramma
- doorvoering richtlijnen als standaard security beleidsdocumenten voor de luchtvaart

V.2.7 COMMUNICATIE

- formulering nationale ICT strategie en uitvoering ervan
- aanpassing wet- en regelgeving inzake de telecommunicatie

V.2.8 ONDERNEMERSKLIMAAT

- instellen van een high level legal steering committee en het opzetten van een legal database
- oprichten van een Suriname Investment Promotion and Export Agency
- opzetten van twee(2) duurzame functionerende clusters, die het concurrentievermogen van de lokale private sector dient te verhogen
- formulering en uitvoering van een lange termijn geïntegreerd industrieprogramma voor geïdentificeerde duurzame groeisectoren
- verbeteren van de zakelijke dienstverlening door het vergemakkelijken van het zaken doen in en met Suriname
- verbetering van dialoog tussen de publieke en private sector door het initiëren, aanmoedigen en ontwikkelen van structureel duurzame dialoog
- beschikbaarstelling ondersteuningsfondsen voor KMO
- opnemng KMO's in P3 structuur

V.3 ONDERWIJS, WETENSCHAP EN CULTUUR

V.3.1 ONDERWIJS

- landelijke hervorming van het basisonderwijs tot een basisonderwijssysteem dat leerlingen aflevert die voldoen aan het gewenste kennisniveau, competenties en vaardigheden, een en ander conform de UNESCO-standaarden
- uitvoering activiteiten gericht op een fundamentele hervorming en vernieuwing van het gehele onderwijsstelsel en van de onderwijsondersteunende diensten
- heractivering diagnostische toets (5^e klas) met een duidelijke functie voor het leerproces
- institutionele versterking van het Ministerie van Onderwijs door invoering Performance Management, deskundigheidsprogramma en aanpassing van organisatiestructuur en organisatiecultuur
- onderzoek rol van districtsbestuur bij onderwijs (in het kader van decentralisatie)
- professionalisering van leerkrachten door training:
  - leggen van verantwoordelijkheid van onderwijshervorming bij scholen
  - bevordering kindvriendelijk onderwijs
- toezicht op kwaliteit van onderwijs
- aanpassing wet- en regelgeving met betrekking tot onderwijs na grondige studie van ontbrekende en noodzakelijke wetgevingsproducten
- creatie ambitieuze studiecultuur in het hoger onderwijs door inspirerende docenten, aantrekkelijke campus, internationalisering van de leeromgeving en verbindingen leggen met werkgevers
- instelling Nationale Raad voor Wetenschap en Technologie
- evaluatie lerarentekort
- inventarisatie van schoolmateriaal en voorzieningen hiervan aan de behoeftige scholen
- evaluatie van het inkoopstelsel van leermiddelen, schoonmaakbenodigdheden en kantoorbehoeften gericht op kostenbesparende effecten
- prioriteitsstelling ten aanzien van de aankoop van wetenschappelijke studieliteratuur voor de technische vakken in het buitenland ten behoeve van het onderwijs, bibliotheken en dergelijke
- voorzieningen, zoals huisvesting voor leerkrachten in de districten en in het binnenland
- betere benutting van beschikbare buitenlandse studiebeurzen
- efficiënt toezicht op scholen, zowel tijdens als na schooltijden
- uitvoering registratie van "voorschoolse opvanginstellingen"
- evaluatie functionaliteit van de onderwijsverzorgingsdiensten voor de innovatie van het onderwijs
- evaluatie functionaliteit van de heersende vakkenpakketten, uren tabellen en curricula van de VOS-scholen gericht op te treffen maatregelen voor optimaliseren van het onderwijsproces
- instelling werkgroep ter voorbereiding van een medische dienst voor

de basisscholen

- maken van richtlijnen ter optimalisatie en ter verhoging van de kwaliteit van het computeronderwijs
- uitvoering activiteiten gericht op de op korte termijn opheffing van de heersende problemen in het onderwijs op primair en secundair niveau
- inventarisatie stand van zaken met betrekking tot de opstelling en uitvoering van akkoorden op onderwijsgebied met de verschillende landen

V.3.2 CULTUUR

- op gang brengen van maatschappelijke discussie over het fenomeen nationale ontwikkeling
- instelling Nationaal Instituut voor Geschiedenis en Cultuur
- samenstelling van diverse projecten voor systematische documentatie en bestudering van traditionele cultuuruitingen op het gebied van religie, mondeling overgeleverde geschiedenis, folklore, muziek, dans en theatervormen
- evaluatie geïnstitutionaliseerde muziekkopleidingen
- inventarisatie en vastlegging Surinaamse cultureel erfgoed in binnen- en buitenland
- zorg dragen dat het Surinaamse cultureel erfgoed in binnen- en buitenland wordt beschermd tegen vervreemding en/of vernietiging en, indien een erfgoed in het buitenland is, dat het teruggebracht wordt naar ons land
- bestudering mogelijkheden ter bevordering van de kunstindustrie (met exportpotentie) voor partiële vervanging van de import op dit stuk en waar nodig bijstand te vragen van de UNESCO
- inventarisatie stand van zaken met betrekking tot opstelling en uitvoering van culturele akkoorden met verschillende landen

V.3.3 JEUGD

- scheppen van voorwaarden en mogelijkheden voor de jeugd ter bevordering van actief burgerschap en talentontwikkeling en versterken en actief betrekken van jongeren bij productieve activiteiten ten behoeve van de individuele ontwikkeling, de gemeenschapontwikkeling en de nationale ontwikkeling
- voortzetting werkzaamheden van de Werkgroep Integraal Kinder- en Jeugdbeleid:
  - formulering van duurzaam beleid
  - concipiëren actieplan
  - monitoring implementatie van integraal kinder- en jeugdbeleid
  - advisering President met betrekking tot noodzakelijke interventies voor wat betreft de uitvoering
- na afronding van de Werkgroep een Nationaal Instituut voor het Kind of een Nationale Commissie Kinderrechten opzetten
- contacten leggen met internationale en regionale organisaties belast met jongerenwerk teneinde uitwisseling van kennis en ervaring mogelijk te maken. De uitwisseling binnen regionaal Caricom-verband zal ook intensief dienen te worden voortgezet
- bevordering landelijke uitwisseling van jeugdgroepen;
- in kaart brengen van alle conferenties in UNESCO-verband, met con-

---

crete uiteenzetting van de betekenis voor participatie door gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties

- samenbrengen en bundelen van de totale potentie van de Surinaamse jeugd in haar strevingen naar vereniging en eenheid, alsmede het scheppen van evenwichtige en harmonieuze samenwerkingsverbanden tussen de jonge Surinaamse generatie, in het kader van haar participatie aan de nationale ontwikkeling
- bevordering mogelijkheden en technische vaardigheden bij de Surinaamse jeugd om de economie te bevorderen, alsmede concreet te participeren in voor de ontwikkeling van de creativiteit en productiviteit van de jeugd bevorderlijke bezigheden
- bevordering opvang van werkloze jongeren in sociale werkplaatsen ter uitvoering van arbeid aan productieve projecten
- inspireren van de jeugd om haar aanleg voor creativiteit, innovatie en zelf-ontdekking te ontwikkelen ter verbetering van haar levenscondities
- ontwikkeling sterk gevoel voor selfreliance, nationalisme en vrijwilligerswerk bij jongeren.

V.3.4 SPORT

- uitvoering programma 'Iedereen actief'
- opzetten Regionale Sport Academie voor talentontwikkeling, wedstrijdsport en topsport bevordering in Caricom-verband
- opstelling en uitvoering sportaccomodatieplan (waaronder het treffen van voorbereidingen voor de aanleg van een Atletiekcentrum)
- opstelling en uitvoering districtssportplannen
- ontwikkeling en wederom opstart c.q. institutionaliseren van een nationale volksgymnastiekbeweging
- instelling Sportfonds
- voorbereiding en realisatie Centrum voor dienstverlening, dus een administratieve organisatie voor hulp aan sport- en jeugdorganisaties
- uitvoering decentralisatie van de sportkeuring en het opzetten van een sportfysiologisch onderzoeks- en ontwikkelingscentrum

V.4 WELZIJN

V.4.1 GEZONDHEIDSZORG EN GEZONDHEIDS- BESCHERMING

- zorg dragen voor financiering van de curatieve zorg
- zorg dragen voor de rationalisatie van de kosten in de sector van gezondheidszorg en in die van gezondheidsbescherming
- zorg dragen voor de wettelijke omschrijving en regulering van gezondheidszorgstructuren
- identificatie financieringsbronnen voor de gezondheidszorg en gezondheidsbescherming buiten het overheidsbudget
- toegankelijk maken van financieringsbronnen voor de gezondheidszorg en gezondheidsbescherming buiten het overheidsbudget
- realisatie kostenbeheersing en efficiëntievergroting
- start aanpassing van richtlijnen voor budgettering binnen gezondheidszorgorganisaties en -afdelingen
- verbetering en aanpassing wet- en regelgeving voor de gezondheidszorg
- maken van een start met de aanpassing van het controle- en inspectie-apparaat in de gezondheidszorg
- zorg dragen voor tijdig beschikbaar hebben van betrouwbare informatie voor managementdoeleinden en beleidsbepaling op basis van gezondheidsindicatoren
- opzetten Nationaal "Health Information System" met als centrum het Ministerie van Volksgezondheid
- instelling Commissie voor het nagaan van de knelpunten in verband met beschikbaarheid van basis genees- en hulpmiddelen
- realisatie adequate afstemming van de verenigingen van medici, de vertegenwoordiging van de regionale artsen, directeuren van ziekenhuizen, apothekers, de organisaties van verpleegkundigen en het B.G.V.S. alsmede tijdige importen van medicamenten en grondstoffen voor de productie van medicijnen
- zorg dragen voor het uitvoeren van controles op de prijzen van medicamenten bij de particuliere apotheken
- zorg dragen voor de voorbereiding tot het treffen van voorzieningen voor E.H.B.O.-diensten in andere ziekenhuizen dan het Academisch Ziekenhuis
- voorzieningen voor verbetering van de gezondheidszorg in het binnenland
- zorg dragen voor benutting van de buitenlandse fondsen, die ten behoeve van ziektebestrijding ter beschikking zijn gesteld (PAHO, WHO, UNICEF)
- uitvoering voorlichtingscampagnes voor gezonde voeding met lokale producten via onder andere de staatsmedia in eenvoudige en begrijpelijke taal
- zorg dragen voor de uitvoering van Health Sector Reform in samenwerking met de IDB
- evaluatie financieringswijze van de gezondheidszorg
- evaluatie functionaliteit en de effectiviteit van het financieel systeem

- van het Staatsziekenfonds (SZF)
- garantie primaire gezondheidszorg
- zorg dragen voor preventieve programma's voor de openbare gezondheidszorg
- realisatie ziektebestrijding (bestrijding van malaria en TBC, preventie van dengue en SOA)
- zorg dragen voor de bouw van nieuwe ziekenhuizen, gezondheidscentra en (nieuwe) poliklinieken (onder andere in het binnenland)
- realisatie wetgeving op het gebied van krankzinnigheid en water)
- zorg dragen voor bescherming/bevordering van de gezondheid van speciale risicogroepen
- implementatie programma voor nationale immunisatie
- verbetering basisfaciliteiten, uitbreiden voorlichting/training & begeleiding uitvoerende instanties onderzoek
- realisatie uitbreiding van voorlichting, trainingen en begeleiding van uitvoerende onderzoeksinstanties
- intensivering processen gericht op bestrijding van SOA, HIV/AIDS
- zorg dragen voor geneesmiddelenvoorziening
- opheffing ongelijkheid en ongelijkwaardige toegang tot de ziekenzorg

V.4.2 SOCIALE ZEKERHEID EN WELZIJN

- herstructurering sociaal zekerheidsstelsel onder andere met speciale aandacht voor:
  - Mensen met een beperking
  - In armoede levende mensen
  - Gezinnen
  - Senioren
- omzetting objectsubsidie in subjectsubsidie;
- verbetering dienstverlening omtrent materiële hulp:
  - vereenvoudiging en versnelling procedures en afhandeling van aanvragen voor materiële hulp
  - verbetering organisatie met betrekking tot de verstrekking en uitkering van materiële voorzieningen
  - verzelfstandiging instanties, die belast zijn met administratie en uitkeringen van bepaalde materiële voorzieningen
- hervorming van het pensioenstelsel
- voorbereiding van de uitvoering van de Algemene Ziektekosten Verzekering
- scheppen van condities ter bevordering van het welzijn van de seniorenburger, zoals goede opvang, bescherming en integratie en begeleiding van senioren
- evaluatie en analysering onderzoek woon- en leefomstandigheden van senioren in Suriname
- aanzet doen tot het opzetten van een Informatie Systeem betreffende ouderen
- uitvoeren studie met betrekking tot invoering subsidie openbaar vervoer ten behoeve van senioren
- institutioneel versterking Algemeen Oudedagsvoorzieningsfonds
- versterking capaciteit met betrekking tot de hulp- en zorgverleners in de bejaardenzorg

-
- invoering regelgeving ten behoeve van de thuiszorg voor senioren
  - bevordering gemeenschapsontwikkeling ten behoeve van armoedebestrijding
  - samenwerking overheid en NGO's stimuleren ten behoeve van armoedebestrijding
  - bereikbaar maken eerste levensbehoeften voor de sociaal-economisch zwakkeren van onze samenleving
  - in kaart brengen van de reële toestand van de bewaking c.q. beveiliging van buurthuizen, sportcentra en onderwijs, landskantoren en scholen en een concrete opgave van het aantal wachters, hun adressen en leeftijden, alsook suggesties ter optimalisering van de bewaking
  - goedkeuring Raamwet Opvanginstellingen
  - implementatie ECD-standaarden
  - implementatie algemene standaarden voor kinderopvang
  - training personeel van dagopvanginstellingen in ECD

V.5 VEILIGHEID EN INTERNATIONAAL BELEID

V.5.1 INTERNE VEILIGHEID

- implementatie Integraal veiligheidsplan door onder andere het opstellen en uitvoeren van operationele veiligheidsplannen van de diverse dienstonderdelen
- continuering samenwerking tussen KPS, Nationaal Leger en het Bureau Nationale Veiligheid van het Kabinet van de President
- intensivering van de samenwerking tussen de militaire politie, de douane, de centrale inlichtingen- en veiligheidsdienst en overige buurt-, beveiligings- en bewakingsorganisaties onder de jurisdictie van de overheid
- afronding implementatie van het nationaal geformuleerd operationeel beleid voor de Politie en voor het Nationaal Leger
- realisatie voorlichtingscampagnes gericht op preventieve misdaadbestrijding
- activering bestaande researchcapaciteit in het kader van beheersing van de criminaliteit
- opvoering surveillance, vooral in de avonduren, door politie en militairen, in de woonbuurten en herinvoeren van het instituut van wijkagent
- systematisering wettelijke procedures en samenwerkingsvormen bij de bestrijding van illegale activiteiten
- uitvoering verscherpte controle op illegaal wapenbezit door politie en militairen
- verscherping bewaking en toezicht op de staatseigendommen
- voorziening relevante diensten van moderne communicatiemiddelen
- implementatie resultaten en aanbevelingen van het onderzoeksrapport "Alternatieve Straffen, Effectieve Reclassering en Regiemdifferentiatie"
- geven van extra aandacht criminaliteitsbestrijding

V.5.2 EXTERNE VEILIGHEID

- herstructurering van de defensieorganisatie
- realisatie van humanitaire hulpverlening
- uitbouw internationale defensiesamenwerkingsrelaties
- ondersteuning regionale maritieme drugsbestrijdingsovereenkomst
- structurele controle uitvoering op vaartuigen
- verbetering infrastructuur ten behoeve van de kustwacht
- invoering militaire dienstplicht

V.5.3 ONTWIKKELINGSDIPLOMATIE

- implementatie ontwikkelingsdiplomatie door onder andere:
  - implementatie van internationale afspraken
  - bijdragen aan criminaliteit
  - bescherming economische zones van ons land

- voortzetting relatie met Guyana, waarbij het speerpunt van de brug over de Corantijnrivier van belang is.
- samenwerken met Brazilië op verschillende gebieden, zoals agrarische sector, onderwijs, volksgezondheid, drugspreventie, geologie en infrastructuur (eventuele fysieke ontsluiting van Suriname met Brazilië)
- intensiveren samenwerkingsrelatie met Frans-Guyana, ook als ingang naar de Europese Unie en marktingang voor Surinaamse producten
- continuering samenwerking met Bolivia en Venezuela met betrekking tot woningbouw, olie, visserij, landbouw, mijnbouw en eventueel telecommunicatie
- intensivering samenwerking Cuba op het gebied van gezondheidszorg en agrarische sector, onderwijs en sport. Daarnaast komen in aanmerking de potentiële gebieden ICT en cultuur
- samenwerking met andere landen continueren
- identificatie en adequaat inspelen op beschikbare ontwikkelingsfondsen vanwege bilaterale, subregionale, regionale en internationale instituties en organisaties
- ondernemen van relevante politieke exercities op alle niveaus ten behoeve van de consolidatie en/of versterking van de positie van Suriname voor het garanderen van het verwerven van afzetmarkten voor onze producten (in casu voor rijst, bananen, garnalen, vis, goud, hout, aardolie, aluminium en aluinaarde en ecotoerisme, zowel binnen de regio als buiten de regio)
- toekenning prioriteit aan een aantal belangrijke vraagstukken in onze buitenlandse politiek, die hoog op de regionale en internationale agenda staan, waaronder drugsbestrijding, bescherming en behoud van het milieu, duurzame ontwikkeling, 'sustainable human development', armoedebestrijding en sociale ontwikkeling, mensenrechten, vrouwen en ontwikkeling, waarbij zoveel mogelijk zal worden samengewerkt met regionale en internationale organisaties bij de aanpak hiervan

V.5.4 IMMIGRATIEBELEID

- invoering diasporabeleid met betrekking tot de versoepeling van het reisverkeer naar Suriname voor vreemdelingen van Surinaamse origine
- aanstelling honorair consuls van Surinaamse origine voor strategische sectoren om ze nauwer te betrekken bij de nationale ontwikkeling

V.5.5 REGIONALE SAMENWERKING

- optimaal gebruikmaken van voorzitterschap van Caricom in januari 2012 en van Unasur in 2013
- intensief volgen van de ontwikkelingen in het kader van de bi-regionale samenwerking tussen Unasur en de Arabische landen (ASPA), respectievelijk Afrika (FELAC)
- aangaan van strategische allianties met landen met sterkere economieën van het westelijk halfrond, zoals met Barbados, Trinidad & Tobago, Cuba en de Dominicaanse Republiek, binnen het raamwerk van het Caricomlidmaatschap ter verwezenlijking van de doelen van regionale integratie

V.5.6 INTERNATIONALE SAMENWERKING

- in joint venture verband uitvoeren met buitenlandse investeerders van nationale beheersbare projecten
- aantrekken van investeerders en kapitaal ten behoeve van specifiek aangegeven sectoren en voor productieontwikkeling en productieverruiming
- geven van richtlijnen voor de exportbevordering en rationale facilitëring van de export
- in voldoende mate ontplooiën van activiteiten om de mogelijkheid te openen dat Surinaams kader bij internationale financiële en politieke organisaties kan worden ingezet. Het doel hiervan is om ervaring op te doen en om, waar mogelijk, ook het Surinaamse belang te behartigen
- diversificatie internationale politiek en functionele implementatie van internationale afspraken en overeenkomsten
- effectieve bestrijding van alle vormen van grensoverschrijdende criminaliteit mede als onderdeel van onze nationale veiligheid
- bescherming soevereiniteit van de Republiek Suriname en beschermen van onze economische zones
- optimalisatie van zowel de politieke, diplomatieke, sociaal-economische en culturele mogelijkheden als de mogelijkheden van handel, investering en technologie mogelijkheden van het lidmaatschap van de CARICOM, Associatie van Caraibische Staten (ACS), Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), SELA, MERCOSUR, Amazone Pact, Verenigde Naties (VN) en haar gespecialiseerde organen en organisaties alsmede van de mogelijkheden vanwege ons NAM lidmaatschap
- continuering Zuid-Zuid samenwerking, conform de principes van de Beweging van Niet Gebonden Landen (NAM) en de doelstellingen van de OIC en uit deze samenwerking handel- en investeringsmogelijkheden voor ons land te destilleren
- uitvoering overeenkomst tussen Suriname en Mercosur, het nationaal investerings- en productiesysteem op dusdanige wijze inrichten dat Suriname maximale voordelen kan halen uit de enorme (afzet)mogelijkheden op de Mercosur-markt
- intensivering samenwerkingsrelatie met de Europese Unie, in het bijzonder met België, Frankrijk, Duitsland en Italië alsmede met de Verenigde Staten van Amerika en Canada op de lange en ultra lange termijn
- continuering diversificatie van onze bilaterale ontwikkelingssamenwerkingsrelaties naar de Afrikaanse en Aziatische regio toe en noodzakelijke acties ondernemen ter facilitering van de uitvoering van de bilaterale afspraken met ondermeer Zuid- Afrika, Nigeria en Ghana in Afrika en China, India, Maleisië, Japan, Indonesië, Brunei Darussalam en Zuid-Korea in Azië
- evaluatie functionering van de buitenposten. Op basis van geconstateerde knelpunten zullen bijstellingen gepleegd moeten worden, zodat er efficiënter en effectiever gewerkt kan worden

V.6 RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEU

- ontwikkeling streek- en bestemmingsplannen ten behoeve van onder andere: bodem, grond, inrichting, landbouw, mijnbouw en sociale ontwikkeling
- inzetten GLIS bij monitoren van streek- en bestemmingsplannen
- doorvoering beschermende en mitigerende maatregelen voor het milieu, op het gebied van:
  - afvalbeheer: terugdringen hoeveelheid afval, recycling, reguleren ophaal etc.
  - chemicaliënbeheer: monitoren import en gebruik van chemicaliën, opstellen regels met betrekking tot opslag, gebruik en transport van chemicaliën
  - hernieuwbare energie: uitbreiden bijdrage hernieuwbare en alternatieve energiebronnen
  - atmosfeer: minimaliseren van het gebruik en import van ozonafbrekende stoffen en bewustwording hieromtrent vergroten
  - duurzaam waterbeheer: bescherming van grond- en oppervlaktewateren en promoten efficiënt gebruik van water
  - natuurbeheer: beschermen, behouden, monitoren en duurzaam gebruiken van de biodiversiteit
  - duurzaam landbeheer: rehabiliteren van uitgemijnde gebieden en stimuleren van duurzaam landgebruik in verschillende sectoren
- goedkeuring en implementatie wetten ten aanzien van milieu, visserij, aquacultuur, jacht, natuurbescherming en ruimtelijke ordening (instellen van een Commissie ter voorbereiding van de Ontwerpwet op de Ruimtelijke Ordening).
- werken aan industrialisatie van de bosbouw en vergroten van de export van hout, daarbij opzetten van een laboratorium ten behoeve van het houttechnologisch onderzoek en het certificeren van de houtproductie
- ontwikkeling bosteeltprogramma op uitgemijnde gebieden
- wijziging Wet Bosbeheer 1992
- realisatie institutionele versterking van de dienst 's Lands Bos Beheer (Natuurbehoud- en beheer)

V.6.1 MILIEU

- bevordering samenwerking tussen verschillende instanties en ministeries die zich bezighouden met milieu en leefomgeving
- verbetering milieu-inspectieapparaat
- onderzoek mogelijkheden om gezondheidsuitgaven voor financieel behoeftigen in de samenleving te dekken

V.6.2 INFRASTRUCTUUR

- onderzoek aansluiten wegennetstelsel op dat van buurlanden
- onderzoek verbinding Apoera – Lange Tabbetje en verbinding van Paramaribo naar de districten
- voorbereiding treffen voor internationale bedrijven die de kuststrook willen benutten
- studie bouw van een diepzeehaven
- verbetering ontwatering van urbane en niet-urbane gebieden in de

kustvlakte

- inzetten stedelijke ontwikkeling en centrumvorming
- uitvoering oeververbindingswerkzaamheden, zoals de vaste oeververbinding tussen Leonsberg en Nieuw Amsterdam

V.6.3 ENERGIE

- oppakken nationale energievraagstuk (betrouwbare en betaalbare energie)
- bouw thermische en waterkrachtcentrales
  - verricht verdere studie ten aanzien van de omleiding van de Tapanahony-rivier in het Afobaka stuwmeer ter optimalisering van de Afobaka hydro-centrale
  - uitvoering feasibility study voor de projecten Grankriki- en Tapajay-waterkrachtcentrale
- implementatie instituut ter voorbereiding van de energie-autoriteit (EA)
- uitbreiding transmissie- en distributiefaciliteiten
- introductie tarievenstelsel gebaseerd op economische grondslagen
- aanneming Elektriciteitswet
- stimulering en ondersteuning rationeel energiegebruik en energiebesparingsprojecten
- bevordering alternatieve energie

V.6.4 DRINKWATER

- verrichten hydrogeologisch onderzoek naar het lokaliseren van toekomstige bronnen
- aanpassing tariefstructuur
- institutionalisatie beheersgebied Binnenland als aparte, zelfstandige entiteit
- formulering en aanpassing wetgeving: Toezicht Drinkwaterkwaliteit, Bescherming Grondwaterwingebieden, Grondwaterwet, Boorwet.
- uitvoering Masterplan Water Supply

V.6.5 HUISVESTING

- uitvoering institutionele activiteiten, zoals Huisvestingsautoriteit, woningbouwcorporaties en Hypotheek Bank
- formulering en uitvoering huisvestingsplan
- actualisering wetgeving op het gebied van huisvesting
- fysieke huisvestingsmaatregelen, zoals bouwrijp maken van percelen en bouwen van woningen

V.6.6 MIJNBOUW

- ordening en controle verschillende mijnbouwsectoren
- herziening mijnbouwwet waarin ook mineralen worden opgenomen
- instelling Mineralen Instituut
- in het leven roepen van een investeringsfonds voor de goudsector
- vormgeving gestructureerd contact met het traditioneel gezag in het binnenland in het kader van de Ordening van de Goudsector
- realisatie materiële en organisatorische versterking van de kleinemijn-

- bouwers
- opzetten effectief belastinginningsstelsel gericht op het jaarlijks innen van de belastingen op circa 1000 kg goud
  - maatregelen voor het terugdringen van de goudsmokkel
  - uitvoering exploratieprogramma voor aardolie:
    - verrichten van een studie naar en uitvoering van het productie-uitbreidingsprogramma Staatsolie waarbij een versnelde commerciële aanwending van onze potenties in deze sector geprogrammeerd moet worden
  - aanpassing en aanscherping benodigde wetgeving voor de verschillende onderdelen van de mijnbouw (modernisering van de Mijnwet van 1986 (Decreet Mijnbouw S.B. 1986 no 28))
  - invoering "Standard Mineral Agreement". In dit standaardcontract voor investeerders in de mijnbouwsector zullen bijzondere investeringsfaciliteiten en garanties worden opgenomen
  - aangaan samenwerkingsvormen met bauxietmaatschappijen
  - evaluatie 'incentives', die ten aanzien van de 'royalties' nodig zullen zijn om de beoogde productie en export te kunnen stimuleren en vergroten

V.6.7 AGRARISCH

verhoging productie in de landbouw, veeteelt en visserij ten behoeve van exportvergroting

- verrichten onderzoek naar variëteiten:
  - stimulering van de productie van peulgewassen
  - introductie commerciële teelt van fruit en aardvruchten in de gebieden Marowijne, Para en Brokopondo
  - stimulering sierteelt
  - stimulering productie bacoven ten behoeve van exportvergroting
- bevordering milieuvriendelijke productiesystemen
- bevordering adequate samenwerking tussen de in de rijstsector actieve actoren
- waarborging voedselzekerheid en voedselveiligheid voor de hele bevolking
- ontwikkeling duurzame veeteelt en visserij (onderzoek naar visgronden en visvoorraden en een versheidslaboratorium)
- creatie ruimtelijke voorwaarden voor de uitbreiding van de productie van landbouw- en veeteeltproducten
- urgente investeringen in de cultuurtechnische en technische infrastructuur
- stimulering organisatie van de productie, waarbij er een keten van kolumbenadering wordt gehanteerd
- voorbereiding verruiming van de vrachtruimte en verdere tariefsverlaging
- maken van visserij-overeenkomsten
- instelling Instituut voor de aquacultuur
- tot stand brengen van de aquacultuurwet

V.6.8 TOERISME

- wijziging visumbeleid en toeristvriendelijke faciliteiten (conciipiëren van een Wet op Toerisme)
- verbetering van het toerismeproduct door wetgeving aan te passen en

kwaliteit van diensten en producten te vergroten en controleren (kwaliteitsstandaarden ontwikkelen)

- opname toerismestatistieken in nationale statistieken (monitoring op gang brengen)
- geven van gestalte aan een Regionaal Toerisme Samenwerkingsverband tussen Suriname, Guyana, Frans Guyana en de Staat Amapa in Brazilië
- maken van een start van het "Tourism Training Centre"
- voorbereiding instelling van toerisme zones
- creatie "investment incentives" voor investeerders uit de toerisme- en horeca-industrie
- vaststelling kwaliteitsstandaarden voor de toerisme- en horecasector
- op gang brengen van toerisme in het Centraal Suriname Natuur Reservaat
- ordening taxiwezen

V.6.9 GRONDENRECHTEN

- ontwikkeling instrument voor het aanpakken van het grondenrechtenvraagstuk, communicatie is van belang alsook bepalen van definities

ICT IN OVERHEIDSBELEID

- investering in hardware en software en ontwikkelen van ICT beleid
- investering in organisatie- en changemanagement
- uitvoering pilot 'online aanvragen van vergunningen'

**Bijlage: Tabel van ontbrekende
en verouderde wetten
(mei 2011)**

TABEL VAN ONTBREKENDE OF VEROUDERDE WETTEN

10 mei 2011

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/opmerking
Verzoek Voorzitter DNA tot indiening volgende wetsontwerpen 1 t/m 3 in 1 ^e kwartaal 2011.		<i>Krachten Nationale Strategie 2011-2015</i> verzoek tot evaluatie en bijstelling van de volgende wetten.		<i>Wetten die volgens wetgevingsjuristen van ministeries node ontbreken.</i>		<i>Wetten die volgens de Grondwet 1992 zouden moeten zijn, dan wel verouderd zijn.</i>	
1 Houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake Terugname van illegaal verblijvende personen tussen de Regering van de Republiek Suriname en de Regering van de Republiek Frankrijk.	Ingediend: 20-03-06 Preadvies: 18-05-06 Eindverslag: 30-05-06	Wet op CAO	Is gelijk aan nr. 31 lijst DNA en nr. 10 Lijst Grondwet.	Hervorming sociale zekerheid naar maatstaven ILO: -Ouderdomspensioen -Invaliditeitspensioen -Weduwen- en wezenpensioen -Kinderbijslag -Ziekengelduitkering -Zwangerschaps- en bevallingsuitkering -Medische kostenvoorziening -Sociale bijstandsuitkering		Art. 2, lid 3: De uitgestrektheid en grenzen van de territoriale wateren en de rechten van Suriname op het aangrenzende continentale plateau en de economische zône worden vastgesteld bij wet.	GEEN WET Is herhaling art. 72 c.
2 Houdende wijziging van de Wet Casinobelasting 2002 (S.B. 2002, no. 11).	Ingediend: 31-05-06 Preadvies: 04-07-06 Eindverslag: 04-07-2006	Surinaamse ongevallenregeling.	Is gelijk aan nr. 34 lijst DNA	Genderwet. Implementatie CEDAW Verdrag.		Art. 3, lid 1: Wie Surinamer en ingezetene is, wordt bij wet bepaald. Wet op Nationaliteit en het Ingezetenschap, S.B. 1975 no. 4, zoals laatstelijk gewijzigd bij S. B. 1989 no. 29.	WET VEROUDERD

	LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
3	Houdende goedkeuring van de "Agreement between the Government of the Republic of Suriname and the Government of the Federative Republic of Brazil on the Registration of Nationals". 4 t/m 15 in 1 ^e halfjaar 2011	Ingediend: 27-02-08 Preadvisies: 15-04-08 Eindverslag: 24-04-08	Veiligheidswet.		Wet tegengaan schijnhuwelijken.		Art. 3, lid 6: De toelating en de uitzetting van vreemdelingen worden geregeld bij wet. Vreemdelingenwet 1991, S.B. 1992 no. 3.	WET VEROUDERD
4	Houdende regels ter preventie en bestrijding van corruptie (anti-corruptiewet).	Ingediend: 12-11-2002 Preadvisies die: Kruisland: 23-1-2003 Eindverslag: 23-1-2003 ----- Preadvisies die: Randjietsingh: 22-05-2007 Eindverslag: 5-06-07	Wet op de Arbeidsinspectie.	Is gelijk aan nr. 30 Lijst DNA.	Herziening Comptabiliteitswet.		Art. 3, lid 7: De wet stelt regels vast omtrent de uitlevering van vreemdelingen; uitlevering kan slechts geschieden krachtens verdrag en overeenkomstig de wijze bij wet vastgesteld. Decreet inzake uitlevering, S.B. 1983 no. 52.	WET VEROUDERD
5	Houdende regelen met betrekking tot het bestrijden van onrechtmatig Bezetten of in gebruik nemen van percelen en gebouwen en nadere wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en het Wetboek van Strafrecht (Wet Onrechtmatige Occupatie van Percelen en Gebouwen).	Ingediend: 20-10-2005 Preadvisies: 6-2-2006 Eindverslag: 7-2-2006 NvW: 29-05-06	Wet op de vrijheid van vakvereniging, inclusief stakingsrecht.	Is min of meer gelijk aan nr. 29 lijst DNA.	Implementatie van Verdragen. Zie bijlage 2.		Art. 12, lid 2: De wet stelt regels omtrent het verlenen van rechtsbijstand aan minder draagkrachtigen. S. B. 1991 no. 40. Betreft instelling Buro Kosteloze Rechtzorg. De financiële drempel om in aanmerking te komen voor kosteloze rechtsbijstand moet herzien worden. Eventueel advocaten in "dienst" van de overheid. Zie Bureau Landsadvocaten (Ministerie van JUPO).	WET VEROUDERD

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en Bijdragen vanuit ministeries

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
6	Houdende (nadere) wijziging van het Wetboek van Strafrecht, de Vuurwapenwet en de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties in verband met strafbaarstelling terroristische misdrijven en de financiering daarvan.	Wet inzake Solidariteitsfondsen.	Regeling tegen ongewenste intimiteiten op werkplek.	Art. 14: Een ieder heeft het recht op leven. Dit recht wordt beschermd door de wet. Wetboek van Strafrecht, G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 122. Zedenwetgeving (aspect van abortus) is al gewijzigd en mbt boek 1 en 2 zijn de wijzigingen nog in concept.	WET VEROUDERD	Art. 17, lid 2: In niemands woning mag tegen zijn wil worden binnengedren dan op last van een macht die tot het geven van die last bij wet bevoegd is verklaard en met inachtneming van de bij wet voorgeschreven normen. Wetboek van Strafvordering, S.B. 1977 no. 94, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2004 no. 105.	WET VEROUDERD
7	Houdende regels inzake het verlenen van vergunningen voor het exploiteren van instellingen voor opvang van personen (Wet Opvanginstellingen).	Ontslagdecreet.	Implementatie Advocatenwet.	Ontwerpwet Opvanginstellingen.	Is dit gelijk nrs. 7 en 12 lijst DNA.	Art. 17, lid 3: Het brief-, telefoon- en telegraafgeheim is onschendbaar, behalve in gevallen in de wet bepaald. Postwet 2005, S.B. 2005 no. 32. Wet Telecommunicatievoorzieningen, S.B. 2004 no. 151. Nagegaan moet worden of de Postwet van 2005 formeel wel in	WET VEROUDERD
8	Houdende wijziging van de Wet Surinaams Bureau voor Standaarden (S.B. 2006 no. 30).	Algemene wet bestuursrecht.					

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
9	Houdende regels met betrekking tot het toezicht op waterleidingbedrijven en de bescherming van water in waterwingebieden (Waterleidingwet 2003).	Voorbereiding en invoering nieuw BW o.a. Wetboek van Koophandel, Wet op de Jaarrekening: IP (=in progress)	Ontwerpwet Omzetting Telesur.			werking is getreden. Er moet een inwerkingtredingsresolutie zijn. Op BiZa niet aangetroffen. Bovendien rekening te houden met nieuwe communicatiemedia zoals internet. Art. 20: Een ieder heeft recht op vrijheid van vreedzame vereniging en vergadering, met inachtneming van bij wet vast te stellen bepalingen in het belang van de openbare orde, veiligheid, gezondheid en goede zeden. Decreet Erkenning Vakverenigingen, S.B. 1981 no. 163. Decreet Bescherming Werknemersvertegenwoordigers, S.B. 1984, no. 97.	WET VEROUDERD
10	Houdende een nieuwe regeling van het recht betreffende de industriële eigendom (Wet Industriële Eigendom).	Wetgeving Vergunningen Bedrijven en Beroepen o.a. Liberalisering van het huidige vergunningenstelsel en Hervorming oprichting NV: IP	Mededingingswet.	Is gelijk nr. 31 SBF. Deze wet is op 30-08-07 aan de RvM aangeboden.	Art. 31, lid 3: Vakverenigingen hebben het recht om collectieve arbeidsovereenkomsten aan te gaan. De regels betreffende de bevoegdheid tot het aangaan van collectieve arbeidsovereenkomsten en de werkingsfeer van hun bepalingen worden vastgesteld bij wet.	WET VEROUDERD Is gelijk nr. 1 Lijst SBF en nr. 31 Lijst DNA.	
11	Houdende algemene regelen omtrent de opsporing en ontginning van delfstoffen	Evaluatie en aanpassing Handelsregisterwet: IP	Aanpassing Planwet.	Is gelijk nr. 13 SBF.	Art. 34, lid 2: Onteigening kan alleen geschieden in het algemeen belang volgens regels bij wet te stellen en tegen vooraf	WET VEROUDERD	

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en bijdragen vanuit ministeries

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/opmerking
(Mijnbouwwet).	15-05-2007					verzeerde schadeloosstelling. Onteigeningswet, G.B. 1904 no. 37, zoals laatstelijk gewijzigd bij G.B. 1935 no. 80. Decreet uitgifte Domeingrond, S.B. 1982 no. 11 gewijzigd bij S.B. 1990 no. 3.	
12 Houdende regels ter bescherming van uit huis geplaatste kinderen en kinderen in dagverblijven. Initiatiefvoorstel van de leden: Simons, Raveles-Resiada, en Mistekaba.	Ingediend: 14-07-2008	Evaluatie en aanpassing Handelsnaamwet.		Wet Uitoefening Geneeskundige Beroepen.		Art. 34, lid 4: In gevallen bij of krachtens de wet bepaald, bestaat recht op schadevergoeding, indien in het algemeen belang eigendom door het bevoegde gezag wordt vernietigd of onbruikbaar gemaakt of de uitoefening van het eigendomsrecht wordt beperkt. Onteigeningswet, G.B. 1904 no. 37, zoals laatstelijk gewijzigd bij G.B. 1935 no. 80. Decreet uitgifte Domeingrond, S.B. 1982 no. 11 gewijzigd bij S.B. 1990 no. 3.	WET VEROUDERD
13 Houdende nadere wijziging van de Vuurwapenwet (G.B. 1930 no. 73, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2001 no. 62).	Ingediend: 23-07-09 Preadvis: 29-11-2009	Evalueren en aanpassen van wet- en regelgeving voor toewijzing grond en bestemmingsplannen o.a. Planwet, Landhervormingswet, Stedenbouwkundige wet.	1. Is min of meer gelijk aan nrs. 22 en 23 lijst DNA. 2. Met Planwet is bedoeld de Landsverordening 1973. 3. Beter te spreken over de noodzaak	Herziening Toescheidingsovereenkomst.		Art. 42, lid 1: De wet waarborgt, dat de wijze van uitoefening van handel en industrie niet strijdig is met de nationale doelstellingen, het algemeen belang en met name de openbare orde, gezondheid, goede zeden en staatsveiligheid.	WET VEROUDERD Die wetten staan ook deels in Lijsten DNA en SBF. T.a.v. de staatsveiligheid rijst de vraag of hier niet ook de

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
			van een Wet op de ruimtelijke ordening, en Woningwet.			-Burgerlijk Wetboek. -Wetboek van Koophandel. -Decreet Vergunningen, Bedrijven en Beroepen. -Faillissementswet 1935, G.B. 1935. no. 81, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1986 no. 82. -Handelsnaamwet G.B. 1931 no. 65, zoals laatstelijk gewijzigd bij G. B. 1937 no. 121. -Handelsregisterwet, G. B. 1936 no. 149, zoals laatstelijk gewijzigd bij G. B. 1962 no. 86.	Vuurwapenwet aan de orde moet komen.
14	Houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no.94, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2008 no. 21).	Milieuwet.	Ingediend: 12-08-09 Preadvis: 29-11-2009	Consumentenbeschermingswet.		Art. 42, lid 2: Het deviezenverkeer wordt bij wet geregeld. Deviezenregeling 1947, G.B. 1947 no. 136, zoals laatstelijk gewijzigd S.B. 1984 no. 104.	WET VEROUDERD Is gelijk nr. 17 Lijst DNA. Is gelijk nr. 32 Lijst SBF.
15	Houdende regels inzake belaging en nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (Wet strafbaarstelling belaging).	Mijnbouwwet: IP	Ingediend: 02-02-2010	WET houdende intrekking Decreet inzake openingstijden winkel bedrijven en wijziging van de Zondagsrustwet.	Aangeboden aan de RvM in april 2011.	Art. 43: Voorzieningen ter bevordering van investeringen in de productieve sector worden bij wet vastgesteld. Investeringswet 2001, S.B. 2002 no. 42.	WET VEROUDERD
			16 t/m 37 zo spoedig mogelijk				
16	Ontwerpwet Toezicht Kredietwezen.	Toerismewet.		WET houdende nadere wijziging Handelsregisterwet 1936.	Via de President aangeboden aan DNA op 20 april 2010. Is gelijk nr. 11 Lijst SBF.	Art. 44: Het recht op industrieel eigendom wordt bij wet geregeld. -Handelsnaamwet. -Handelsmerkwet.	WET VEROUDERD Is gelijk nr. 10 Lijst DNA en gelijk nr.18. Lijst SBF. Conceptwet ligt al

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en bijdragen vanuit ministeries

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/opmerking
17	Ontwerpwet Deviezenwet. Is gelijk aan nr. 32 Lijst SBF en nr. 14 Lijst Grondwet.	Statistiekwet (bedrijfsstatistieken).		Bekendmakingswet.	Dit ontwerp is door Hoofd JZ van HI geschreven in opdr. van de VP. Is gelijk nr. 39 Lijst Grondwet.	-Reglement Industriële Eigendom Suriname 1912, G. B. 1912 no. 87, geldende tekst G.B. 1946 no. 73, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2001 no. 65. Art. 48, lid 3: Het toezicht op de in het eerste en tweede lid genoemde producten en beroepen, wordt bij de wet geregeld.	een poos bij DNA. Navraag bij HI gewenst. GEEN WET Bedoeld zijn farmaceutische producten e.d.
18	Ontwerpwet op Geldtransactiekantoren.	Conceptwet evalueren en aanpassen Industriële eigendomsrechten.	Is gelijk aan nr. 10 lijst DNA en nr. 21 Lijst Grondwet.	Wet Vrij Verkeer Zelfstandigen van de Caribische Gemeenschap.	Is nog bij de stakeholders voor commentaar.	Art. 49: Bij wet wordt een huisvestingsplan vastgesteld, gericht op het in voldoende mate voorzien in betaalbare woningen en staatscontrole op de aanwending van onroerend goed voor volkshuisvesting.	GEEN WET Is gelijk nrs. 22 en 23 Lijst DNA. Er wordt gewerkt aan een ontwerp. Planwet 1973 kan wegens veroudering, c.q. ontbreken rechtskracht, niet gebruikt worden.
19	Ontwerpwet op Verzekeringswezen.	Voorbereiding Wetgeving Garantiefonds.				Art. 50: Het beleid inzake sociale zekerheid voor weduwen, wezen, bejaarden, invaliden en arbeidsongeschikten wordt bij wet aangegeven. -Ambtenarenpensioenwet 1972, S.B. 1972 no. 150, zoals laatstelijk gewijzigd bij S. B. 1997 no. 39. -Wet Onderstand. -SOR, G. B. 1947 no. 145, zoals laatstelijk gewijzigd bij S. B. 1983 no. 8.	WET VEROUDERD Er wordt gewerkt aan de wijziging van de Ambtenarenpensioenwet. Voorziening in immateriële schadevergoeding bij ongeval en nalatigheid van de werkge-

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
20	Ontwerpwet Identificatieplicht inzake dienstverlening DNA/Juristen.	Wet ter regeling van arbitrage, Snelrecht voor bedrijfsvoering, Ondernemingskamer.				Art. 53, lid 3b: Bij het uitoefenen van haar bevoegdheden moeten de politieke organisaties het navolgende in acht nemen: b. de organisaties moeten voor elke Surinaamse burger, die voldoet aan de door de wet te stellen criteria, toegankelijk zijn, mits deze de beginselen van de partij onderschrijft; Decreet Politieke Organisaties, S.B. 1987 no. 61.	ver en werkne- mer, en eventuele verzekeringstechnisch zijn gewenst. WET VEROUDERD Wijziging inzake: interne democratie, ordering, verantwoordelijk- antwoording en financiering van politieke partijen. Er is een concept- wet financiering politieke partijen. Opmerking: verantwoordelijk- groting aandeel vrouwen in poli- tiek en bestuur moet worden meegenomen (quotum).
21	Ontwerpwet op (Openbare) aanbestedingen.	Importtarieven voor componenten in het productieproces verlagen ter bevordering van de export.	Lijkt niet compatibel met ontwerp Aanbestedingsreglement 1996			Art. 53, lid 3f: het functioneren moet beantwoorden aan de beginselen van behoorlijk bestuur, alsmede aan de gestelde wettelijke regels voor de waarborging van de openbaarheid en inzichtelijkheid; Decreet Politieke Organisaties, S.B. 1987 no. 61.	WET VEROUDERD
22	Ontwerpwet	Evaluatie en aanpassing	is gelijk nr. 18 Lijst			Art. 60: Alles wat verder het	WET VEROUDERD

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en Bijdragen vanuit ministeries

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/opmerking
Huisvestingswetten.	Grondwet.	van exportheffingen ter verbetering van het concurrentieniveau van de bedrijven.				kiesrecht betreft, de instelling van een onafhankelijk kiesbureau en zijn bevoegdheden, de indeling van Suriname in kiesdistricten, de verdeling van de zetels inde Nationale Assemblée per kiesdistrict en de methoden, volgens welke de regeling van de zeteltoewijzing plaatsvindt, worden geregeld bij wet. Deze wet dient met 2/3 meerderheid te worden aangenomen.	Zie de aanbevelingen van het CHS e.a.
23 Ontwerpwet (Huisvestingsplan) Bestemmingsplan.	Beter: Wet op de ruimtelijke ordening en/of Woningwet.	Evalueren en aanpassen Investeringswet en Wet Investsur.				Kiesregeling, S.B. 1987 no. 62, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2010 no. 37. Art. 62: De wet bepaalt voor welke ambten het lidmaatschap van De Nationale Assemblée non-activiteit tot gevolg heeft.	GEEN WET
24 Ontwerpwet Tarief OB.		Evalueren en aanpassen Grondstoffenbesluit.				Art. 66: Uiterlijk binnen dertig dagen nadat de leden van De Nationale Assemblée zijn gekozen, komt dit orgaan in vergadering bijeen onder voorzitterschap van het oudste lid in jaren, en bij verhindering of ontstentenis door telkens het op één na oudste lid. In deze vergadering onderzoekt De Nationale Assemblée de geloofsbrieven van haar nieuwe	GEEN WET Dit is geregeld in het Reglement van Orde voor DNA. Vindplaats S.B. 1990 no. 43. Echter is dit een staatsbesluit en geen wet.

	LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
25	Ontwerpwet Vermakelijheidsbelasting.		Evaluatie en herschikking fiscale faciliteiten.				leden en beslist over de geschillen, welke aangaande die geloofsbrieven of de verkiezing zelf opkomen, een en ander volgens regelen door de wet te stellen. Art. 72 onder d: Onverminderd hetgeen elders in de Grondwet voor regeling bij wet is voorbehouden, dienen de volgende onderwerpen in ieder geval bij wet te worden vastgesteld: d. de vaststelling en wijziging van de politiek-administratieve indeling van de Republiek Suriname;	GEEN WET
26	Ontwerpwet Belastingen.		Het sluiten van internationale verdragen ter voorkoming van 'Double Taxation'.				Art. 72 onder e: het vaststellen van de uitgestrektheid van de grenzen van de territoriale wateren en de rechten van de Republiek Suriname op het aangrenzende continentale plateau en de economische zone; Art. 72 onder f: f. de instelling van een ontwikkelingsorgaan voor de nationale ontwikkeling;	GEEN WET Is herhaling van art. 2, lid 3.
27	Ontwerpwet Instelling Drug Treatment Court.		Wetgeving op het gebruik en operationaliseren van scanners ('non-extrusive Xray & parcel scanner').				Art. 72 onder f: f. de instelling van een ontwikkelingsorgaan voor de nationale ontwikkeling; -Planverordening, G.B. 1973 no. 89. -Landsverordening van 13 juni 1973 houdende regelen betreffende de rechtsvorm en de inrichting van het Planbureau Suriname, G.B. 1973	WET VEROUDERD Omdat de door de Planwet voorgeschreven Planraad nimmer is ingesteld rijst de vraag of deze regeling

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en Bijdragen vanuit ministeries

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
28	Ontwerpwet Wijziging Arbeidsbestedingswet.	Evalueren en aanpassen wetgeving inzake internationale handel: - Scheepvaartwet - Douanewetgeving - Staatsbesluit Statistiekrecht - Staatsbesluit Consentrecht - Accijns op Tabak&Alcohol - Accijns op Brandstof				no. 90. Art. 79: De Nationale Assemblée heeft het recht van onderzoek, nader te regelen bij wet.	überhaupt rechtskracht heeft. GEEN WET Het parlementair recht op onderzoek is niet gelijk aan het recht op enquête. Dat staat ten onrechte in de titel van de Derde Afdeling. Dus het recht op enquête alsmede het recht op interpellatie is grondwettelijk niet geregeld. GEEN WET
29	Ontwerpwet Vrijheid Vakvereniging.	Wet- en regelgeving voor het gebruik van ICT/ 'eGovernment'.	1. Staat al in Grondwet. Waarom een wet? 2. Is gelijk aan nr.5 lijst SBF.			Art. 104, lid 2: De wet bepaalt de gevallen waarin geen goedkeuring vereist is. Het betreft het bij wet bepalen van de gevallen waarin geen goedkeuring vereist is voor het aangaan van overeenkomsten met andere mogendheden of volkenrechtelijke organisaties.	GEEN WET
30	Ontwerpwet Wijziging Decreet Arbeidsinspectie.	Toetreding WCU en wetgeving voor standdaardisatie World Customs Union (WCU).	Is gelijk nr. 4 Lijst SBF.			Art. 107: De wet regelt de bekendmaking van verdragen en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties. Decreet Verdragenblad, S.B. 1980 no. 127. Zie ook Bijlage 2 voor een aantal voorbeelden van niet-doorwerking in nationale wetgeving.	WET VEROUDERD Suriname is stelselmatig in gebreke om de doorwerking van gesloten verdragen in de wetgeving te regelen.

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/opmerking
31	Ontwerpwet op de CAO. Is gelijk aan nr. 1 lijst SBF en gelijk nr. 10 Lijst Grondwet.	Evaluëren en aanpassen Internationale handelswetgeving -Mededingingswetgeving -Wetgeving Industriële en Intellectuele eigendommen -Wet op Antidumping	Industriële eigendom staat al in nr. 10 lijst DNA en nr. 18 lijst SBF			Art. 112: Alle andere zaken de President betreffende worden bij wet geregeld. Er moet een wettelijke grondslag komen voor het uitvaardigen van een Presidentieel besluit en de inhoud die hierin vastgesteld mag worden. De definitie van een Presidentieel Besluit is vastgelegd in Staatsbesluit (S. B. 1996 no. 54).	GEEN WET
32	Ontwerpwet Terbeschikkingstelling Arbeidskrachten.	Harmonisatie Deviezenwetgeving.	Is gelijk aan nr. 17 lijst DNA en nr. 14 Lijst Grondwet.			Art. 113: Er is een Staatsraad waarvan de samenstelling en de bevoegdheden worden geregeld bij de wet. De President is Voorzitter van de Staatsraad. Wet Staatsraad, S.B. 1988 no. 95, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1994 no. 93.	WET VEROUDERD Omdat vergoeding van de leden zijn gekoppeld aan ambtelijke functies.
33	Ontwerpwet Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet).					Art. 118: De wijze van afkondiging van wetten en staatsbesluiten en het tijdstip waarop zij aanvangen verbindend te zijn, worden door de wet geregeld. Wet op de afkondiging van wetten en staatsbesluiten, S.B. 1988 no. 1.	WET VEROUDERD
34	Ontwerpwet Surinaamse Ongevallenwet (SOR).		Is gelijk aan nr. 2 lijst SBF			Art. 126: De wet regelt de geldelijke voorzieningen ten	GEEN WET en WET VEROUDERD

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en Bijdragen vanuit ministeries

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/opmerking
						<p>behoefte van de ministers, de onderministers, de gewezen ministers en onderministers en van hun nabestaanden.</p> <p>-Wet Financiële Voorzieningen Minister en Onderministers, S. B. 1988 no. 58, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1994 no. 78</p> <p>-Resolutie van 29 juli 2010 no. 12.554/10, houdende voorzieningen voor de President van de Republiek Suriname en de Vice-president van de Republiek Suriname, de gewezen President van de Republiek Suriname en de Vice-president van de Republiek Suriname, de minister en onderministers en de gewezen minister en onderministers, S. B. 2010 no. 83.</p>	<p>Alle voorzieningen van de ministers en onderministers moeten bij wet worden geregeld.</p>
35	Ontwerpwet Wijziging Decreet Arbeidsadviescollege.					Art. 130, lid 2: Naderere regels met betrekking tot het uitoefenen van de bevoegdheden door de Veiligheidsraad en het uitroepen van de noodtoestand, als in artikel 102 lid 3 bedoeld, worden bij wet vastgesteld.	GEEN WET
36	Ontwerpwet Zwangerschapswet.					Art. 135, lid 1: De wet kan de beslissing van rechtsgeschillen, niet uit burgerrechtelijke betrekkingen ontstaan, aan administratieve rechters	<p>GEEN WET</p> <p>Een wet is dringend nodig, te weten een Algemene Wet</p>

	LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
37	Ontwerpwet Ondernemerschap.						opdragen. De wet regelt de wijze van behandeling en de gevolgen van de beslissingen. Art. 135, lid 2: In de gevallen als in het vorig lid bedoeld kan ook het administratief beroep worden open gesteld. Dit beroep sluit de bevoegdheid van de Rechterlijke Macht slechts uit voor zover dit uit de wet voortvloeit.	Bestuursrecht. Zie nr. 8 Lijst SBF. GEEN WETTEN Ook dit is dringend nodig. Er zijn drie soorten rechtspraak nodig: het Hof dat civiele en strafrechtzaken doet, een administratieve rechter voor de bestuursrechtelijke geschillen, en een administratief beroep rechter die binnen de bestuurskolom beslist.
38							Art. 138: De wet regelt de inrichting, samenstelling en bevoegdheden van de Rechterlijke Macht. Wet van 17 mei 1935, houdende vaststelling van een Reglement op de Inrichting en Samenstelling van de Surinaamse rechterlijke macht, G.B. 1935 no. 79, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2009 no. 33.	WET VEROUDERD Hier moet in acht genomen worden de operationalisering van het Constitutioneel Hof en de aanscherping van de kwaliteits- en integriteitsnormen.
39							Art. 141, lid 3: De wet regelt de overige vereisten van benoembaarheid en tevens de geldelijke voorzieningen ten behoeve van hen en hun	WET VEROUDERD

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en Bijdragen vanuit ministeries

	LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
							nabestaanden. De tot nu toe bij staatsbesluit geregelde zaken moet bij wet opgenomen worden. Onder andere is de benoembaarheid voor rechters geregeld in het Reglement selectie en opleiding rechterlijke macht, S.B. 1976 no. 54, gewijzigd bij S.B. 2006 no. 66.	
40							Art. 144, lid 4: Naderere regels met betrekking tot de samenstelling, de inrichting en de werkwijze, alsmede de rechtsgevolgen van beslissingen van het Constitutioneel Hof, worden bij wet vastgesteld.	GEEN WET Een Constitutioneel Hof wordt voorbereid.
41							Art. 154, lid 3: De wet stelt regels omtrent het bank- en verzekeringswezen.	GEEN WET Is gelijk nr. 19 Lijst DNA.
42							Art. 154, lid 4: Voorwaarden voor het aangaan van geldleningen door de Staat worden bij wet geregeld. -Wet Staatsschuld, S.B. 2002 no. 27, zoals laatstelijk gewijzigd bij S. B. ... no. ... (vindplaats onbekend). -Wet Leningen Plafond (vindplaats onbekend).	GEEN WET Is gelijk aan nr. 16 Lijst DNA.
43							Art. 155, lid 1: Belastingen worden geheven krachtens de wet, welke wet de	WETTEN VEROUDERD Zie Bijlage 3 voor

LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
						<p>belastingdruk, de tarieven, vrijstellingen en waarborgen voor belastingplichtigen regelt.</p> <p>Overzicht huidige belastingwetten: -Inkomstenbelasting 1922, G.B. 1921 no. 112, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2008 no. 9. -Wet Loonbelasting, S.B. 1981 no. 181, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2008 no. 10. -Loterijbelasting, G.B. 1933 no. 103, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2003 no. 36. -Wet Hazardspelen 1962, G.B. 1962 no. 114. -Wet Vermogensbelasting 1944, G.B. 1944 no. 185, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2004 no. 152. -Wet Huurwaardebelasting 1995, S.B. 1995 no. 108, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2002 no. 113. -Wet Dividendbelasting 1973, G.B. 1973 no. 8, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1984 no. 109. -Wet Casinobelasting 2002, S.B. 2002 no. 111, zoals gewijzigd bij S.B. 2011 no. 39. -Scheepvaartwet, G.B. 1908 no. 63, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1994 no. 61. -Wet Omzetbelasting 1997, S.B. 1997 no. 83, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2002 no. 114. -Zegelwet, G.B. 1872 no. 13, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2001 no. 37.</p>	de belastingwetten wettten die herzien worden, dan wel gewenst worden.

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en bijdragen vanuit ministeries

	LIJST VAN DE NATIONALE ASSEMBLEE	status/ opmerking	LIJST VAN HET SURINAME BUSINESS FORUM	status/ opmerking	LIJST VAN WETGEVINGSJURISTEN	status/ opmerking	LIJST KRACHTENS DE GRONDWET	status/ opmerking
44							<p>-Wet tarief van Invoerrechten 1996, S.B. 1995 no. 111.</p> <p>Art. 157, lid 3: Bij wet zullen administratieve procedures tot stand worden gebracht, die de rationaliteit zullen verzekeren van methodes die door de ministeries moeten worden gebruikt, alsmede deelname door de burgers in de besluitvorming of in de beraadslagingen die hun betreffen.</p>	<p>GEEN WET</p> <p>Deze procedures zouden opgenomen moeten zijn in de wet Algemene Wet Bestuursrecht. Vooralsnog heeft Suriname dit niet.</p>

Bijlage 1 Opmerkingen

Het bereiken van actoren en het verkrijgen van de nodige en correcte informatie is moeilijk. Deze versie is daarom bepaald niet volledig. Meer onderzoek per ministerie is gewenst.
In de regelgeving en het beleid ontbreekt het effect van handhaving, dus is het niet goed mogelijk vast te stellen of er wijziging nodig is.
Het wettelijk systeem in Suriname heeft in zijn totaliteit gemoderniseerd te worden, aangezien het een doolhof is en zaken dateren uit de koloniale tijd.

Bijlage 2, behorende bij nr. 5 Lijst Wetgevingsjuristen. Nog niet in de nationale wetgeving doorgewerkte verdragsverplichtingen:

Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen (ter uitvoering EU-verdrag, verdrag met Brazilië en Engeland inzake overdracht en overname gedetineerden).

Uitvoeringswet Internationaal Strafhof (uitvoering van het Statuut van Rome (Internationaal Strafhof)).

Wet Internationale Misdrijven (Uitvoering statuut van Rome en de IHL verdragen).

Wet goedkeuring toetreding van Suriname tot the Agreement on Privilege and immunities of the International Criminal Court (als uitvloeisel van de toetreding van Suriname tot de ICC).

Aanpassing van het Wetboek van Strafrecht en Strafvordering in het kader van de aanpak van terrorisme (ter uitvoering van terrorisme verdragen zoals de verdragen mbt terroristische bomaanslagen en financiering van terrorisme).

Wet aanpak cybercrime (uitvoering verdrag van Budapest inzake cybercrime. (Suriname is nog geen partij bij het verdrag van Budapest maar in de toekomst mogelijk wel).

Wet goedkeuring van protocol III van 8 dec. 2005 op het Geneefse Conventie van 1949 (nieuw distinctief embleem:rode ruit).

Wet inzake aanpak corruptie (uitvoering OAS en VN verdrag inzake corruptie).

Bijlage 3, behorende bij nr. 43 Lijst Grondwet

Stand van zaken belastingwetgeving mei 2011 (aangeleverd door Directeur Belastingdienst/ Afdeling Fiscale Zaken Directe Belastingen & Indirecte Belastingen:

WET	ACTIE	STAND VAN ZAKEN
INKOMSTENBELASTING 1922	<ul style="list-style-type: none"> - INVOEREN HEFFINGSKORTING - ARTIKEL 22 VERVALLEN (EGALISATIE RESERVE VERZEKERINGMAATSCHAPPIJEN) - ART 60 AANPASSEN (NAVORDERING) - ALGEGELE HERZIENING - Aftrek Premie AOV vervalt, uitvoering van wettelijk besluit 2005 	<p>CONCEPT GEREED VOOR DNA</p> <p>CONCEPT GEREED/IN STUDIE</p> <p>CONCEPT GEREED/IN STUDIE WENSELIJK/IN STUDIE</p> <p>CONCEPT GEREED/IN STUDIE</p>
WET LOTERIJBELASTING	<ul style="list-style-type: none"> - Verruiming Heffingbevoegdheid, - Verhoging Boete, - Invorderingsmaatregelen. 	CONCEPT GEREED/IN STUDIE
WET VERMOGENSBELASTING	-INVOEREN VAN SELF ASSESSMENT SYSTEEM	WENSELIJK/IN STUDIE
WET LOONBELASTING	<ul style="list-style-type: none"> - INVOEREN HEFFINGSKORTING <p>EVALUATIE</p>	CONCEPT GEREED VOOR DNA WENSELIJK
KOSTENWET INVORDERING BELASTINGEN	BEHOEFT BEHANDELING EN GOEDKEURING DNA	CONCEPT 1 ^e RONDE BEH. DNA IN 2008/ DE REGERING DIENT DNA AAN TE GEVEN OF ZIJ BEHANDELING VAN DEZE WET WENSELIJK ACHT.
INVORDERINGSWET	BEHOEFT BEHANDELING EN GOEDKEURING	CONCEPT 1 ^e RONDE BEHANDELD DNA

Ontbrekende of verouderde wetten, 1^e versie 4 mei 2011. Kabinet VP in samenwerking met Ministerie van Binnenlandse Zaken, Belastingdienst en bijdragen vanuit ministeries

	DNA	IN 2008/ DE REGERING DIENT DNA AAN TE GEVEN OF ZIJ BEHANDELING VAN DEZE WET WENSELIJK ACHT.
DOUANE WET	BEHOEFT BEHANDELING EN GOEDKEURING DNA	CONCEPT 1 ^e RONDE BEHANDELD DNA IN 2008/ DE REGERING DIENT DNA AAN TE GEVEN OF ZIJ BEHANDELING VAN DEZE WET WENSELIJK ACHT.
WET GOUDBELASTING	INVOEREN VAN EEN VASTPERCENTAGE BELASTING IN TE HOUDEN BIJ DE GOUDDOPKOPERS	WENSELIJK/IN VOORBEREIDING
ONROERENDGOED BELASTING	INVOEREN BELASTING OP ONROEREND GOED EVENTUELE SAMENVOEGING MET HUURWAARDEBELASTING	WENSELIJK
ALGEMENE WET OP DE STAATSBELASTING	FORMELE BEPALINGEN	WENSELIJK
WET OMZETBELASTING	VERHOOGING VAN HET TARIEF MET 2% PUNTEN; WIJZIGING BIJLAGE 2, WATER EN ENERGIE ZIJN NIET MEER VRIJGESTELD	AANGEBODEN AAN DNA
WET RIJ- EN VOERTUIGENBELASTING	HERACTIVERING	GEREED VOOR DNA
WET ACCIJS OP ALCOHOL EN ALCOHOLHOUDENDE DRANKEN	VERHOOGING ACCIJS TARIEF MET 50% EN 100% VOOR de TARIEFPOSTEN 2204, 2205 + 2206, OMDAT DEZE TARIEVEN GELIJKGESTELD ZIJN MET ALCOHOLVRIJE DRANKEN	AANGEBODEN AAN DNA

WET ACCIJNS TABAKSPRODUCTEN	VERHOOGING ACCIJNS TARIEF MET 50%	AANGEBODEN AAN DNA
WET VERMAKELIJKHEIDSBELASTING	DIFFERENTIATIE VAN DE TARIEVEN TUSSEN 5% EN 30%	IN STUDIE
WET PARKEERBELASTING	INVOERING NIEUWE BELASTING	IN STUDIE
WET OP ENTREPOT	WIJZIGING VAN DE TARIEVEN	IN STUDIE
WET TARIEF VAN INVOERRECHTEN	BIJ DE INVOERING VAN DE ALG DOUANEWET ZIJN VEEL BEPALINGEN VAN DE WTI 1996 OVERGENOMEN. DE WTI ZAL DAARNA SLECHTS UIT DE TARIEFLIJST, DE BIJBEHORENDE TOELICHTING EN DE INDELINGSREGELS BESTAN	IN STUDIE
WET OP ZEGELRECHTEN	AANPASSING VAN DE TARIEVEN	IN STUDIE

